STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 04395

IN DORF

David Kassel

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

דוד קאסעל.

אין דארף.

פערלאג

א. גיטלינ'ס פאָלקסביבליאָטעק.

װאַרשױ.

תרע"ב.

1912.

יודישע פאלקס ביבליאטהעק
און
פאלקס אוניװערזיטעט
מאנטרעאל.

Druk. „Modern“ Warszawa Królewska 47.

אינהאַלט:

I אין דאָרף . . . . 5—149

II אומעט . . . . . 153—174

III דברה'לע . . . . . 177—186

אין דארף.

656

אין דאָרף.

I.

די רעדער פון צוג האָבען געקלאַפּט אײַנטעניג און האַרט, פאַרבײַ די פענסטער פלעגט אָפּטמאָל דורכפליהען אַ פײַערל אויף צוריק, אויך מיט אַזאַ אײַלעניש, ווי דער צוג, אין וואַגאָן איז געווען אײַנג, דונקעל און דושנע, און ליסער, קוקענדיג אויף עפּעס אַנ׳אַנגעפּעלצטע יודענע, וואָס איז געזעסען אַנטקעגען איהם און האָט אויסגעזעהן ווי אַ פּעקיל מיט אַ נאָז, האָט געטראַכט וועגען די זעכצעהן ווערסט און דעם פעטער׳ס שען ברייט הויז, וואָס שטעהט אַנ׳עק דאָרף.

זעכצעהן לאַנגע, מיט שניי בעדעקטע ווערסטען. ערגענץ בײַ דער אַכטער ווערסט איז דאָ אַ לויפיג טײַכעל און איבער איהם אַ פּאַראָם. זומער האָט דאָס וואַסער העזה און לויפט אַן אויף איהם, און דעריבער האָבען די קלײנע פויערשע פערדליך מורא אַרויפצושטעלען אַ פוס דערויף. איצט מוז דאָס טײַכעל זײַן אײַנגעפראָהרען און שטיל, און ר׳ שמאַיע, דער בעל-הבית פון פּאַראָם, וואָס וואוינט דערבײַ אויפ׳ן בערגעל אין אַ קלײן שטיבעל, מוז געהן אין אַ פעלצעל, ווי אַ פויער, אַרײַנגערוקט אַ האַנד אין אַ האַנד, און די לאַנגע פּאות׳ן זײַנע, וואָס מאַכען יודישליך זײַן פויערשע קלײדונג, שאָקלען זיך אום איבערן פּנים פון ווינטערדיגען פעלד-ווינד.

דערנאָך געהט דאָס שמאָלע און לאַנגע דאָרף דאַלנאָוואָ.

אַלטע קלײנע הײַזליך , עהנליכע אײנע אָן די אַנדערע , מיט קלײנע, קײנמאָל נישט קײן געוואַשענע פענסטערליך , אַלע פון אײן מאָס , אײן מראה און אײן עלטער , פונקט ווי אײן האַנד וואָלט זײ אין אײן שעה געבויט . בײַם סוף דאָרף , נישט ווײַט פון עפּעס אַנ׳אײַנגעפאַלענעם ברונעם, שטעהט אַנ׳אַלטער הויכער בעריאָזעבוים, מיט אַראָבגעלאָזטע דינע ריטלעך , און זײַנע וואָרצלען , נישט קײן בעדעקטע מיט ערד , קריכען אום עקשנות׳דיג איבער׳ן וועג , און זײ מאַכען דעם אײַנדרוק , ווי זײ וואָלטען עפּעס געזוכט אַרום זיך . אַז מען שטעהט נעבען בוים און מען קוקט לינקס , זעהט מען די האָהריגע וואַנד פון נאָהענטען וואַלד , און ווײַטער , אַרויף , אַ ביסעל אָן אַ זײַט , אויף אַ בערגעל , זומער אײַנגעטונקט אין גרינס און ווינטער נאַקעט , אינגאַנצען אָפען — שטעהט דעם גראַף זשאַזשוויצקי׳ס שלאָס , מיט ווײַסע שווערע זײַלען , מיט הויכע בעשאָטענטע און אַרײַנגערוקטע פענסטער און מיט אַ לאַנגער , אַמאָל , קענטיג , קאָקעטישער טעראַסע , אויף וועלכער עס פינקעלט אָפטמאָל פאַרבײַ דעם גראַפ׳ס הויכע , בײַגיגע און מאַסיווע פיגור .

די רעדער האָבען מיט אַמאָל איבערגעביטען דעם פריהערדיגען קלאַנג . איצט האָבען זײ געקלאַפּט הײזעריג און טעמפּ , פונקט ווי זײ וואָלטען זיך אַרײַנגעקײַקעלט אין אַנ׳אײַנגען אָרט , וואו זײ מוזען זיך דורכשפּאַרען . צו די שוואַרצע וואַגאָן-פענסטערליך זענען פון דרויסען צוגעשוואומען נעלע , נאַאיווע און אײַנזאַמע פײַערליך , וואָס האָבען זיך שטיל אַ נויג געטהאָן און אײַנזאַם פערשוואונדען געוואָרען . עס האָט אַ פײַף געגעבען דער לאָקאָמאָטיוו , דער צוג האָט זיך אַ וויג געטהאָן אויף צוריק און איז פּלוצלונג שטעהן געבליבען , שטיל און אונערוואַרטעט . אַ קאָנדוקטאָר האָט הילכיג אויסגערופען דעם נאָמען פון דער סטאַנציע , און ליסער , וואָס האָט גאָר פערגעסען , וואוהין ער בעדאַרף פאָהרען , האָט זיך געשווינד אויפגעשטעלט .

אַראָבשפּרינגענדיג פון די טרעפּליך מיט אַ קלײן פּעקעלע אין האַנד און אַזוי ווי האָבענדיג בדעה ווײַט צו לויפען , האָט ליסער׳ן מיט אַמאָל פערשטעלט דעם וועג דער קלײנער רויטער הילצערנער

וואָקזאַל, אַ בעצויגענער מיט טעלעגראַפען-דראָטהען און אַ בעלויכטענער מיט געלע קליינע פייערליך. דאָס איז געווען אַ קליינע פערוואָרפענע סטאַנציע. און בעת ליסער האָט זיך אָבגעשטעלט און געוואָרפען אַ קוק אויפן צוג, איז ער איהם איצט אויסגעקומען העכער, ברייטער און בעדייטענדער. די פענסטערליך פון די וואַגאָנעס האָבען געלויכטען פרעהליך און יום-טוב'דיג, און אונגערן האָט גענומען באַנג טהאָן און ציהען צו דער קופּע מענשען, וואָס איז דאָרט איבערגעלאָזט געוואָרען, צו דער יודענע, וואָס איז עהנליך אָן אַ פּעקיל מיט אַ נאָז, און צו די גלייכגילטיג-רויטע פּנים'ער פון די קאָנדוקטאָרען.

אויף דער וואָקזאַל-פּלאַטפאָרם איז געווען כמעט פּוסט. עטליכע יודען, וואָס זענען אין שאָטען אויסגעקומען עהנליך איינער אָן צווייטען, האָבען געצויגען מיט די העלזער און געזוכט עפּעס אין די ליכטיגע וואַגאָן-פענסטערליך, הינטער זיי האָט געאיילט אַ בחור מיט אַ בייטש אין האַנד, נעבען גלאָק איז געשטאַנען דער וואָקזאַל-סטרוזש, אַ גלייכער, אַן'אויסגעצויגענער, ווי אַ פערגליווערטער, האַלטענדיג די גלאָק-שנור, און פון ווייטען, נעבען אַ פּאַנאַר, האָט זיך געזעהן אַ שוואַרצע פיגור פון אַ פּוילישען יוד, אָנגעטהאָן אין אַ לאַנגען מאַנטעל, מיט אַ קליין היטעלע אויפן קאָפּ און מיט אַ ברייטער שוואַרצער באָרד.

— אָהאָ! געטראָפען, ווי איך בין אַ יוד! — האָט דער בחור מיט דער בייטש אַ ציה געטהאָן ליסער'ן פאַר'ן מאַנטעל און אַ שמייכעל טהוענדיג איהם געזונד און פריש אין פּנים אַריין — איהר דאַרפט פאָהרען? טאָ קומט!

דער ציה פאַר'ן מאַנטעל און דער אויסגעשריי זענען געווען פלוצלונג און צו-פּשוט, און ליסער האָט זיך שטייף און נערוועז אַ בויג געטהאָן אויף צוריק. נאָר דאָס געזונדע ווייסצייהנערדיגע שמייכלען האָט עס באַלד פערגלעט, און ליסער האָט שוין, אויך שמייכלענדיג, געפרעגט:

— פון וואַנען ווייסט איהר, וואוהין איך דאַרף פאָהרען?

— סטייטש, פון וואַנען ווייס איך? מיט מיר דאַרף מען קיין סך נישט טענה'ן. אויף איין פוס זאָג איך אייך: איהר פאָהרט

קײַן זשילין צו אײַער פעטער קלמן . אַהאַ ! געטראָפען ? און געהט זעצט זיך ! אַ פערד — אַנ׳אָדלער האָב איך !

און שמײכלענדיג , האָט ער וואויל-יונגעריש בעוועגט מיט די אַקסלען , צוגעקלאַפּט מיט׳ן פוס און פערזשמורעט אַנ׳אויג . בעת זײַנע קולות און בעוועגונגען האָט דער צוג זיך אַזוי ווי ארויסגע׳גנב׳עט . מען האָט נישט געהערט ווי ער האָט געפײַפט , ווי עס האָט געקלונגען די גלאָק . איצט איז ער שוין אָבגעלאָפען אַ שטרעקע , פון ווײַטען האָט זיך געהערט זײַן שווער אָטעמען , ווי אַ בײזע חיה וואָלט דאָרט אויף עפּעס אָנגעפאַלען , און עס האָט זיך ארויסגעזעהן אַ רויט אויג , וואָס האָט זיך מאָדנע געוויגט און איז ווײַלעווײַז קלענער געוואָרען .

אינוועניג , אינ׳ם קלײנעם וואָקזאַל איז געווען האַלב דונקעל , און עס האָט געשמעקט מיט אַלטען קרויט , מיט פויער און מיט ליולקע . עמיצער האָט געשלאָפען זיצענדיג , דעם קאָפּ אַראָבגעבויגט אויפ׳ן ברוסט , דער סטרוזש האָט מיט אַ בעזים געקערט די אַספאַלט-פאָדלאָגע , און דער פולישער יוד , וואָס איז פריהער געשטאַנען אויף דער פלאַטפאָרמע , איז געגאַנגען אויף און אָב , מיט פערלעגטע הענד אויף הינטען , און די פאָלעס פון זײַן לאַנגען מאַנטעל האָבען געפּאַטשט איבער די חאָליעוועס פון זײַנע שטיוועל .

ליסער האָט בעטראַכט די גרויע וואַנד , דאָס שמילע לעכעל פון דער קאַסע דאָרט אין ווינקעל , מיט דער אַלטמאָדישער אויפשריפט פון אויבען . אַפנים , אַז אַלץ איז דאָ געבליבען ווי פריהער . דאָס לעצטע מאָל איז ער דאָ געווען מיט פינף יאָהר צוריק . און איהם געדענקען זיך פריהליכע מאָמענטען , וואָס דאָס דאָזיגע וואָקזאַלעכיל האָט געגעבען . אײנמאָל האָט ער אָבגעפיהרט אַ וואָגען מײדליך פון זשילין צום באַהן . מיט אײניגע פון זײ האָט ער געראָמאַנסירט אָדער זיך פריהליך געמאַכט , און אַז זײ האָבען גראָד בעדאַרפט אַלע אין גובערניע אַרײַן , האָט ער זיך ארויסגערופען זײ אָבצופיהרען אויף דעם פעטער׳ס פערד . זיצענדיג אויפ׳ן וואָגען האָבען זײ אַזוי געטומעלט , אַז זײ האָבען געמאַכט אַנ׳אײַנדרוק פון גענז , וואָס זענען צונויפגעזעצט צוזאַמען ,

און פאַרבײַגעהענדיגע פויערים האָבען געלאַכט, און בײַם קאַסע, אַז זײ האָבען בעדאַרפט נעהמען בילעטען, איז געווען אַזוי גרויס דאָס גערודער און קוויטשערײַ, אַז דער בילעטען־געבער, וואָס איז געווען געוועהנט צו אײַנציגע שטילע פאָהרער, האָט זיך פערלאָהרען און האָט אײנער, אַ מײדעל, אַרײַנגעשפּאַרט אַ בילעט עפּעס אין זעהר אַ ווײַטער רוסישער שטאָדט. און יעצט, אַז ער האָט געקוקט אויף דאָס קאַסע־לעכעל, וואָס איז געווען פערשטעלט מיט אַ ברעטעל, האָט זיך איהם געדאַכט, אַז אָט, אָקאָרשט זענען שטיל געוואָרען די פריהליכע געשרײען און דאָס לאַכען פון יענע פריהליכע דאָרפישע מײדליך.

— נו, וואָס האָט איהר זיך פערטראַכט? מען דאַרף פאָהרען, יונגערמאַן, — האָט איהם אונטערגעאײַלט דער פוהרמאַן, עפּענענדיג די סקריפּענדיגע און שווערע אײַנגעפראָהרענע טהיר.

אויף יענער זײַט וואָקזאַל איז געווען אַ העלער הימעל און קלאָרע שטערען. פון די ברײטע, ווײַסע און שטומע פעלדער האָט געצויגען אַ שטעכעדיגער פראָסט, וואָס האָט זיך, ווי מיט אָנגעברענטע שפּיזלעך, געטוליעט צו די באַקען, עס האָט געסקריפּעט אונטער די פיס, אויף אַ רגע פלעגט אַרומחאַפּען די אויגען אַ פּאַרע, און דאָס אַלץ האָט מאָדנע דערמאָהנט אָן הונגעריגע בלאָנזשענדע וועלף און אָן טיעפע רוסישע וועלדער.

עטליכע פוהרליך מיט אַנדרעמעלטע פערד זענען געשטאַנען נעבען די וואָקזאַל־טרעפּליך. ליסער האָט זיך אַרײַנגעזעצט אין אַ פּראָסטען, נאָר גוט צוגעפּאַסטען שליטען. דער אַנטרײַבער האָט איהם אָנגעטהאָן אין זײַנעם אַ פּעלץ, פון וועלכען עס האָט געשמעקט הײ, פערד און בראָנפען, און האָט אַ שמיץ געטהון דאָס פערד. פון ערגעץ האָט זיך פּלוצלונג גענומען אַ פּריץ, אין אַ גרויסען פוטער מיט אַ ברײטען קאָלנער, וואָס איז געזעסען אין אַ שענעם שליטעל מיט צווײ פערד און מיט אַ גלעקעל, און זײַן קוטשער האָט לײַכט און געשיקט איבערגעיאָגט דעם וועג. פריהליך און לאַכענדיג האָט פערקלונגען דאָס גלעקעל. זײ זענען באַלד פערשוואונדען.

און ווידער איז די ערד געלאָפען אויף צוריק, אַ שטומע און

אַ ווייסע, און קוקענדיג אויף איהר, האָט זיך געדאַכט, אַז זי וואָלט וועלען אַנטרונען ווערען פון אונטערן שליטען און נישט זיין אָנגעריהרט פון איהם. אין אויג האָט זיך אָהן אויפהער געגאָסען די קאַלטע שטומע ווייסקייט פון די פעלדער און דאָס ווינקענדע ליכט פון די שטערען. נאָר אָט, נישט וויט, שווימט אַרויס אַ שוואַרצער מענש אויפ'ן מיטען שניי, וואָס האַלט פונאַנדערגעשפּרייט די הענד. עס ווערט אַ ווײַלע קשה'דיג זיין שטעהן אין אַזאַ פראָסט און אין האַרצען פאַלט אַ חשד. דער מענש דערנעהנטערט זיך צום שליטען אַזוי ווי אָהן פיס, און פלוצלונג ווערט פון איהם אַ חיה — און דערנאָך אַ נאַקעטער שוואַרצער קוסט.

די ווייסע פעלדער קייקלען זיך דאָ טהאָליג און דאָ בערגיג, און דאָ שווימט אָן פון אַ זייט אַ שוואַרצע וואַנד און וויגט זיך. ווערט נעהנטער און דרעהט זיך און בוקט זיך, און באַלד דערזעהען זיך שפּיצען בוימער און עס ווערט קלאָר, אַז דאָס איז דער וואַלד.

ליסער האָט אַראָבגעלאָזט דעם קאָפּ אין די ברייטע וואַרימע קלאַפּען פון פעלץ און האָט צוגעמאַכט די אויגען. דעמאָלט האָט דאָס פערד געשטופּט צוריק דעם שליטעל, און עס האָט זיך געדאַכט, אַז עס פאָהרט זיך לייכטער. דער אייגענער אָטעם האָט געוואַרעמט די איינגעפראָהרענע באַקען, און עס האָט זיך גענומען אויסוועבען דאָס געפיהל פון צוג-קלאַפּעריי, וואָס האָט אין אָנהויב בשום אופן נישט געקאָנט זיך צוגעוועהנען צום שליטעל.

פאַר זיינע צוגעמאַכטע אויגען האָבען זיך באַלד גענומען איבער'חזר'ן די בילדער, וואָס ער האָט געזעהן אויף דעם גרויסען, ליכטיגען, גרויסשטאָדטישען וואָקזאַל. עפּעס אַ הויכע דאַמע אין שוואַרצען האָט מיט קליינע ווייסע הענדטליך, בעלויכטענע פון די עלעקטרישע פייערן, צוגעשפּילעט אַ קינד דעם מאַנטעל; ביי אַ מאָגערן יודעל, אַ האָהריגען, איז אַרויס אַ סכסוך מיט אַ קאַלטען ברייטביינערדיגען זשאַנדאַרם, און דעם יודענס שפּיציג בערדעל האָט זיך אונבעהאָלפען געטרייסעלט. צוויי יונגע מיידליך האָבען איהם געפרעגט, צי קען ער זיי עפּעס אַ טובה טהאָן מיט זיין בילעט, וואָס עס איז איהם געווען שווער צו פערשטעהן, און

אין צוג האָט ער איבערגעלאָזען אויף אַ צײַט זײַן אָרט אַ מײַדעל, וואָס האָט, אָנשטאָט צו בעדאַנקען איהם, עטליכע מאָל האַסטיג און קורצזיכטיג זיך אײַנגעקוקט אין איהם, בעת די בילדער האָבען זיך געביטען, האָט זיך אויפגעהערט צו דאַכטען, אַז דאָס שליטעל געהט צוריק, עס האָט זיך געפיהלט, אַז דאָס פערד ציהט עס געשווינד און ענערגיש פאָראויס, בלאָזענדיג אָפטער מיט די נאָזלעכער.

און באַלד האָבען זיך אויסגענומען אַלע בילדער, ווי עמיצער וואָלט צוגעמאַכט אַ טהיר פון אַ ליכטיגען צימער, און אַ ווייכער דרימעל, ווי אַ דורכזיכטיגער, האָט זיך גע'גנב'עט אין די נערווען. אינ'ם דרימעל האָט זיך געהערט דאָס קלאַפען פון דעם פערד'ס פיס איבער דעם געפראָהרענעם וועג און דעם אָנטרײַבערס אָטעם. און דאָס איז געווען אַלץ אײנס און ס'האָט נישט געשטערט. מען האָט געקענט אַזוי פאָהרען און פאָהרען, וועג־אײַן, וועג־אויס, אָהן געדאַנקען, אָהן פערלאַנגען, צונויפגעגאָסען מיט דער ווינטער־נאַכט, ווי אין אַ וואונדער־מעשה'לע.

נאָר דעם דרימעל האָט זיך פערוואָלט חוזק'ן און ער איז מיט אַמאָל אַנטלאָפען געוואָרען. די נערווען זענען באַלד וואַך געוואָרען, און עס איז געווען אַזאַ געפיהל, פונקט ווי זיי וואָלטען די גאַנצע צײַט וואַך געווען. איז ווידער געקומען די דאַמע אין שוואַרצען, מיט די ווײַסע הענדטליך, דער מאָגערער יוד מיט דעם שפיציג בערדעל, דאָס מײַדעל, וואָס האָט זײַן אָרט פערנומען אין וואַגאָן. און אַז ער האָט געעפענט די אויגען האָט זיך ווײַס, ווײַט און ברײַט געזעהן די נאַכט, אַן'אונענדליכער הימעל מיט ווינקענדע שטערען און ווײַסע מעהליגע פעלדער. און זיי אַלע האָבען דערמאָהנט אָן די רײַזע־שילדערונגען פון ים־הקרח, וואו אַלץ איז פערגליווערט און שטום, און עס האָבען נאָר געפעהלט ווײַסע בערען, קורצע, ווילדע, אין פעל־אָנגעטהאָענע מענשען, מיט לאַנגע שפיזען אין די הענד. עס איז נישט געווען קײן אײן שוואַרץ פינטעלע אויף די פעלדער־ווײַסקײַטען און קײן אײן פלעק אויף דעם רײַנעם הימעל.

— פאַניע! — האָט זיך אָבגעקעהרט דער אָנטרײַבער,

חאַלטענדיג אין גרויסע וואַרימע הענטשיקעס די לייצען, — גיך אַ פּאַפּיראָס, אויב אייך איז נישט שווער. באַלד איז שוין דאַלנאָווא.

— ווי אַזוי? מיר זענען נאָך דעם פּאַראָם נישט איבערגעפאָהרען, — האָט זיך ליסער געוואונדערט.

— אָקאָרשט איבערגעפאָהרען. איהר האָט געשלאָפען... — האָט דער אָנטרייבער קאַלט געזאָגט, פּונקט ווי ליסער וואָלט בעגאַנגען אַ חטא.

— האָב איך טאַקע געשלאָפען? — האָט ער געפרעגט דעם בחור און נישט געגלויבט.

— אודאי, — האָט יענער זיכֿער אַרויסגעבּרומט, פערדרויכֿענדיג.

פון ווייטען האָבען זיך מיט אַמאָל בעוויזען שוואַרצע פלעקען. אַז מען איז צוגעפאָהרען נעהענטער, האָט אויסגעדאַכֿט, אַז אַ קאָמפּאַניע גרויסע אָנגעפּעלצטע מענשען שטעהען און שושקען זיך. נאָר באַלד האָבען זיי זיך פּאַמעליך אָבגערוקט איינע פון די אַנדערע, פּונקט ווי זיי וואָלטען זיך דערשראָקען פאַר'ן שליטעל, און עס האָבען זיך אַרויסגעזעהן הייזליך, אָנגעטהאָן אין ווייסע יאַרמאָלקעס.

אין דער לאַנגער גאַס פון דאָרף איז געווען שטיל און אין די פענסטער—שוואַרץ. די הייזליך האָבען זיך געטרונקען ביז אַ העלפט אין שניי, פון אייניגע דעכֿער האָבען אַרויסגעשטעקט שטרייעליך, וואָס האָבען געציטערט פון ווינד, און די לאַנגע שטעקענס פון די אָפּטע בּרונימער האָבען פער'עקש'ענט און טעמפּ געקוקט אין ווינטערדיגען הימעל אַריין. אַ וויסטעניש איז געלעגען אויף די פערשנייטע קליינע הויפליך, און עס האָט זיך געדאַכֿט, אַז אַלץ איז דאָ שוין לאַנג געשטאָרבען און אפילו די נאַכֿט איז דאָ אָהן גלאַנץ און אָרים.

נאָר אָט האָט זיך געענדיגט דאָס דאָרף. דער בעריאָזעבוים איז געשטאַנען דערזעלבער, די צווייגען אַראָבגעהאַנגענע, דינע, אָהן בלעטער, און געמאַכֿט האָט ער דעם איינדרוק, ווי ער וואָלט קוקען אַראָב, כדי צו געפינען אַ בעקוועמען אָרט

אַנידערצוזעצען זיך. פאַר די אויגען האָט ווידער אַ שײַן געטהאָן די העלע שטערענדיגע ווינטער־נאַכט, מיט די ווײַסע טהאָליגע און בערגיגע פעלדער, וואָס זײַנען שווײַגענדיג געלאָפען פון האָריזאָנט צום שליטעל.

איצט איז ליסער געוועזן מיד, און ער האָט אויף זיכער געוואוסט, אַז ער וועט אײַנשלאָפען. ער האָט טיפער אַרײַנגערוקט די הענד אין די אַרבעל, דעם קאָפּ נידעריגער אײַנגעצויגען אין די אַקסלען, און, צומאַכענדיג די אויגען, האָט ער מיט עפּעס אַ הנאה געגלעט די פינגער אָן די פינגער. די מידקײַט האָט אַרײַנגעלאָזען אין קאָפּ אָבגעריסענע געדאַנקען, וואָס זענען געשפּרונגען אײַנע איבער די אַנדערע, ווי פליגעלעך, זומער, אויף אַ קוסט. אָבגעשטעלט זיך — און אַוועק. צוגעפלויגען—און נישטאָ. און עס זענען געוועזן אַלערליי, אי ערנסטע, אי נישט וויכטיגע, און זיי אַלע האָבען נישט אָנגעריהרט די נשמה, נישט מיט אַ וועה און נישט מיט פרײַד.

— דו ביזט אַלט דרײַסיג יאָהר, — איז דורכגעלאָפען אַ געדאַנק — דרײַסיג יאָהר, האָסט נישט קײן בעשטימטעס אין לעבען, נאָר דו האָסט זיך ליעב. און דו ביזט אַ קלוגער.

— אויף דער לינקער מאַנזשעט איז בײַ דיר דאָ אַ פלעק פון טינט. — איז דורך אַן׳אַנדער געדאַנק.

— דעם פעטערס ווײַב איז אַ הויכע. שוין פינף יאָהר נישט געזעהן זי.

— דאָס פערדיל סאָפּעט. עס מוז אודאי וועלען עסען.

— שאָפּען האָט געליעבט זשאָרז זאַנד׳ן. דו ביזט אײַגענטליך אַ נאַר. נאָך וואָס פאָהרסטו?

און לאַנג האָבען זיך אַזוי געדרעהט די געדאַנקען אין קאָפּ, און עס איז פון זיי געוועזן נישט אונאַנגענעהם. דער אָנטרײַבער האָט אַרויסבעוויזען אונגעדולדיגקײַט, ער האָט עפטערער געשמיסען דאָס פערדעל און כעס׳דיג געצויגען די לײַצען.

מען איז אַרײַנגעפאָהרען אין אַ וואַלד. מיט אַמאָל האָט אַ חאַפּ געטהאָן אַן׳אײַנגעשטאַנענע קעלט מיט אַן׳אַנגעלאָרענער שטילקײַט. שוואַרצע פלעקען מיט ווײַסע זענען געמישט צוזאַמען, און

נעבען יעדען בוים, וואָס איז געווען אָנגעטהאָן אין שניי, האָט זיך געדאַכט, אַז עס שטעהט אַן׳אונבעוועגליכער מענש. דאָס שליטעל איז דאָ נישט געפאָהרען גלאַט, אָפטער האָט עס זיך אָן עפּעס אָנגעשלאָגען, און ליסער׳ן איז אויסגעקומען צוצופאַלען מיט׳ן פּנים צום אָנטרייבערס פּלייצע. נאָר אויפ׳ן הארצען איז אַלץ געווען רוהיג און אָנגענעהם און גרינג, און ער האָט געגלעט אַ האַנד אָן האַנד, ווי ביי איהם אין אָרבעל וואָלט געלעגען אַ האַנד פון אַ געליעבט מיידעל.

דורך די בוימער האָבען זיך אַרויסגעזעהן צעוואָרפענע שטערען, און די ערשטע שורה בוימער, פון ווייטען, האָט זיך געדרעהט, ווי זי וואָלט וועלען פערשטעלען דעם וועג. אָפטמאָל פלעגט פון אַ צווייג אַראָבפאַלען אַ שטיקעל שניי אויפ׳ן באַק, פון ערגעץ פלעגט זיך דערטראָגען אַ טרוקענער שאָרך, דאָס פערדעל האָט געצויגען מיט די מאָרנע שטעהענדיגע אויערן און איז זיך געלאָפען זיין וועג.

דערנאָך איז דאָס פערדעל געלאָפען באַרג אַראָב, אַזוי ווי אין אַ תהום אַריין. דאָרטען האָט עס זיך צוגעשטעלט, אָנגעטהאָן אַ שוואַרצען פראַק מיט מאַנזשעטען און מיט אַ צילינדער, און, אַרויסנעהמענדיג אַ קאַם פון טאַש, האָט זיך עס פערקאַמט די האָהר. דער אָנטרייבער איז געגאַנגען אין אַ קאָרסעט, מיט צוויי לאַנגע צעפּ, אין אַ שוואַרצען קלייד, און הענדטליך האָט ער געהאַט ווייסע, קליינע, מיט וועלכע ער האָט צוגעשפּיליעט אַ קינד דעם מאַנטעל. דערנאָך האָט מען געפייפט און געטראָגען פעקליך אין וואַגאָן אַריין, און דאָס פערדעל האָט פערדרויכערט אַ ציגאַר און פערנומען אַן׳אָרט אין וואַגאָן. די האָהר זענען ביי איהם געווען וואונדערליך פערקאַמט.

— פאַניע! פאַניע! — האָט דער אָנטרייבער געטרייסעלט ליסער׳ן פאַר׳ן אַקסעל. — איהר זענט דאָך עפּעס אַ פּעפער. שטעהט אויף. געקומען.

ליסער האָט דערשראָקען געעפענט די אויגען. דאָס פערדעל איז געשטאַנען נעבען אַ ברייטער שטוב מיט אַ סך פענסטער. דעם פעטער׳ס שטוב. אין די פענסטער איז געווען פינסטער. אַז מען האָט דאָרט געהאַלטען אין רעכטען שלאָפען.

אַרום און אַרום איז געווען ווײַס און שטיל, און נאָר פון אויבען האָבען העל געוואונקען די פרעהליכע שטערענדליך.

— קריכט נאָר אַרויס, זענט מוחל, און מען בעדאַרף אָנקלאַפּען אין פענסטער.

ליסער איז אונציפרידען אַרויס פון שליטעל און האָט זיך פויל און קרום, ווי אַ שכור׳רער, אַנידערגעשטעלט אין שניי.

II.

די בלייכע לופט און די ווײַסקייט פון די פערשנייטע פעלדער האָבען זיך געגאָסען אין די פענסטער אַרײַן. אין די גרויסע ריינע קיהלע חדרים האָט געפעהלט דער אונרוהיגער זומער־גלאַנץ און דערבער איז געווען בעזונדערס רוהיג אין היימליך. דרײַ חדרים זענען געווען צוגעפוצטע און אַזוי ווי אונגוציגע: אַהין איז מען זעלטען געגאַנגען. אויף די ווענד זענען געהאַנגען אַלטע בילדער פון היות און פון יעגער, וואָס האָבען געטראָגען מאָרנע היט מיט פעדערן, און נעבען אַ הירש, וואָס איז געשטאַנען דערשראָקען אין אַ קוסט, מיט הויכע פינגערדיגע הערנער, איז געהאַנגען ר׳ משה מאַנטעפיאָהרע, טיעף אין פראָפיל, מיט אַ לאַנגער נאָז, און האָט מיט איין אויג געקוקט גוטמוטיג, ווירדיג און קלוג אין דער ווײַט אַרײַן. דער פיערטער חדר איז דער סאַמע בעליעבטעסטער. דאָרטען זיצט מען דאָס רוב. אַ גרויסער טיש, בעצויגען מיט אַ ווײַסען סערוועט, און אַ ברייטע פרײַע קלאָרע פאָדלאָגע, וואָס איז אַזוי ריין, אַז עס מאַכט דעם איינדרוק, ווי עס וואָלט געווען אַ ווייכע, און עס ווילט זיך לעגען אַ קישען דערויף און אַנידערלעגען זיך.

דער פינפטער חדר איז אַנ׳עס־צימער און אין זעקסטען ווערען אויפגענומען גוים, וואָס זיצען דאָרט פון פריה ביז נאַכט, מיט ליאַפּטעס אויף די פיס, אין צוריסענע פעלצליך, מיט ליולקעס אין די מײַלער. שטענדיג רעדט מען דאָרט פון תבואות,

פון חזיר־האהר און פון שוועמליך און פון פערד און פון גראף זשאזשוויצקי'ן. די גוים קראצען זיך אין די קעפ, שפייען אין דער זייט, שטאפען כסדר מאחארקע אין די לעדיג־געווארענע ליולקעס. און ריידען ווייטער.

ליסער איז געגאנגען פון איין צימער אינ'ם צווייטען, האט בעקוקט די ווענד, דעם סדר פון די מעבעל און האט געטראכט, אז פאר די פינף יאהר, וואס ער איז דא נישט געוועזען, האט זיך א האהר נישט פערענדערט, נישט נאר דאס אויסערליכע, נור אויך דאס אינערליכע. אפנים, אז דער פעטער מיט דער מוהמען לעבען ווי פריהער אהן זייטיגע שטערענישען, און דעריבער עלטערן זיי זיך כמעט נישט אויפ'ן פנים. פארהאן אפילו ביי זיי א זארג—קינדערלאזיגקייט, נאר לפי ערך האבען זיי זיך געמוזט צוגעוועהנען דערצו. מען קען אויך אריינרעכענען דעם דארף־אומעט, וואס דריקט מסתמא מעהר די מוהמען, איידער דעם פעטער. דער פעטער האט ליעב דאס דארף, און איז עפעס אזוי ווי געבאהרען פאר איהם. דער פעטער איז א געזונדטער יוד מיט א ברוינעם פערשמייעטען פנים, בעשאטען מיט קנייטשליך, וואס מאכען עס נישט אלט, נור קלוג, דורכגעטריבען און לוסטיג. אויגען האט ער עטוואס ארויסגעשפארטע, ממזר'ישע, מיט א חוזק־גלאנץ און געדיכטע שווארצע ברעמען. אין זיין גאנג, אין זיינע בעוועגונגען און מאנירען איז פארהאן א סך דארפישעס און גרויס־הענדלערישעס. א קול האט ער אנ'אפענעם, א שטארקען, א הויכען, און בעת ער רעדט מיט פויערים, דאכט זיך שטענדיג, אז ער קריגט זיך.

די מוהמע איז שוין גאר אנ'אנדערע. זי איז א רוהיגע, אנ'אנגעצויגענע, א הויכע, מיט א יחוס'דיגען בלייכען פנים, מיט א שיינעם האלז, א בעהאנגענעם מיט פערעל. אין דעם, ווי זי האט פערקאמט די האהר, דונקעלע און געדיכטע, ווי זי האט זיך בעוועגט, ווי זי האט זיך געלאזט נייהען א קלייד און ווי זי פלעגט טראגען א קלייד — איז געווען צו בעמערקען קאקעטעריי, ווילען און פעהיגקייט צו פערברענגען מיט מאנסביל, און פון די קליינע קנייטשען ארום די אויגען און ארום מויל האט ארויסגעקוקט

אַ בעהאַלטען שפּיעלענדיג שטיק לעבען. בייַ איהר זענען געווען ווייסע אַרייַנגעשטעלטע צייהנער, און אַז זי פלעגט לאַכען, פלעגען זיי זיך אַלע דייַטליך אַרויסזעהן, נאָר זיי האָבען בשום אופן נישט קאַליע געמאַכט איהר געזיכט און שמייכעל. פאַר'ן פעטער האָט זי אויסגעזעהן פיעל יונגער.

ליסער'ן האָט זי נישט אָבגעלאָזט פון זיך. יעדעם מאָל, בעת ער פלעגט זיך נעהמען וואַנדלען פון איין צימער אין אַ צווייטען, פלעגט זי אויסוואַקסען ווי פון אונטער דער ערד, כלומרש'ט ווי זי האָט נויטיג ערגעץ וואָס צו נעהמען, און דערבייַ פלעגט זי ווי אונגערן איהם איבעררייַסען די מחשבות מיט אַ וואָרט, מיט אַ פראַגע אָדער אַזוי מיט עפּעס אַ צערטליכקייַט.

— איך וועל דיך רופען בערעלע... פּשוט... — האָט זי איהם פערשלעפּט אין אַ ווייַטען צימער, זעצענדיג זיך און אָנווייַזענדיג איהם אויף אַ שטוהל. — וועסט קיין פעראיבעל נישט האָבען? אָט אַזוי. אייגענטליך האָב איך דאָך דיך אויסגעהאָדעוועט, דאַרפסטו עס געדענקען... זאָג מיר, בערעלע, וואָס איז מכח אַ כלה, האַ? אַז דו האָסט געהאַט אַ סך כלות, דאָס ווייס איך, נאָר צו האָסטו איינע? אויב דו האָסט איינע, איז אַ סימן, זעהסטו, אַז דו ביזט אַ חתן...

זי האָט זיך פונאַנדערגעלאַכט און געקוקט איהם אָפען און גוטהערציג אין די אויגען אַרייַן.

— אויף וואָס דאַרף איך די כלה, מוהמע. איך בין אַלט דרייַסיג יאָהר — און אַ פרייַ פייגעלע... אַנ'אמת'ער גן־עדן! און דעם אמת געזאָגט, — האָט ער זיך אָנגעקעהרט צו דער מוהמען און אָנגעהויבען מיט אַנ'ערנסטען טאָן, — בין איך איבער אַ מיידעל איצט געקומען צו אייַך. ס'איז מיר דערעסען געוואָרען איינע אַ סאָניע... און אַז זיי דערעסען, ווייסט איהר דאָך, הויבען זיי אָן צו שיטען מיט פרעטענזיעס... אַ זאַך, וואָס קען קראַנק מאַכען אַ שטיין. האָב איך זיך געפּרובט וועהרען. האָט עס נישט געהאָלפען. אָט איז מיר אַרויפגעקומען אויפ'ן געדאַנק: זשילין. מען דאַרף זיך דאָך ראַטעווען... בייַ סאָניען וועט עס מסתמא איבערגעהן. דערווייַל בין איך זיכער.

די מוהמע איז געזעסען גרויסשטאָדטיש, מיט'ן פלייצע אָנגעשפּאַרט אָן ווענדטיל פון שטוהל, און די הענד, צונויפגעלעגט צוזאמען, זענען געלעגען אויף די קניה. ביי איהר זענען געווען דונקעל די אויגען, אַ מאָדנער שמייכעל האָט געבלאָנזשעט אַרום די ליפּען, און ליסער'ן האָט זיך געדאַכט, אַז זי גרייט דאָ צו עפּעס אַ שטימונג. דאָס האָט איהם אינגאַנצען געשטערט די מעגליכקייט צו זיצען מיט איהר און פערברייננגען, און ער האָט זיך דערמאָהנט, אַז מיט פינף יאָהר צוריק האָט ער אויך געהאַט אַזאַ געפיהל, פון וועלכען עס איז איהם געווען שווער זיך צו בעפרייען.

— איז וואָס, ווערסטו קיינמאָל נישט חתונה האָבען. — האָט די מוהמע געפרעגט מיט דונקעלע אויגען.

— ווער זאָגט עס? סוף כל סוף וועל איך חתונה האָבען! איך דאַרף נאָר אַ פריהער מיד ווערען.

— גאַנץ שען!... — האָט די מוהמע זיך פונאַנדערגעלאַכט. — אַ טייערער מאַן ווערסטו, דעמאָלט זיין: אָהן ענערגיע, אָהן לייב און אָהן לעבען...

— אויב מען וויל זיין אַ גוטער מאַן, מוהמע, דאַרף מען זעהן, וואָס פריהער פּטור צו ווערען פון ענערגיע...

ער האָט זיך אויפגעהויבען און גענומען שפּאַצירען איבער'ן צימער. נאָך איהם איז אויפגעשטאַנען די מוהמע מיט שמייכלענדיגע באַקען, אַ הויכע, אַ צוגעפּוצטע און אַנ'עהנליכע אָן אַ גוטע בעזיצערין. מען איז איבערגעגאַנגען אין'ם גרויסען עס-צימער, וואו עס האָבען זיך געהערט פון איבערן וואַנד אויסגעשרייען און אָבגעהאַקטע בעמערקונגען פון די פּויערים.

אין פענסטער האָט געקוקט דער ווינטערדיגער טאָג, אַ בלייכער און אַ פערטראַכטער, און קוקענדיג אויף איהם, האָט זיך געוואָלט זיצען אין שטוב, שמועסען מיט די פּויערים, אַריינקוקען אין אַ בוך, ליגען אונטער אַ וואַרימע קאָלדרע, שפּאַצירען הין-און-צוריק, פּיעסטשען זיך און פיהלען אינגאַנצען דעם טעם פון לעדיג-געהן און גאָרנישט טראַכטען. אַ שטיקעל מניעה איז נאָר געווען די מוהמע מיט איהר אָפטען אונטערקומען. איצט האָט זי

צוגעטראָגען אַ טעלער בּלינצעס, פערשוואומענע אין פּוטער, מיט דער בּעמערקונג, אַז איהם קען נאָך איבּער׳חלש׳ן דאָס וואָרט בּיז מיטאָג. דערנאָך האָט זי צוגעגעבּען, אַז זי האָט געהאַט בּדעה פאַר זיך צו נעהמען אַ צווייטע טעלער, נאָר זי האָט איינגעפּונען, אַז צוזאַמען עסען פון איין טעלער איז נאָך אָנגענעהמער. ליסער האָט מסכים געווען און האָט מיט אַמאָל אַ טראַכט געטהאָן, אַז אָט דער קלוגער און נאָך איצט קאָקעטישער פרוי, מוז דאָ זיין אין גרונד שרעקליך אומעטיג. דער פעטער איז אַ פערנומענער מענש און איז, דאַכט זיך, פון שטענדיג אָן נישט גאָר צערטליך מיט איהר, ווי זי וואָלט געוואָלט און נאָך איהר מאָס. און עפּעס וואָרימעס האָט איהם אָנגעריהרט בּיים האַרץ און ער האָט אויפריכטיג אַרויסגעזאָגט:

— אייגענטליך זענט איהר מיר פערבּליבּען אין מיין זכרון נישט ווי אַ מוהמע, נאָר ווי אַ גוטע ליעבּע שוועסטער. אין מיין משפּחה האַלט איך אייך פאַר אַ ליכטיגע. איהר ווייסט דאָך, אַז עס זענען פאַרהאַן נאָהענטע מענשען, וואָס אַז מען דערמאָהנט זיך אָן זיי, קומען זיי אויס פינסטערע און אַזוינע, וואָס קומען אויס ליכטיגע... זיי שיינען ווי פייערליך...

זי איז עטוואָס רויט געוואָרען, האָט ווי אַ מיידעל אַראָבּגעלאָזט די אויגען און געזאָגט:

— איך בּין גערירט, בּערעלע... נאָר ווי אַ פרוי מוז איך עס דאָך אָבּשאַצען און זאָגען, אַז איך האָבּ עס פערדינט. וואָרום איך האָבּ דיך דאָך כמעט ווי אויסגעהאָדעוועט, דיינע אַלע קאַפּריזען אויסגעשטאַנען, מעהרער פאַר דיין מאַמען.

עס איז אַריינגעקומען דער פעטער אין לאַנגע שטיוועל, מיט אָנגעשטעקטע שטרייעליך און האָבּער אין דער גוטער גרויער מאַטעריע פון זיין קאָסטיום. דערזעהענדיג די בּלינצעס, האָבּען בּיי איהם אַ גלאַנץ געטהאָן די אויגען, און מיט אַ הילכיגען קול האָט ער געשריען צו דער דיענסט, זי זאָל דערהערען אין קיך — און זאָל דערלאַנגען בּלינצעס. מיט גערויש האָט ער זיך אוועקגעזעצט צום טיש, ווי ער וואָלט אַ פאַל געטהאָן, און אַז מען האָט איהם דערלאַנגט די בּלינצעס, האָט ער מאָדנע הילכיג

גענעסען, פונקט ווי זיינע ליפען וואָלטען זיך פאטשען איינע אָן די אנדערע.

נאָר דאָ פלעגט ער זיך אין מיטען איבעררייסען דאָס עסען און פלעגט זיך נעהמען דערצעהלען אַ לאַנגע מעשה, און דאָ פלעגט ער זיך פונאַנדערלאַכען, אַ רויטער, מיט אָנגעגאָסענע אָדערן אויפ'ן האַלז, פערוואַרפענדיג דעם קאָפּ אויף הינטער, צוליעב וואָס זיין בערדעל פלעגט נעהמען קוקען אויפ'ן באַלקען.

— גענוג דיר צו לאַכען. עס. — האָט די מוהמע איהם ווייך בעמערקט, פערשטעלענדיג מיט'ן ווייכען טאָן דעם פערדראָס, וואָס זי האָט, קענטיג, געהאַט דורך זיין אַריינקומען.

דער פעטער האָט גענומען לאַכען אויף צו להכעיס, און באַלד דערויף זיך גענומען דערצעהלען עפּעס אַ לאַנגע מעשה, וואָס האָט בעדאַרפט מאַכען דעם איינדרוק פון אַן'אַנעקדאָט. נאָר פלוצלונג האָט ער זיך אַליין איבערגעריסען און האָט געזאָגט.

— זאָגסט: גענוג דיר צו לאַכען — עס. איז וואָס ווילסטו? מען זאָל זיצען און שווייגען אָדער שמועסען מיט בערלען מכח חתונה האָבען, ווי די טהוסט? דאָס איז פאַר מיר קיין עסק נישט. פע! איך האָב פיינט אַזוינע זאַכען! וואָס זאָגסטו, בעריל? — האָט ער איהם אַ וואונק געטהאָן. — בעריל וועט חתונה האָבען אָהן די רייד, אויב ער וועט נאָר וועלען. און נאָר לאַכען... אָט אַ שנעפּסיל מאַכען איצט, הא, בעריל? ביי מיר איז אַ חאַראַקטער פון אַ חסיד: לעבעדיג און פרעהליך און נישט גענעזיעט!.. האָסט שוין אפשר אַ כלה? וואָס איז דער תכלית...— האָט ער גוטמוטיג איבערגעקרימט דער מוהמען, — איך האָב דאָך נישט געהערט. נאָר איך פערשטעה, אַז אַזוי דאַרפסטו איהם פרעגען. מיך אַרט עס אַ האָהר נישט. איך בין דאָך איהם, אייגענטליך, אַ לייבליכער פעטער, איין פאַמיליע איז דאָך ביי אונז, און פונדעסטוועגען, איך זאָג דעם אמת, ליעגט עס מיר אין דער לינקע פאָה נישט.

— אָט אַז מען זאָל זיך פערלאָזען אויף דיר, קען מען גוט מאַכען, — האָט די מוהמע געשמייכעלט.

— וואָס איז, וואָס פעלט? — האָט ער זיך אַ חאַפּ געטהאָן און אַ פּאַטש געגעבען ליסער'ן אין פלייצע — אַזאַ יאָהר אויף מיר, ס'אַראַ

וואוילער יוד איך בין! איין חסרון נאָר: איך האָב פֿײַנט אַט די נעבעכדיגע אײדעלקײט. פֿאַרהאַן עפּעס אַזאַ מין אײדעלקײט, וואָס מען קריגט עס נאָר בײַ ווײַבער... אַז איך בין געוועזן אַ יונגער־מאַן און האָב חתונה געהאַט, בין איך אויך געוועזן, ווי אַלע יונגע — געמאַכט אָנשטעלענישען, געפּראַוועט אײדעלע שטיק, גערופֿען זי ראַחיל... האָב איך אָבער מעהר ווי אַ יאָהר נישט אויסגעהאַלטען... קלער איך מיר, געהט עס צו אַלרי־שוואַרץ־יאָהר און נעהם און הויב זי אָן צו רופֿען פּשוט רחל. און אַז גאָר גוט — איז רחל'ע... און אַנ' עק!

די מוהמע האָט אַליין פֿערגלעט מיט אַ שמײכעלע, מיט אַ ווײכען טאָן, קוקענדיג מיט די קאָקעטיש־דונקעלע אויגען. קענטיג, אַז דעם פּעטער'ס רייד, נישט בײַם האַנדלען, צוויש פּויערים און גלאַט יודען, נאָר פֿאַר געסט, איז פֿאַר איהר געוועזן צו־האַמעטנע, צו־שווער, און מחמת אין אַ סך פּרטים פֿלעגען זײַנע ווערטער זײַן געווענדט בלויז צו איהר אָדער זי פֿלעגט זײַן די שולדיגע פֿון זײַנע שמועסען, פֿלעגט זי זיך סטאַרען נישט צו ענטפֿערן אויף זיי, נישט האַמפּערן זיך מיט איהם — כדי ער זאָל בעסער מעהר שווײַגען.

דער פּעטער האָט זיך מיט אַמאָל אויפֿגעהויבען און איז מיט הילכיגע טריט אַרויס פֿון צימער. אויף זײַן רעקעל, ערגעץ אויפֿ'ן פּלײצע גאָר, האָבען געגלאַנצט צוויי פֿרישע פֿלעקען פֿון בלינצעס.

ליסער האָט זיך אויך אויפֿגעהויבען און איז געבליבען שטעהן אין מיטען צימער. אין אויג איז געגאַנגען די העלקײט פֿון דער פֿאָרלאָגע, די קלאָרקײט פֿון דער לאַנגער סערוועט און די ווײַסקײט פֿונ'ם שניי פֿון יענער זײַט פֿענסטער. ער איז געשטאַנען מיט ברײט פֿונאַנדערגעשטעלטע פֿיס, די הענד פֿערלעגט אין די הײַוען־קעשעניש, די האָהר עטוואָס צעוואָרפֿען, אָהן איין מחשבה אין קאָפּ. און ערשט, אַז ער האָט זיך איבערגעדרעהט און גענומען איבערגעהן אין אַ צווײטען צימער, וואו עס איז געשטאַנען אַ קושעטקע, האָט ער, ווי צום ערשטען מאָל, אַרײַנגעאָטעמט דעם פֿרישען אומבעקאַנטען ריח פֿון דעם הויז, און האָט אַ טראַכט גע־

טהאָן, אַז ער איז בײַ דעם פעטער צו־גאַסט, ווינטער, פלוצלונג, אונגעריכטערהייד, אַז די קלײנע בלײכע סאָניע, וואָס האָט ליעב צו ריידען ליטעראַריש, גלאַט צו צוקאַמען די האָהר און וואָס האָט אַ מאָדנע תשוקה צו פרעטענזיעס, איז איצט נישטאָ און וועט נישט זײַן נעבען איהם און אַז ס'איז אויף שטענדיג, אַפּנים, אָבגעהאַקט געוואָרען אַ לאַנגווײַליג, נודנע שטיקעל לעבען.

אויף דער ווײַכער קושעטקע האָט געצויגען צו דרעמלען. עס זענען בעפאַלען אָבגעריסענע שטיקלעכדיגע יונגעלשע געדאַנקען, וואָס האָבען אַזוי ווי אָנגעשעפּטשעט אויפ'ן אויער, זיס און צאַרט.

III.

בײַם מיטאָג איז געווען אַ סך שנאַפּס, ביטערע און שטאַרקע, און דער פעטער האָט כסדר אַכטונג געגעבען, אַז מען זאָל טרינקען. פון דעם ביטערן בראַנפען, פון דעם געזאַלצען־געבראָטענעם פלײש און פון דעם הײסען זופּ האָט געדרעהט דער קאָפּ, עטוואָס געקלונגען אין די אויערן, און פאַר די אויגען זענען געשוואומען די פּנים'ער, און די ווענד האָבען זיך געוויגט. יעדער קלאַפּ מיט'ן לעפעל אין טעלער איז אויסגעקומען אַ סך גרעסער איידער אין דער־אמת'ן, יעדעם אַרויסגעזאָגטע וואָרט — העכער און דאָס געלעכטער ברײט און ווילד. בײַם עסען זענען געווען צוויי געסט: עפּעס אַ פאַרבײַפאָהרענדער סוחר פון פלאַקס, אַ ברײט־פּנים'דיגער יוד, מיט אַ רויטער געפראָהרענער נאָז, מיט גראָבע רויטע הענד, און אַ לעהרער פון אַ דערבײַאיגען דאָרף, וואָס איז, זעהט אויס, דאָ אין שטוב אַן'אָפטער גאַסט. בײַם לעהרער איז געווען אַ הויכער שטערן מיט טיעפע ווינקלען, אַרום וועלכע עס האָט זיך שיטער געשלענגעלט אַ שורה שוואַרצע האָהר, קלײנע גרויע אויגליך, אַ צוגעפלאַטשטע נאָז און שוואַרצע, אין מויל פערבויגטע וואָנסען. געהאַלטען האָט ער זיך פרײַ, ווי אַן'אײגענער

מענש, האט זיך ווײלעוויי געוויצעלט און העכער פאר אלעמען געלאכט אין דערביי האט ער זעלבסט-צופרידען און מארנע אונטערגעוואונקען דער מוהמען.

ליסער'ן איז ער פון ערשטען קוק נישט געפעלען געווארען. איהם האט זיך געדאכט, אז דאס מוז זיין א זעלבסט-צופרידענער נאר און עפעס א קארגער, וואס די קלוגע און לעבעדיגע שטאדט האט ארויסגעשליידערט אין דארף אריין, וואו אזא פארשוין קען געבען א טאן און קען געהאלטען ווערען פאר א געשמאקפאלען אינטעליגענטען יונגעמאן. דערנאך האט ער בעמערקט, אז אין די בליקען פון דעם לעהרער צו דער מוהמען איז עפעס פאראן אזוינס, וואס פיהרט ארויף אויפ'ן זינען, אז צווישען זיי ביידען איז געווען אדער עס איז פאראן עפעס נישט גלאטעס און בעהאלטענעס. בעת דער קאפ האט אזוי נישט געדרעהט פון שנאפס, האט ער זיך געסטארעט זיי נאכצושפירען, שטילערהייד זיי נאכצוקוקען, פיהלענדיג אין הארצען א פערדרוס. נאר באלד האט זיך אבגעריסען דער פאדים פון געדאנקען אין קאפ, און אויפ'ן הארצען איז געווען זארג-לאז, אלץ איינס און לייכט.

ארום די פענסטער האט זיך גע'גנב'עט דער פארנאכט. דער ווינטערדיגער בלייערנער הימעל, ווי פון איין שטיק און איין קאליר, האט זיך נעהנטער אראבגערוקט צו דער ערד, און די ווייסע פעלדער האבען זיך איינגעהילט אין בלויען. נעבעלדיג, אונבעוועגט און פערטראכט האט ארויסגעקוקט א ברעג פון ווייטען וואלד. רעכטס, נישט גאר ווייט פון פענסטער, זענען איינציגוויים און דונקעל געלאפען טעלעגראפען-סלופעס איינע נאך די אנדערע גלייך צום האריזאנט, אויף די נעהענטערע פון זיי האט נאך עטוואס געשימערירט דאס דראטה, אויף וועלכען עס זענען וואו-נישט-וואו, ווי אהן פיסליך, געזעסען סאראקעס. לינקס, ביי דער דארף-גאס, האבען זיך געטראגען פויערשע אויסגעשרייען, ווערטליך, און עס האט זיך געהערט, ווי מען שעפט וואסער פון א ברונעם און עס קרעכצט דער שטעקען.

פון דרויסען האט זיך דער פארנאכט שווייגענדיג און סמוטנע געקליבען אין שטוב אריין. בלוי האט ער זיך געזעצט אויפ'ן

וויַיסען טישטוך, דונקעל און ציטעריג האָט ער זיך געלעגט אויף די פּנים'ער, און גרוי האָט ער זיך אויפגעהאָנגען אויף די ווענד.

איצט האָבען אַלע געשוויגען. קענטיג, אַז יעדער האָט בראַנפען אויסגעטרונקען נישט וועניג. דער יוד, דער סוחר האָט שוין געדרעמעלט, פערוואַרפענדיג דעם קאָפּ אויפ'ן הויכען ווענדטיל פון שטוהל, מיט אַ גרויסען אָפענעם מויל. דער לעהרער איז מיד געוואָרען פון זיינע אייגענע וויצען און האָט געקוקט פון אונטערן שטערען מיט זיינע קליינע אויגליך. די מוהמע האָט געקוקט אַ בלייכע אין פענסטער, פונקט ווי זי וואָלט עפּעס פערבאָרגענעם געהאַט אויפ'ן האַרצען און וואָלט איצט דערויף חרטה געהאַט. נאָר דער פעטער איז נאָך אַזוי ווי ניכטער געוועזען, און מיט אַ בעוועגליכען גלאַנץ אין די שוואַרץ-אַפּעל פון די אויגען האָט ער זיך אָפטער אַרומגעקוקט און האָט געקלאַפּט מיט די פינגער אָן טיש. טרינקען און עסען מיט אַנ'עולם איז פאַר איהם געווען אַ געוואָהנטע זאַך, וואָס האָט איהם פערשאַפט אַ סך הנאה, נאָר דאָסמאָל איז געווען קענטיג, אַז ער איז נישט אינגאַנצען צופרידען געווען, אַז ער האָט אַ סך מעהר ערוואַרט, בעת מען האָט זיך געזעצט עסען, ערוואַרט, קענטיג, מעהר פרעהליכקייט און טומעל. און ער האָט לאַנג געקלאַפּט מיט די פינגער אָן טיש, איינטעניג און אומעטיגליך, און דערנאָך זיך געווענדט צו ליסער'ן מיט אַ סך צערטליכקייט אין טאָן:

— זעהסט, אַט איצט איז בין השמשות... איך האָב מאָרנע האָלט אָט די צייט, ווייסט, וואָס מיר קומט שטענדיג אַרויף אויפ'ן זינען אין דער צייט? אַנ'אָרים שוהלכעל ערגעץ אין אַנ'אָרימען קליין-שטעדטיל... ווינטער, שבת פאַרנאַכט, דרויסען פאַלט אַ דראָבנער שניי, רוקען זיך איינגעבויגענע יודעליך, אַ האַנד אין אַ האַנד, אין שוהלכעל אַריין... אין שוהלכעל איז די פּאָדלאָגע נאַס, שוואַרץ, ס'איז קאַלט און קאַלעמוטנע עפּעס, עס שמעקט אַ טוכלעקייט, עמיצער מיט אַ צוהראַשטשעטען האַרץ זאָגט אין אַ ווינקעל תהילים... אַלע ווייַלע קומט אַריין נאָך אַ פּער'חשכ'טער יודעל, גיט אַ נעץ ביים כיור די האַנד און אַ וויש מיט'ן נאַסען שוואַרצען האַנדטוך. מיט אַמאָל גיט דער שמש

אַ פּאַטש . , . מנחה . . . דער עולם הוסט און הויבט אָן . . . און פאַר'ן עמוד דאַווענט אַן'אַלטער יוד , אַ בעל־מלאָכה , פּראָסט און האַרציג . . . אתה אחד ושמך אחד . . . ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ . . . תפארת גדולה , ועט־ר־ת ישועה . . . יום מנוחה וקדושה לעמך נתתה . . . הויבט עפּעס אַזוי אָן קלעמען אין האַרצען , אָטאָט וועסטו זיך מיט אַן'אמת'ן צו וויינען . . . גוואַלד , ס'אַראַ רחמנות ס'איז עפּעס דעמאָלט אויף מיר און אויף דיר און אויף אַלע יודען און ס'אַראַ טייער פאָלק יודען זענען !

ער האָט נישט אויפגעהערט צו קלאַפּען מיט די פינגער אָן טיש און דאָס איז געטהאָן געוואָרען אַזוי ווי אָהן זיין ווילען . מיט די גלאַנציגע שוואַרצלען האָט ער זיך אַריינגעקוקט טיעף אין ליסער'ן , ווי ער וואָלט מיט זיי אין איהם וועלען עפּעס אָנצינדען און איבער'ן גאַנצען פּנים האָט זיך געוויקעלט דער פאַרנאַכט . און ער האָט ווידער אָנגעהויבען ציהען שטיל דעם אתה־אחד־נגון מיט די ווערטער :

— אתה אחד ושמך אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ , תפארת גדולה ועט־ר־ת ישועה . . .

צו די בראַנפען , צו דער פאַרנאַכט , צו דעם פּעטערם האַרציגער נגון — נאָר ליסער'ן האָט זיך שטיל און ווייך צוצויגען דאָס האַרץ , און איהם האָט זיך געדאַכט , אַז ער שווימט ערגעץ ווייט אונטער דעם האַרציגען נגון , און עס איז בלוי פאַר די אויגען און , חוץ דעם נגון , איז שטיל פאַר'ן אויער , און גאָט , דער אַלטער גאָט פון פאָלק ישראל איז אויך אין גלות און שווימט אויך מיט איהם און מיט אַלע יודען ערגעץ ווייט , ווייט , אָהן אַ ברעג און אָהן אַ ציעל .

און אַז מען האָט אָנגעצונדען פייער , האָט זיך באַלד דאָס גאַנצע בילד געביטען . דער שלאָפענדיגער סוחר האָט זיך געשווינד געשטעלט אויף די פיס , האָט זיך אַליין גענומען האַסטיג אונטערטרייבען און מורמלען אונצופרידען אונטער דער נאָז . ער האָט בעדאַרפט האָבען צו דער באַהן , און , ווי ער האָט גערעכענט , האָט ער אודאי פערשפּעטיגט .

— ביי אייך אין שטוב פערליערט מען שטענדיג דעם

אימפּעט, — האָט ער זיך געקלאָגט פאַר דער מוהמען, אַרויפציהענדיג אויף זיך אַ גרויסען וועג־מאַנטעל פון גראָבער פויערשער שטאָף. — אויב איך האָב פערשפּעטיגט, וועט מען מיך דאַרפען שמײַסען.

באַלד האָט ער זיך שוין נישט אַרויסגעזעהן: עס איז דורך געווען וועג־מאַנטעל און ווינטער־היטעל, אונטער וועלכען עס האָט זיך קוים אַרויסגעזעהן אַ שפּיץ נאָז און האַלב־פערדעקטע אויגען. דער פעטער האָט זיך אויך געאײַלט, און אין אַ מינוט אַרום האָט זיך געהערט זײַן הילכיג קול פון דרויסען:

— מיכאַש, סיודאַ אידי!

דער לעהרער האָט זיך געקראַצט דעם קאָפּ, האָט זיך ווײַלעווײַז איבערגעזעצט פון אײַן אָרט אויפ׳ן צווײַטען, האָט אָהן אַ סמך, קענטיג, בעקוקט די נעגעל און האָט, ענדליך, געזאָגט, אַז צו זיך וועט ער הײַנט נישט פאָהרען און וועט דאָ איבערנעכטיגען. ביז אַהער האָט ער זיך געהאַלטען ווי אַנ׳אײַגענער מענש, נאָר גראָד איצט האָט ער זיך פּלוצלונג איבערגעביטען. ליסער האָט אַ טראַכט געטהאָן, אַז דאָס איז צוליעב איהם, און אַ חשד איז ווידער בעפאַלען דאָס האַרץ. ער האָט אַ קוק געטהאָן פון דער זײַט אויף די מוהמען און האָט גאָרנישט בעמערקט אויף איהר פּנים.

אין דרויסען האָט זיך געריהרט אַ שליטעל, איבער דעם געפראָהרענעם שניי האָבען געקלאַפּט דעם פערד׳ס פיס און עס האָט זיך געהערט, ווי דער פעטער שרײַט:

— פאָהרט געזונד, ר׳ אברהם! מאַכט גוטע געשעפטען.

די מוהמע איז אַוועק אין קיך מכה אַ סאַמאָוואַר און ליסער איז געבליבען מיט׳ן לעהרער אין צימער. ליסער האָט געוואָלט וואָס בײַ איהם פונאַנדערפרעגען, מאַכען אומישנע אַ שמועס. עס איז נישט בעקוועם געווען צו שווײַגען. נאָר איהם האָט זיך געדאַכט, אַז וואָס ער זאָל נישט זאָגען אָדער פרעגען, וועט דער לעהרער אָבענטפערן מיט אַ נאַרישען וויץ און וועט מײַנען דערבײַ, אַז ער האָט געזאָגט אַ שאַרפזיניגע חכמה אַ גרויסשטאָדטישען בחור. עס האָבען איהם געעגט זײַנע קלײדער, וואָס זענען

געוועזען האַלבּ־פראַנטיש און האַלבּ־קלויזניקדיג־אַלטמאָדיש, פון וועלכֿע עס איז צוזעהן עפּעס אַ מאָדנע קלײנילכֿקײט פון זײער אײגענטימער. די שטאָף איז אַ פּראָסטע און דער קאָסטיום איז אַן אַלטער, נאָר אָהן אײן פלעק. אַזאַ לאַנגע צײט געטראָגען און אָהן אײן פלעק. דער קראַגען איז אַן אָבגעטראָגענער, אַן אויסגעניצטער, דוקא אַ צווײענדיגער, מיט אַ קלײן פערשמאָלצען שניפּסעלע. אויפ׳ן פּנים ליעגט אַן אונאָנגענעהמע בלײכֿקײט און דער שטערן מיט די טיעפע ווינקלען רעדט פון עם־הארצות און אײנגעשפּאַרטע פּראַאדמישאַפט.

עס איז אַרײן די מוהמע מיט אַ לײַכֿט טיכֿעל אויף די אַקסלען, פּונקט ווי עס וואָלט איהר געוועזען קאַלט. בשעת זי איז געגאַנגען פון טהיר צום טיש, האָט זי אויף דער גיך געוואָרפען בליקען אויף בײדען, פּונקט ווי זי וואָלט זיך וועלען מיט׳ן בליק דערוויסען, צי זײ האָבען בײדע צווישען זיך גערעדט. בײַם טיש איז איהר פערלאַנג נאָך קענטיגער געוועזען, אַזוי, אַז בײַ ליסער׳ן האָט עס אַרויסגערופען אַ שמײכֿעל.

איצט איז עפּעס ליסער דורכֿאויס זיכֿער געוועזען, אַז צווישען דער מוהמען מיט׳ן לעהרער איז וואָס פאָרגעקומען. אײגענטליך פאַרוואָס נישט? זי איז שוין אַ פרוי נישט קײן יונגע, האָבען צווישען יונגע אַן ערפאָלג קען זי שוין נישט. עלטערע, פערשטעהט זיך, וועלען איהר נישט זײַן צום האַרצען, מיט׳ן מאַן זיך בעגעגענען איז צו־לעדיג און צו גרוי דאָס לעבען — דער מאַן איז אַ פערנומענער און אַ האָרעפּאַשנער מענש, וואָס האָט נאָך דערצו פײַנט יענעם סאָרט צערטליכֿקײטען, וועלכֿע סאַנטימענטאַלע פרויען האָבען אַזוי ליעב. מאַכֿט זיך אַזאַ שוטה, ווי דער לעהרער, וואָס זאָגט איהר אין דער דאָרפישער אומעטיגער שטילקײט קאָמפּלימענטען און ציטערט נאָך מסתמא פאַר איהר, ווי אַ יונגעל פאַר׳ן רבי׳ן, געפעלט עס איהר, רעגט זי זיך אויף און לאָזט זיך אַמאָל אַ קוש טהאָן. דאָס איז נאָר. און דערנאָך מוז איהר אודאי עקלען. עס קען נאָך זײַן, אַז דער דאָזיגער לעהרער האָט דעם גאַנצען ענין אײַנגעוויקעלט אין אַ טראַגעדיע: אַ יונגער בחור האָט זיך פערליעבט אין אַ פרוי פון מיטעלע יאָהרען, און דערמיט איז

שוין זײַן לעבען אויף אויביג צושלאָגען און פערפאַלען. די מוהמע איז אָהן אַ ספק אַ קלוגע פרוי, נאָר אַזאַ מאָטיוו קען יעדעס מאָל פערבלענדען אין אומעט דער סאַמע קלוגסטער פרוי. וואָלט זי חאָטש קינדער געהאַט, וואָלט זיך נישט אַזוי שווער געלעגט דאָס דאָרפלעבען, אָדער וואָלט זי חאָטש פון נאַטור-אויס געווען אַ סוחר'טע, ווי אַנדערע דאָרפישע ווײַבער.

און בײַ די געדאַנקען איז ליסער'ן מיט אַמאָל ווידער בעפאַלען אַ רחמנות און אַ נאָהענטקײַט צו זײַן מוהמען, וואָס איז געצוואונגען צו האָבען ענינים מיט אַזאַ פאַרבלאָזען געשמאַקלאָזען בחור. ער האָט גענומען איהרע הענד אין זײַנע און האָט נעהענטער אַ רוק געטהאָן זײַן שטוהל צו איהרען. זי האָט נישט פערשטאַנען זײַן פּלעצליכע צערטליכקײַט און האָט געקוקט אויף איהם מיט בעהאַלטענער פערוואונדערונג.

— מוהמע, — האָט ער ווייך אַרויסגעזאָגט, אָנשפּאַרענדיג דעם קאָפּ אויף איהר אַקסעל, אַזוי, אַז דער לעהרער זאָל זעהן, — איך וויל מיך פאַר אײַך פּיעסטשען, מוהמע... אַ ביסעל טהוט מיר וועה דער קאָפּ, מסתמא פון די בראַנפען, אַ ביסעל איז שווערליך אויפ'ן האַרצען, נאָר אָהן געפאַהר... און אַ ביסעל איז אוממעגליך... אויך אָהן געפאַהר.

— וואָס איז דאָס מיט דיר, בערעלע? — האָט זי איהם געגלעט פאַר די האָהר, — שוין איז דיר אומעטיג?

— אומעטיג? — האָט ער פערטראַכט אַרויסגעזאָגט, פיהלענדיג, ווי בײַ דער מוהמען קלאַפּט דאָס האַרץ, — עס טרעפען אַזוינע זאַכען. עס ווערט עפּעס פּלוצלונג אומעטיג...

— אַנ'אמת'ע אידיליע... — האָט דער לעהרער זיך אָנגערופען, מיט אַ פניעה'דיגען שמייכעל.

די מוהמע האָט זיך געמאַכט נישט פערשטעהענדיג.

— וואו איז אַנ'אידיליע? — האָט זי געפרעגט.

— צווישען דער מוהמען מיט'ן פּלימעניק...

— איהר האָט פײַנט אידיליען? — האָט זיך לײַכט אַרײַנגעמישט ליסער, פערבײַסענדיג אַ ליפּ.

דער לעהרער האָט פעררויכערט אַ פּאַפּיראָס, האָט זיך

אויפגעשטעלט און גענומען געהן אויף און אָב , און שמייכלענדיג מיט דעמזעלבען שמייכעל , האָט ער אָנגעבויגען צו זיי דעם קאָפּ און געזאָגט :

— וועלכער נאַר האָט עס פיינט , איך בעט אייך . . . חאַ=חא . . .

מען האָט דערלאַנגט דער סאַמאָוואַר . טראָגענדיג איהם , האָט ער אין די הענד געזאָדען , פונקט ווי ער וואָלט זיך מיט עמיצען געקריגט . אין דעם צימער , וואָס פאַר די פויערים , האָט זיך געהערט דעם פעטער׳ס קול , און צווישען די שטילע שאַרענדיגע טריט אין ליאַפּטעס , האָבען דייטליך אָבגעשלאָגען דעם פעטער׳ס שטיוועל=טריט .

— הערסטו , בערעלע ,—האָט די מוהמע ווייך געזאָגט .— אויב דו וועסט מיר דאָ נעהמען זייערן און וועסט מיר מאַכען אַנ=אומעטיגע נאַז , האָב איך פאַר דיר אַ תרופה .

— וואָס ?

— טאַמאַרעלע פון זשערמאָן איז דאָ . איך וועל איהר אָנזאָגען , וועט זי אָדער קומען אַהער , אָדער דו וועסט פאָהרען צו איהר . ווייסט דאָך , אַז ס׳איז נישט ווייט , אינגאַנצען דריי וויאָרסט .

— טאַמאַרעלע פון זשערמאָן ? וואַרט , וואַרט ! — האָט זיך ליסער מיט אַמאָל אַ חאַפּ געטהאָן , אַרויסציהענדיג דעם קאָפּ פון דער מוהמעס הענד און פערקנייטשענדיג דעם שטערן , — זי האָט , דאַכט זיך , אַ חתן ? ניין ?

— אַ שען מיידעל . נאָר מיר געפעלט זי נישט , — האָט דער לעהרער , פערבייגעהענדיג בעמערקט , — און אַ גרוים=האַלטערקע . . .

— זי האָט אַ חתן אויך ,—האָט די מוהמע בעשטעטיגט. — דו קאָנסט זי דאָך ?

— געוויס . נאָר איך געדענק עפּעס נישט ,—האָט ליסער געקנייטשט דעם שטערן .

עס איז אַריינגעקומען דער פעטער , אַ פערשוויצטער און אַ פערסאָפּעטער . ער האָט זיך אָוועקגעזעצט און אויסגעווישט מיט אַ טיכעל דאָס פנים .

— פופציג זעק האָבער אװעקגעשיקט צום באַהן, — האָט ער אַזוי ווי פאַר זיך געזאָגט, — די סחורה איז נישט װערט די הצאות הדרך.

בײַם טהײַ האָט זיך דער לעהרער געװיצעלט און גע'חנפ'עט דעם פעטער. די מוהמע איז אװעק צו-לעגען זיך — עס האָט איהר אויך װעה געטהאָן דער קאָפּ. דער פעטער האָט פאָרגעלעגט מען זאָל מאַכען אַנ'אָקע, און ליסער האָט מעהר װי איין קאָן נישט געשפּיעלט. אין קאָפּ איז דורכגעלאָפען װאָרים און צוואָגענד טאַמאַרעלע פון זשערמאָן, ערגעץ-וואו אַ געזעהענע, ערגעץ-װאו אַ לאַבענדע און אַ שטיפערישע. און עס איז געװען אַנגענעהם אויפצוהויבען די הענד אין דער הויך, אַ שפּרײַז טהאָן איבערן צימער און אײַנהאַלטען אַ װײַלע די בעקאַנטע אונבעקאַנטע טאַמאַרלען אין דמיון. הינטערן פענסטער האָט געליאַרמט דער װינד, װאָס האָט זיך גאָר פלוצלונג געבראַכט צוטראָגען פון ערגעץ. עס האָט זיך געהערט, װי דער שנײַ שיט זיך פין דאַך אויף דער ערד און װי ער טראָגט זיך פון דער ערד אין דער-לופטען, און װי עס װײַנט ערגעץ אַנ'אײַנזאַמער בוים. עמיצער איז דורכגעפאָהרען מיט אַ סקריפּענדיגען שליטעל דעם װעג.

IV.

אין עטליכע טעג אַרום איז טאַקע געקומען טאַמאַרקע פון זשערמאָן, אויף אַ שענעם שליטעל מיט אַ גלעקעל. מיט איהר צוזאַמען האָט אַ לײַכט געטהאָן אין שטוב אַ לאַבענדיג מויל, מיט װײַסע צײַהן, שװאַרצע שטראַהלענדיגע אויגען, אַ הויכע שלאַנקע װאוקס, מיט פרישע לײַכטזיניגע בעװעגונגען. באַלד האָט אין צימער פערשמעקט מיט נאַר-װאָס אָנגעטראָגענעם פעלד-פראָסט, געמישט מיט עפּעס אַ בעזונדער מײַדעל-ריח, װאָס האָט אַרויסגערופען אַ מאָדנע אָנשטרענגונג אין דער מוהמען. ליסער האָט זי געזעהן

אַ קורצע ווײַלע אין שטאָדט, מיט עטליכע יאָהר צוריק. זי איז דעמאָלט אַ גימנאַזיסטין געווען. נאָר איצט האָט איהם איבערראַשט די פֿערענדערונג, וואָס אין איהר איז פֿאַר דער צײַט פֿאָרגעקומען. אָדער אין איהר זענען קײנע פֿערענדערונגען נישט פֿאָרגעקומען, נאָר ער האָט זי פּשוט אין דעם גרויסען טומעל פֿון שטאָדט נישט בעמערקט? איצט איז דער קוק איהרער און די מאַנירען געווען פֿון גרויסען שניט, זיכערע און פֿערענדיגטע, ווי אין אַ שענעם ווערק.

עס איז אויסגעקומען צו בעקענען זײַ פֿון דאָס נײַ, און דאָס האָט געטהאָן די מוהמע. ליסער האָט דערפֿיהלט אין זײַן האַנד אַ היבשע פֿרויען-האַנד, מיט לאַנגע צאַרטע פֿינגער. זי האָט זיך פֿרײַ און רוהיג אַרײַנגעקוקט איהם אין פּנים און האָט זיך באַלד אַנידערגעזעצט.

— יאָ, — האָט זי זיך פּלוצלונג געווענדט צו דער מוהמען — הערט איהר דאָך. איך האָב נישט לאַנג געגעסען קאַרטאָפֿעל מיט פּעלצלעך און הערינג. דאָס מאַכט אַ גרויסען אַפּעטיט. הײַנט נאָכדעם, ווי איך בין דורכגעפֿאָהרען די עטליכע ווערסט, האָט זיך דער אַפּעטיט אָהן עין-הרע פֿערגרעסערט. טאַ גיט-זשע מיר עפּעס עסען...

די מוהמע האָט זיך צולאַכט און אַוועק אין קיך. בלײַבענדיג אַלײן מיט איהר, האָט ליסער געטראַכט, אַז די קאַרטאָפֿעל מיט הערינג איז אײגענטליך אַ פּאָזע, אין וועלכער אַזאַ מײדעל ווי זי דאַרף זיך גאָר נישט נויטיגען. אַפּנים, אַז גאָר נאַטירליכע מײדליך זענען נישטאָ. און די עפֿעקטען זײַערע, אפילו בײַ קלוגע און ענטוויקעלטע מײדליך, קומען שטענדיג אויס נאַריש, פּלאַך און איבעריג. אַ בחור, ווײס פֿון אַ זעלכע זאַכען נישט, און אין דעם פּרט איז ער נישט אין אַנ׳ערך טײַערער און נאַטירליכער פֿון זײַ.

— בײַ אײַך איז, ליסער, אַ יודישע נאָז... — האָט זי לײַכט און שפּיעלענדיג געזאָגט, — אויפֿ׳ן רעכטען מיטען איז אַ הערבעלע...

— אויף אַ יודישע נאָז רעדט נישט קײן סך... — האָט

ליסער פערבאָרגען עפּעס אַ ברוגז׳דיג געפיהל אין זיך, — וואָרום איהר פערטשעפּעט דאָ אַלע יודען.

עס איז געוועזען עהנליך, ווי זי וואָלט נישט העֶרען זײַנע ווערטער, אָדער ווי זי וואָלט שוין געוואוסט פריהער, וואָס ער וועט זאָגען. פערלעגענדיג די הענד אויפ׳ן הארצען און עטוואָס אָנבוּיגענדיג דעם קאָפּ, האָט זי, ווי איהם אויף צו להכעיס, אָפען און דויערענד איהם בעטראַכט פון דער זײַט.

— בלײַכע באַקען זענען בײַ אײַך... גרויעָ אויגען. שוואַרצע האָהר... די האָהר אײַערע זענען שען. אַ קלײַנער שטערען, אָבער אַ קלוגער... נו, דערמיט פערטשעפּע איך אויך אַלע יודען?

— אײַער גליק... — האָט ליסער געענטפערט, — וואָס איהר האָט אין מײַן געזיכט אויסגעפונען מעלות... אַניט וואָלט איך אײַך שוין בעוויזען אַ חסרון אין אײַער פנים, וואָס איהר וואָלט מיך, דאַכט זיך, געדענקען...

— זאָגט וואָס... — איז זי האַסטיג און נײַגעריג צוגעשטאַנען.

— איך האָב דאָך אײַך געזאָגט, פאַרוואָס איך קען עס איצט נישט זאָגען... — האָט ליסער געלאַכט.

— נײַן, איהר מוזט זאָגען, — האָט זי מיט בעפעהל אַ שאָקעל געטהאָן דעם קאָפּ.

— נו, פרײַלײַן, איז מוזען זאָגען — נישט צופיעל פון אײַער זײַט?

— אהאַ! איך ווײס שוין! — האָט זי זיך אַ חאַפּ געטהאָן און האָט זיך באַלד צוריק־געהאַלטען, — איהר זענט אַ שלעכטער!

און זי האָט זיך הויך פונאַנדערגעלאַכט. עס איז געוועזען עפּעס קינדערשעס און שפּיעלענדיגעס אין די קלײַנע ווײַסע צײַהנער, וואָס האָבען זיך בעוויזען בײַם לאַכען אונטער די רויטע רעהמעליך פון די ליפּען. געלאַכט האָט אויך ליסער, און אַ צופרידענער האָט ער געטראַכט, אַז דאָס סאַמע דרײַסטע מײדעל קען מען אײַגענטליך לײַכט אוועקשטעלען אין אַן־אונבעהאָלפענער לאַגע. מען דאַרף נאָר נעהמען עפּעס אַ נאַרישקײַט, וואָס זאָל האָבען אַ שײַכות צו

זי אָדער צו זײַער שענקײַט, מאַכען אַ סוד און כלומרש׳ט נישט וועלען אויסזאָגען. דאָס מאַכט באַלד נאַטירליך, אָבהענדטיג און נײַגעריג.

— איהר וואוינט שוין לאַנג אין דאָרף?—האָט ער געפרעגט.

— אַ האַלב יאָהר. און מיר איז נישט דערעסען געוואָרען, איך האָב, דאַרפט איהר וויסען, טײַערע עלטערן און אַ גאָלדענעם זיידען. צוליעב דעם זיידען אַליין איז כדאי צו וואוינען אין דאָרף.

— נו, איך גלויב אײַך נישט...

בײַם טיש האָט זי געגעסען מיט אַפּעטיט און האָט אַזוי ווי אָן ליסער׳ן פערגעסען. האַלטענדיג אין איין האַנד אַ מעסער און אין דער אַנדערער — אַ גאָפּעל, האָט זי אָנגעבויגט דעם קאָפּ צום טעלער, און ליסער, קוקענדיג פון דער זײַט, האָט געטראַכט, אַז זי מוז זײַן טאַקע הונגעריג. יעדענפאַלס איז זי אַ אינטערעסאַנט מײַדעל, וואָס לאָזט זיך לײַכט נישט פערשטעהן. אַז עס איז אַרײַן דער פעטער, האָט ער התפעלות׳דיג אויסגערופען איהר נאָטען, האָט זיך באַלד אַוועקגעזעצט נעבען איהר און אינגעלש און שטיפעריש פערוואָרפען אַ האַנד אויף איהר אַקסעל. עס איז געווען קענטיג, אַז זי מיט׳ן פעטער האַלטען זיך, ווי צוויי שטיפערישע חברים, וואָס זענען איינע די אַנדערע געפעלען.

—אָט, —האָט ער געשאָקעלט מיט׳ן קאָפּ צו ליסער׳ן, — טאַמאַרלען האָב איך האָלט. אַ טײַער מײַדעל! אַזוינע מײַדליך זענען גאָר נישטאָ...

טאַמאַרקע האָט איהם געשטאָכען איבער׳ן האַנד מיט׳ן גאָפּעל, האָט איהם געצופּט דאָס בערדעל און געצויגען פאַר׳ן אויער, דער פעטער האָט זיך נישט געלאָזען, האָט מיט זײַנע אויסגעצויגענע הענד געוואָלט חאַפּען איהרע, און די שטוהלען אונטער זיי האָבען געסקריפּעט. די מוהמע האָט געוואונקען אַ לאַכענדיגע צו טאַמאַרקען, אַז זי זאָל זיך נישט אונטערגעבען, און ליסער׳ן איז דאָס אַלץ עפּעס אויפגעקומען מאָדנע און כמעט נישט עסטעטיש. ער האָט זיך אויפגעהויבען און האָט נישט אויפריכטיג געשמײַבעלט.

— איך בין דאָך שוין אַן׳אַלטער ייד, — האָט דער פּעטער הויך אַרויסגעזאָגט, — נאָר אַז מען זיצט נעבען טאַמאַרקען, ווילט זיך שפּילען. אײַ, איז דאָס אַ טאַמאַרקע!

— געדענק, קלמן, — האָט די מוהמע גוטמוטהיג גע׳חוזק׳ט, שאָקלענדיג מיט אַ פינגער אַרום נאָז, — דו וועסט זיך נישט אויסלײַטערן...

עס איז אַרײַן אַ פויער אין פערפראָהרענע ליאַפּטעס, מיט אַ גרויער פּראָסטיגער באָרד, מיט אַן׳אַלטען וואַטע-היטעל אויפ׳ן קאָפּ און האָט אַוועקגערופען דעם פּעטער. די מוהמע האָט זיך צוגעזעצט צו טאַמאַרען און האָט זי גענומען געשעפטליך און ערנסט פונאַנדערפרעגען, וואָס עס הערט זיך אין זשערמאַן, צי פאָהרט דער פאָטער איהרער אין גובערניע אַרײַן, ווען וועט זיך אָנהויבען דער פּראָצעס, וואָס דעם גראַפ׳ס פערוואַלטער האָט פערפיהרט געגען זיי, צי איז בעקומען געוואָרען אַ בריעף פון איידעס, וואָס איז אַוועקגעפאָהרען היילען זיך אין אויסלאַנד, צי וועלען זיי איבערקלעבען די שטוב אויף פּסח און צי האָט די מאַמע געפונען די פּעריל, וואָס די דיענסט האָט גע׳גנב׳ט. אויף דעם אַלעם האָט טאַמאַרע געענטפערט פויל און מעחאַניש, קוקענדיג גלײַכגילטיג אין פענסטער אַרײַן. ליסער, וואָס איז אומגעגאַנגען איבערן צימער, האָט זיך געוואונדערט אויף זײַן מוהמען, וועלכע איז, דאַכט זיך, אַ קלוגע פרוי און דאָך פערפיהרט זי אַזוינע איבעריגע און אוננוציגע שמועסען, וואָס מאַכען לאַנגווײַליג די צײַט. אָפטמאָל האָט זיך איהם געדאַכט, אַז אין דעם ליגט אַ פערבאָרגענע כונה פון אַן׳עלטערער, נאָך קאָקעטישער פרוי נישט צו דערלאָזען, אַז יונגערע זאָלען האָבען די מעגליכקײַט צו פערברײַנגען. און דעמאָלט האָט זיך איהם געוואָלט איבערגעהן אין אַן׳אַנדער צימער, צולעגען זיך און מאַכען זיך, אַז ער שלאָפט. נאָר באַלד פלעגט איהם אַרויפקומען אויפ׳ן זינען, אַז די מוהמע מײַנט דאָ גאָרנישט, אַז עס איז נישט מעהר, ווי אַ דאָרף-געוועהנהײַט און אַז מען ברויך עס איהר מוחל זײַן.

די מוהמע האָט זיך, קענטיג, אַלײן געחאַפּט דערויף, זי איז געשווינד אויפגעשטאַנען, און, זאָגענדיג, אַז זי דאַרף עפּעס

אין קיך, איז זי אַרויסגעגאַנגען. אויף אַ ווײַלע איז אַרײַנגעטראָטען אַ שטילקייט. ווי אינסטינקטיוו, פֿערבאָרגענערהייד האָבען זיי אַ קוק געטהון איינע אויף די אַנדערע און געהאַלטען דאָס אויג אויפ'ן אויג, אָהן ווערטער, ווי איינער דעם צווייטען וואָלט איבערגעגעבען אַ סוד מיט די בליקען.

און דערנאָך האָט זיך טאַמאַרע פֿונאַנדערגעלאַכט, פּלוצלונג און הויך. ליסער'ן האָט עפּעס אַ ציטער געטהאָן בײַם רוקען און ער האָט זיך געפֿיהלט אַבהענדטיג. נאָר דאָס לאַכען האָט נישט אויפֿגעהערט. אָנהויבענדיג זיך אין אָנהויב דין, האָט עס זיך אין מיטען קלינגענדיג, ברייט און הילכיג צושאָטען, האָט זיך בײַם סוף מיט אַמאָל אָבגעריסען און ווידער זיך דין אָנגעהויבען. אַ שווערע לאַנגווײַליגקייט צוזאַמען מיט אַנ'אונבעקאַנטער קאַלטקייט האָט אַרומגעחאַפּט ליסער'ן, און בײַ איהם איז געווען אַזאַ געפֿיהל, ווי ער וואָלט פֿאַר אַ קרײַז קלוגע מענשען אַרויסגעזאָגט אַ גרויסע נאַרישקייט. איצט האָט ער אויף זיכער בעשלאָסען, אַז דאָס דאָזיגע מיידעל האָט ליעב עפֿעקטען, פּאָזעס און אונגאַטירליך צו שפּיעלען, און אַז אַזוינע מיידליך זענען, סוף כל סוף, נישט אינטערעסאַנט. איהר חתן מוז מסתמא זײַן אַ נאַר, אַ גרויסער שוטה, בײַ וועלכען זי קען זיך לײַכט און פּראָסט אויסבײַטען אָט די אונגאַטירליכע, נישט עסטעטישע פּאָזעס און עפֿעקטען אויף שענע מיידעלשע פּאָעזיע.

— איהר ווייסט, וואָס איך לאַך? — האָט זי אָנגעהויבען און אויפ'ן פּנים זענען איהר געלעגען פֿרישע און יונגע געלעכטער־קנײַטשען, — מיר האָט זיך געדאַכט, אַז איהר פּלאַנעוועט עפּעס מכח אַ ראָמאַן מיט מיר.. אַז איהר האָט געקוקט אויף מיר, איז עס אויף אײַער נאָז געלעגען... איהר האָט אויסגעזעהן נאַריש... נאָר אייגענטליך פּלאַפּלע איך. ס'איז גאָרנישט. לאַכט פֿון מיר, אויב איהר קענט, אָדער איהר ווילט.

— און אויב איהר ווילט, — האָט זי זיך פּלוצלונג אויפֿגעהויבען פֿון אָרט און איז נאָהענט צוגעגאַנגען צו ליסער'ן, — זענט איהר מיר געפֿעלען... איך האָב ליעב צו זאָגען אָפֿען...

אַ ווײַכער שמייכעל איז אַ דורך איהרע אויגען, עפּעס אויפ־

ריכטינגעס האָט אַ ווייטיג געטהאָן פון איהר פּנים. זי איז געשטאַנען נאָהענט, לייכט און חנ'עוודיג, און עס האָט זיך נישט געקענט גלויבען, אַז מיט עטליכע מינוט צוריק, האָט זי פון עפּעס שטאַרק געלאַכט, פערשאַפענדיג דערמיט אונאַנגענעהמעס אַנ'ערשט־בעקאַנט־געוואָרענעם יונגענמאַן. נאָר ליסער איז געווען אָנגעשטרענגט און ער האָט איהר מעהר נישט געטרויט. איהם האָט זיך געדאַכט, אַז באַלד וועט קומען אַנ'אַנדער תנועה און וועט ווידער פערשטערן. אייגענטליך בעדאַרף זי בעקומען אַ שטראָף פאַר די אונאַנגענעהמע עפעקטען. די שטראָף קען זיין אַזאַ, וואָס ער וועט איהר קאַלט געבען די האַנד און אַוועקגעהן. דערביי קען מען זאָגען פון איידעלקייט וועגען אַ תירוץ, אַז דער קאָפּ טהוט וועה אָדער ער איז גראָד די מינוט פערנומען. מען קען זי אויך ביטער און איראָניש אויסלאַכען, בטול מאַכען מיט ווערטער און מיט בליקען, מיט מאַנסבילשען שטאָלץ אָבשלאָגען איהר מוטה און אַריינברייגגען זי אין אַנ'אונבעהאָלפענער נאַטירליכקייט. נאָר וואָס מעהר זי איז געשטאַנען פאַר איהם לייכט, חנ'עוודיג און נאָהענט, אַזוי, אַז עס האָט זיך געהערט דער ריח פון איהרע האָהר, אַלץ מעהר האָט געגומען אַנטרונען ווערען די מאַכט זיינע, און דאָס בעוואוסטזיין פון דעם האָט אי געערגערט, אי פערשאַפט עפּעס אַנ'אונפערשטענדליכע הנאה.

— וואָס קוקט איהר אויף מיר? — האָט ער מיט אַ געמאַכטער קאַלטקייט געפרעגט.

— גאָרנישט..., — האָט זי קינדיש אָבגעענטפערט, — איך קוק און וויל טרעפען, וואָס איהר טראַכט...

עס איז שוין שווער געווען בייצושטעהן. דאָס גרויסע דאָרפצימער, דער ווייסער שניי, וואָס האָט זיך געזעהן אונטערן פענסטער, טאַמאַרקעס נאָהענטע שטעהן, איהר אָטעם און דער ריח פון די געדיכטע דונקעלע האָהר — האָבען מאָדנע געוועקט דאָס האַרץ און עס אָנגעפילט מיט אַ זיסער, בעקאַנטער אונרוהיגקייט. אין דער דאָזיגער אונרוהיגקייט האָט זיך געוואָלט פערגעסען אָן אַלע פריהערדיגע חשבונות, אַרויסוואַרפען אַלע מחשבות פון קאָפּ, ריידען נאַרישקייטען, זיין נאַכגיביג און גוט און פלייסיג. און ער

האָט שטיל, געניט און ווײך פערוואָרפען אַ האַנד איבער איהר פלײצע, בײם טאַליע, און אַ ציה געטהאָן צו זיך. איהרע שטראַהלענדיגע אויגען, גרויסע און אַ ביסעל פערוואונדערטע, האָבען פון אונטען אַרויף און ברײט אַ קוק געטהאָן אין זײַנע.

— לאָזט מיך נאָר אָב... — האָט זי זיך גוטמוטהיג בעפרײַט פון איהם, — אין דאָרף האָב איך זיך אָבגעוועהנט פון בחורים...

— נו, רעכענט אײַך... — האָט ליסער געשמײכעלט.

— בײַ אײַך קומט עס אַרויס צו=קאַוואַליעריש, — האָט זי אין אַ מינוט אַרום צוגעגעבען, — און צו=גיך...

זײ זענען בײדע געשטאַנען אין מיטען צימער. זי האָט געזוכט אַ בעקוועמען אָרט פאַר בײדען צו זעצען זיך, און אַזוי ווי נישט געפינענדיג, האָט זי אַ מידע אַרויסגעזאָגט:

— קומט איבער אין אַנ'אַנדער צימער. איך וויל זיך צולעגען. איהר וועט זיך זיצען אויף אַ שטוהל און מיר וועלען רײדען, אויב עס וועט זיך וועלען.

מען איז איבערגעגאַנגען אין צימער, וואו עס שטעהט די קושעטקע. אַוועקלעגענדיג זיך, האָט זי פאָרטזיכטיג אַראָבגעצויגען דאָס קלײד איבער די שיך און אָנגעוויזען איהם אַ שטוהל, וואו צו זעצען זיך. איצט האָט זי אויסגעזעהן רוהיג און פערטראַכט. זי האָט געקוקט פון דער נידעריגער קושעטקע ערגעץ אין אַ ווינקעל און האָט געשוויגען. די הענד האָט זי געהאַלטען צונויפגעלעגט אויפ'ן האַרצען, די ליפען פערדריקט, און זי איז אויסגעקומען עהנליך אָן אַ יונגער בעשײדענער גימנאַזיסטין, וואָס איז געקומען דאָס ערשטע מאָל צוגאַסט אין אַ פרעמדען הויז.

— ווי בײַ אײַך בײט זיך וואונדערליך דאָס פנים...—האָט ליסער בעמערקט, — אָט איצט, אַז מען קוקט אויף אײַך, דאַכט זיך, אַז איהר קענט קײן צוויי נישט צײהלען...

— וואָס מײנט איהר דערמיט?

— קײן זאַך נישט. בײַ מיר איז דאָ אַ פאָרשטעלונג, אַז איהר זענט זעהר אַ לעבעדיג מײדעל און אַז אַזאַ מינע איז נישטאָ אין אײַער האַרקטער:

— עס קאָן זײַן, — האָט זי פויל אַרויסגעזאָגט און האָט צוגעמאַכט די אויגען.

ליסער'ן האָט זיך געדאַכט, אַז זי שפּילט ווידער, אַז זי מאַכט אַ פּאָזע. ער האָט זיך אויפגעהויבען, איז נאָהענט צוגעגאַנגען צום קושעטקע און האָט אויסגעשטרעקט די האַנד.

— איהר ווילט מסתמא שלאָפען... — האָט ער גיפטיג אַ זאָג געטהאָן, איבערבויגענדיג זיך צו איהר. — נאָט אײַך אַ האַנד, איך געה אַוועק...

זי האָט נישט בּאַלד געענטפערט, אויסשטרעקענדיג איהם די האַנד, האָט איהם טאַמאַרקע זי נישט דערלאַנגט, פּונקט ווי זי וואָלט איהם געוואָלט אָבּנאַרען אויף צום לאַכען. די ליפּען האָבּען זיך בּײַ איהר אויפגעלעגט אין בּרוגז'דיגע ליניען, און מיט אַ קאַפּריזען טאָן, ווי זי וואָלט קאָפּירען אַ צופּיעסטעט קינד. האָט זי געזאָגט:

— זיצט. אַזוי הײם איך.

— ניין. איך זיץ נישט. — האָט ער זיך געמאַכט קאַלט.

— טאָ געהט! — האָט זי האַסטיג אויפגעהויבען דעם קאָפּ מיט בּרוגז'דיגע אויגען.

ליסער האָט זיך נישט געקענט אָריענטירען. נאָר איהם איז, ווי מיט אַמאָל, קלאָר געוואָרען, אַז די אַלע עפעקטען איהרע נעהמען זיך דאָך נישט פון קאַלטקײַט צו איהם. עפּעס הויבּט זיך אָן וועבּען אין איהר און מען דאַרף זײַן פאָרזיכטיג, כדי עס זאָל וואָס אַרויסקומען. גוט וואָלט געווען, ווען מען וואָלט אינגאַנצען נישט געבּרויכט האָבּען קײן פּאָליטיק און פאָרזיכטיגקײַט און נישט דאַרפען בּײַ זיך אין קאָפּ איבּערוועגען יעדע מינע איהרע, ווען עס וואָלט זיך אײַנפאַך געלאָזט געהן אַהין, וואוהין עס ציהט. נאָר איצט מוז מען געבּרויכען פּאָליטיק און פאָרזיכטיגקײַט. עס זענען פאַרהאַן צוויי וועגען: אָדער קאַלטקײַט און געפּאַנצירטקײַט, אָדער וואַרימע צערטליכקײַט און נאָכגיבּיגקײַט. דערווײַל קען מען אויסקלויבּען אײן וועג: קאַלטקײַט. דער דאָזיגער וועג איז שטענדיג געווען סימפּאַטישער ליסער'ן און מעהר אין זײַן חאַראַקטער. זי וועט מאַכען תנועות און פּאָזעס — ער וועט זײַן קאַלט. זי וועט

אונגאַטירליך שפּילען — ער וועט זיין קאַלט. אַזוי ווי ער בעמערקט עס נישט.

— נו, איהר זעצט זיך? — האָט זי געפרעגט מיט דערזעלבער בייזקייט.

— מען קען זיך זעצען... — האָט ער קאַלט אַרויסגעזאָגט.

זי האָט אַ קוק געטהאָן אויף איהם און האָט אַ שאָקעל געטהאָן מיט'ן קאָפּ. נאָר איהם איז אַרויפגעקומען אַנ'אַנדער מחשבה אין קאָפּ. וואָס וויל ער דאָ פון דעם מיידעל? אַנ'ערשטע בעקאַנטשאַפט, וואָס בינדט זיך נישט — איז וואָס וויל ער? מען קען נעהמען און אַוועקגעהן. אין דער'אמת'ן איז זי כמעט ווי נישט קיין אינטערעסאַנטע. איז צוליעב וואָס זאָל ער זיך צווינגען, פיהרען פּאָליטיק און מאַכען זיך אייענג און שווער. פערלעגענדיג אויף הינטער די הענד, האָט ער געגעבען ברייטע טריט איבערן צימער, און געהענדיג האָט ער געטראַכט, אַז עפּעס פערשאָלטענעם, אַז אַ קללה הענגט איבער איהם — ער זאָל זיין גאַנץ לעבען זיין אונטערגעוואָרפען דעם איין געדאַנק וועגען מיידליך. עס איז נישט געווען קיין איין שעה אין טאָג, וואָס ער האָט נישט געטראַכט וועגען דעם אָדער יענעם מיידעל, וואָס דאָס אָדער יענם מיידעל זאָל איהם נישט שטעהן פאַר די אויגען, גלאַט, אַזוי זיך, אָהן אַ ברעקעל סיבה. דאָס האָט געטראָפען, ווען ער איז אפילו געווען פערנומען מיט זעהר אַ וויכטיגער און פערוויקעלטער אַרבייט. אפילו ווען ער האָט געטראַכט וועגען עפּעס זייטיגעס, איז זיך אין מח, ווי ביים זייט, נעגאַנגען דער געדאַנק וועגען מיידליך. און נישט נאָר בעקאַנטע — אונבעקאַנטע מיידליך פלעגען זיך ווייזען אין דמיון, אַזוינע, וואָס ער האָט מיט זיי קיינמאָל נישט גערעדט, נאָר וואָס ער האָט זיי בלויז געקענט פון גאַס און זיי פלעגען איהם איינגאַנצען בעהערשען. אָפטמאָל פלעגט עס פייניגען און אַרויסרופען אַנ'אונצופרידענהייט מיט זיך.

— איך וועל אייך עפּעס דערצעהלען... — האָט זי זיך פלוצלונג געווענדט צו איהם מיט אַ ווייכען צערטליכען ברוסטקול, — ווען איך ליעג רוהיג אויפ'ן פּלייצע, הויבט זיך מיר אָן באַלד צו דאַכטען, אַז איך שוועב אום אין ווייסען, אין וויידעגס,

מיט ווײַסע שיכעליך אויף ווײַסע זאָקען... און די האָהר מײַנע זענען פונאַנדערגעלאָזט און וואו איך קום איז די זון... מען נעהמט מיך אויף און מען בענשט מיך... קינדער טײַטלען אויף מיר מיט די פינגער און פרעהען זיך מיט מיר. בײַ עלטערע, אז זײ קוקען אויף מיר, גלעטען זיך אום די קנײטשען, און זײ נויגען זיך פאַר מיר... און די יונגע זענען אין מיר פערליעבט, אַלע ביז אײנעם פערליעבט... און, ליריש=פערטרויערטע, זינגען זײ מיר פון דער=ווײַטען, פון די ווינקלען, אז איך זאָל נישט זעהן זײערע לײַדען, ליעבע=ליעדער...

און האַסטיג אויפשטעלענדיג זיך, האָט זי קאָקעטיש און פרעהליך אַ פּאַטש געטהאָן מיט די הענד, האָט זיך געשווינדט אַ דרעה געטהאָן אויף די הויכע אָבצאַסען פון די שמאָלע מאָדישע שיכלעך, און האָט זיך פונאַנדערגעלאַכט. אין לאַכען זענען איהרע אויגען שמאָל געוואָרען און אין די שפּאַלטליך האָבען געבלישטשעט לוסטיגע און לײַדענשאַפטליכע פײַערליך. און דערנאָך איז זי געשיקט צוגעגאַנגען צו ליסער'ן, האָט איהם שטיפעריש אָנגענומען פאַר די הענד, און, אויפהויבענדיג זיך אויף די שפּיצען פינגער, האָט זי איהם אַ קוש געטהאָן אין שטערען. ליסער האָט זי געוואָלט אַרומנעמען, נאָר זי האָט זיך רוישיג און שטיפעריש אַרויסגעגליטשט פון זײַנע הענד. באַלד איז זי געשטאַנען אין דער אַנדער העלפט צימער, מיט די הענד אין די באָקעס, אַ רײַצענדע און אַ לײַכטזיניגע, און אין איהר געזיכט איז נאָך געווען אַזאַ אויסדרוק, ווי עמיצער וואָלט זי וועלען נאָכיאָגען און זי מאַכט זיך גרײַט אויפצוהויבען זיך און אַרויסצופליהען דורכ'ן פענסטער.

— איך הײס אײַך בלײַבען רוהיג! — האָט זי איהם פון ווײַטען געסטראַשעט מיט'ן האַנד, — עס איז גאָרנישט ניט געװען...

— עס הויבט זיך גאָרנישט אָן! — האָט ליסער געמאַכט עטליכע שריט פאָראויס, — איך פאָלג נישט...

נאָר שטיל, אַזוי ווי גע'גנב'ט, איז אַרײַן די מוהמע, מיט אַ היטרען שמײכעל אַרום די אויגען. פון די אַקסלען איז בײַ איהר אַראָבגעהאַנגען אַ שען=געשטריקטער טוך, פון די הויך=פערדעקטע

האָהר האָבּען אַרויסגעגלאַנצט קעמעליך און גוטע שפּילקעס, און דערפון איז די נישט-יונגקייט איהרע געווען בּולט'ער.

— איך שטער אייך, קינדער? — איז זי געבּליבּען שטעהן צווישען ליסער'ן און טאַמאַרקען.

— יאָ... — האָט טאַמאַרקע עקשנות'דיג אַ שאָקעל געטהאָן מיט'ן קאָפּ.

ליסער האָט איבּער דער מוהמען אַ קוק געטהאָן אויף טאַמאַרלען. בּיי איהר האָבּען געשטראַהלט די אויגען, די בּאַקען זענען געווען ראָז, מיט ווייסע פרישע פּלעקען, און אויפ'ן יאַקעל האָט זיך דייטליך געזעהן, ווי עס עטעמט געזונד און נצחונ'דיג די בּרוסט.

— נו, וועל איך אַוועקגעהן... — האָט זיך די מוהמע געוואָלט אויסדרעהען צום טהיר.

— ניין, אַוועקגעהן דאַרף מען נישט... — האָט איהר טאַמאַרקע מיט אַ רוישיגער בּעוועגונג פערשטעלט דעם וועג. — איהר האָט געשטערט? איצט איז שוין אַלץ-איינס...

— אַי, בּיזטו אַ מיידעל! — האָט איהר די מוהמע אָנגעפּאַטשט איבּערן פּלייצע.

מיט דער מוהמעס אַריינגעקומען איז נישט געפאַלען די פרעהליכקייט, נאָר זי, די פרעהליכקייט, וואָס האָט זיך פריהער געטיילט אויף צווייען, איז שוין איצט געווען אויף דרייען, און ליסער האָט געשטילט זיין אונאַנגענעהמעס געפיהל מיט די פּאָעטישע און אויפפאַלענדע רמזים, וואָס טאַמאַרקע פלעגט איהם צוואַרפען. פּלוצלונג האָט זיך איהר פערוואָלט אַרויפשפּרינגען אויפ'ן טיש. איידער מען האָט צייט געהאַט אַרומצוקוקען זיך, איז שוין טאַמאַרקע געשטאַנען אויפ'ן הויכען קיילעכדיגען טיש, וואָס איז געווען בּעצויגען מיט אַ בּרוינעם דיקען סערוועט. אויף די הויכע שמאָלע שיכליך, מיט די לאַנגע אָבּצאַסען, אונטער וועלכע עס האָבּען זיך געזעהן די פּענסטער, מיט די הענד אין די בּאָקעס, מיט שטראַהלענדע אויגען און מיט צוצויגענע לאָקען איבּער'ן שטערען — איז זי געשטאַנען און געקוקט אַראָב, אַ שפּיעלענדיגע, אַ ציהענדע און אַ צולאָזענע.

— נו ! — האָט זי געבּיטען מיט די פּיסעליך , ווי אין אַ לײַלטען טאַנץ , קוקענדיג דאָ אויף ליסער׳ן און דאָ אויף דער מוהמען .

— אָט איז אַ שד אַ מײדעל ! — האָט די מוהמע געשאָקעלט מיט׳ן קאָפּ .

און באַלד אַזוי ווי אַרויסגעזיפּצט :

— אַז מען איז אַזוי יונג . . .

— חאַפּט מיך ! —האָט טאַמאַרקע אויסגעשריען , און אַ ריס טוהענדיג זיך אין דער־הויך , איז זי אַראָבגעשפּרונגען פון טיש און איז אַרויפגעפאַלען אויף ליסער׳ן . געפאַלען איז זי אַקוראַט בּײַ איהם אויפ׳ן בּרוסט , עס האָבען זיך איהם עטוואָס אַ וויניג געטהאָן די קניה , ער האָט זי פעסט אַרומגענומען , זי איז געבליבען מיט הענגענדיגע פּיס אין שוואַרצע זאָקען , און ער האָט זי אַזוי אַוועקגעשטעלט אויף דער פּאָדלאָגע . אַלע דרײַ האָבען לאַנג געלאַכט .

דער קורצער בּלײַכער שווײַגענדיגער ווינטער־טאָג האָט פונאַנדערגעשפּרייט דונקעלע לײַלעכער אויפ׳ן הימעל און אַלײן האָט ער זיך גענומען אײַנהילען אין גרויען . די דונקעלע לײַלעכער זעגעווען פונאַנדערגערוקט , נאָר עמיצענס אַ האַנד , אַן׳אונגעזעהענע און אַ פּאָרטזילכטיגע , האָט זײ לאַנגזאַם און שטיל צונויפגערוקט אין אײן לאַנגער דונקעלער לײַלעך . און בּשעת מען איז איבערגעגאַנגען אין עס־צימער , וואו דער פעטער איז געזעסען איבער אַ שמאָלען בּוך און האָט געמאַכט חשבונות , האָט ער און די מוהמע אין אײן טאָן געפרעגט , ווען רעכענט טאַמאַרקע פאָהרען און צי וועט זי אפשר איבערנעכטיגען דאָ די נאַכט . אַ ווײַלע האָט זיך טאַמאַרקע געשלאָגען מיט דער דעה און דערנאָך פעסט געזאָגט :

— איך פאָהר בּאַלד .

צום טיש האָט מען דערלאַנגט בּלינצעס אין פּוטער . דער פעטער האָט זיך געוויצעלט מיט אַ פעטען מויל און די האָהר פון בּאָרד האָבען געבּלישטשעט . ווי פריהער האָט ער הבר׳דיג און שטיפעריש אַרומגענומען טאַמאַרלען , האָט רושיג געלאַכט און האָט געבראָכען

דעם שטוהל, אויף וועלכען ער איז געזעסען. טאמארקע האט זיך צונעאיילט און אונטער דעם אויסדרוק פון איילעניש איז געלעגען עפעס א גלייכגילטיגקייט. נאר אז זי פלעגט וועלען עפעס זאגען, פלעגט זי זיך ווענדען צו ליסער'ן און, ווי מיט אמאל חרטה האבענדיג, פלייגט זי זיך אבקעהרען צו אנ'אנדערן און ביי יענעם פערענדיגען די פראזע.

אנגעטהאן האט זי זיך געשווינד. זי האט ארויפגעצויגען א קורץ ווארים ווינטער־מאנטעלע, מיט א קאטיקענעם קאלנעריל, און אויפ'ן קאפ — א וואלענעם טוך. נאך דעם פראסט נאך איז עס געווען ווייניג, צו־לייכט, און די מוהמע האט איהר פארגעלעגט איהר ווינטערדיגען וועג־פעלץ. די מוהמע איז געווען אונרוהיג און האט כסדר גע'חזר'ט:

— געדענק, טאמארקע, דו וועסט זיך פערקיהלען.

נאר טאמארקע איז געווען איינגעשפארט און האט נישט געוואלט הערען. א שמייכלענדיגע האט זיך געזעגענט, און אין פנים, וואס איז געווען ארומגענומען קיילעכדיג פון דעם טוך און איז געווען פערקלענערט, האט זיך איצט בולט'ער ארויסגעזעהן אי פרוי, אי קינד. זי האט ליסער'ן אויסגעשטרעקט א האנד און האט דערביי אזוי ווי בעהאלטענערהייד געקוקט, וואס וועט ליסער פארנעהמען.

— מיר איילט זיך נישט געבען די האנד... איך וועל אייך בעגלייטען, — האט ליסער איילענדיג אנגעטהאן דער מאנטעל, — איהר וועט דאך ערלויבען?

טאמארקע האט נישט געענטפערט. ארויסגעהענדיג אין דרויסען, איז נאך געווען גוט קאלט, נאר דער פראסט איז, אפנים, שוואכער געווארען. עס איז געפאלען א דין שנייעלע, שיטער, פויל און לאנגזאם, און עס האט זיך געדאכט, אז דאס שנייעלע פאלט נישט פון הימעל אויף דער ערד, נאר עס איז אזוי געקומען פון ערגעץ און וויעגט זיך אום פאמעלעך הין־און־צוריק.

נעבען גאנעק איז געשטאנען טאמארקעס שליטעל און א יונגער שגץ, א פערפעלצטער און א פערגארטעלטער, האט אריינגעשטעלט א פוס אין שליטעל און גענומען קירעווען דאס פערד,

קוקענדיג מיט איין אויג אויף טאַמאַרקען.

— דו, וואַניע, פאָהר זיך דערווייל פּאַמעליך, און מיר וועלען זיך געהן פון הינטען, — האָט איהם טאַמאַרקע אַ געשריי געטהאָן, מיט אַ פּאַרע פון מויל.

נאָך די אַלע טעג, וואָס ליסער איז אָבגעזעסען אין שטוב, האָט איצט דאָס האַרץ אויף דער קאַלטער פעלד־לופט פריי אָבגעאָטעמט. די פּאַרע ביים אָטעמען, דאָס געהן אויפ'ן סקריפּענדיגען שניי, דאָס זעהן פאַר זיך, פון איין זייט, אַן'אונגעהויער גרויס שטיק פעלד, איינגעהילט אין ווייסען, אין מיטען מיט לויפענדיגע שוואַרצע טעלעגראַפען־סלופּעס, און פון דער צווייטער זייט — צוויי לאַנגע שורות אַלטע הייזעליך, מיט קליינע פענסטערליך, די פאַלענדע שנייעליך אויף די ברעהמען און דאָס פיהלען ווי זיי צוגעהען, די נאָהענטקייט פון טאַמאַרקעס פיגור און דער קלאַנג פון איהרע ברייטע שענע מיידעלשע טריט אויפן סקריפּענדיגען שניי — דאָס אַלץ האָט געוועקט און געפרישט די נערווען, עס האָט זיך געוואָלט לאַכען, מאַכען זיך נאַריש און שטיפען, און ער האָט זי אָנגענומען פאַר'ן האַנד, האָט אַריינגעפלאַכטען זיינע פינגער אין איהרע, און אַריינלעגענדיג ביידענס הענד צו זיך אין קעשענע, האָט ער מיט אַ פינגער געקלאַפּט אַ מאָטיוו אָן איהר לאַדאָן.

פאַראויס איז געפאָהרען וואַניע. דאָס קליינע שענע שליטעל האָט געלעגט גלאַנציגע צוויי פּאַסען אויפ'ן שניי, די דויע האָט ווײַלעווייז געמאַכט טויערליך אויפ'ן פערחמאַרעטען האָריזאָנט, דעם שגצ'ס פּלייצע, אַ ברייטע און אַ געפּאַלבטע פון פעל'ז, איז געווען געבויגען צום פערד, און ביים ראַנד פון זיין פויערשער קוטשמע האָבען זיך געשאָקעלט די בויגעליך פון זיינע ווייס־בלאָנדע האָהר.

אין אַ מדינה איז אַמאָל געווען אַ בת מלכה,
האָט געהייס אַ יונגעל זי געליעבט...

האָט ליסער שטיל אונטערגעזונגען. נאָר מאָדנע האָט זיך איהם געדאַכט, אַז ער זינגט עס הויך, אַז אַלע הערען עס און אַז עמיצער מיט אַ שענער שטים העלפט איהם פון ווייטען מיטזינגען. שוין פון עטליכע יאָהר, אַז דאָס דאָזיגע ליעד האָט ער

נישט געזונגען, עס איז אינגאַנצען פערגעסען געוואָרען, נאָר איצט האָבען די ווערטער געפלאָסען אין זכרון און זענען דאָרט געבליבען שטעהן שורות'ווייז, ליכטיגע, ווי גאָלדענע. ער האָט געקלאַפט מיט'ן פינגער אָן איהר לאַדאָן דעם מאָטיוו און האָט שטיל געזונגען:

אין אַ מדינה איז אַמאָל געווען אַ בת-מלכה,
האָט געהיים אַ יונגעל זי געליעבט...

פון ווייטען, אַנטקעגען אויג, אויף אַ באַרג, וואָס איז אַזוי ווי פלוצלונג אַרויסגעקראָכען פון אַ בעהאַלטענעם אָרט, האָט זיך אויסגעצויגען אַ צייל הייזליך און האָט מיט די פענסטערליך טריב און אומעטיג געקוקט אויף דעם ווייסען לעדיגען שטח. דאָס איז געווען זשערמאָן. אָן אַ זייט, אַרומגעצאַמט מיט אַ קורצען שיטערען פערשפיצטען פאַרקאַן, אויפ'ן סאַמע העכסטען אָרט, איז געשטאַנען אַ הילצערן קלייסטעריל, און אַ מחנה שוואַרצע פינטעליך, אַפנים, סאָראָקעס, האָבען זיך געדרעהט אַרום זיין שפיץ.

— זשערמאָן! — האָט טאַמאַרקע אויסגערופען, אַ טאַנץ טהוענדיג, — איך האָב ליעב זשערמאָן! דער נאָמען אַליין איז עפעס אַ שענער און נישט קיין רוסישער...

— וואָס איז מיר זשערמאָן! לאַכט זיך אויס פון זשערמאָן! — האָט ליסער אָנגעבויגט צו איהר דעם קאָפ — אין אַ מדינה איז אַמאָל געווען...

— וואָס? — האָט טאַמאַרקע אָנגעשטעלט אויף איהם צוויי שטרענגע אויגען. — איהר ווערט נאַריש, ליסער...

— ניין, טאַמאַרקע, דאָס ווילט איהר זיין צו-קלוג... יעדענפאַלס, נעהמט אָן מיין נאַרישקייט אויפ'ן חשבון פון דעם, וואָס איך בין געזעסען אַ צייט אין שטוב און האָב איצט הנאה צו געהן אויפ'ן שניי...

— לערנט מיך נאָר נישט, ווי אַזוי צו פערשטעהן אייער נאַרישקייט...

דער צייל הייזליך איז צוגעשווימען נעהענטער, און מחמת עס האָט זיך איצט דייטליך געזעהן, אַז די הייזליך זענען צושטעלט שיטער, זענען זיי אויסגעקימען מאָוס'ער, עס האָט זיך

הויך אַרויסגעזעהן אַ ברייט יחוס'דיג הויז, מיט הויכע פענסטער, מיט אַ גאַנעק אין מיטען און ביים זייט מיט לאַנגע שטאַהלען און שטיערן. עמיץ האָט, קענטיג, אין דעם דאָזיגען הויז אַנגעצונדען אַ שוועבעלע און עס האָט זיך פערלאָשען. און דערנאָך ווידער און ווידער. צו די חמאַרנע דונקעלע שויבען פלעגט זיך אַ טוליע טהאָן אַ בלייכער שיין פייער און פערשווינדען.

— מען צינדט שוין אָן דעם לאָמפּ ביי אונז, — האָט טאַמאַרקע פערטראַכט געזאָגט, קוקענדיג צו יענעם הויז, — דאָס איז אונזער שטוב, דאָרט וואוינען מיר... — און באַלד צוגעגעבען, צושטעלענדיג זיך: — אַט דאָ וועלען מיר זיך שיידען. אייך וועט זיין נישט בעקוועם און קאַלט צו געהן אַהיים צוריק. איצט וועט איהר קומען צו מיר. קומט, ווען אייך וועט זיך פערוועלען.

ביים געזעגענען האָט ליסער געפיהלט, ווי זי דריקט איהם פעסט די האַנד און ווי אויפריכטיג און אויסדריקליך עס רעדען צו איהם עפּעס איהרע אויגען. דערנאָך האָט זי זיך אַריינגעזעצט אין שליטעל און גענומען זיך דערווייטערן, פרעהליך שאָקלענדיג מיט'ן קאָפּ.

ליסער'ן איז צוגעטראָטען צום האַרצען דאָס בעקאַנטע געפיהל פון באַנג טהאָן און פון אַ מאָדנעם פערלאַנג נאָך עפּעס נישט דייטליכעס. נאָר דער אָנקומענדער אָווענד, וואָס האָט זיך שטיל און ערנסט צולעגט איבער די שטומע פעלדער, האָט געגאָסען רוהיגקייט און זאָרגלאָזיגקייט אין האַרצען און עס איז געווען אַנגענעהם און גרינג צו געהן, הערענדיג דעם בייזען סקריפּ פון די אייגענע טריט אויפ'ן שניי. און פערלעגענדיג די הענד אויף הינטער, אין די אַרבעל פון מאַנטעל, האָט ער געטראַכט אַז אַט האָט ער זיך בעגעגענט מיט אַ זעלטען שען מיידעל, וואָס איז איהם פון אָנהויב געווען אונפערשטענדליך מיט איהרע נענג, וואָס איז איצט פערשטענדליך און כמעט בעזיגט און וואָס איהר אָריגינעל פּנים האָט זיך איהם אַזוי איינגעשניטען אין האַרצען, אַז דאָס דאָזיגע געזיכט שפּרינגט איהם איצט פאָראויס אין דער־פינסטער. הייסען הייסט דאָס מיידעל טאַמאַרקע און וואוינען וואוינט זי אינ'ם דאָרף זשערמאָן, האָט ער, ליסער, זי

בעגלייט אַ היים, און אָט, איצט, געהט ער, ליסעד, צוריק אין אַ קאַלטען ווינטער-אָווענד איבער פעלדער, און ער פיהלט זיך לייכט און בענגליך, ווי פער׳כשופ׳ט, און עס ווילט זיך עמיצען דאַנקבאַר זיין פאַר דער וועלט און פאַר דעם אָווענד און פאַר די דערפער און פאַר ליטא און פאַר דער מוהמען מיט׳ן פעטער און פאַר זיך, פאַר זיך אַליין. און הייסען הייסט דאָס מיידעל טאַמאַרקע, טאַמאַרקע, טאַמאַרקע.

שטילע שאָרכען האָבען וואו-נישט-וואו געבראָכען די שטילקייט, אין דער דונקעלער פאַרבלאָזינקייט פון הימעל האָבען זיך דאָ און דאָרט נישט זיכער געפלעקט איינציגע ווייטע שטערען, פונקט ווי עמיצער האָט זיי געצויגען פון יענער זייט אויף צוריק. דאָס שנייעלע האָט שוין לאַנג אויפגעהערט צו פאַלען און דער פראָסט איז שטאַרקער געוואָרען.

V.

עס האָט געשיינט די זון, און אויפ׳ן וואַנד האָט געטאַנצט אַ גאָלדענער פלעק, ווי אַ גרויסער שמעטערלינג. און אַז מען האָט אַרויסגעקוקט פון פענסטער אין דרויסען, האָט מען געזעהן, ווי די זון האָט אַרויסגעבלישטשעט פון די מיליאָנען קליינע קלאָרע שנייעליך, ווי פון געשטויסענעם גלאָז, און אַז אויף דער ערד איז דאָ מעהר זון איידער אויפ׳ן הימעל. אויפ׳ן הימעל איז זי געשטאַנען בלאַס און גאַסטאַרטיג, ווי אַ דורכרייזענדערין, וואָס וואַרפט אויף אַ בעקאַנטען אָרט אַ לייבען און אַ טרויריגען בליק. נאָר די קלאָרע שנייעליך, וואָס האָבען נישט געוואוסט דעם סוד פון צושמאָלצען ווערען, האָבען זיך אויף לאַנגע שטרעקעס געטיילט מיט די זון-שטראַהלען און זוניג און פרעהליך געשמייכעלט געגענאיבער איהר.

קוקענדיג אויפ׳ן טאַנצענדיגען פלעק, איז ליסער געלעגען

אונטערן קאָלדרע און האָט זיך געפּוילט אויפצושטעהן. אז עס איז שוין שפּעט, האָט ער געוואוסט פון די פויערים־קולות אין ערשטען צימער, פון די אָפטע שליטלעך, וואָס פלעגען פאַרבײַפאָהרען, פון דער זון־ליכטיגקייט, וואָס האָט זיך געגאָסען אין די פענסטער און פון דעם פעטער'ס שמאַיען איבער די צימערן.

נאָר עס איז געווען אָנגענעהם אונטער דער וואַרימער קאָלדרע צו ליעגען און פויל מיישב צו זײַן זיך: אויפשטעהן אָדער נישט. עס איז אייגענטליך נישט געווען זיך וואָס צו אײַלען. מען האָט געקענט ליעגען און מען האָט געקענט אויפשטעהן. דער דאָרפס־טאָג האָט זיך געצויגען לאַנג און האָט קיין אַרבייט נישט געגעבען. פאַרהאַן אַזוינע שעה'ן אין טאָג, וואָס ליסער האָט בשום אופן נישט געוואוסט ווי אַזוי זיי אויסצופילען. אין דערפריה, נאָך טהיי, ביז פריהשטיק האָט געדויערט אַ שעה דרײַ, וועלכע זענען געשטאַנען, ווי פערגליווערטע, און יעדעס מאָל האָט זיך געדאַכט, אז זיי וועלען שוין אַזוי בלײַבען אייביג שטעהן און קיינמאָל וועט צו זיי קיין סוף נישט נעהמען. כדי צו שטופּען זיי, פלעגט ליסער זיצען צווישען די פויערים, רויכערן און שמועסען מיט זיי, אויסהערען אַלע זייערע רייד וועגען פערד און דעם בראָף זשאַזשוויצקי'ן, דערצעהלען זיי וואונדערליכע מעשיות וועגען דער גרויסער שטאָדט, הריגות און עלעקטרישע נאַכט־לאָמפּען, וואָס ברענען אויף די גאַסען, העלפען דעם פעטער מאַכען די חשבונות, צונעהמען אַמאָל אַ גאַסט, אַ סוחר, ווען עס איז גראָד קיינער אין שטוב נישטאָ, בלעטערן אַן אַלט רוסיש בוך, וואָס האָט זיך געדרוקט אין די צוואַנציגסטע יאָהרען, וויצלען זיך מיט דער מוהמען, אויסהערען איהרע עפּעס אַן אינטימע מעשה, וואָס ענדיגט זיך שטענדיג מיט אַ בעדייטענדען זיפץ. בעגלייטען זי ערגעץ אַן עק דאָרף צו אַ פויער, וואו זי דאַרף וואָס האָבען, שרייבען בריעף און קוקען דורכ'ן פענסטער און אַרומגעהן אויף און אָב און קלערען און נישט קלערען און ליעגען און געניצען און קוקען אויפ'ן וואַנד. און די דרײַ שעה פלעגען זיך אַלץ ציהען. טיילמאָל פלעגט ליסער אַוועקגעהן צום פעטער אין שייער און דאָרטען וועגען מיט'ן פעטער זעקליך תבואות אויף אַ גרויסער

אָבגעניצטער פרײַסישער שאַל, אַרום וועלכער עס שטעהען האָהריגע פויערים, מיט רויטע הענד און מיט פערפרוירענע בערד און וואָנסען און צײַהלען די זעקליך. אין דער קעלט איז די אַרבײַט געווען שווער, מען האָט זיך בעדאַרפט אײַלען, און דאָס איז געווען די בעסטע תרופה צו די דרײַ שעה.

עמיצער האָט פּאַמעליך און נישט אינגאַנצען געעפענט די טהיר, מיט אַזאַ פאָרזיכטיגקײַט, ווי מען עפענט אַ טהיר פון אַ שלאָפצימער, און האָט דורכ'ן שפּאַלט אַרײַנגעקוקט. דאָס איז געווען די מוהמע. דערזעהענדיג, אַז ליסער שלאָפט נישט, איז זי אַרײַנגעגאַנגען און האָט זיך אַנידערגעשטעלט אַנטקעגען איהם.

— וואָס ליגסטו אַזוי שפּעט, בערעלע, שטעה אויף.

ליסער האָט צופרידען אויסגעצויגען די פיס אונטער דער וואַרימער קאָלדרע, האָט ברײַט און געזונד אַ געגעץ געטהון, אַ וואָרף געגעבען אַ קוק אויפ'ן פענסטער און אויפ'ן טאַנצענדיגען שײַן און האָט פּלוצלונג אַרויסגעזאָגט:

— איך געה הײַנט קײן זשערמאַן. מוהמע...

די מוהמע האָט אַ שמײכעל געטהאָן, אין די אויגען האָט זיך בעוויזען אַ טרײַ פײַעריל, ווי בײַ אַ מענשען, ווען מען ווײַזט איהם אַרויס אַ סך פרײַנדשאַפט.

— וואָס עפּעס הײַנט, בערעלע? און וואָס עפּעס געהן? דער גוי וועט דיך אָבפיהרען אויף אונזער שליטעל. שענער...

— נײן איך וועל בעסער געהן, — האָט ער אַרויסגערעדט מיט דערזעלבער פּלוצלונגדיגקײַט, אָהן צוגעגרײַטע מחשבות אין קאָפּ, און האָט זיך באַלד אַנידערגעזעצט.

— נו, טהו ווי דו ווילסט, — האָט די מוהמע זיך אויסגעדרעהט צום טהיר און גענומען אוועקגעהן, — מאַך דאָס אָבער גיכער. עס איז נישט פריה.

און דער דאָזיגער פּלעצליכער אײַנפאַל, וואָס איז איהם פריהער אויפ'ן זינען נישט אַרויף, האָט אַרײַנגעטראָגען אײַלעניש אין די הענד און געשיקטקײַט אין די בעוועגונגען. ווי פון זיך אַלײן האָט געצויגען גוט און לענגער אײַנצעוואַשען זיך, אָנטהאָן די בעסערע קלײדער, אַ ווײַסערע מאַנישקע, קלאָרערע מאַנזשעטען.

אויספוצען די שיך, חאָטש ער האָט בעדאַרפט געהן אין טיפע און וואַרימע קאַלאָשען. לאַנג האָט ער זיך געקאַמט אין שפּיגעל, וואו ער האָט געזעהן דורכגעהענדיג די מוהמע, וואָס האָט אויף איהם נייגעריג און אויפמערקזאַם געקוקט.

אַז ער איז אינגאַנצען פאַרטיג געוואָרען, האָט זיך איהם געדאַכט, אַז עס איז ערשט פריה, און ער האָט געהאַט אַזאַ געפיהל, ווי ער וואָלט בעדאַרפט געהן אין אַ גרויסער שטאָדט אויף אַ קאָנצערט, צי אויף אַ באַל.

— נו, בערעלע, האָסט אפשר חרטה? — האָט איהם די מוהמע געפרעגט, בעת ער האָט שוין אָנגעטהאָן דעם מאַנטעל און געהאַלטען ביים אוועקגעהן.

— אַלץ נישט, — מיין ליעבע מוהמע — נאָר צו־פוס.

— איז וואָס זאָל איך דיר ווינשען? — האָט זי גוטהערציג און חיטרע געשמייכעלט, — געה און האָב הנאה און נחת... און לעב אַ טאָג. און נישט זוים זיך פונדעסטוועגען, בערעלע...

ליסער האָט אָנגענומען איהר האַנד, און, דריקענדיג זי, האָט ער געטראַכט, אַז אַט די פרוי איז איהם אַ הייסער און אַ גרויסער פריינד, און אַז אין זיין לעבען וועט ער מסתמא קיינמאָל נישט קענען מיט וואָס עס איז אָבענטפערן דער דאָזיגער פריינדשאַפט. ער האָט די האַנד נישט באַלד אַרויסגעלאָזט, און, קוקענדיג קלאָר און דאַנקבאַר דער מוהמען אין די אויגען, האָט ער שווייגענדיג עטליכע מאָל געדריקט די האַנד.

דער טאָג איז, אַפנים, געוועזן אַ מאַרק־טאָג, און איבער דעם גרויסען ווייסען וועג, וואָס ציהט זיך פאַרביי די פענסטער אין נאָהנטען שטעדטיל ראַקאָווקע, האָבען דאָ און דאָרט געפינטעלט פויערשע שליטליך און פערדליך. אַ שורה שליטליך, בעלעגטע מיט אַלטע פולע זעקליך, האָט זיך לאַנגזאַם און שווער געשאַרט איבערן וועג, ווי אַ לאַנגע קייט, די פערד, קליינע און מאָגערע, האָבען מיט גרויס אָנגעשטרענגקייט געצויגען די העלזער פון חאָמוט, געאָטעמט טיעף מיט די נאָזלעכער און עקשנות'דיג אַרויסגעשיקט די פאָדערשטע פיס פאָראויס. הינטען אויף די שליטענס איז וואו־נישט־וואו געזעסען אַ יוד, דעם קאָפּ

אַראָבגעלאָזט, די באָרד פערפרוירען, די הענד פערשטופטע אין ארבעל. די פויערים זענען געגאַנגען ביי די שליטליך, מיט די בייטשען אונטערן פאַחווע און האָבען אָפטער אונטערגעשריען אויף די פערד.

מיט דאָזיגען וועג האָט ליסער לאַנג נישט בעדאַרפט געהן. באַלד האָט זיך פון איהם אָבגעטיילט אַ שטעגעלע, און, ווי אַ זוואַוו לעבעדיג קינד, וואָס גנב'ט זיך אָב פון אַ גרויסען, איז עס אַנטלאָפען געשלענגעלטערהייד, ווי טאַנצענדיג, אין די ווײַסע שנייען אַרײַן. געלאָפען, געלאָפען און האָט זיך אָבגעהאַקט, געבליבען שטעהן ווי צוטומעלט אין סאַמע זשערמאַן, בײַם גרויסען וועג, וואָס האָט עס מיט גדלות און נצחון פער־האַלטען און נישט געלאָזט ווײַטער לויפען. די ריינע ברײַטע פעלדער שנייען, בײַם שטעגעלע, האָבען געבלישטשעט אַנטקעגען דער זון, און, ווי אונענדליכע קלאָרע לײַליכער, אונטער וועלכע, ווי עס האָט זיך געדאַכט, איז געלעגען עפעס ווייכעס, האָבען זיי זיך געצויגען צו די עקען הימעל, וואו זיי זענען פערגאַנגען אין אַ בלויקײַט. ערטערווײַז האָבען זיך אַרויסגעשפאַרט פון די פעלדער־גלײַכקײַט ווײַסע קײַלעכדיגע בערגליך, וואָס זענען אויסגעקומען, ווי ווײַסע זילבערנע קעפ פון זקנים, וועלכע זענען זיך טובל אין וואַסער. וואו־נישט־וואו האָט אַזוי ווי זיצענדיג געדרעמעלט אַ בוים אויף דער זילבער־ווײַסער לײַלעך פון שניי.

געהענדיג אויף דעם דאָזיגען שטעגעלע, האָט זיך ביי ליסער'ן ביסלעכווײַז אויסגעוועבט דער פריהערדיגער אימפעט און דאָס נישט־וויסען קלאָר וואוהין ער געהט. דאָס שטעגעלע האָט רײַטליך גערעדט פון זשערמאַן און ליסער'ן איז בעפאַלען אַ לײַכטע אונרוהיגקײַט און אַנ׳ערוואַרטונגס־געפיהל. איהם האָט זיך געדאַכט, וואָס ווײַטער ער איז געגאַנגען, אַז פון די שנייען שמעקט מיט טאַמאַרקען און אַז זיי זינגען איהם פון איהר. אודאי איז זי נישט איין מאָל דאָ געווען. מיט איהרע אויגען האָט זי געזעהן יענס ווייס בערגעלע, יענעם בוים, איהר פוס האָט דאָ געטראָטען, און אַז מען זאָל גוט זוכען, קען מען נאָך געפינען אַ צייכען פון איהר שוך.

נִישט נאָר זִי אִיז דאָ גֶעגאַנגֶען — זִי האָט דאָ אויך אודאַי גֶעמוזט טאַנצֶען, שפּרִינגֶען, לאַכֶען און שטִיפֶען און זִינגֶען, און אִיהר מֵיידֶעלשֶער אָטֶעם האָט זִיךְ אויסגֶעמִישט מִיט דֶער רֵיינֶער פֶעלד־לופט.

און עֶס האָט זִיךְ גֶעדאַכט, אַז דִי ווײַסֶע שנֵייעֶן, וואָס זִינגֶען פון אִיהר, האָבֶען זִי בֶּעהאַלטֶען אויף צום רֵייצֶען זִיךְ מִיט אִיהם און אַז באַלד וועט זִי אַרוּמשפּרִינגֶען פון עֶרגֶעץ, דאָ, אויף דֶעם שטֶעגֶעלֶע, און וועט חוזק'דִיג און רוישִיג אַ פּאַטש טהאָן מִיט דִי הֶענד. עֶס אִיז גֶעוועֶן אַזוֹי שטאַרק דאָס דאַכטֶען זִיךְ, אַז אַ פּאָר מאָל האָט לִיסֶער אָנגֶעשטרֶענגט גֶעזוכט אויף דֶעם שנֵיי עֶפּעֶס אַ שוואַרץ פִּינטֶעלֶע, פון וועלכֶען עֶס מוז עֶנטפּלעֶקט ווערֶען טאַמאַרקֶע, און דֶערנאָךְ, אַז עֶר האָט זִיךְ גֶעכאַפּט, האָט עֶר זִיךְ גֶעוואונדֶערט און פאַר זִיךְ גֶעשמֵייכֶעלט. און שמֵייכֶלֶעדִיג פאַר זִיךְ, האָט עֶר גֶעקוקט אויפ'ן שטֶעגֶעלֶע, וואו עֶס זֶענֶען בלויז גֶעוועֶן סִימנִים פון פּויעֶרשֶע טרִיט אִין לִיאַפּטֶעס.

באַלד האָט זִיךְ בֶּעווִיזֶען זשֶערמאָן. צוערשט אִיז אַרויסגֶעשוואומֶען פון אונטֶען אַרויף דֶער שפִּיץ פון'ם הִילצֶערנֶעם קלֵייסטֶערִיל, דֶערנאָךְ אַ בּרִיקֶעל פון פּויעֶרשֶער אַרבֵּייט, אִיבֶּערגֶעוואָרפֶען אִיבֶּער צוויי הֵייכֶע שמאָלֶע בּרֶעגֶען פון דֶעם דֶערבֵּייאִיגֶען טֵייך, דֶערנאָךְ דִי נוֹיגֶענדֶע שטֶעקֶענס פון דִי בּרונִימֶער און באַלד— דֶער צֵייל הֵייזֶער. דאָס אַלץ אִיז ווִי פון אַ זֵייט גֶעגאַנגֶען צו לִיפֶּען, ווִי זֵיי וואָלטֶען אִיהם וועלֶען פון עֶרגֶעץ פון דֶער זֵייט אַרומרִינגלֶען. דִי גרויסֶע קלאָרֶע פֶענסטֶער פון טאַמאַרקֶעס הויז האָבֶען גאַסטפרֵיינדלִיךְ און וואַרִים גֶעלויכטֶען אַנטקֶעגֶען. אִיבֶּער דֶעם וועֶג, וואָס צִיהט זִיךְ פאַרבֵּיי דֶעם צֵייל הֵייזֶער, זֶענֶען גֶעפאָהרֶען שלִיטלֶעךְ, פּונקט ווִי אִין זשִילִין. עֶס האָבֶען זִיךְ פון ווֵייטֶען גֶעזֶעהן פּויעֶרִים, גֶעהֶענדִיג מִיט זֶעקלִיךְ אויפ'ן פּלֵייצֶע, גֶעבוֹיגֶענֶע, מִיט גרויסֶע קוטשמֶעס, שטאַרק־אַרובגֶערוקט אויף דִי קעֶפּ.

אַרֵיינקומֶענדִיג אִין דאָרף, האָט אִיהם דאָ אויך פֶערשמֶעקט מִיט טאַמאַרקֶען, און דִי קלֵיינֶע הֵייזלִיךְ מִיט'ן קלֵייסטֶערִיל, מִיט דִי לאַנגֶע האַלבּ־צובראָכֶענֶע פּאַרקאַנֶעס, וואָס האָבֶען זִיךְ גֶעטרונ־

קען אין שנײַ, האָבען איהם געזונגען פון איהר. און ווידער איז אַרויף אויפ'ן זינען, אַז יענם פענסטערל און יענם געבויגען הײַזעלע האָט טויזענדער מאָל געזעהן טאַמאַרקע און אַז די אַלע פערשנײַטע פויערים מוזען זי גוט קענען און זיי האַלטען זי מסתמא פאַר אַ שענע. און, ווי לעבעדיגע, זענען די הײַזליך נאָהענט און טײַער געוואָרען, עס האָט געצויגען צו קוקען אויף זיי, און די פויערים האָט זיך געוואָלט אָבשטעלען, אָבגעבען זיי גוטמאָרגען און שמײכלען צו זיי. און נאָך איז געווען אַ געפיהל, ווי ער, ליסער, האָלט אַלעמען — סײַ די הײַזליך און סײַ די פויערים — גוט בעקאַנט געוועזען, אַז זיי האָבען שוין לאַנג איהם ליעב, אַז זיי ווייסען תאוהין און נאָך וואָס ער געהט און אַז זיי טהוט עס הנאה.

די ערשטע פיגור, וואָס האָט זיך איהם אַ וואָרף געטהאָן אין אויג, באַלד ווי ער איז אַרײַנגעגאַנגען צו טאַמאַרקען אין שטוב, איז געווען אַן'אַלטער יוד, מיט אַ גרויסער רוהיגער גרויער באָרד, מיט אַ יאַרמאָלקע אויפ'ן קאָפּ, וואָס האָט נישט צוגעדעקט דעם הויכען שטערען, אין אַ שלאָפּראָק. ער איז געזעסען נעבען פענסטער, פאַר אַ טישעל, און האָט אַרײַנגעקוקט אין אַ ספר. אין דעם, ווי ער האָט אויפגעהויבען די אויגען, געוואָרפען אַ בליק אויף ליסער'ן און אַ שאָקעל געטהאָן מיט'ן קאָפּ, איז געלעגען אַ סך עהנליכקײַט אָן טאַמאַרקען און עלטערע רוהיגקײַט, וואָס איז געקומען נאָך אַ לאַנגען און אַ גלײַכען סוחר'ישען לעבען.

ליסער האָט פערשטאַנען, אַז דאָס איז דער זיידע, און האָט זיך דערמאָהנט, אַז אַמאָל, בעת ער איז נאָך אַ קינד געוועזען, פלעגט אָט דער יוד, וואָס האָט דעמאָלט אויסגעזעהן נישט אַזוי גרוי, קומען אָפט אין זשילין און האָבען עפּעס לאַנגע מאָדנע וכוחים מיט'ן פעטער צוליעב וואַגאָנעם תבואות. מעהר איז, דאַכט זיך, אין דעם גרויסען צימער קיין מענשען נישט געוועזען. דאָס צימער איז געווען אונגעהויער גרויס, אַזוי, אַז פאַר איהם זענען געווען קנאַפּ די פיער גרויסע פענסטער, און אין די ווײַטע ווינקלען זענען געלעגען געדיכטע שאָטענס.

— אַהאַ, ליסער, איהר זענט געקומען! — האָט ער פלוצלונג דערהערט טאַמאַרקעס קול, — גוט וואָס איהר זענט געקומען.

זי איז געשטאַנען בײַ אַ ווײַטער וואַנד, נעבען בופעט און האָט עפּעס געגעסען. מיט איהר קול איז באַלד געוואָרען העלער אין שטוב, דאָס מעבעל איז אויסגעקומען בעקאַנט און נאָהענט און דער זײדע הײמיש און ליעב.

ליסער האָט געשווינד אויסגעטהאָן דעם מאַנטעל, האָט געשיקט געפונען אַנ׳אָרט וואו אויפצוהענגען איהם, און זײַנע בעוועגונגען זענען געווען אַזוינע, ווי ער וואָלט עס געטהאָן אין אַנ׳אײגענעם צימער. פערלעגענדיג די הענד אויף הינטער, איז ער איבער דער לאַנגער ריינער און ברײטער פּאָדלאָגע אַוועק צום אַלטמאָדישען בופעט. אָנגעטהאָן איז טאַמאַרקע געווען אין אַנ׳אַלטען און פּראָסטען קלײד, אײניגע קנעפּליך זענען נישט געווען פערשפּילעט, די האָהר וועניג פערקאַמט, און שטיקער לאָקען, כדי זיי זאָלען זיך ווי עס איז האַלטען, זענען געווען פערפעסטיגט מיט שפּילקעס. נאָר אין אָט דער אונאָרדנונג האָט זיך נאָך דײַטליכער און פרישער אַרויסגעזעהן איהר שענהײַט און יוגענד, די שלאַנקע ליניען און פאָרמען פון איהר קערפּער האָבען זיך בולט׳ער געצײכענט אונטער דעם פרײַען און אַלטען קלײד, און עס האָט זיך געדאַכט, אַז ביז איצט איז זי געווען אַ קינד, וואָס איז עפּעס אין דער מינוט אויסגעוואַקסען, געוואָרען אַ גרויס מויד, וואָס האָט אָנגעטהאָן אַלטע קלײדער פון גרויסע, כדי זיך צו בעריהמען דערמיט.

— איהר זעהט, ליסער, וואָס איך עס? — אַ זויערע אוגערקע מיט שוואַרצען ברויט... דאָס בעהאַלט איך זיך פון זײדען. ער האָט פײַנט, אַז איך עס זויערע אוגערקעס...

— איך וועל אויסזאָגען... — האָט ליסער געסטראַשעט.

טאַמאַרקע האָט פערזשמורעט די אויגען און געשאָקעלט מיט׳ן פינגער אַרום נאָז.

— נו, נו... מעהר פעלט אײַך נישט. וואַרט נאָר אײן רגע — און איך בין אײַערע... אויף דעם לעצטען וואָרט מאַכט קײן פּרושים נישט...

מיט׳ן עסען איז זי געשווינד פאַרטיג געוואָרען, און באַלד זענען זיי שוין געזעסען אין מיטען שטוב נעבען אַנ׳אונגעהויער

בּרייטען טִישׁ. לִיסער האָט זִיך אַרומגעקוקט. אַלץ אִיז דאָ געווען בּרייט און גרויס: דער שטח פון דער פּאָדלאָגע, דִי ווענד, דִי פענסטער, דער בּאַלטען. אַ סך טִישׁלִיך אִין דִי ווינקלען, אַ סך שטוהלען און בּענקלִיך בּײַ דִי ווענד, אַלטע יודִישע בּילדער אִין גרויסע אַלטע ראַהמען, גרויסע גמרות אונטער דער גלעזערנער טהִיר פון הויכען אַלמער. אויפ'ן וואַנד, בּײַ דער גאַס-טהִיר, זענען געהאַנגען פעלכלעך פון פוקסען און פון מאַרדער, קרענצליך געטריקענטע שוועמליך, פּעק חזיר-האָהר. אִין אַ ווינקעל זענען געלעגען אָנגעפִילטע זעק אײנע אויף דִי אַנדערע, און אִין אַ צווייטען ווינקעל, אונטער אַ לאַנגע בּאַנק, אִיז געלעגען אַ קופּע פלאַקס.

— אִיהר קוקט בּעסער אויף מײַן זײדען... אִיהר וועט קײן חרטה נִישט האָבּען, — האָט טאַמארקע אַרויסגערעדט, — זעהט ס'אַראַ שענער און אַ לִיעבּער יוד... זײדע, — אִיז זִי אויפגעשטאַנען און אִיז צוגעגאַנגען צום אַלטען, — אָט דער יונגערמאַן אִיז לִיסער'ס אַ פלִימעניק. פון זשִילִין...

— אַזוי... — האָט דער אַלטער אַ שאָקעל געטהאָן מִיט'ן קאָפּ, — פון וואַנען קומט מען?

לִיסער האָט געענטפערט. דער אַלטער האָט געשטעלט נאָך אַ פראַגע, אַ צווייטע, אַ דריטע, און דערנאָך אִיז ער אַוועק אִין פּאָלִיטִיק און אִין מוסר. עס אִיז געוואָרען לאַנגווײַליג, און טאַמארקע האָט געפּאַטשט מִיט דִי הענד און האָט געלאַכט.

— פרעג, פרעג, זײדינקע... דער יונגערמאַן ווײס אַ סך נײַעס...

עס אִיז אויסגעקומען צו ענטפערן דעם אַלטען אויף דִי אַלע פראַגען. דער אַלטער האָט געהאַט אַ מִילדע אַלטע שטִים, אַ רוהִיגע און אַ זוכענדע, און עפּעס אִיז אִין אִיהר געווען עהנלִיכעס אָן טאַמאַרקעס קול. און בּעת לִיסער האָט מִיט'ן אויער געכאַפּט דאָס עהנלִיכע, האָט ער, ווי נִישט ווילענדִיג, געענטפערט ווײַבּער, אויספִיהרלִיכער און צערטלִיכער. דערנאָך, אַז דער אַלטער האָט שוין, קענטִיג, נִישט געהאַט וואָס צו פרעגען און אִיבּער וואָס צו רײדען, האָט ער אויף אַ מִינוט אַ קוק געטהאָן אִין ספר,

און, אָבקעהרענדיג דעם קאָפּ צו ליסער'ן, האָט ער געזאָגט:

— האָט קיין פּעראיבעל נישט, יונגערמאַן, אויף אַנ'עלטערן יודען, וואָס האָט אייך אָבגעהאַלטען מיט קשיות... אַט מען איז, ברוך השם, אין אַ דאָרף דאָס גאַנצע לעבען, מען איז אַזוי ווי אויף אַ וויספּע, אָבגעריסען פון אַלץ... ווילט זיך וויסען... ווילט זיך אַ שטאָך געבען...

און טאַמאַרקע האָט געהאַלטען די הענד אויפ'ן האַרצען, איז געשטאַנען צווישען זיידען און ליסער'ן, אויפ'ן שלאַנקען קערפּער האָט זיך דאָרפיש און חנ'עוודיג געקנייטשט דאָס פּשוט'ע קליידעל, אונטער די עלענבויגענס האָט מעסיג און יונג געאָטעמט די ברוסט, ביים ראַנד קלייד האָבען אַרויסגעקוקט, ווי זיי וואָלטען זיך בעהאַלטען, די צוויי שפּיצען פון די מאָדערנע שמאָלע שיך אויף הויכע אָבצאַסען, און מיט שטראַהלענדיגע אויגען האָט זי געקוקט צום זיידען. די באַק איהרע, וואָס איז געווען געווענדט צום פענסטער, האָט בעלויכטען די ווינטער־זון.

— זאָגט, האָט איהר עפּעס האָלט מיין זיידען? — האָט זי הויך געפרעגט, אַזוי, אַז ביים אַלטען האָט זיך אַ דורכגע'גנב'ט אַ שמייכעל דורכ'ן באָרד, און עס געווען קענטיג, אַז ער איז שוין געוועהנט צו איהרע שפּיצלעך.

— וועמען, טאַמאַרקע, ווילט איהר זאָל איך העלטער האָבען — אייך, צי אייער זיידען? — האָט ליסער שטיל און שמייכלענדיג געפרעגט, אַז דער אַלטער זאָל נישט הערען.

— אין אַזוינע ענינים האָב איך פיינט בעשטעלונגען צו מאַכען...

— דאָס איז שוין אַנ'ענטפער, טאַמאַרקע, און אַ גוטער... — האָט ליסער איהר אַ ציה געטהאָן ביים האַנד.

אַנ'אַלטער זייגער מיט אַ געלבען ציפערבלאַט, אויבען מיט אַנ'אויסגעמאָלטען הירש, האָט הויזעריג אויסגעשלאָגען צוועלף. דער זיידע האָט צוגעמאַכט דעם ספר און איז אַרויסגעגאַנגען. דריי שיטערע שטראַהלען האָבען זיך געשאָקעלט אויף דער פאָרלאַגע, זענען פערשוואונדען געוואָרען און באַלד ווידער געקומען אויף אַ צווייטען אָרט. נעבען פענסטער האָט זיך געהערט, ווי

דער זיידע רעדט מיט פויערים. ליסער האָט זיך אויפגעשטעלט און האָט אונגעדולדיג געמאַכט אַ טריט צו טאַמאַרלען.

— מיר איז עפּעס נישט היימליך אין דעם גרויסען צימער... — האָט ער אַרויסגעזאָגט.

— וואַרט אַ ווײַלע. דער זיידע וועט אַרײַנקומען, וועלען מיר אַוועקגעהן צו מיר אין צימער.

זי איז צוגעגאַנגען צום שפּיגעל און האָט גענומען קאַמען די האָהר. די האָהר, מעהר געדיכט ווי לאַנג, זענען פונאַנדערגעפאַלען אויפ'ן פּלייצע, אויפ'ן ברוסט און איבער די באַקען. פון אָנהויב האָט זי געקאַמט די האָהר, וואָס זענען געלעגען אויפ'ן פּנים און אויפ'ן ברוסט, דערנאָך האָט זי אײַנגעבויגען דעם קאָפּ און האָט אַ וואָרף געטהאָן די האָהר אויף הינטער. אין די באַקען איז אָנגעלאָפען ראָזעס בלוט, און די האָהר האָבען זיך צולעגט, ווי אַ פעכער, אויפ'ן פּלייצע. דעם פעכער האָט זי צוטיילט אויף צוויי העלפט, האָט געמאַכט צוויי צעפּ, און, אַרומרינגלענדיג מיט זיי דעם קאָפּ, האָט זי אָנגעשטאָכען שפּילקעס און האָט אַ טאַנץ געטהאָן.

— איצט בין איך פאַרטיג. גוט?

עס איז אַרײַן דער זיידע. אַ דערפראָהרענער, מיט אַ בלויער נאָז, האָט ער געריבען אַ האַנד אָן אַ האַנד, האָט מאָדנע געצויגען די פּלייצע, ווי ער וואָלט וועלען רײַבען אַן'אַקסעל אָן אַן'אַקסעל, און מיט אַ געטרייסעלטער שטים גערעדט:

— קאַ־ל־ט. קאַל־לט...

— נו, קומט צו מיר אין צימער. דאָרט איז וואַרים און מיר וועלען עפּעס לייענען, — האָט זי הויך אַרויסגעזאָגט, פּונקט ווי דאָס וואָלט אָנגעהערט דעם זיידען אויך צו וויסען.

ליסער איז געגאַנגען פון הינטען און זי פאָראויס. זי האָט איהם דורכגעפיהרט דורך אַ דונקעלעס שלאָפצימער, מיט צוויי ברייטע הילצערנע בעטען, הויך פערלעגט מיט קישענס. ווייטער איז געגאַנגען אַ צימער, וואו די ווענד זענען געווען פערהאַנגען מיט אַלטע בגדים, עפּעס גראָד אַלע שוואַרצע און פון זיי האָבען שטום און בעזריבט אַרויסגעבלישטשעט ביינערנע קנעפּליך,

א קינדער־וועגעלע האט זיך געוואלגערט בשותפות מיט א צובראכענעם טעפיל אונטער א הינקעדיגען טיש. איבערגעהענדיג דאס דאזיגע צימער, האט טאמארקע זיך אבגעשטעלט, און, אומקעהרענדיג זיך צו ליסער'ן, האט זי מיט פאראד און קאמישען פאטאס ארויסגעזאגט:

— אט איצט עפען איך די טהיר פון מיין קאמעריל... זענט געגרייט. גיט זיך היילינג א נויג עטליכע מאל...

ליסער האט זיך פינקטליך דריי מאל א נויג געטהאן, האט ארויפגעלעגט די האנד אויפ'ן הארצען און גענומען מורמלען א תפילה פון א תחינה. טאמארקע איז געשטאנען נעבען איהם אויסגעצויגען, ווי א סאלדאט, און האט מיט א שטרענגער מינע אויסגעהערט. דערנאך האט זי שטיל און פארטזיכטיג געעפענט די טהיר. גלייך אנטקעגען האט א לייכט געטהאן א ריין ליכטיג פענסטער מיט וואטע און גלעזלוך אלים, און הינטער'ן פענסטער — אנ'אונענדליך פעלד, בעצויגען מיט ווייסען שניי, איבער וועלכען עס האבען געבלאנדושעט גאלדענע פאסען זון־ליכט. דאס צימער איז געווען א קליינס, אויסגעקלעבט מיט העל־בלויע אבאיעם, א שען הילצערן בעטעל, א טיש, מיט שרייבגעצייג, אנ'עטאזשערקע מיט ביכער און אויפ'ן וואנד — א פאר גוטע בילדער פון שרייבער. עס האט געשמעקט מיט טאמארקעס האהר, און עס האט זיך געדאכט, אז באלד, נאך דער ערשטער בעקאנטשאפט, ווען עמיצער וואלט איהם אריינגעפיהרט אהער, וואלט ער אליין פון זיך פערשטאנען, אז דאס צימער דארף זיין טאמארקעס.

עס איז געווען אנגענעהם צו קוקען דורכ'ן פענסטער אויף דעם גרויסען גלייכען שטיק שניי. די ווייסקייט זיינע האט געשמייכעלט אין אויג און האט געגלעט דאס הארץ. ווייסע וואלקענס, ווי דער שניי אויף דער ערד, האבען געשוועבט — נישט געשוועבט, זענען געשטאנען — נישט געשטאנען אויף דעם בלוי־גרויען הימעל, און עס האט זיך געדאכט, אז זיי ווארטען ביז אלע זייערע חברים וועלען זיך צונויפקלייבען אין איין ארט און דעמאלט וועלען זיי לאנגזאם און שען אראבפליהען אויף דער ווייסער ערד.

א געשפרעך איז אוועק א מאדנער, אין האלבע טענער,

וואָס האָט זיך ווײַלענווײַז איבערגעריסען. טאַמאַרקע אַ פּאָר ווערטער, ליסער אַ פּאָר ווערטער. און גערעדט האָט זיך נאַרישקײַטען, פּיצעליך און בעמערקונגען. נאָר אין די שטימען איז געלעגען אַן אינטימער ציטער, אַ נאָהענט־ווערענדער טאָן, וואָס האָט קלוג און אינטערעסאַנט געמאַכט די נאַרישקײַטען, און עס האָט זיך געוואָלט אַזוי רײדען כסדר, נאָכאַנאַנד, אָהן אַן אויפהער. אָט איז זײַן קול, אָט איז איהר קול, אָט איז זײַן אויג, אָט איז איהר אויג, זײַן שמײכעל, איהר שמײכעל.

— איך האָב פײַנט אַ ברײטען שוך, — האָט טאַמאַרקע געזאָגט.

— טאַקע, אַ ברײטער שוך איז מאוס, — האָט ליסער צוגעשטימט.

— מענשען פערשטעהען גאָרנישט די שענקײט פון אַ פוס. אבי אַ קאַמאַש — אָנגעטהאָן... — האָט טאַמאַרקע אונצופרידען אַ ציה געטהאָן די נאָז ווי אַ צולאָזען יונגעל.

— מײנע אַ בעקאַנטע, — האָט ליסער האַלב־ערנסט געזאָגט, — אַ שען מײדעל, האָט אַ טבע צו טראָגען גראָבע קאַמאַשען... אַז איך דערזעה זי, מײן איך שטענדיג, אַז זי רעדט אויף אַ באַסען־שטים, אַז זי טרינקט בראָנפען און אַז דאָס פנים איז בײ איהר צודראַפּעט...

נאָר אָט האָט מען זיך פאַמעליך און אונבעמערקט צוגעזעצט נעהענטער אײנע צו די אַנדערע. בײדענס אָטעם זענען נאָהענט און מישען זיך צונויף צוזאַמען. ליסער האָט זיך אויפגעהויבען, און, האַלטענדיג אין רײדען, איז ער דורכגעגאַנגען אַ פּאָר מאָל דאָס צימעריל און פון פלײצע אַ קוש געטהאָן איהר אין האַלז. און באַלד האָט ער זיך ווידער אַנידערגעזעצט נעבען איהר. זי האָט עס אַזוי ווי נישט בעמערקט. דער געשפּרעך איז געגאַנגען דערזעלבער, ווי פריהער, נאָר דער טאָן איז געוואָרען נאָך אינטימער. רײדענדיג, האָט ער זי אַרומגענומען, און האָט בשום אופן נישט געפיהלט, ווי אַזוי ער האָט זי אויפגעהערט צו אירצען. עס האָט זיך לײַכט געזאָגט דו. און אָט דער נײַער קלאַנג האָט, אַפּנים, אויף איהר קײן רושם נישט געמאַכט.

דערפאַר, וואָס איהם האָט זיך אָפטער געלאַכט, וואָס ער האָט געכאַפּט זיננגען אין מיטען רייַדען, וואָס ביי איהם האָבען עטוואָס געציטערט די פינגער פון די הענד, וואָס אין גוף האָט ער געפיהלט אַ זיסע אונגעדולדיגקייַט און וואָס איהם האָט זיך געוואָלט כסדר מסכים זייַן מיט איהר — האָט ער געוואוסט קלאָר אַז אין איהם קומט פאָר דאָס, וואָס אין איהם איז שוין עטליכע מאָל פאָרגעקומען אין זייַן לעבען: עס ווערט פול דאָס האַרץ או דאָס אַרומיגע הויבט אָן צו בעקומען אַנ'אַנדער פנים. דער טאָג ווערט ליכטיגער און שענער, די נאַכט שטילער, ליעבער און זיסער, אין די מענשליכע קולות הערט זיך אויף צו הערען כעס און פייַן. און איהם דאַכט זיך געוואָלט, אַז ער איז געקומען אויף דער גרויסער שענער רוישיגער וועלט צו גאַסט מיט אַ מיידעל, אַז דאָס לעבען מיט זייַן יאָך האָט צו זיי קיין שליטה נישט און אַז ווי נאָר איהם ווערט זיך פערוועלען, קאָן ער מיט איהר גלייַך פערשווינדען אַהין, פון וואַנען זיי זענען געקומען אַהער צו גאַסט.

טאַמאַרקע האָט זיך אויסגעצויגען אויפ'ן בעט און די הענד פערלעגט אַ הינטער'ן קאָפּ. זי האָט געקוקט אויף איהם מיט האַלבאָפענע אויגען, און אין דעם גלאַנץ, וואָס פון זיי האָט אַרויסגעשלאָגען, האָט דורכגעלויכטען אַ מחשבה.

— איהר ווייסט, ליסער, — האָט זי רוהיג געזאָגט, — איך האָב אַ חתן... ער איז אַ הויכער בחור און, דאַכט זיך, אַ נאַרישער... איך האָב איהם אייגענטליך נישט ליעב. נאָר מיר איז אַנגענעהם צו טראַכטען, אַז אָט דער הויכער נאַרישער פראַנטישער בחור האָט מיך שרעקליך ליעב און אַז זענענדיג מיט איהם פערבונדען, וועט ער פאַר מיר זאָרגען און איך וועל שטענדיג זייַן אַ פרייַע... זענענדיג מיט איהם, וועל איך קענען זייַן איך, מייַן נשמה וועט נישט זייַן בעצוואונגען, און דאָס איז ביי מיר טייַערער פון אַלץ.

ליסער האָט אַראָבגענומען פון טישעל עפּעס אַ בילד, האָט אַ קוק געטהאָן דערויף און עס געדרעהט אין די הענד. ער האָט פערשטאַנען, אַז עס הויבט זיך אָן אַ נייַער געשפּרעך, אַנ'ערנסטער, און עס האָט איהם פערדראָסען, וואָס דער פריהערדיגער

האָט זיך איבערגעריסען. אויך איז איצט נישט די צייט געווען צו וויסען, אַז זי האָט אַ חתן און איהר קוק אויפ'ן חתן. דערמיט איז אַריינגעטראָגען געוואָרען עפּעס קאַלטעס און אונפּאַסיגעס אין די בליקען פון איהר צו איהם. און פאַרוואָס געפעלט איהר גראָד אַ נאַר צו האָבען פאַר אַ חתן?

— איך פערשטעה נישט, — האָט ליסער געדריקט מיט די אַקסעל, — פאַרוואָס איז עפּעס גוט אַ נאַר? אגב, טאַמאַרעלע, איז מיר די גאַנצע מעשה נישט אינטערעסאַנט...

— אָט הויבט זיך אָן מיט די בחורים!... — האָט זי חוזק'דיג אַ מאַך געטהאָן מיט'ן האַנד, — גלייך ווערט זיי נישט אינטערעסאַנט!... נאָר זאָל איך אייך אַ ווײַלע זיין אינטערעסאַנט און האָרכט מיך אויס. ביי מיר איז דאָ אַ פעסטע איבערצייגונג, אַז דעם, וועלכען דו ליעבסט מיט אַנ'אמת, שטאַרק, הייס, פאַר דעם געה נישט חתונה האָבען. ניין. מיט דעם געה אַרום ביי=נאַכט, גנב'ע זיך צו איהם, נאַר אוים וועמען דיר איז נויטיג צליעב איהם, נאָר חתונה האָבען מיט איהם בשום אופן נישט. ווערסט איהם באַלד פיינט קריגען און וועסט האָבען אַ ביטער לעבען. דאָס האָב איך געזעהן און פיהל עס.

— אַלץ גוט, — האָט ליסער פערדראָסיג געזאָגט, — נאָר איך קען מיך נישט פאָרשטעלען, אַז מיט מיר זאָל זיך שטענדיג און נאָהענט געפינען אונטער איין דאַך אַ מענש, וועלכען איך האַלט פאַר אַ נאַר און וועלכען איך האָב נישט ליעב.

— מאַכט עס נישט אַזוי טראַגיש. אַז מען קריגט פיינט אַ ווייב צי אַ מאַן, וועלכען מען האָט פריהער אַזוי ליעב געהאַט, איז טויזענדער מאָל שמערצליכער... נאָר אָט וואָס איך וועל אייך זאָגען, גאָר אַנ'אַנדער זאַך, וואָס האָט דאָך אַ שייכות צו מיינע רייד. זיין געליעבט האָב איך, פערשטעהט זיך, האָלט, גאָר ליעבען יענעם, זעהט איהר, האָב איך אי האָלט, אי נישט האָלט... איהר פערשטעהט מיך? ווי גיט מען עס אייך צו פערשטעהן? — האָט זי זיך מיט פערטראַכטע אויגען פונאַנדערגעלאַכט, — ערשטענס, פערגין איך עפּעס יענעם נישט, דעם אמת געזאָגט, וואָס איך האָב איהם האָלט... צווייטענס — איך

האַלט פון זיך אַנ'עילם-ומלאה און מיט אַמאָל בעקומט גאָר איינער איבער מיר אַ שליטה, קומט גאָר איינער אַ ווילד-פרעמדער יונגערמאַן, וואָס צוליעב איהם ווילט זיך מיר אָפטמאָל נישט עסען, נישט לערנען, נישט לייענען און נישט שלאָפען. ער ווערט אינטים, דערגעהט אַלע מיינע סודות, נעהמט צו מיין נשמה און איך ווער נישט איך. איך האָב אָבער אַזוי ליעב צו זיין אַ פרייע?...

— איז וואָס איז, טאַמאַרעלע, דער פועל-היוצא? — האָט ליסער אונגעדולדיג געקלאַפט מיט די פינגער אָן פנים פון בילד.

— וואָס איילט איהר זיך! — האָט טאַמאַרקע אַ געשריי געטהאָן מיט אַ בייזער, — איך רייד אַזוי זעלטען ערנסט... דער עיקר איז, דאַרף איך אייך זאָגען, גאָר אַנ'אונגערוואַרטעטער. אָהן ליעבע קען איך נישט לעבען און אין ליעבע געפין איך זיך קיין אָרט נישט... אַלע, אַז זיי ליעבען, זענען זיי העלכסט גליקליך, און איך — כמעט ווי נישט. וואָרום איך, דאָס סאַמע טייערסטע, פעלט מיר דעמאָלט... און דאָס רייצט מיך. און נאָך עפעס. איך האָב אַזוי ליעב קאָקעטעריי, שפיעלען מיט מאַנסביל', ציהען זיי צו זיך—און נאָהענט נישט צולאָזען, זיין מיט זיי נישט אויפריכטיג, אַנוואַרפען אויף זיי בענקעניש און צער און, איבערהויפט, אָבּרייסען אַ געליעבטען פון אַ געליעבטער, צוזאָגען איהם עפעס מיט'ן אויג און לאָזען איהם דערנאָך, אַ מבולבול'ן, אין מיטען און אַנטלויפען... אַח, ווי איך האָב עס ליעב!.. — האָט זי געשאָקעלט מיט'ן קאָפ און געלאַכט,—נאָר ווי אָבער איך ווער געפאַנגען — אַהאַ! איז שוין נישט דאָס. גלייך הויב איך אָן ווערען אויפריכטיג, אונטערגעגעבען אין גאַריש... און איך ווער צופלאַצט דערפון... טשאָרט וואָזמי!

ליסער איז צוגעגאַנגען צום בעט און האָט זיך אוועקגעזעצט. ער האָט זי אָנגענומען פאַר די הענד און אַ ציה געטהאָן צו זיך און איינגעלאָזען, און בעת איהר קאָפ איז געפאַלען צוריק, האָט ער זי אַרומגעכאַפט אַרום האַלז און צוגעטראָגען איהר מויל צו זיינעם.

— איהר האָט מיך זעהר ליעב?..—האָט טאַמאַרקע, אַזוי ווי נישט מיט איהר קול, איהם שטיל געפרעגט ביים סאַמע אויער.

— פרעג נישט, טאמארעלע...

אונטער איהר באקען־הויט איז אנגעלאפען א געצווימטע העלע רויטקייט, אין די שווארצלען האט א ציטער געטהאן א ווילד פייערל און אויפ'ן שטערן האט זיך געלעגט א קרומער אונבעקאנטער קנייטש. האסטיג און מיט אמאל האט זי א חאפ געטהאן ליסערן, האט איהם מיט אלע כחות א דריק געטהאן צו זיך, און, צומאכענדיג די אויגען, האט זי איהם הילכיג, מיט איין אטעם און לאנג געקושט אין די באקען, אין מויל און אין שטערן. און דערנאך האט זי איהם אבגעשטויסען פון זיך, האט אבגעקעהרט דעם קאפ צום וואנד, און, אטעמענדיג שווער, האט זי מיד ארויסגעזאגט:

— איך וואלט אייך איצט וועלען פאטשען... פאטשען און קושען... א פערדרום!

האלטענדיג אלץ דאס פנים אבגעקעהרט צום וואנד, איז זי געלעגען מיט צוגעמאכטע אויגען. מיד האט זי געאטעמט און די רויטקייט אויף די באקען האט זיך געביטען אויף א רויט־בלאסקייט. ליסער האט געקוקט אויף איהר מיט דורשטיגע אויגען, אין איהם האט עפעס געציטערט. באלד האט זי ווידער אנגעהויבען ריידען מיט א מידען און א שטילען קול.

— איהר ווייסט, וואס מיר איז אייגעפאלען? אט וואס. איהר האט מיך ליעב. איך האב אייך ליעב. אודאי. אזוי איז דאס. איז אט וואס. אונזערע וועגען וועלען זיין קורצע און קיינמאל וועלען זיי זיך נישט פעראייניגען. דאס איז זעהר שען. עס וועט זיין ביי אונז א שענע ליעבע, — האט זי מיט אמאל געעפענט די אויגען מיט א פריש פייערל, — א שענע, א ווייסע ליעבע... שען און ווייס, ווי דער ווייסער שניי. און געדויערן וועט זי, ווי דער שניי. איך האב דאך זעהר ליעב שניי. צוליעב איהם בין איך איצט, ווינטער, אין דארף. מיט א כיון געפונען א תירוץ און אוועקגעפאהרען פון די ליעבהארציגע קורסען אהער אין דארף אריין צו דעם שניי. א חיות! און דער שניי, אויב איהר ווילט, האט נאך פאר אייך אויך א סימבאלישע בעדייטונג. אט מיר ווילט זיך, למשל, זיין און האנדלען אזוי ווי ער: שען, ווייס, קורץ — און דערנאך צוגעהן...

ענטפערן דערויף האָט זיך ליסער'ן דאָך נישט געוואָלט. ער האָט געגלעט איהרע הענד, האָט זיך אַלע ווײַלע אַנידערגעזעצט דאָ בײַ איהרע פיס, דאָ נעבען בּרוסט און דאָ האָט ער געלעגט דער קאָפּ בײַ איהר אויף דער הייסער באַק.

— האָסטו ליעב ווײַסען שניי, טאַמאַרעלע? — האָט ער גערעדט אָהן געדאַנקען אין קאָפּ, נאָר מיט האַרץ, — האָסטו ליעב ווײַסען שניי?... „אין אַ מדינה איז אַמאָל געווען אַ בת-מלכה, האָט געהיים אַ יונגעל זי געליעבט“...

און איהם האָט זיך געדאַכט, אַז ער מיט טאַמאַרלען זענען געקומען צו גאַסט אויף דער וועלט. עס איז ווינטער און זוניג, דער ווײַסער שניי ליעגט אַ בּלענדענדער און אַ גלײַכער פון איין האָריזאָנט ביז'ן צווייטען; איבער די שטעגעליך, אינ'ם שניי, פּינטלען מענשען און נויגען זיך פאַר איהם און טאַמאַרלען, שאָקלען מיט די קעפּ און געהען פאַרבײַ.

שפּעטער איז ווידער אַרײַנגעטרעטען דער פריהערדיגער געשפּרעך, אַ קורצער און אַנ'אָבגעהאַקטער, וועגען קליינינגקייטען און נאַרישקייטען, און ווידער איז אויסגעקומען: טאַמאַרקע — אַ וואָרט, ליסער — אַ וואָרט, און די שטימען זענען געווען נײַע ציטערדיגע און אינטימע. און אַז עס איז גאָרנישט געווען וועגען וואָס צו ריידען, האָט מען געשוויגען אָדער געזונגען שטיל, אונטער'ן באַז, און בּיידען האָט זיך געדאַכט, אַז זיי זינגען זעהר גוט.

די ווינטערדיגע זון איז נישט פערגאַנגען, זי איז געשטאַנען, געשטאַנען אויפ'ן הימעל און איז עפּעס פּלוצלונג נישט געוואָרען, פּונקט ווי אַ ליכט וואָלט פערלאָשען געוואָרען ערגעץ נעבען אַ גרויסען ליכטיגען פענסטער. אַ בּרעג הימעל, אַ שוואַרצער און אַ שווערער, האָט זיך געצויגען אַרויף און האָט פון ווײַטען בּלוי געמאַכט דעם שניי. אַ מחנה קראָהען זענען דורכגעפלויגען הויך אַנטקעגען פענסטער איינע נאָך די אַנדערע, מיט גרויסע ווילדע געשרייען, דורכגעפלויגען ווײַט, בּיז זיי זענען קליינע פּינטעליך געוואָרען, קוים צום זעהן, און בּאַלד זענען זיי צוריק געפלויגען מיט דיזעלבע געשרייען און זענען אין דעם צווייטען עק הימעל קליינע פּינטעליך געוואָרען, קוים צו זעהן.

— אַי, אַי, פון װען־אָן איך האָב נישט געגעסען, — האָט זיך טאַמאַרקע אַ חאַפּ געטהאָן, — די מאַמע האָט שוין אודאי געמוזט קומען פון שטעדטיל.

פון דעם ערשטען צימער האָט זיך טאַקע דערטראָגען אַ הויזעריגער פרויען־קול. טאַמאַרקע האָט פונאַנדערגעפלאָכטען די צעפּ און זיי גענומען קאַמען, און אויפ'ן טיש זענען געלעגען שפּילקעס און קעמליך און אַ גראָבער שפּיגעל. זי האָט געקוקט אין שפּיגעל, זיך אַי די אויגען אַריין און האָט געקאַמט די האָהר.

— איך שטאַרב עסען, — האָט זי אַרויסגעזאָגט, קוקענדיג אין שפּיגעל, פונקט ווי זי וואָלט גערעדט צו דעם פּנים פון דאָרטען, — אַז די מאַמע איז געקומען, איז שוין נישט פריה.

— און איך וועל שוין אויך געהן... — האָט ער זי אָנגענומען פון הינטען בײַ די אַקסלען, — הא, טאַמאַרקע, זאָל איך געהן?...

— כמעט, — האָט זי געענטפערט.

— און מאָרגען?... — האָט ליסער געפרעגט.

— מאָרגען וועל איך קומען צו...

טאַמאַרקע האָט פערוואָרפען דעם קאָפּ אויף הינטער און האָט געקוקט מיט קאָקעטיש־שמייכלענדיגע אויגען אויף ליסער'ן, וואָס איז איהר געשטאַנען פון פלייצע. זי האָט לאַנגזאַם און שטיפעריש געצויגען:

— צי דיר.. צו איך... צו דיר... צו איך... צו די־ר־ר־ר!... — האָט זי מיט אַמאָל צוהיצט אויסגעשריען.

ווידער איז מען פאַרבײַגעגאַנגען דאָס פערהאַנגענע צימער מיט בגדים און דאָס שלאָפצימער מיט די הויכע קישענס, וואָס האָט אָנגעהערט דער עלטערער אויסגעגעבענער שוועסטער טאַמאַרקעס, און דערנאָך דאָס גרויסע צימער. דאָרט איז שוין געשטאַנען טאַמאַרקעס מאַמע און האָט זיך געטענטעלט אַרום עטליכע פערפרוירענע פויערים. אַ קוק טהאָענדיג אויף איהר, האָט ליסער פערביסען די אונטערשטע ליפּ. דאָס איז געווען עפּעס אַ וואָכענדיגע, הענדלערישע יודינע, אַ נידעריגע און אַ ברייטע, מיט אַ רויטען פּנים, רויטע הענד און קלײנע לויפיגע אונאָנגענעהמע אויגליך. ליסער האָט בשום אופן נישט געקענט בײַ זיך

פּועל'ן, אַז דאָס איז טאַמאַרקעס מאַמע. דער קול איז בײַ איהר געווען אַ הייזעריגער און אַ שרײַענדער, און עס האָט זיך געדאַכט, אַז נישט זי רעדט מיט די פּויערים, נאָר זי וויל זיי פערשרײַען. און איהם איז אויסגעקומען, אַז דערמיט, וואָס ער שטעהט דאָ און קוקט אויף איהר, בעליידיגט ער טאַמאַרקע'ן און ער האָט געשווינד אָנגעטהאָן דעם מאַנטעל און איז צוגעגאַנגען צו איהר.

— נו, טאַמאַרעלע...—האָט ער שטיל געזאָגט, אָנגעהמענדיג איהר האַנד, — מאָרגען...

זי האָט עטוואָס פערהאַלטען זײַן האַנד אין איהרער און האָט איהם גערעדט מיט די פינגער און מיט די אויגען.

— פאַרוואָס בעטסטו נישט דעם יונגענמאַן צום טיש, טאַמאַרקע, — האָט דער זיידע געפרעגט, זעהענדיג, אַז ליסער האַלט בײַם אוועקגעהן.

— נישט'קשה, ער וועט אַזוי אויך טרעפען דעם וועג... — האָט טאַמאַרקע געלאַכט.

אין דרויסען זענען געפאָהרען שכור'ע פויערים פון מאַרק. אין די בערד זענען בײַ זיי געהאַנגען שטיקליך אײַז, די הענד רויטע, אָנגעשוואָלענע, די אויגען מוטנע און בעס'דיגע. אַנדערע פון זיי האָבען זיך געוויעגט אויפ'ן ליידיגען אָבגעלייזטען שליטען און האָבען הויזעריג, גוטמוטהיג און פאַלש געזונגען אַ פרעהליך פערשײַט ליעדעל. עס האָט שוין געדונקעלט אין הימעל. אַ בלויער נעבעל האָט זיך געלעגט אויפ'ן שניי, און ליסער איז איבערגעגאַנגען פון דעם ברייטען זשערמאָנער וועג אויף דעם קליינעם שמאָלען שטעגעלע, וואָס איז איצט שוין געלאָפען קיין זשילין, פּינקט ווי עס וואָלט אויך געווען ערגעץ צו גאַסט און לויפט צוריק. די ברייטע פעלדער שנייען האָבען זיך מיכן געווען אויפצונעהמען די נאַכט, זיי זענען געלעגען שטומע אין בלויליכע און האָבען געוואַרט, אַז די נאַכט זאָל זיך לעגען אויף זיי.

VI.

און עס איז געוואָרען אַזוי, אַז אַלץ, וואָס ליִסער האָט געטהאָן און וואָס ער האָט געטראַכט, איז דעריִן געווען אַריינגעמיִשט טאַמאַרקע. ערגעץ איִן די טיִעפעניִשען פון האַרץ האָט כסדר און אָהן אויפהער געטריִעפט אַ געדאַנק: טאַמאַרקע, טאַמאַרקע, טאַמאַרקע. ציִ ער האָט געלייענט אַ בוך, ציִ ער האָט געשריִבען אַ בריִעף, ציִ ער האָט גערעדט מיִט די פּויעריִם — דער געדאַנק האָט ניִשט אָבגעלאָזט און האָט אַרויסגערופען אַ מאָדנע שפּיִרונג, וויִ עמיִצער וואָלט איהם כסדר געהאַלטען איִן זאָגען עפּעס אַ זיִסען סוד אויפ'ן אויער. ער איִז געוואָרען אַ פערטראַכטער, האָט אָפטער ניִשט דערהערט וואָס מען רעדט צו איהם, פלעגט אַמאָל מיִט אַ בעזונדער גרויסקייט עמיִצען אויסמיידען, וואָס יענעם האָט עס אונפערשטענדליִך בעליידיִגט, און פון אַ וויִץ פלעגט ער לאַכען ניִשט אויפ'ן אָרט, ווען מען האָט בעדאַרפט לאַכען, נאָר שפּעטער. איִן זיין לעבען האָט שוין ניִשט איין מאָל געטראָפען אַזאַ צושטאַנד, און יעדעס מאָל פלעגט זיִך איהם דאַכטען, אַז דאַסמאָל ליִעבט ער שטאַרקער, אַז דאַסמאָל איִז ער אויף אַנ'אמת פערליִעבט. נאָר דאָס, וואָס ס'איִז געווען ביִז אַהער, האָט ניִשט געקענט פערגליִכען ווערען מיִט דעם, וואָס איִצט. איִצט האָט יעדער נערוו, יעדעס טראָפּעלע בלוט געוועקט און געמאָהנט און געצויגען, און אַז ליִסער פלעגט בלייבען אַליין אין אַ ציִמער, פלעגט ער זיִך אַרומקוקען און דערנאָך פלעגט ער זאָגען פאַר זיִך מיִט אַ טאָן, וויִ מען רעדט צו אַ גוט־בעקאַנטען מענשען:

— איִך האָב ליִעב טאַמאַרלע'ן!... אַ גאָלדען קיִנד... איִך האָב זיִ ליִעב... ליִעב... ליִעב...

און באַלד דערויף זיִך אַליין פונאַנדערגעלאַכט. און נאָכ'ן לאַכען ווידער דאָסזעלבע:

— איִך האָב זיִ ליִעב,... ליִעב... ליִעב...

בעזונדערס אנגענעהם איִז געווען איִן די פריִה־מאָרגענס, וויִ נאָר ער האָט געעפענט די אויגען, פלעגט שוין טאַמאַרקע

קומען אין דמיון, אין מח, אין האַרצען, אַ לײַכטע, אַנ'איבערגעגעבענע, אַ לאַכענדיגע און אַ זאָרגלאָזע, און ער פלעגט אין דמיון אַוועקגעהן מיט איהר אין אונבעקאַנטע פעלדער, גרינע און בערגיגע, מיט הויכע אָנגעבאַקטע שטײַנער פון דער זון. די פעלדער ציהען זיך ווײַט און ברײַט, אויבען בלענדט דער זומערדיגער הימעל, אונטער די פיס לויפט אַ געל זאַמדיג שטעגעלע און זײַ געהען און געהען און טרעפען קײַן מענשען נישט אָן אויפ'ן וועג. זײַ בײַדע רײַדען נישט, זײַ האָבען נישט און דאַרפען נישט רײַדען. זײַ דאַרפען נאָר זעהן אײנער דעם צווײטען — און נישט מעהר. נאָר אָט האָבען זיך ענדליך אויסגענומען די פעלדער: עס ליגט אַ גרויסער, אַלטער שטײן, און פאַרבײַ איהם קויקעלט זיך אַ קלאָר וואַסערל. אַרום איז שטיל, און נאָר דער ווײכער קלאַנג פון וואַסעריל צײכענט זיך פאַרביג אין דער שטילקײַט. די שטילקײַט איז אַ קלאָרע און אַ בערוהיגענדע, ווי דער הימעל און דאָס וואַסעריל. און זײַ זיצען זיך בײַדע אויפ'ן שטײן, אָהן ווערטער און קוקען לאַנג אין דער ווײַטקײַט אַרײַן. און קײנער, קײנער זעהט זײַ נישט.

אַזוי פלעגט ער ליגען לאַנג אונטער דער קאָלדרע, אַרײַנגעטהאָן אין די בילדער, ביז עס פלעגט אַרײַן די מומע און אָנזאָגען, אַז עס איז שפּעט. די לעצטע צײַט האָט זיך געזעהן אַ סך אָנשטרענגונג אויף דער מומע'ס פנים, ווײַבערישע נײַגעריגקײַט צוזאַמענגעמישט מיט מוטערליכער צערטליכקײַט. קענטיג, אַז זי האָט שוין גערעכענט טאַמאַרקע'ן פאַר אַ כלה. אַרום ליזער'ן איז זי געגאַנגען דיפּלאָמאַטיש, אויסגערעכענט און מוטערליך, פונקט ווי זי וואָלט אַלץ געוואוסט און עס איז איהר שוין נישט נויטיג איהם פונאַנדערצופרעגען, און עס האָט געמאַכט דעם אײַנדרוק, ווי זי וואָלט טראָגען אין די הענד עפּעס אַ כלי, אָנגעפילט מיט אַ טײַערער פליסיגקײַט, און זי האָט מורא, עס זאָל זיך נישט אויסגיסען. בעת טאַמאַרקע פלעגט קומען, פלעגט די מוהמע נעהמען אַ טאָן שוין פון אַנ'עלטערער פרוי, וואָס וויל איהר גוטס טהאָן און וואָס וועט זי בעשיצען. עס האָט זיך אָבגעטהאָן פון דער מוהמען דאָס שפּיציגע שמײכעלע און אין טאַמאַרקעס געזעל-

שאַפט האָט זי אויפגעהערט צו געבּרויכן די פערבאָרגענע קאָקעטערײַ. נאָר ליסער'ן איז אָט די גאַנצע פערענדערונג אויסגעקומען נישט צום האַרצען. איהם האָט זיך געדאַכט, אַז די גוטע טרײַע מוהמע וויל אַרײַנכאַפּען טאַמאַרלען, פערשלײַערען זי מיט איהם, וואָס עס איז גראָב און אונגעבּעטען. פון אָנהויבּ האָט ליסער'ן געוואונדערט, פון וואַנען שטײַסט זיך די מוהמע, אַז בײַ איהם מיט דעם שענעם זשערמאָנער מײדעל קומט עפּעס פּאָר. נאָר דאָס איז איהם מיט דער צײַט קלאָר געוואָרען דערמיט, וואָס די מוהמע האָט אַ שאַרף אויפמערקזאַם פרויען-אויג, וואָס ער מיט טאַמאַרקען זעהען זיך טאָג-טעגליך און איבּערהויבּט וואָס די מוהמע האָט איהם זעהר ליעבּ און איז שטענדיג אויף דער וואַך בּנוגע צו איהם.

דערפאַר אָבּער האָט זיך אַנדערש בּעצויגען דער פּעטער. איהם האָט אודאי די מוהמע אויפגעדעקט דעם סוד, אַלײן וואָלט ער עס נישט בּעמערקט. ער האָט געפּאַטשט ליסער'ן איבּער'ן פּלײצע, האָט הילכיג, ווי אַ יונגעל געלאַכט און אין אײן אָטעם גערעדט:

— אַ מײדעל אַ גאָלד!... נעהם און שטעל אַ חתונה... פאָלג מיך... וואָרום חאָטש דאָס איז אַ גאָלד אַ מײדעל, פונדעסטוועגען איז זי אַ גרויסער שד, אַ געפערליכע זאַך, און מיט אַזוינע דאַרף מען אײַלען...

— איהר ווײסט שוין גאָרנישט, וואָס איהר רעדט...— פלעגט ליסער דריקען מיט די פלײצעס, — אַי, פּעטער, פּעטער...

— וואָס פּעטערסטו מיר! ווײסט דאָך, אַז איך בּין אַנ'אָפּענער מענש און האָבּ ליעבּ אָפענע קאָרטען...

— קאָרטען האָט איהר אפילו ליעבּ אָפענע, נאָר בײַ יענעם... — פלעגט ליסער בּכיון פערדרעהען דעם געשפּרעך, ווייסענדיג דאָס פּעטער'ס נאַטור, אַז מען קען איהם לײַכט אַרויספיהרען אויף אַנ'אַנדער שמועס.

און בײַ מיטאָג, בּעת אַלע זענען געווען פערטהאָן אין טעלער, האָט ער איהם פּלוצלונג ווידער אָנגעפּאַטשט אין פּלײצע און מיט אַ לאַכענדיגען וואונק אַרויסגעזאָגט:

— אַ גאָלדען מײדעל, ווִי איך בין אַ יוד... דו ווײס נאָר וואָס דו האָסט צו טהאָן...

— עס, אַז דו עסט, — פלעגט זיך די מוהמע אַרײַנמישען מיט דיפּלאָמאַטיע.

בײַטאָג איז געקומען טאַמאַרקע. ווִי שטענדיג, זענען בײַ איהר די אַקסלען געווען עטוואָס אויפגעהויבען, דער קאָפּ עטוואָס פערוואָרפען אַ הינטער, און, ווִי שטענדיג, ווִי זי איז אַרײַן, האָט זי באַלד פרעהליך גערעדט, פּונקט ווִי זי וואָלט נאָך געפיהרט אַ שמועס פון פריהער.

בײַ ליסער'ן האָט זיך ענטוויקעלט אַ מאָדנע־געווענהײַט די לעצטע צײַט. אַז ער פלעגט דערזעהן טאַמאַרקען, פלעגט איהם נעהמען קלאַפּען דאָס הארץ און אַ פּאָר מינוט פלעגט ער זיך נישט קענען בעהערשען. ער פלעגט פיהלען, ווִי עס בלײַכען איהם די באַקען און די אויגען קוקען שאַרף און אָנגעשטרענגט. כדי צו בעהאַלטען עס, פלעגט ער הויך און גלײַכגילטיג אַרויסזאָגען:

— זעצט זיך, טאַמאַרקע, אָט איז אַ שטוהל... זעצט זיך...

און ער פלעגט גרילצענדיג, אַ שאַר טהאָן אַ שטוהל פאַר איהר. אין אַ פּאָר מינוט אַרום, אַז ער פלעגט זיך אינגאַנצען בעהערשען, פלעגט ער קוקען אויף איהר מיט שטילע און פערליעבטע אויגען.

— איהר האָט פײַנט, טאַמאַרעלע, ווײַכען שניי?... — האָט ער שטיל געפרעגט און גאָר שטיל צוגעגעבען: — קום איבער אהין אין צימער, וואָס ווילען מיר זיצען דאָ... קום.

נאָר דער פעטער, וואָס האָט נאָר־וואָס אויסגעריכט אַ צעהנדליג שליטענס מיט תבואה צו דער סטאַנציע און וואָס איז דעריבער געווען פערטעהליגט, רויט און אויפגעלעגט, האָט זיך געזעצט נעבען טאַמאַרלען און גענומען שטיפען. איהם האָט זיך געוואָלט אַראָבבויגען אויף הינטער דעם שטוהל, אויף וועלכען זי איז געזעסען און שרעקען זי, אַז זי וועט פאַלען. מיט זײַן געוונדטער האַנד האָט ער געצויגען אַראָב דעם שטוהל, טאַמאַרקע'ס

שיך האָבען זיך אויפגעהויבען ביז'ן ברעג פון טיש, דער קאָפּ איהרער איז איבער'ן שטוהל־ווענדטיל נידעריג אראָבגעהאנגען, נאָר זי האָט זיך נישט געשראָקען און געלאכט. איין מינוט האָט זיך געדאכט, אז אָט לאָזט איין דער פעטער דעם שטוהל און זי וועט א קלאפּ טהאָן דעם קאָפּ אָן דער פּאָרלאָגע. נאָר טאמארקע האָט זיך אלץ נישט געשראָקען. דאָס האָט דעם פעטער, אפּנים, צוהיצט. ער האָט געפּאטשט מיט די הענד, די ווייסלען זיינע אויפ'ן ברוינעם פּנים האָבען געפינקעלט, און די שווארצלען זענען אומגעשפּרונגען ווייסע בלישטשענדיגע פינטעליך און איננאנצען האָט ער זיך בעוועגט, ווי אויף פּרוזשינעס. באלד האָט ער גענומען זינגען א חסיד'יש ליעדעל, פּאטשענדיג מיט די הענד:

— העלף! — האָט ער געקנאקט מיט די פינגער צו ליסער'ן, — וואָס שווייגסטו?! מען ארבייט און מען ארבייט און מען ארבייט און מען ארבייט — און מען ווייס נישט, וואָס מען ארבייט, מען בריהט זיך און מען בריהט זיך און מען בריהט זיך און בריהט זיך און מען ווייס נישט וואָס מען בריהט זיך...

עס איז אריין די מומע. איהר בליק, א בייזער און אנ'אונצופריעדענער, איז געפאלען אויפ'ן פעטער

— געה, עפּעס א גוי רופט דיך.

— וואָס דארף ער מיך.

— איך ווייס נישט.

דער פעטער האָט זיך פויל אויפגעהויבען און ארויסגעגאנגען. די מוהמע נאָך איהם.

— אָט איז אליעבער יוד...—האָט טאמארקע געשאָקעלט מיט'ן קאָפּ פון התפעלות, — פיעל מאָל ווילט זיך מיר איהם א קוש טהאָן.

— אהאָ! מיין פעטער! — האָט ליסער מיט גוזמא'דיגער גרויסקייט ארויסגעזאָגט, לאכענדיג, — עפּעס א קלייניגקייט: ליסער! נאָר דו, טאמארעלע, ביזט נאָך טויזענדער מאָל טייערער און ליעבער... דיך דארף מען אויף די הענד טראָגען, ביים הארצען דארף מען דיך האלטען און קושען, און קושען...

— נאַ קוש, —האָט טאמארקע חוזק'דיג אָנגעשטעלט א באַק.

ליסער האט געקושט די גלאטע סאמעטענע מיידעלשע באק און האט געפיהלט ווי זי ווערט הייסער און פערלויפט מיט בלוט. איהר אויג, אונטער א לאנגער ווייכער דונקעלער ברעם, א בעשטראהלטעם און אנ'אונבעוועגליכעם, האט ליידענשאפטליך און פער'עקשנ'ט געקוקט אין איין פינטעל, פונקט ווי דאס מיידעל וואלט געהערט עפעס א זיסע און א ווייטע מעלאדיע.

— קוש נאך...

ליסער האט געלעגט איהר קאפ צו זיך אויפ'ן האנד און האט געקושט אין די ליפען, אין די אויגען, אין האלז און אין די האהר. פון פאדער-צימער האבען זיך דערטראגען פויערים-קולות, דאס טופען מיט די פים און דער סקריפ פון דער גאס-טהיר. נאר די דאזיגע וועכעדיגע קלאנגען זענען פאמעליך, פאמעליך פערשוואומען, עס זענען צורונגען געווארען די וועגד און דער באלקען און די פאדלאגע, עס איז אריינגעטראטען געווארען א מאדנע שטילקייט, א קלארע און א בערוהיגענדע, און ליסער'ן האט זיך געדאכט, אז ער געהט מיט איהר אויף דעם געלען זאמדיגען שטעגעלע, צו דעם נאקעטען שטיין מיט דעם וואסעריל, פארביי די גרינע שטילע ברייטע פעלדער. אט געשיהט אויפ'ן וואר דאס, וואס ער זעהט אין דמיון אלע פריהמארגען. נאר ערגעץ אין מח איז דא א ניכטערעס פינטעלע, וואס מאכט ליסער'ן אונבעמערקט צו וויסען, פונקט ווי דאס דאזיגע פינטעלע וואלט נישט געוואלט שטערען, אז ער, ליסער זיצט ביים פעטער אין הויז, אין דעם גרויסען ליכטיגען צימער און האלט די הויכע שלאנקע טאמארלען אין די הענד און קושט זי. און אט דאס פינטעלע מאכט זיסער דעם חלום, עס קומט אויס חלום מיט וואר צוזאמענגעמישט, צוזאמענגעוועבט. א גרויסער חלום — א פינטעלע וואר, א גרויסער חלום, — א פינטעלע וואר.

דאזמאל האט טאמארקע גענעכטיגט אין זשילין. פארנאכט זענען געקומען צום פעטער א סך סוחרים, פונקט ווי זיי וואלטען זיך צוזאמענגערעדט. איין שליטעל נאכ'ן צווייטען האט זיך מיט א סקריפ אבגעשטעלט נעבען גאניק, און אין שטוב פלעגט איינער נאכ'ן אנדערן אריינפאלען א בערדיגער יוד מיט א קוטשמע אויפ'ן

קאָפּ אין אַ ווינטערדיגען וועג-פוטער. אונטער די וואָנסען האָבען בײַ זײ געפינקעלט ווײַסע גרויסע געזונדטע צײהנער און גערעדט האָבען זײ מיט פעסטע ברײטע, בײַ אײניגע עטוואָס הויזעריגליכע, ברוסט-שטימען. עטליכע שעה לסדר האָבען זײ געהאַט אַ וכוח מיט'ן פעטער איבער געהילץ. און זײ האָבען געמאַכט מיט די הענד, געטרײסעלט מיט די פּנים'ער, געשריען און איבערגעשריען אײנער דעם אנדערן. שפּעטער, אַז זײ זענען מיד געוואָרען און האָבען אָבגעגעסען, אויסטרינקענדיג פריהער צו עטליכע קעלישאָקליך בראָנפען און פערבײַסענדיג מיט ביער, האָט מען צו דעם געוועהנליכען לאָמפּ אָנגעצונדען דעם גרויסען הענג-לאָמפּ, און מען האָט זיך אויסגעזעצט שפּיעלען אין קאָרטען. טאַמאַרקע, וואָס האָט גערעכענט פאָהרען אַ היים, איז פערבליבען צוליעב די קאָרטען. מען האָט אַרויסגערוקט די פליעגלען פון דעם גרויסען טיש, און דער הענג-לאָמפּ האָט בעלויכטען צווײ צײַלען געדיכטע ישוב'ניקסע בערד, שטערנס מיט קלײנע טיעפע קנײטשען און חיטרע אויגען.

געשפּיעלט האָט מען אין טערטיל-מערטיל און די באַנק האָט פערלעגט דער פעטער מיט דער מוהמען. פונאַנדערגעטײלט קאָרטען האָט די מוהמע און דער פעטער האָט געטאַשט. נעבען זײַנע הענד זענען געלעגען צווײ בערגליך געלד, קופּער און זילבער, און ער האָט זײ ווײַלעווײַז דאָ קלענער און דאָ גרעסער געמאַכט. ליסער איז געזעסען בײַם ראָג טיש אינאײנעם מיט טאַמאַרקען און זײ האָבען גענומען צו צווײ קאָרטען.

— ערשטער און צווײטער קלאַס! — האָט די מוהמע זיך אויפגעשטעלט און געניט אַ קאָמאַנדעווע געטהאָן, אַוועקלעגענדיג אויפ'ן ווײַסען סערוועט צווײ קאָרטען: אַנ'אונטער גרין און אַ זיעבענטיל רײַץ, — נו, ווער האָט?

זי האָט זיך אַרומגעקוקט. אַלע האָבען אויף אַ רגע נערווען אַרײַנגעשטאַכען די אויגען אין די קאָרטען און געשוויגען.

— דריטער און פיערטער קלאַס! — האָט די מוהמע ווידער אַוועקגעלעגט צווײ קאָרטען. דאָסמאָל איז געווען אַ מלך פּיק און אַ נײַנטעלע רײַץ. פון צווײ ערטער האָבען זיך אַרויסגערוקט

צווײַ האָהריִגע הענר און האָבן מיט נצחון אַנידערגעוואָרפן די קאָרטן. דער פעטער האָט אונגעדולדיג געצאָהלט און ווײַטער געטאַשט.

— איך האָב פערשאָלטענע צווײַ קאָרטן, — האָט טאַמאַרקע אין דער־שטיל גערעדט צו ליסער'ן, — מלכות האָב איך... איך האָב זײַ פײַנט ווי די שפּינען..! ווי זאָגסטו, בערעלע, זײַ וועלען אַרויס?...

— עס וועט זײַן אַ גרויסער נס, אַז דײַנע מלכות וועלען אַרויס, — האָט ליסער זי בעהאַלטענערהייד אַרומגענומען.

— נײַנטער קלאַס! — האָט די מוהמע מיט פּאַראַד אויסגערופן און אוועקגעלעגט אַ קאָרט. אַלע האָבען אויסגעצויגן די העלזער און האָבן נײַגעריג און דורשטיג געקוקט צו דער קאָרט. דאָס איז געווען אַ צווײַטעלע טרעף. אַ רויטער מאַסיווער יוד, מיט געדיכע רויטע ברעמען, האָט זיך נערוועז אַ וויִעג געטהאָן אויפ"ן שטוהל, האָט זיך צווײַ מאָל אַרײַנגעקוקט אין זײַן קאָרט און אין דער קאָרט, וואָס אויפ'ן טיש, און דערנאָך גראָב און הויזעריג אַרויסגעמורמולט:

— עס איז דאָ. צאָהלט.

— אַ סקאַנדאַל! — האָט טאַמאַרקע מיט אַ ברוגז'דיגער קינדערשער תנועה אוועקגעשליידערט די צווײַ מלכות אויפ'ן טיש, — איך האָב זײַ פײַנט ווי די שפּינען, די מלכות.

מען האָט געשפּיעלט ווײַטער. דער רויטער יוד האָט אויך איצט גענומען די נײַנטע קלאַס. דאָס האָט בײַ אַלעמען אַרויסגערופן פערוואונדערונג און עפּעס אַ מין פערבאָרגענע פעראַלטונג. דער רויטער יוד האָט געזאָגט:

— צו מיר גלײַכט זיך נישט, ברידער, איך בין, פערשטעהט איהר מיך, אַ יוד מיט מזל...

טאַמאַרלע'ן מיט ליסער'ן איז נישט געגאַנגען. ליסער האָט קיין איין מאָל נישט געוואונען, און טאַמאַרקע'ס קאָרט איז עפּעס אַרויסגעגאַנגען אַ פּאָר מאָל אין קליינע און נישט־וויכטיגע קלאַסן. בײַם פעטער אויפ'ן שטערן זענען געשטאַנען גרויסע טראָפּן שווייס, די נאָזלעכער זענען געווען פונאַנדערגעצויגן און אויפ'ן

האַלז האָט זִיךְ גֶעהויבֶּען און אַראָבּגֶעלאָזֶען אַ פולֶער אָדֶער. דִי בֶּערגלִיךְ גֶעלד זֶענֶען גרֶעסֶער גֶעוואָרֶען. לִיסֶער מִיט טאַמאַרלֶען האָבֶּען זִיךְ גֶעלאַנגווײַלִיגט. פרִיהֶער האָט זִיךְ זײַ אַלֵין גֶעדאַכט, אַז אָט אִיצט, דֶעם קאָן, וועלֶען זײַ גֶעווינֶען, נאָר עֶס זֶענֶען אִיבֶּערגֶעגאַנגֶען אַ סך קאָנֶען און זײַ האָבֶּען גאָרנִישט גֶעוואונֶען און זײַ האָט זִיךְ אָנגֶעהויבֶּען צו דאַכטֶען, אַז זײַ זֶענֶען אִיבֶּערִיגֶע. פלֶעגמאַטִ״ן, אָהן אַזאָרט, האָבֶּען זײַ גֶעקויפט קאָרטֶען און פלֶעגמאַטִיש און קאַלט פלֶעגֶען זײַ דֶערנאָךְ אַוועֶלֶעגֶען.

— אַנ׳עֶק מִיט דִי קאָרטֶען! אַז עֶס גֶעווִינט זִיךְ נִישט, אִיז נִישט אִינטֶערֶעסאַנט. קום זִיךְ דורכגֶעהן, — האָט זִי פאָרגֶעלֶעגט.

נאָר ווִי אויף צו לְהַכְעִיס אִיז בַּײַ לִיסֶער׳ן אַרוים דֶער נײַנטֶער קלאַס. האָבֶּען אַלֶע גֶעלאַכט, און דֶער פֶעטֶער האָט אִיהם מִיט אַ בֶּעזונדֶער צופרִידֶענקײַט אַרויסגֶעצאָהלט דאָס גֶעלד.

— אויף מײַנֶע נאֶמנות, מִיר טהוט הנאה, וואָס אִיהר האָט גֶענומֶען דֶעם קאָן, אֵײדֶער יֶענֶער רויטֶער יוד, — האָט אַרויסגֶעזאָגט אַ סוחר, וואָס אִיז גֶעזֶעסֶען גֶעגֶענאִיבֶּער.

— נו, נו, האַלט ס׳מויל! — האָט דֶער רויטֶער יוד גוטמוטהִיג אַ בּרום גֶעטהון, ווִישֶענדִיג דֶעם שווײס פון שטֶערן.

עֶס אִיז אַוועֶק אַ שעה און ווִידֶער אִיז נִישט גֶעגאַנגֶען. דאָס שפִּיעל אִיז שוין אַרײַן אִין אַזאָרט, אִין אַ ווִילדֶער פֶערבִּיסֶענקײַט, מֶען האָט זִיךְ אויפגֶעהֶערט צו האַלטֶען רוהִיג, בַּײַ אֵײנִיגֶע אִין דִי ווֶערטֶער האָט זִיךְ בֶּעווִיזֶען אַנ׳אָנגֶעגרִיפֶענֶע נֶערוועֶזֶע בֵּײזקײַט, וואָס אִיז בֶּעגלײַט גֶעוואָרֶען מִיט גֶעשרײַען און קאָלִיגֶע זשֶעסטֶען. און אַז טאַמאַרקֶע מִיט לִיסֶער׳ן האָבֶּען זִיךְ אויפגֶעהויבֶּען פון טִיש, האָט קֵײנֶער נִישט בֶּעמֶערקט דִי צווײַ לֶעדִיגֶע עֶרטֶער. טאַמאַרקֶע האָט אָנגֶעטהאָן דֶער מוהמֶעס פוטֶער, און, גֶעהֶענדִיג נאָך אִין פאָרֶערצִימֶער לִיסֶער׳ן אונטֶערן אָרֶעם, זֶענֶען בֵּײדֶע אַרויסגֶעגאַנגֶען אִין דרויסֶען.

עֶס אִיז גֶעוועֶן אַ פִינסטֶערֶע נאַכט, אָהן אַ פראָסט, און אַ שטִילֶע. אונטֶען האָט גֶעבּלײַכט דֶער נאַסֶער שנײ, און אַז מֶען האָט גֶעמאַכט אַ טרִיט, אִיז דֶער שנײ גֶעלאָפֶען מִיט אַ חלִיפּ אויפ׳ן פוס.

זיי זענען אַוועק מיט דער ברייטער דאָרף=גאַס, ביי די לאַנגע פאַרקאַנעס, וואָס האָבען אָבגעטיילט איין הייזעל פון אַ צווייטען. פון די פאַרקאַנעס האָבען זיך אַוועקגעצויגען ווייסע שטומע פעלדער, וואָס האָבען פון ווייטען אויסגעזעהן, ווי אָנגעוואָרפענע שטיקער פּאַפּיר. אין די פויערשע שטיבליך איז געווען פינסטער. וואו=נישט=וואו האָט געטוקט אין אַ פענסטעריל אַ קליין נעבעלדיג פייעריל, און וואו נישט=וואו האָט באַסענאַרטיג און פויל געהאַוקעט אַ הונד. אין די שטאַהלען, וואָס צו דער גאַס, האָט זיך געהערט, ווי אַ פערד בייט שלעפעריג איבער מיט די פּיס, ווי אַ בהמה איז מעלה=גרה און ווי אַ חזיר קראַצט דעם רוקען אָן וואַנד. אין דאָס אויג זעהט אַלין: אַ שוואַרץ הייזעל, אַ שוואַרצען פאַרקאַן און אַ בלייך פעלד; און מאַכענדיג נאָך אַ צעהנדליג טריט ווידער — אַ הייזעל, אַ פאַרקאַן און אַ בלייך פעלד. פון די ווייסע שנייענע דעכליך, אויף די הייזליך, שטייגען אַרויס שוואַרצע קליינע קוימענדליך, און אין דער=פינסטער זענען זיי אויסגעקומען ווי זיצענדיגע מענשען, וואָס וואַרטען אויף עפּעס אויס.

טאַמאַרקע איז געגאַנגען אָנגעשפּאַרט אָן ליסער'ס האַנד. זי האָט נישט גוט געזעהן און דער=פינסטער פון ווייטען, דער נאַסער שניי האָט שווער געמאַכט די טריט, אין פּנים איז געווען הייס, און דעריבער איז געווען זעהר אַנגענעהם די קאַלטע פייכטקייט, וואָס האָט פון דעם דונקעלען נעבעלדיגען הימעל געפלאָסען איבער די באַקען.

— דו האָסט ליעב זומער? — האָט זי פּלוצלונג ליסער'ן געפרעגט. — איך האָב דאָך נישט ליעב זומער. דאָס הייסט, ליעב האָב איך, אָבער נישט אַזוי ווי ווינטער. איך פערשטעה נישט, ווי אַזוי קען מען גאָר פערגלייכען זומער מיט ווינטער. נו, וואָס איז זומער: גרין, גרין און גרין... די גרינקייט ווערט אַזוי דערעסען, אַז עס ווילט זיך אויפ'ן פעלד נישט אַ קוק טהאָן. אָבער די גרינקייט און ווידער די גרינקייט... ווינטער איז ווייסער שניי... ווייסער שניי האַרטער, ווייסער שניי ווייכער, ווייסער שניי גלאַנציגער, ווייסער שניי מאַטעווער... פאַרהאַן ווייסער שניי וואַרימער און פאַרהאַן פראָסטיגער, שטעכיגער, און פאַרהאַן

דונקעלער און שאָקאָלאַד=קאָליר ; און פאַרהאַן בלויליכער און פאַרי האַן גאָלדענער , בשעת די זון שײַנט אויף איהם .

— זעהסטו , טאַטאַרעלע , איך בִּין גאָרנִישט אַזאַ מבי אויפ'ן ווינטער . איך האָב איהם פײַנט דערפאַר , וואָס מען דאַרף זיך שטענדיג היטען , בעהאַלטען פאַר איהם ... די הענד מוז מען בעהאַלטען , אַנִישט וועסטו זיי אָבפריהרען . דערמאָהן זיך , די הענד ... די אויערן בעהאַלטען , מיט'ן נאָז איז צרות ...

— עט ! — האָט זי איהם אין מיטען איבערגעשלאָגען , אַ שטײַם טהאָענדיג איהם אין אַ בערגעל נאַסען שניי ,— אַז צו אונזער ליטא , אויב דו ווילסט וויסען , קלײַדט זיך גאָרנישט קיין זומער . דאָס איז נישט איהר סטיל . דאָס איז נישט איהר חן . ליטא און זומער ! דאָס קומט מיר אויס , ווי אַ יוד אין לאַנגע פּאות'ן , מיט אַ לאַנגער קאַפּאָטע , וואָלט אָנגעטהאָן געלע מאָדערנע שיך , אויף הויכע אָבצאַסען ... איך רעד שוין נישט פון דעם גרינעם פאַרב , וואָס הויבט זיך אָן צו צו עסען פון די ערשטע טעג אָן . איך האָב אַזוי ליעב ווינטער און ליטא ... די חמאַרנע ליטא , די איינגע און די אָרימע ... מיט די קליינע טײַכעליך און וואַסער=מיהלען ... אַמאָל ווער איך ערנסט געשטימט , גלאַט פון העלער=הויט . איבערהויפּט אָבער טרעפט עס , ווען איך צוקריעג זיך מיט דער מאַמען , אָדער ווען איך לעז איבער אַ גוט בוך , טראַכט איך מיר דעמאָלט ערנסט . און איך טראַכט ווי גוט וואָלט עס זײַן , ווען ליטא וואָלט געווען אונזער לאַנד . אָדער , אַ שטײַגער , ווען מען וואָלט זי אונז אָבגעגעבען ... אַ פּאַסיגערעס לאַנד , ווי ליטא , איז גאָר אויף דער וועלט נישטאָ . נאָך אַזאַ שענער יודישער געשיכטע , נאָך ירושלים און די נביאים , דאַרפען מיר עפּעס האָבען ליטא — און נאָר ליטא ... איהר האַרץ — איז אונזער האַרץ , איהר נשמה — איז אונזער נשמה ... ליטא איז אַ לאַנד פאַר אַ זעלכען , וואָס האָט געהאַט אַ גרויס אומגליק אין לעבען . און דער היעל איז דאָ אַקוראַט פאַר אונז אָנגעמאָסטען , און דער לאַנגער אָסיען מיט די פולע ווינדטען . חוץ דעם ווײַסען שניי ... דאָס איז שוין אַ צירונג , וואָס איך — איך האָב משוגע האָלט ...

אַ ווײַלע איז זי געגאַנגען שווײַגענדיג , דרעהענדיג שטיפעריש

אין איהר האנד ליסער'ס האנד. דערנאך איז זי געבליבען שטעהן, האט זיך אריינגעקוקט איהם אין פנים, און ליסער האט געזעהן, ווי עס שמייכלען קאקעטיש און לייכטזיניג אין דער־פינסטער די ווייסלען פון איהרע אויגען און די ווייסע צייהנער. עס איז געווען קענטיג, אז איהר ווילט זיך שטיפען, שפיעלען, עפעס פארנעהמען א זאך, וואס זאל ברייננגען אין א פרעהליכער בעוועגונג, און ער האט געטראכט, ווי גיך עס בייט זיך די שטימונג ביי דעם דאזיגען מיידעל, ווי לייכט זי קען איבערגעהן פון ערנסט אויף לייכטזיניגקייט. אקארשט האט זי היציג און חנ'עוודיג גערעדט וועגען ליטא מיט אזא לשון, וואס וואלט זיך אייגענטליך געפאסט פאר א בחור. „איך רייד שוין נישט פון דעם גרינעם פארב, וואס הויבט זיך אן צו צו עסען פון די ערשטע טעג אן"... „איבערהויבט אבער טרעפט עס". דאס איז בחור'שער ערנסט, בחור'יזם. און דאך אין די סאמע ערנסטע רייד האט שוין געמוזט ביי איהר געבוירען ווערען א פערלאנג צו וועלען א שטיף טהאן, און זי האט עס אודאי אליין נישט געפיהלט.

— בערעלע, האסט ליעב דעם שניי?...—האט זי שטיעפעריש און קאמיש פערווארפען די הענד איבער זיין קאפ און געטרייסעלט איהם, — האסט ליעב ליטא? האסט ליעב?

ער האט זי ארומגענומען און געשעפטשעט איהר אויפ'ן אויער, פיהלענדיג א נאסען לאק איהרען אויף זיינע ליפען:

— ליטא איז ליטא, שניי איז שניי... איך האב זיי ביידען ליעב, האטש עס מעג צו ביידען קיין גוטער נישט קענען.. אבער דו, טאמארעלע, דיך...

— אבער דו, טאמאדעלע, דיך... — האט זי איהם האסטיג איבערגעקריכט, — קום, וואס שטעהען מיר!

זי האט איהם א ציה געטהאן פאר'ן האנד און זיי זענען אוועקגעגאנגען ווייטער. אין א פויערשען הייזעל,ביים פענסטער, האט געברענט א לעמפעל. אינוועניג, אין שטוב, זענען אויף די שוואך בעלויכטענע ווענד אומגעשפרונגען האהריגע שאטענס, און אין דרויסען, אויפ'ן שניי, אנטקעגען פענסטער, האט געציטערט א געלער שיין. עמיצער אין שטוב האט אפט געגעבען א געשריי,

ווי אַ געווינערין, חיה׳דיג און פול פערצווייפלונג. דער געשריי האָט איבערגעשניטען די נאַכט אויף צוויי חלקים און איז פערפאַלען געוואָרען ערגעץ אַנ׳עק וועלט. דערנאָך האָבען זיך ווידער אויעגעצויגען פערשלאָפענע הײַזליך, הינטער וועלכע עס האָט אויף לאַנגע שטרעקעס געבלײַכט דער שניי.

— געהען מיר זיך בײַדע אויף גאָט׳ס גרויסער וועלט...— האָט זי אָנגעהויבען, אָנגעהמענדיג זײַן האַנד, און די פינגער, און וואַרפענדיג זי זאָרגלאָז אַ הין און צוריק, — געהען מיר זיך בײַדע אין דער נאַכט און קוקען אין דער־פינסטער און זעהען דעם שניי און די הײַזליך און די קלײַנע פענסטערליך... אויפ׳ן האַרצען איז אַזוי גרינג און גוט, כאָטש נעהם אין בעשאַף עפּעס אַ שענע זאַך... ווען איך וואָלט געווען אַ שרײַבערין, וואָלט איך איצט אַזוי געשריבען: אין דאָרף שלאָפט מען שוין לאַנג. די ווײַכע ווינטער־נאַכט האָט אַרויפגענומען איהר בלײַך, שוועםטעריל—די שטילקײַט אויף די קניה און דערצעהלט איהר אויפ׳ן אויער אַ שטיל מעשה׳לע פון זײַער גרויסען פאָטער—גאָט... נײַן, נישט דאָס. אָה, ווי אוננאַטירליך! שרײַבען קען איך גאָרנישט... אַ ליגען. אַז איך וויל, שרײַבט זיך מיר אַמאָל נישט שלעכט, נאָר ווי דריקט מען פאָרט אויס דאָס, וואָס עס ווילט זיך, —האָט זי זיך אַ רגע צוגעשטעלט אַ לײַכט געטהאָן אין דער־פינסטער מיט די צײַהנער — אָט אַזוי, דאַכט זיך: עס איז נאַכט און שטיל. שטיקער שניי בלײַבען אין דעם ווינטערדיגען נאַכט־נעבעל; אויבען, אָנשטאָט דעם הימעל, הענגט אַ גרויעע חמאַרע. דער פראָסט האָט לאַנג געלאָזען...

זי האָט זיך מיט אַמאָל פונאַנדערגעלאַכט, עטוואָס אָנבויגענדיג זיך, און קוים דערנאָך אַרויסגעזאָגט:

— דאָס דאָרף מען טראַגיש, מיט פערגלאַנצטע אויגען, זאָגען: דער פראָסט האָט לאַנג געלאָזען!.. דער פראָסט האָט לאַנג געלאָזען!... דער פראָסט, — האָט זי פאַראָדירט אַ טראַגישען דעקלאַמאַטאָר, — האָט לאַנג געלאָזען!... עס כאַפּט גאָר גרוילען! די האָהר שטעלען זיך אַוועק!

ליסער האָט אויפגעהויבען די הענד אין דערהויך און האָט אויף

אַ נידעריגען גערידלטען באַס, מיט פּאַטאָס און שאָקלענדיג דעם קאָפּ, אַרויסגעזאָגט:

— און דער פראָסט האָט לאַנג געלאָזען!... און דער פראָסט — האָט לאַנג געלאָזען!...

— לאַכט פון מיר נישט!... — האָט איהם טאַמאַרקע אַ פּאַטש געטהאָן, מיט קאַפּריז, איבער זיינע הענד, — נאָר וואָס דאָס בעסטע איז, בערעלע, ווייסטו? אָט וואָס. געהען מיר זיך ביידע, איך און בערעלע, אויף דער גרויסער וועלט גאָט'ס, און די נאַכט איז אַ גוטע, און דאָס פעלד איז גוט, און די פויערשע הייזליך זענען גוט און דאָס לעבען איז גוט... און אויפ'ן האַרצען איז גרינג און עפּעס יונגיג, און עס ווילט זיך געבען בערעלע'ן אַ רעכטען פּאַטש אין באַק אַריין... אָט אַזוי...

אויף ליסער'ס באַק איז הילכיג געפאַלען איהר האַנד. אַ פינגער האָט איהם עטוואָס אָנגעטראָפען אין אויג און אַ ווײַלע האָט ער דערזעהן אַ הויפען לויפענדיגע פונקען. ער האָט געחאַפּט איהר האַנד און אַריינגעלעגט צו זיך אין קעשענע.

— פון איצט אָן איז די פערבערעלעדישע האַנד אַרעסטירט...

טאַמאַרקע האָט געמאַכט אַ געשיקטע בעוועגונג און האָט זי פלינק בעפרייט. די לאַנגע דאָרף־גאַס האָט זיך אונבעמערקט געענדיגט, און צו די אויגען איז לאַנגזאַם, שטיל און פּאַרטוזיכטיג צוגעשוואומען אַ הויכער שוואַרצער סאָסנע־בוים. עס האָט זיך געדאַכט, אַז דאָס איז אַ מענש, איינגעהילט אין שוואַרצען, וואָס האָט צוליעב עפּעס אַ ווילטיגע כונה פערבעהאַלטען די הענד און דאָס פּנים. גלייך, געגענאיבער, איז געשטאַנען אַ געדיכטער גרויער נעבעל, ווי אַ הויכער באַרג, איבער וועלכען עס האָבען אַזוי ווי אומגעקלעטערט קליינע ווינדטליך. די פייכטקייט איז דאָ געווען גרעסער און פיהלבאַרער און זי האָט זיך גע'גנב'עט דורך די אַרבעל אין פלייצע אַריין.

— צוריק? — האָט ער געפרעגט.

— צוריק.

צוריק איז דער וועג אויסגעקומען קירצער. די הייזליך האָבען מיט גיכע דראָבנע טריטליך געצויגען זיי אַנטקעגען, פונקט

ווי זײ וואָלטען זײ געוואונשען קומען גיכֿער אַ הײם. אויך איז דער וועג אויסגעקומען דײַטליכֿער, און צווישען דעם געדיכֿטען פֿאַרבֿלאָזען נעבֿעל, וואָס איז אויבֿען געהאַנגען, האָט מען איצט וואו-נישט-וואו געקענקט בֿעמערקען אַ שטיקעל רײנעם שווארצען הימעל מיט אַ בֿלײַכֿען פֿינטעלע פֿון אַ שטערען.

פֿון ווײַטען, אין עק דאָרף, האָבֿען געלויכֿטען די גרויסע פֿענסטער פֿון פֿעטער׳ס הויז, ווי פֿרעהליכֿע אויגען פֿון אַ זאַטער חיה.

— דעם פֿעטער׳ס הויז לײַכֿט, בֿערעלע, האָט טאַמאַרקע געזאָגט, — מען שפּילט נאָך. ווען איך וואָלט נישט זײַן אַ בֿיסעל אײַנגעמאַטערט, וואָלט איך נאָך גענומען אַ קאָרט. ס׳איז גאַנץ אַנגענעהם צו שפּילען אין קאָרטען.

— איך האָבֿ עס נישט ליעבֿ, — האָט ליסער אונצופֿרידען אַרויסגעזאָגט, — וואָס? נאָך מיר נאָך, איז עס אפילו נישט אינטערעסאַנט.

— וואָס הײסט אינטערעסאַנט? — האָט זי איבֿערגעקריגט זײַן טאָן, — די קאָרטען זענען מיר דען געפֿעלען? די אַטמאָספֿערע, די היץ, דער אַזאַרט, וואָס אַרום די קאָרטען, געפֿעלט מיר. יודען סוחרים, פֿערנומענע, פֿערשמײַעטע, פֿערדרעהטע — און בײַ קאָרטען שוין גאַר אַנדערע: ריזיקאַנטען, לײַכֿטזיניגע, ענערגישע, אמת׳ע ספּאָרט-לײַט.

— זײ זענען אָבֿער עפּעס פֿערגאַלטע, — האָט ליסער מיט עקעל געזאָגט, — נישט קײן פֿערגינער...

— דאָס קען נאָר בֿעמערקען אַ מענש, וואָס איז נישט קײן ספּאָרטס-מאַן פֿון נאַטור. דאָס איז גאָרנישט.

נעבֿען פֿעטער׳ס הויז, אויף יענער זײַט פֿאַרקאַן, איז געשטאַנען אַ פֿערד נעבֿען אַ שליטעל און האָט געגעסען האָבֿער פֿון אַ זעקעל, וואָס איז איהם געווען אָנגעטהאָן אויפֿ׳ן קאָפּ. און דער קלאַנג פֿון זײַן עסען איז געווען אַזאַ, פּונקט ווי עס וואָלט זיך כֿסדר און מאָנאָטאָנע עפּעס געריבֿען אָן אַ טאַרטקע. פֿון שטובֿ האָבֿען זיך געטראָגען קולות, אײַנצעלנע אויסגעשרײַען און איבֿערגעריסענע געלעכֿטער׳ס. טאַמאַרקע מיט ליסער׳ן האָבֿען זיך צוגע-

שטעלט נעבען גאניק. פון דער דארפס־גאס האט געבלאנושעט די פערשלאפענע געדיכטע נאכט־שטילקייט, האט זיך אנבעגעגנט בלינדערהייד מיט דער פעלד שטילקייט, זיך שטומערהייד פעראייניגט און צוזאמען זיך געלעגט אויף דער ערד. זיי האט נישט געשטערט דאס טומעל פון שטוב.

— נא! זעקס קושען גיב מיר אין איין באק, — האט זיך טאמארקע צוגעטוליעט צו ליסער'ן, — און זעקס קושען אין דער אנדער באק... שנעל!

— זיך פאלג... — האט ער זי צוגעדריקט צו זיך, קושענדיג.

א פויער, וואס האט געקוקט אין פענסטער און וועלכען זיי האבען, אפנים, נישט בעמערקט, איז פלוצלונג א לאכענדיגער פערשוואונדען געווארען א הינטערן שטוב. קענטיג, אז די קושען האבען איהם פערטריבען. טאמארקע האט לייכט א ציטער געטהאן און באלד דערויף זיך פונאנדערגעלאכט.

— א רוח אין איהם! — האט ליסער א פאך געטהאן מיט'ן האנד.

— נו, ער האט קאליע געמאכט... טא לאמיר געהן אין שטוב אריין, — האט טאמארקע פארגעלעגט.

אין שטוב איז דאס שפיעל געגאנגען נאך מיט מעהר גערויש ווי פריהער. די פנים'ער פערשוויצטע, רויטע און אויפגערעגטע, די אויגען אנגעשטרענגטע און נערוועזע, די הענד אונרוהיגע, צאפלענדיגע. אין ווינקעל, ביים טיש, איז געזעסען א נייער פארשוין—דער לעהרער, מיט צוויי קארטען אין די הענד, צו די אריינקומענדע האט ער זיך א נויג געטהאן מיט א בעהאלטענעם שמייכעל, א קליינליכען און א פניה'דיגען, און מאדנע איז געשטאנען די פייגעלשע נאז זיינע איבער די וואנסען. איצט האט געהאלטען די באנק דער רויטער יוד, וועלכען עס איז, אפנים, שטארק געגאנגען אין קארטען. צוויי היבשע בערגליך זילבערגעלד, פון וועלכע עס האבען מיט גדלות ארויסגעבלישטשעט עטליכע גאלדענע מטבעות, זענען געלעגען נעבען זיינע הענד. און און פון זיי האט ער נאך אפטער אראבגענומען און אדיינגעלעגט

אִין הײַזען-קעשענעס. מיושב'דִיג, מִיט טאָלק און זִיכער האָט ער אויסגערופען:

— נײַנטער קלאַס!

דער פּעטער, פערמִישט צווִישען דִי סוחרים, אִיז אויסגעקומען ווִי אַ גאַסט, וואָס אִיז זעהר פערטהאָן אִין שפִּיעלען. אַ ווײַטִיגער וואָלט נִישט דערקענט אִין אִיהם בעל-הבית. אײַלענדִיג האָט ער געכאַפּט דִי קאָרטען, פּונקט ווִי מען וואָלט שפִּיעלען אויפ'ן פּראָסט און מִיט פערשמורעטע אויגען און אַ פערקנײַטשטען שטערן האָט ער געהִיט דִי קלאַסען. דִי מוהמע אִיז געזעסען אויף אַ שטוהל, ווײַט פון טִיש, און האָט אַ מִידע און אַ פערטראַכטע געקוקט צום לאָמפּ. אִיהר פּנים אִיז געוועזען האַלב פערגאָסען מִיט שײַן און האַלב בעלעגט מִיט שאָטען. אַ שענער אומעט האָט געבלאָנזשעט אִיבער אִיהר געזִיכט, און זִי האָט אויסגעזעהען יונגער ווִי אַלעמאָל. טאַמאַרקע אִיז געבלִיבען שטעהן אִין מִיטען צִימער, נִישט ווִיסענדִיג וואָס פאָרצונעהמען. זִי האָט געקוקט צו דִי שפִּיעלער, און דִי באַקען זענען בײַ אִיהר געוועזען אונגעוועהנלִיך רויט פון דִי קושען.

— געה לעג זִיך שלאָפען...—האָט אִיהר לִיסער געזאָגט ווײך און שטִיל, פּיהלענדִיג, ווִי אִיהם ווִילט זִיך האָבען אִיבער אִיהר אַ דעה צום גוטען. אִיהם האָט זִיך פּלוצלונג פערוואָלט אִיהר אויסבעטען דִי בעט, אָבשפִּיעלען אִיהר דִי שִיך, לעגען זִי שלאָפען, אײַנדעקען זִי און פערווִיגען, ווִי מען פערווִיגט אַ קִינד.

VII.

אִין אײן טאָג האָט געגעבען צוויי נײַעס: פון סאָניען אִיז אָנגעקומען אַ בריִעף און פון גובערניע אִיז געקומען טאַמאַרקע'ס חתן. סאָניע'ס בריִעף אִיז געוועזען אַ לאַנגער און אַ לאַנגווײַלִיגער, געשריבען אִין רוסִיש מִיט קלײנע, און צִיטערדִיגע אותיותִילך, וואָס

האָבען וואונדערליך דערמאָהנט אָן דער שרייבערינס קליינע און נערוועזע פיגור מיט שוואַרצע אונרוהיגע אויגען.

אין בריעף האָט זי זיך צו עפּעס געטשעפּעט, עפּעס געמאָהנט, איבער עפּעס מוסר געזאָגט און האָט געענדיגט מיט אַנ׳אויסרויד, וואָס ער איז אַוועקגעפאָהרען נישט געזעגענטערהייד, אַזאַ גראָבקייט, וואָס זי וועט עס נישט פערגעסען, וואָס ער שרייבט קיין בריעף נישט, נאָך אַ גרעסערע עולה, און ווען, ענדליך, רעכענט ער דאָך צו קומען. דערביי איז זי איהם מסרה, אַז מיט׳ן בריעף איז זי קיין אנדער זאַך נישט אויסען, ווי נאָר גוטע פריינדשאַפט. זאָל ער נישט מיינען, אַז זי האָט פּרעטענזיעס אויף עפּעס אַזוינס, פון וואָס ער זאָל זיך דאַרפען פיהלען געבונדען און אַ ביסעל פערפליכטעט. זי איז פריי און ער איז פריי.

אַז ער האָט גענומען לייענען דעם בריעף, איז איהם שוין פון די ערשטע שורות בעפאַלען אַנ׳אונאַנגענעהמעס געפיהל צוזאַמען מיט אַ געדאַנק, אַז דער בריעף איז לחלוטין אַנ׳איבעריגער, און אויב עמיצען איז שוין יאָ נויטיג געווען צו שרייבען און וועקשיקען, טאָ פאַרוואָס פעלט דאָ אויפריכטיגקייט און פשטות פאַרוואָס איז דאָ אָנגעוואָרפען אַזוי פיעל פניעות, גראָבע און מאוס׳ע. אונצופרידענערהייד האָט ליסער דאָך איבערגעלעזען דעם בריעף צוויי מאָל. דערנאָך האָט ער איהם אויפגעשטיקט אין האַנד, געהאַלטען איהם אַזוי אַ ווײַלע, אַרומגעקוקט זיך און אַריינגעוואָרפען אין דער ברענענדער הרובע. און באַלד איז איהם געוואָרען לייכט, פונקט ווי דאָס געלייענטע וואָלט מיט אַ מאָל אַראָבגעשווינקט געוואָרען פון זכרון.

דאָס צווייטע נייס — דער חתן, האָט ער אויך אַזוי פּלוצלינג געטראָפען ביי טאַמאַרקען, ווען ליסער איז, ווי געוועהנליך, געקומען צו איהר.

געזעסען איז דער חתן פאַר׳ן טיש, פערוואָרפען אַ פוס אויף אַ פוס, אין אַ שענעם שוואַרצען קאָסטיום, מיט ווייסע וועש, גוט פערקעמט און גלאַט צוגעגאָלט. אין דעם, ווי טאַמאַרקע האָט זיי ביידען געמאַכט בעקאַנט, געבעטען ליסער׳ן זיצען, זיך געדרעהט איבער׳ן

שטוב זענען געלעגען נייע בעוועגונגען, עטוואס אונרוהיגקייט, און, ווי עס האט זיך געדאכט, עפעס א פערבארגענע שולד.

ליסער האט באלד פערשטאנען. אז דאס איז דער חתן, און דאס האט אויף איהם קיין איינדרוק נישט געמאכט. עס איז איהם דוקא געווען אינטערעסאנט צו זיין דער דריטער צווישען זיי ביידען, געדענקען די קושען, איהרע הייסע טרייע בליקען, איהר נאהענטקייט. און אין דערזעלבער צייט זיין א פרעמדער, א גאסט, וואס וועט דאך נישט אוועקגערן אדער אוועקגעהן און איבערלאזען א צוקלעמט הארץ. נאר דערזעהענדיג איהרע נייע אונבעקאנטע בעוועגונגען, האט איהם אנגענומען א פערדרוס, פונקט ווי עמיצער וואלט איהם בעליידיגט. עס איז געווען קלאר, אז דאס מיידעל קען זיך נישט אריענטירען, אז עס איז איהר עפעס נישט הענדטיג, און דאס האט ארויפגעבראכט אויפ'ן געדאנק, אז קיין אמת'ע אריגינעלע מיידליך זענען אין גרונד גאר נישטא.

ווען עס טרעפט אזא לאנגע מיט א בחור, וואלט ער זיך זיכער אנדערש געהאלטען. ער וואלט זיך בשום אופן נישט פערלירען, אגב וואלט פון אנהויב אן דער בחור נישט דערלאזט דערצו, אז עס זאל זיך צווישען ביידען געפינען דער דריטער, מיט וועלכען מען האט אזוינע אינטימע גרויסע סודות.

פון אנהויב איז געווען מאדנע. מען האט לאנג געשוויגען טאמארקע פלעגט אפטער פערשווינדען און קומען מיט אנ'אונבעקאנטען שמייכעל אויף די ליפען אדער מיט גוזמא'דיגער פרעהליכקייט. דערנאך האט מען זיך פונאנדערגערעדט. עס האט זיך צוגעזעצט דער זיידע, די עלטערע שוועסטער מיט'ן מאן, וואס איז מיט א פאר וואכען צוריק געקומען פון אויסלאנד. מען האט גערעדט פון אויסלאנד, פון קארן און שוועמליך און יודישע צרות.

גערעדט האט איבערהויפט דער איידעם, א יונגערמאן מיט א קיילעכדיג שווארץ בערדעל, מיט א בלייכען פרומען קלויזניקשען פנים און מיט זעלטענע קלארע צייהנער. דער זיידע האט געהאלטען די הענד אויפ'ן טיש, די פינגער צונויפגעפלאכטען או האט אפטער געשאקעלט מיט'ן קאפ און געזיפצט, פון אונטער

אַרבֿעל, אויפֿ'ן האַנד, האָבֿן זיך אַרויסגעזעהן לאַנגע גרויע העהרעליך.

אין געשפּרעך האָט ליסער פֿון דער זײַט נאָכגעהיט טאַמאַרקען, געזוכט אין איהרע אויגען, בשעת זי האָט געקוקט אויפֿן חתן, נאָכגעהיט אויפֿמערקזאַם דעם טאָן אין איהר רײדען און געסטאַרעט זיך אַרויסצוגעפֿינען אַזוינס, וואָס זאָל פֿיעל עס איז קלאָר מאַכען איהר אינערליכע בעציהונג צו דעם דאָזיגען פּראַנטישען בחור. אויסערליך האָט ליסער גענומען אַנ'אָנטײל אין געשפּרעך, און אַז מען איז אַריבער פֿון קאָרן אויף יודישע צרות, האָט ער גוט, קלוג און לאַנג גערעדט פֿון אַ גרויסען צעטעל גזירות, וועלכע ווערען טאָג-טעגליך פֿאַבריצירט אויף דעם אויסגעמאַטערטען פֿאָלק.

עס איז געווען נישט שווער אײַנצוזעהן, אַז איהרע בליקען אויפ'ן חתן זענען גאַנץ וואָכעדיגע, נישט מיט דעם גלאַנץ, ווי זי פֿלעגט קוקען, לויט איהר טבע, אויף אַ יונגענמאַן, וואָס איז איהר אינטערעסאַנט און ליעב, אַז איהר טאָן איז אַ געוועהנליכער, און אַז דאָס, וואָס זי איז בײַ ליסער'ס אַרײַנקומען געווען עטוואָס מבולבול, דאַרף מען עס גיכער צושרײַבען ליסער'ן און נישט דעם חתן. נאָר עס האָט זיך נאָך געוואָלט זוכען, אָנטאַפּען דאָס סאַמע טיעפֿע, און פּטור ווערען פֿון דעם בעלײדיגונגס-געפֿיהל, וואָס איז ערגעץ געלעגען אויף דער נשמה.

עס האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אַז דער חתן איז גאָרנישט אַזאַ נאַר, ווי טאַמאַרקע האָט איהם ליעב געהאַט אָנצורופֿען. צו דעם אַלגעמײנעם שמועס האָט ער אָפּטער געמאַכט גאַנץ גלײַכע און פּראַקטישע בעמערקונגען, מיט אַ ווײַכען און רוהיגען באַריטאָן. אויף איהם איז אויך געווען צו בעמערקען ערציהונג, דיסציפּלין און טאַקט, און עס האָט זיך געפֿיהלט, אַז ער געפֿינט זיך אונטערן אײַנפֿלוס דאָרט אין באַנק, וואו ער דיענט, פֿון העכערע און רײַכע בעאַמטע, וועלכע האָבֿען ליעב צו רײדען דײַטליך, קורץ און מיט טאַלק, און קורץ, דײַטליך און מיט טאַלק האָבֿען זײ ליעב, אַז מען זאָל צו זײ אויך רײדען.

קוקענדיג אויף איהם, איז ליסער'ן געווען מאָדנע און אונפֿערשטענדליך, וואָס ער, דער חתן, אַ בחור מיט אַ חשבון,

װאַהרשײַנליך אַ קאַריעריסט , אַ טיפּישער אָנגעשטעלטער אין אַ באַנק , יאָגט זיך נאָך דער קאַפּריזנער טאַמאַרלען , װאָס װעט איהם קײנמאָל נישט זײַן קײן טרײַ און איבערגעבען װײַב , װי אַזױנער דאָרף זיך װינשען צו האָבען . אױף װאָס פאַר אַ שטײַגער פער־שטעהט ער טאַמאַרקעס פּראַכטען און איהר בעזונדער קאָקעטישען חן , װאָס בעדאַרף אײַגענטליך אַזאַ בחור זײַן נישט געפעלען ?

ליסער האָט אונבעמערקט און גוט בעטראַכט זײַן פנים . ער איז געװען שען . דער קאָפּ און די געזיכטסציגע זענען געװען פון גרױסער מאָס : ברײַטע מאַנסבילישע באַקען פון אַ העל־ברױנער פאַרב , אַ לאַנגע פעסטע , נאָר שען־געטאָקטע נאָז , אַ ברײַטער פער׳עקשנ׳טער מאַנסבילישער שטערן , גרױסע רוהיגע שװאַרצע אױגען און אַ ברײַטער האַלז , װאָס איז פון אױבען אַראָב , צו דער מאַנישקע , געגאַנגען העלער . דעם אױסדרוק פון פנים האָבען נאָר קאַליע געמאַכט די צװײ גראָבע , פעטע ליפּען , װאָס האָבען זיך אונאַנגענעהם נישט געלאָזט בעהאַלטען אונטער די קלײנע , בײַ די עקען עטװאָס פערדרעהטע שװאַרצע װאָנסען . עפּעס לײַדענשאַפטליכעס און דאָרשטיגעס איז געלעגען אין זײער גלאַנציגער רױטקײַט .

פון יודישע צרות איז מען איבערגעגאַנגען צו געװעהנליכע מעשיות , װאָס דער טאָן־געבער פון זײ איז געװען טאַמאַרקעס שװאָגער . ער האָט געמאַכט מיט די הענד , געשאָקעלט דעם קאָפּ אױף רעכטס און אױף לינקס , אַרױסגעשטעלט די װײַסע צײהנער , געשפּריצט מיט׳ן מױל און האָט זיך , קענטיג , בשום אופן נישט געקענט אָנזעטיגען מיט רײד .

— הערט זיך אײַן אַ מעשה ...—האָט ער אָנגעהאַפּט ליסער׳ן פאַר אַ האַנד ,—װאָס עס קען פּאַסירען . דאָרטען , אין שטעדטיל , װאו איך האָב גענומען װאַנעס , איז געקומען אַ יוד אַ דאָקטאָר פון רוסלאַנד . אױך אַ חולה . װאַנעס האָט ער בעדאַרפט . נאָר־נישט , אַ חולה— אַ חולה . . . פלעגען מיר זיך זעהן אַלע טאָג . עס איז דאָך נישט געװען װאָס צו טהאָן . אַ הױכער איזער געװען אַזאַ , אַ גראָבער , אַ געגאָלטער , ממש אַ פּאָניע . איז ער אָבער געװען פרום , װי אַ שטעקען . שײך פרום ! אָהן אַ ברכה האָט

ער אַ האָר נישט גענומען אין מויל, בענשען פלעגט ער הויך, אויפ'ן קול, און ריכטיג דרײַ מאָל אַ טאָג פלעגט ער דאַווענען. איהר פערשטעהט? אַ דאָקטאָר ערגעץ אין אַ העק, אין אַ פערוואָרפען רוסיש שטעדטיל, און אַזאַ יודיש פרום האַרץ צו האָבען! וואָס רעדט איהר, נעבען איהם בין איך אויסגעקומען דער אויסגעלאַסענער, דער אפיקורת, און ער — דער ערשטער ערליכער יוד, דער צדיק! מאַכט זיך אַ מעשה און ער בעקומט אַ טעלעגראַמע, אַז זײַן טאַטע איז געשטאָרבען. איז וואָס זאָל איך אײַך זאָגען, פון דעם מענשען איז געוואָרען העלפט, ער האָט אויפגעשניטען אַ שטיקעל זשילעט און פלעגט אומלויפען דרײַ מאָל אַ טאָג אָהן קאַמאַשען, אין קאַלאָשען, צונויפשלאָגען אַ מנין צו זאָגען קדיש... און קדיש פלעגט ער זאָגען מיט צוגעמאַכטע אויגען און שאָקלען זיך, ווי אַנ'עלטער חסיד. נו, וואָס ועט איהר זאָגען דערויף? מיר האָבען אַלע געקוועטשעט מיט די פלייצעס פון וואונדער. איין זאַך איז נאָר געווען קשה, וואָס ער גאָלט זיך. נאָר פרעגען בײַ איהם מכח דעם האָט עפּעס נישט געפּאַסט...

און שוין האָט ער דערצעהלט אַנ'אַנדער מעשה, גיך און חאַפּענדיג, מיט אַלערלײַ תנועות, מאַכענדיג מיט די קלײנע ווײַסע הענטליך. אויפמערקזאַם און צושמײכלענדיג, האָט איהם נאָר אויסגעהערט דער חתן. די שטוביגע, אַפּנים, צוגעוועהנטע צו זײַנע מעשיות, איז געווען לאַנגווײַליג. דער זײדע האָט געקלאַפּט מיט די פינגער אָן טיש און טאַמאַרקע'ס עלטערע שוועסטער האָט געגענעצט.

לאַנגווײַליג איז אויך געווען ליסער'ן. פון אַלע זײַנע מחשבות מכח טאַמאַרקען האָט ער זיך אויף עפּעס בעשטימטעס נישט אָפּגעשטעלט, און אין קאָפּ איז איהם נאָר געבליבען דאָס, אַז צו דעם חתן מוז זיך זומער פּאַסטען העלע שיך אויף הויכע אָבצאַסען, אַ פינגעריל אויפ'ן האַנד, אַ קייטעל אויפ'ן זשילעט און קומען דאַרף ער פון דײַטשלאַנד.

די שטימונג ליסער'ס האָט זיך אײַנגאַנצען געביטען, עס האָט זיך פּלוצלונג פערוואָלט געפינען זיך אין זשילין, נעבען דער מוהמען, מיט אַ גוטען בוך אין האַנד, וואָס די אײַנדריקע פון

איהם זאָלען זײַן אַזוי שטאַרק , אַז ער זאָל זיך פערגעסען אָן זשערמאָן מיט'ן חתן , וועלכען דער שוואַרציאָהר האָט אין אַזאַ פראָסט אָנגעטראָגען אַהער . צו וואָס האָט ער אײַגענטליך בעדאַרפט איצט קומען ? אַ פערנומענער בחור , איצט איז ווינטער , אין דרויסען איז אַ גרויסער פראָסט , זיצט מען אין באַנק און מען אַרבײַט , און אַז מען וויל שרײַבט מען אָן דער כלה אַ בריעף . נישט מעהר . שרײַבט מען אָן אַ צווייטען בריעף — אַז מען קען שוין נישט אויסהאַלטען , און גענוג . ווי טהוט מען עס אַזוי ? און וואָס איז , די כלה איז דאָס אַן'אָבגעקויפטע זאַך , וואָס מען מוז קומען צופאָהרען אין אַ פראָסט געוואָהר ווערען , צי עמיצער האָט זי נישט אַרויסגע'גנב'עט ? און ליסער'ן הויבט זיך אָן פערדראָסיג צו דאַכטען , אַז אין דעם צופאַל קען מען אויך אײַנזעהן דאָס אײַביגע געזעץ פון מניעות , פון עפּעס אַזוינס , וואָס דאַרף זיך אָנרוקען אין רעכטען מיטען גליק און פערשטערן , צוברעכען און איבערהאַקען . דאָס דאָזיגע געפיהל האָט ער פון שטענדיג . בשעת ער קוקט אויף דער ריינער קײַלעכדיגער לבנה , דאַכט זיך איהם , אַז באַלד וועט איהר'ס אַ ברעג פערשטעלען אַ וואָלקען , וואָס וועט מיט אַמאָל אַנשווימען . אַז ער הערט אַ גוטע מוזיקאַלישע פּיעסע אין אָרקעסטער , דאַכט זיך איהם , אַז אָט-אָט וועט עמיצער פון די מוזיקאַנטען נעהמען אַ פאַלשען טאָן , און אַז ער בלײַבט אַלײן מיט אַ מײדעל , וואָס איז איהם ליעב , אין איין צימער , האָט ער אַזאַ געפיהל , ווי עמיצער , אַ מענש , וועלכען ער האָט גראָד זעהר פײַנט , האַלט אין געהן צו איהם און אַז באַלד וועט יענער אַרײַנקומען . און דאָס רוב פלעגט טאַקע אַזוי געשעהן , און דעמאָלט איז ער בייז , גראָב און אויפגערעגט און עס ווערט בײַ איהם שטאַרקער דער גלויבען אין דעם פערשאָלטענעם געזעץ פון מניעות .

ארום אויער האָט געקנאַקט דער טרוקענער , פון אויבענגעהענדער קול פון טאַמאַרקעס שוואָגער . איצט האָט ער גערעדט פון דעם , ווי אין דײַטשלאַנד זענען ביליג בגדים און זײַגערס . און ווי אויף צו להכעיס האָט ער געוועקט די אויפמערקזאַמקײַט אין ליסער'ן , האָט איהם געצויגען פאַר'ן האַנד , געטרייסעלט פאַר'ן אַקסעל און אָנגעחאַפּט בײַם קנעפּעל . צום טיש האָט זיך

צוגעזעצט טאַמאַרקעס מוטער, אַ קורצע, אַ רויטע, מיט אַרויסגעשלאָגענע פּאַסמען האָר פון אונטער'ן פּאַריק און מיט וואָכעדיגע פערטהאָנענע אויגען. אַ קוק טהוענדיג אויף איהר, האָט זיך ליסער מיט פערדרוס אויפגעהויבען און איז צוגעגאַנגען צום פענסטער. אין שטוב איז געווען וואַרים, נאָר ביים פענסטער האָט פון די שויבען געצויגען אַ קעלט, און עס איז געווען אַנגענעהם איינצואָטעמען די דאָזיגע לופט. באַלד איז צו איהם אונטערגעקומען טאַמאַרקעס עלטערע שוועסטער, האָט צוגערוקט אַ שטוהל און זיך אַנידערגעזעצט.

— נו, איהר וועט נאָך אַ סך פערברייננגען אין דאָרף? האָט זי מיט אַ גוטען פריינדליכען שמייכעל געפרעגט.

— ביז דער שניי וועט אַראָב... — האָט ליסער לאַכענדיג געזאָגט.

— איהר האַלט אויך פון שניי? אַבי איך מיין, אַז נאָר אונזער טאַמאַרקע האָט ליעב שניי.

— ניין, איך האָב שניי נישט אַזוי ליעב, טאַמאַרקע איז אין דעם פּרט שוין אַנ׳אויסנאַהם.

ליסער האָט זיך אַנידערגעזעצט. טאַמאַרקעס שוועסטער האָט אויף איהם שטענדיג אַ גוטען איינדרוק געמאַכט, זי איז געווען נישט קיין שענע, אַ נידעריגע, עהנליך אָן דער מאַמען און מיט גלייכע פּראָסטע האָר. נאָר פון איהר האָט געוועהעט אַ האַרציגע וואַרימקייט, עפּעס אַ זעלטענע אויפריכטיגקייט און אַנ׳אורזאַכלאָזע פריינדליכקייט. דאָס סאַמע ליעבסטע איז אין איהר געווען דאָס, וואָס זי האָט מאָדנע חנ׳עוודיג און גוט געקענט קוקען יענעם אין די אויגען אַריין און ווייך און שטיל שמייכלען בעת מעשה. און יעדעס מאָל ביים רייידען מיט איהר אָדער זיצענדיג נעבען איהר, פלעגט זיך איהם קלערען, אַז זי דאַרף קענען געדולדיג און מיט מתירת-נפש אַרומגעהן אַרום אַ קראַנקען, אַז ביי איהר דאַרפען זיין אַ סך ליעבע און צולאָזענע קינדער און אַז איהר דאַרף זיין גוט צו פאַרטרויען אַ סוד.

קינדער האָט זי געהאַט דריי: צוויי יונגליך מיט אַ מיידעל. דאָס עלטסטע קינד — דאָס מיידעל איז נישט געווען אין שטוב,

און די צווײ יונגליך, טאַקע ליעבע און צולאָזענע, זענען געזעסען בײַם טיש און זיך געקלאַפּט מיט די פיס און זיך געשטורכעט. אָפטער האָט דער טאַטע אין מיטען די רײד זיך געמוזט אָבהאַלטען און אָנשרײַען אויף אײנעם פון זײ. נאָר די קינדער האָבען נישט געהערט און געטהאָן דאָס זײעריגע.

— איך געדענק נאָך אײַך מיט פופצעהן יאָהר צוריק... — האָט ליסער פּלוצלונג געזאָגט, פיהלענדיג אויף זיך איהרע גוטע מוטערליכע אויגען, — איך פלעג זיך שפּיעלען מיט זשערמאַנער שקציס און פלעג הערען, ווי עמיצער רופט אײַך דורך די אָפענע פענסטער: חיענע, חיענע, אין שטוב געה! די מאַמע מסתמא... אײגענטליך געדענק איך אײַך בעסער, ווי אַלעמען.

בײַ חיענען איז דאָס שוין, אַפּנים, געווען אַ געשעהעניש. דער גוף איהרער האָט אַ ציטער געטהאָן, די אויגען זענען געוואָרען גרויס און נאַאיוו, ווי בײַ אַ קינד, און איבער'ן גאַנצען פּנים האָט זיך אויסגעגאָסען אַ ברײטער און אַ ליכטיגער שמײכעל.

— טאַקע איהר געדענקט מיך? טאַקע? — האָט זי זיך געוואונדערט, — איך בין שוין דעמאָלט געווען אַ גרויסע מויד. נו, און טאַמאַרלען האָט איהר געקענט? טאַמאַרלען זאָג איך, וויפיעל איז זי עס דעמאָלט אינגאַנצען אַלט געווען.

— טאַמאַרלען געדענקט איך גאָרנישט, — האָט ליסער געזאָגט און האָט דערפיהלט, אַז ווי ער דערמאָהנט דעם נאָמען, גיט איהם אַ ציה אין האַרצען און ער מוז אָנהויבען שמײכלען, — אײגענטליך האָב איך בעדאַרפט גוט קענען אַלעמען פון אײַער הויז, איך האָב זיך דאָך אויסגעהאָדעוועט נישט ווײַט פון אײַך, אין זשילין. בין איך אָבער געווען מסתמא אַ יונגעל אַ שטיפער און האָב, ווי אַלע שטיפערישע קינדער, שלעכט אַרײַנגענומען אין זכרון דאָס, וואָס איך האָב געזעהן.

— אָבער מיך געדענקט איהר? חאַ, חאַ..., — האָט זי גוט און מיט הנאה געלאַכט.

ליסער האָט געפיהלט אַ שטיקעל דעמאָנסטראַציע דערין, וואָס ער איז אַוועק פון טיש, זיך געזעצט נעבען פענסטער און פערברענגט מיט דער עלטערער שוועסטער. צוליעב וואָס האָט ער

עס בעדאַרפט אַזוי פִיהלען, האָט ער נִישט געוואוסט, און ער האָט עפּעס וִוי פון זִיךְ אַליין מגזם געווען דִי העפליכקייט צו חיענע׳ן. איצט איז איהם נִישט אַזוי ווִילכטִיג געווען צו הערען וואָס זִי רעדט, וִוי אַליין אָנצושטעלען אַ לִיעבלִיךְ און פריינדלִיךְ פנים, לאַכען געטריי פון איהרע ווערטער, געבען איהר אָפטער גערעכט און זאָגען איהר קאָמפּלימענטען. און דערביי האָט ער ווײַלעווייז געקוקט צום טִיש, זִיךְ געסטאַרעט צו וואַרפען אויף טאַמאַרלען אַ קוק אַזוי, אַז זִי זאָל נִישט אָנטרעפען זיין בלִיק, און יעדעס מאָל פלעגט זִיךְ איהם דאַכטען, אַז ער זעהט אין טאַמאַרקעס אויגען פערדרוס און האַרצוועהטאָג.

— יאָ, מען דאַרף ביי אייךְ פרעגען אַנ׳עצה, — האָט זִיךְ חיענע אָנגעבויגען צו לִיסער׳ן, — הערט איהר דאָךְ, מיין מיידעל איז אַלט ניין יאָהר, ווייס איךְ נִישט, וואָס צו טהאָן מִיט איהר, איךְ קען איהר נעהמען אַ לעהרער אַהער, ווִילט זִיךְ מִיר אָבער, אַז פון איהר זאָל אַרויס אַ שטִיקעל מענש, און דאָ, אין דאָרף, מִיט אַ לעהרער, וועט גאָרנִישט אַרויס. איז פאַרהאַן אַ פּלאַן אַוועקצושִיקען זִי אין גובערניע אַריין צו מיין מאַנ׳ס אַ ברודער און יענער וועט זִי אַריינגעבען אין אַ גִימנאַזיע. וִוי זאָגט איהר, ס׳איז כדאי? מיין מאַן ברעקעלט זִיךְ אפילו...

— אודאי, אודאי, אין גִימנאַזיע... — האָט לִיסער ליעבליךְ געשאָקעלט מִיט׳ן קאָפּ, נאָכקוקענדִיג נאָךְ טאַמאַרקען און נִישט אויסהערענדִיג אינגאַנצען דאָס, וואָס חיענע האָט גערעדט, — נאָר אין גִימנאַזיע... היינטִיגע צייטען, פערשטעהט איהר מִיךְ, קען גאָר אַנדערש נִישט געמאָלט זיין... נאָר אין גִימנאַזִיע... וואָס וועט זִי דאָ טהאָן אין דאָרף...

— שווינגער און חיענע! — האָט אויסגעשריען דער איידעם מִיט אַ שוהל-קול, — מען האָט אייךְ געלאָזט מעלדען, אַז עס איז שוין צייט צו עסען. מִיר, וִוי מִיר — דִי געסט ווִילען אודאי שוין עסען. פערעדט זִיךְ...

דִי מוטער מִיט דער טאָכטער האָבען זִיךְ אויפגעהויבען וִוי איין מענש, האָבען זִיךְ אַ שושקע געטהאָן אַוויילע אָן אַ זייט און זענען אַוועקגעגאַנגען אין קִיךְ. חיענעס מאַן האָט דערווייל דער-

צעהלט א פרישען וויץ, די צוויי יונגליך האבען זיך געשטורכעט מיט די עלענבויגענס און אנגעשטעלט בייזע פנימ'ליך איינע אויף די אנדערע, דער זיידע האט געגלעט די באָרד און דער חתן האט העפליך אויסגעהערט דעם איידעם'ס וויץ. טאמארקע איז ארוים פון טיש, איז צוגעגאנגען צום אלמער, ווי זי וואלט דארט עפעס געזוכט, דערנאך האט זי געמאכט א פאר טריט צום קיך, איז איבערגעגאנגען אין א קרייז די גאנצע שטוב און האט זיך אנידערגעזעצט אויף חיענעס ארט, נעבען ליסער'ן. איצט איז ביי איהר ווידער געוועז א פערשולדיגטע מינע, ווי צום ערשטען, בעת ליסער איז אריינגעקומען און עס איז געוועזן קענטיג, ווי זי וויל מיט קאקעטישע זארגלאזע בעוועגונגען פערבעהאלטען די פערשולדיגטע אונבעקוועמע מינע.

— נו, בערעלע, נו... — האט זי איהם אריינגעקוקט אין די אויגען, ווי זי וואלט וועלען טרעפען זיינע מחשבות. דערגאך האט זי צוגערוקט איהר קניה צו זיינע, און אנגעדריקט אויף איהר, און, פונקט ווי זי וואלט זיך איבערצייגען, אז דאס איז וועניג, האט זי בפרהסיא אנגענומען זיין האנד און געשפיעלט מיט די פינגער. — וואס שווייגסטו, בערעלע, דיר איז עפעס נישט אנגענעהם?...

— וואס פרעגסטו מיר עפעס אזוינע זאכען? — האט ער קאלט ארויסגעזאגט, דערפיהלענדיג אין זיך א פערלאנג צו פייניגען זי. דער פערלאנג איז ביי איהם פריהער נישט געוועזן און דערפיהלט האט ער איהם, בעת זי האט אומישנע געדריקט איהר קניה צו זיינע.

— איז וואס, ביזטו אויף מיר ברוגז? — זי האט פערביסען די אונטערשטע ליפ, האט ארויסגעלאזט זיין האנד און שוין מיט אנ'אנדער טאן ארויסגעזאגט: — אויב דו וועסט זיך אזוי שפיעלען, וועל איך ברוגז ווערען, און דעמאלט וועלען מיר זיך קיינמאל, קיינמאל שוין נישט זעהן. איך וואלט גלאט וועלען וויסען און וואס האב איך זיך פערזינדיגט געגען דיר? זאג מיר וואס?

די אונבעהאלפענע מינע איהרע איז אינגאנצען פערשוואונדען געווארען, פון די אויגען האט ארויסגעשפראצט ענטשלאסענ-

קייט און ווילען. די דאָזיגע גיכע פערענדערונג האָט ליסער'ן עטוואָס איבערראַשט. נאָר ווײַלער ווערען, שוין אָבווישען דעם ברוגז האָט ער זיך געשעמט. דאָס וואָלט אויסגעקומען צו-שוואַך אַנטקעגען איהר פערענדערונג, און ער האָט איצט געפּרובט מיט זאָרגלאָזע תנועות און בעוועגונגען אויפהאַלטען אויסערליך דיזעלבע קאַלטקייט, אונטערזינגענדיג אונטערן נאָז.

— אייגענטליך בין איך אויף דיר גאָר נישט ברוגז... פון וואַנען האָסטו עס גענומען? — האָט ער מיט דערזעלבער קאַלטקייט געזאָגט, —נאָר מיר טהוט זעהר באַנג, וואָס איך בין הײַנט געקומען אַהער...

— טאָ זאָל דיר באַנג טהאָן! — האָט זי מיט נצחון אַרויסגעזאָגט.

— געה איך אַוועק...

— געהט!

— און דיר וועט עס גאָר נישט פערדריסען?

— וואָס אַרט עס אײַך?...

מען האָט גענומען גרײַטען צום טיש. חיענע האָט איבערגעצויגען איבער'ן טיש אַ ווײַסען סערוועט, ערגעץ אין קיך האָט די אַלטע געקלאַפּט מיט גאָפּלען און טעלער, און אַ הויכע שיקסע מיט אַ פערבונדענעם קאָפּ האָט פונאַנדערגעשטעלט שטוהלען.

שפּילענדיג אַ קנעפּעל פון זשילעט, האָט ליסער געטראַכט וואָס צו טהאָן. בלײַבען ווײַטער זיצען נאָך דעם איז עפּעס נישט גאָר אַנגענעהם, און אַוועקגעהן איז ווידער נישט בעקוועם. זיי, וועלכע זיצען בײַם טיש, וואָלטען נאָך זײַן פּלעצליכען אַוועקגעהן געקענט מיינען, אַז ער מיט טאַמאַרקען האָבען זיך צוקריגט און אַזוי צו לאָזען זיי מיינען, בשעת עס איז דאָ אַזאַ גאַסט ווי דער חתן, איז העכסט נישט גלײַך. און בעזונדערס האָט וועה געטהאָן צו בעשליסען אַוועקצוגעהן איבערדעם, וואָס דער סכסוך צווישען איהם מיט איהר איז אַרויסגעקומען אייגענטליך פאַר גאָרנישט, כמעט אָהן עפּעס אַ וויכטיגען סמך. נאָר איהם האָט באַלד אַרויסגעראַטעוועט חיענע, וואָס האָט, אַפּנים, בעמערקט. אַז ער האָט בדעה נישט צו געהן צום טיש.

— איך מיין גאָר אַנדערש נישט, אַז איהר וועט היינט עסען מיט אונז, — איז זי מיט פריינדליכע אויגען צוגעגאַנגען צו ליסער'ן, — איהר זאָלט זיך גאָר נישט פּרובען אָבזאָגען.

פונדעסטוועגען האָט ער געמאַכט אַ בעוועגונג אויף אוועקצוגעהן, כדי צו זעהן, וואָס פאַר אַן'איינדרוק וועט עס מאַכען אויף טאַמאַרקען. אויף טאַמאַרקען האָט עס, אַפּנים, קיין איינדרוק נישט געמאַכט, זי האָט זיך אויפגעהויבען און איז אַ שווייגענדיגע איבערגעגאַנגען אויף די אַנדער העלפט צימער און האָט קיין איין מאָל נישט אָבגעקעהרט דעם קאָפּ. און חיענע האָט גישט אָבגעלאָזען.

— איהר מוזט שוין געהן צום טיש. איהר טאָרט זיך נישט אָבזאָגען.

נאָר איצט האָט זיך געוואָלט זעהן, וואָס וועט ווייטער אַרויסקומען פון דעם שפּיעל, און ער איז אוועק צום טיש. אוועקזעצענדיג זיך, האָט זיך איהם מיט אַמאָל פערוואָלט חוזק'ן, קאָקעטירען, מיט עפּעס אינטערעסאַנטעס איבעראַשען אַלעמען און איהר אָנטהאָן פערדרוס. נאָר עס איז קיין איין האָפנונג נישט געוועזן, אַז איינס פון אָט די אַלע זאַכען, זאָל קענען דאָ פערווירקליכט ווערען.

זיצט דער חתן מיט שטאָט שוין עטליכע שעה צייט און האָט זיך נאָך קיין איין מאָל נישט אויפגעהויבען. חוזק'ן איבער איהם איז כמעט אַ רחמנות און איבערקאָקעטירען איהם איז נישט שווער און במילא נישט אינטערעסאַנט. ווייטער איז חיענעס מאַן — אויך גאָרנישט. איבער טאַמאַרקען גופא חוזק'ן איז גראָד גוט, דאָס איז אַ געפעהרליכער געגנער, קען מען אָבער וואָס אויסטייטשען דערפון — און דאָס טאָר מען נישט.

פונקט געגענאיבער איהם האָט זיך טאַמאַרקע אַנידערגעזעצט. אָן די אַראָבגעלאָזטע אויגען, אָן דעם קנייטש העכער פון נאָז, וואָס האָט דערנעהנטערט ביידע ברעמען, האָט ער געזעהן, אַז זי איז אין כעס. און קוקענדיג אויף איהר, האָט זיך איהם געוואָלט ריידען הויך און אַ צופרידענער לאַכען.

656

[illegible]
—און—
[illegible] אוניווערסיטעט

— איז וואָס האָט איהר פאָרט געזעהן אין אויסלאַנד? — האָט ער מיט איראָניע געפרעגט דעם איידעם.

— ווער קען דאָס משער זיין, וואָס אַ מענשענס אויג קען זיך דאָרטען אָנקוקען... — האָט זיך דער איידעם באַלד אַרויסגעכאַפּט, נישט פערשטעהענדיג די איראָניע, — אָט איך וועל אייך דערצעהלען גאָר אַ קליינינקייט... אַ מעשה מיט אַ בילעט אויפ'ן באַהן, וואָס איינער האָט גענומען און אָנגעוואָהרען...

און ער האָט מיט זיין טרוקענער שטים געשאָטען און געשאָטען. ליסער האָט זיך געמאַכט, אַז ער הערט איהם מיט כונה, און ער האָט איהם אָפטער אונטערגעוואַרימט מיט אַזוינע פראַגען, פון וועלכע די מעשה זאָל זיך קענען נאָך מעהר צופלקערן. דערמיט האָט ער געוואָלט ערגערן טאַמאַרקען, וועלכע האָט שטענדיג פיינט געהאַט צו הערען דעם שוואָגער'ס מעשיות:

— אברהם! — האָט זי זיך בייז אָנגערופען צום שוואָגער, — זאָל שוין זיין גענוג צו דערצעהלען. דער קאָפּ האָט אָנגעהויבען וועה טהאָן!

— שאַ, וואָס איז? — האָט ער זיך געשווינד אָנגעקעהרט צו טאַמאַרקען, פונקט ווי עמיצער וואָלט איהם און דער זייט אַ שטאָך געטהאָן, — דיר איז אַ היזק, אַז איך רייד?

— ליעבעס פריילין, — האָט ליסער הויך און אָפיציעל אַרויסגעזאָגט, — אייער שוואָגער מעג זיך איבערנעהמען. ער דערצעלט שען און אינטערעסאַנט... איהר ווילט נישט הערען?..

טאַמאַרקע האָט פון אונטערן שטערען אַ וואָרף געטהאָן אויף איהם אַ בייזען בליק, האָט פערקוועטשט די ליפען, און, שווייגענדיג אַ ווייל, האָט זי זיך פלוצלונג פונאַנדערגעלאַכט, מיט אַראָבגעלאָזטע אויגען. דאָס לאַכען האָט זיך איבערגעגעבען ליסער'ן און די צוויי יונגעליך. די יונגעליך האָבען געלאַכט דין, ליסער הויך און ברייט און טאַמאַרקע סאָפּראַניש-ווייך, מיט אַ קלאַנג פון זילבער. דער חתן, קענטיג, פון יוצא וועגען, האָט געשמייכעלט און אברהם האָט מיט כעס געצופּט דאָס בערדעל.

— וואָס לאַכט איהר? — האָט ליסער גניבי'ש געפרעגט, לאַכענדיג.

— משוגעים!... — האָט דער שוואָגער אַרויסגעבּרומט.

ליִסער האָט געפיִהלט, אַז דאָס לאַכען דערנעהנטערט וויִדער איהם מיִט טאַמאַרקען און עס ווערט פערגעסען דאָס פריִהעריִגע, און איהם האָט עס אַ ביִסעל באַנג געטהאָן. ער איז געווען זיִכער, אַז די דערנעהנטערונג וועט קומען, זי מוז קומען, און איצט, ווען עס זאָל אויף אַ ווײַלע פערבלײַבען דאָס שלעכטע געפיִהל צו איהר, דער ברוגז, וואָלט ער אפשר דאָך געפונען אַ געלעגענהײַט צו קאָקעטיִרען, חוזק'ן און אָנטהאָן איהר פערדרוס, וואָס איז אין אַזאַ מיִנוט אַזוי אָנגענעהם.

מען האָט דערלאַנגט דאָס ערשטע געריִכט — פיִש, און דער שוואָגער האָט באַלד פערגעסען דערויף, וואָס טאַמאַרקע האָט איהם אין מיִטען דערצעהלען איבערגעריִסען. די אויגען, דאָס בערדעל, די באַקען, דאָס מויל האָבען אויסגעדריִקט הנאה און צופריִדענקײַט. ער איז פליִנק אויפגעשטאַנען פון טיִש און האָט פון ערגעץ געבראַכט אַ גרויסע פלאַש קאַרשען=שנאַפּס.

— כדאי, כדאי צו טריִנקען, — האָט ער צופריִדען גערעדט, פונאַנדערשטעלענדיִג די קעליִשאָקעס, — לכבוד די געסט דאַרף מען טריִנקען.

דער שנאַפּס איז געווען שטאַרק און געשמאַק. נאָך דעם דריִטען קעליִשאָק זענען בײַ טאַמאַרלען רויטליִך געוואָרען די באַקען און אין די אויגען האָט געלויכטען אַ בעזונדער גלאַנץ. איהר האָט זיִך נאָר געוואָלט צוקושען זיִך מיִט'ן זײדען. דערויף האָט זי אָנגעמאַכט אַ גאַנצע בהלה: דער זײדע איז געזעסען בײַם צווייטען עק טיִש, און געהענדיִג צו איהם, האָט זי אומגעוואָרפען איהר שטוהל, פערטשעפּעט דאָס טיִשטוך און שיִער ניִשט אַראָבגעוואָרפען דאָס געפעס, דעם שוואָגער האָט זי אָנגערוקט דעם הוט אויפ'ן נאָז, און דאָס אַלץ איז געטהאָן געוואָרען מיִט ליאַריִם און געקלאַפּעריי. נאָר זעהר חנ'עוודיִג איז געווען די סצענע מיִט'ן קושען זיִך. זי האָט אַרומגענומען דעם זײדען בײַם האַלז, ווי אַ ריִנג, אַזוי, אַז די לאַנגע ווײַסע באָרד זײַנע איז געווען אַרומגעגאַרטעלט אַרום איהר האַנד, מיִט דער צווייטער האַנד האָט זי איהם עטוואָס אָנגעבויגט דעם קאָפּ, געקוקט איהם אין די אויגען

אריין און היים און לאנג א קוש געטהאן איהם אונטער זיינע לאנגע וואנסען.

— זעהט איהר, — האט דערנאך דער זיידע זיך בעריהמט, ווישענדיג די וואנסען, — זי האט מיך העלטער פאר די יונגע...

מען האט ווייטער געטרונקען. און יעדעס מאל, בעת עמיצער האט פון דאס ניי אנגענאסען די לעדיגע גלעזליך, האט זיך געדאכט, אז דאס טהוט יענער אויף צו כלומר'שט, אז דאס שפּיעלט מען זיך מעהר נישט, גלאט אזוי זיך, פון פרעהליכקייט וועגען. נאר ביי אברהם'ן זענען שוין געווען גלעזערנע אויגען, ארויסגעשפּארטע ליפּען, א נארישער גלאטער שמייך, אויף וועלכען ער האט געוואלט ארויפציהען א קנייטש און האט בשום אופן נישט געקענט. געהאלטען האט ער זיך אבער לפי ערך גוט און רוהיג.

דער חתן איז געווען ניכטער, חאטש ער האט געטרונקען וויפיעל אלע, נאר אזוי ווי געצוואונגענערהייד. געקומען א גלעזעל, געמאכט א קאלטע, אזוי ווי א געצוואונגענע מינע און אויסגעטרונקען. ליבער האט נאך בעדארפט גענוג טרינקען, ביז ער זאל שכור ווערען, נאר דאך איז איהם געווען א סך גערוימער אין קאפּ, אין הארצען, אין די הענד און אין די פיס. נאר אין איין פונקט איז ער געווען מיט זיך נישט צופרידען. יעדע רגע האט ער זיך געחאפּט קוקענדיג אויף טאמארקען. קוקען האט מען געמעגט, נאר דאס איז שוין געווען א צו־אנגעשטרענגטעס קוקען, וואס האט איהם געערגערט. געגען דעם האט ער פערברויכט וויפיעל ווילען ער האט געהאט, און עס האט אלץ נישט געהאלפען. אט האט ער זיך בכיון פערדרעדט מיט'ן איידעם, אפילו מיט'ן חתן, פערדרעדט זיך און מיט עקשנות געקוקט זיי אין די אויגען אריין, נאר באלד האט זיך דער קאפּ, ווי נישט זיינער, אפּגעקעהרט, און ריידענדיג מיט יענע, האט ער געקוקט אויף טאמארקען. און קוקענדיג אויף טאמארקען האט זיך איהם געדאכט, אז זי איז איינגעפּאסט אין העלער לופט, גאר א בעזונדערער, אז די אויגען איהרע האבען א נייעם פארב, א וואונדערליכען, וואס מען מוז בסדר קוקען אויף זיי.

פון טרינקען האָט זיך טאַמאַרקע נישט אָבגעזאָגט, און עס איז געווען קענטיג, אַז זי וועט זײַן סאַמע שכור. נאָך פריהער האָבען זי די מאַמע און חיענע געוואָרענט, אַז זי זאָל נישט טרינקען, נאָר זי האָט זײ קײנעם נישט געהערט. פון הינטען, בײַם האַלז, זענען בײַ איהר צופאַלען די האָהר און העלער זענען זײ געלעגען אין אָרדנונג, און דאָס האָט עפּעס דײַטליך געטײַטעלט אויף איהר שכרות. אַ פּאָר מאָל האָט זי זיך גענומען אויסזינגען אַ חסידי'שען נגון און האָט נישט געקענט אויספיהרען.

ליסער האָט פון דאָס נײַ אָנגענאָסען די גלעזליך. בײַ איהר קעלישאָק האָט ער זיך אָבגעשטעלט.

— גיסט! — האָט זי בעפוילען.

— נײן, טאַמאַרעלע, גענוג... — האָט ער ווײך אַרויסגעזאָגט.

— גיסט!

— טאַקע גענוג, טאַמאַרקע, — האָט זיך דאָס ערשטע מאָל אָבגערופען דער חתן.

— וואָס? — האָט זי בײַז אָנגעקעהרט דאָס פּנים אין זײַן זײַט מיט אַזאַ אויסדרוק, ווי מען דערהערט נישט עפּעס אַזוינס, וואָס אַן אונאָנגענעהמער מענש האָט אַרויסגעזאָגט און מען מוז עס מיט פערדרוס נאָכאַמאָל איבערפרעגען.

איצט האָט ליסער דוקא געוואָלט איהר געבען בראָנפען. נאָר איהר מינע צום חתן, וואָס האָט איהם בעדאַרפט טיעף בעלײדיגען, האָט ליסער'ן אָבגעהאַלטען און געמאַכט איהם גלײַכגילטיג.

— איך וועל אײַך זאָגען, טאַמאַרעלע, — האָט ער זיך ווײך אַרײַנגעמישט, — איך האָב מורא, אַז איהר וועט איבערחאַפּען די מאָס... אגב בין איך מיך מודה, אַז איך האָב פײַנט שכור'ע מײדליך... צו זײ קלײדט עס עפּעס נישט. און עפּים די קלײדער זײערע פּאַסען זיך נישט דערצו. אַ וואונדערליכע זאַך. אַ יונגעמאַן, אָנגעטהאָ' אין מאָדערנע קלײדער, אַז איהר זאָלט אָנבעגעגענען טוידט-שכור, איז גאָרנישט... נו, האָט זיך אָנגעטרונקען אַ מענש, וועט איהר אַ טראַכט טהאָן, אפילו נישט אַזוי

שען, נאָר מיט חסד. עס שאַדט נישט. אָבער אַ פרוי קענט איהר זיך פאָרשטעלען אין העכסט מאָדערנע קלײדער אַ טוידט=שכור'ע? אַז איהר זאָלט אַזאַ אַמאָל אָנבעגעגענען, בין איך זיכער, אַ אײַך וואָלט מאָרנע אַנ'עקעל געטהאָן... איהר וואָלט עס גאָרנישט געקענט איבערקאָכען...

— אמת, אמת, — האָט צוגעברומט דער שוואָגער.

— גים!... — האָט טאַמאַרקע קאַפּריזנע אַרויסגעזאָגט און גנביש פערבויגען דעם ט, — גים!...

— נו, אײן גלעזעל נאר, און מעהר נישט... — האָט זיך ליסער אונטערגעגעבען.

— מען דאַרף זינגען, — האָט דער שוואָגער געפינטעלט מיט די גלעזערנע אויגען, — טאַ—דע—רי—דע—רײַ—דײַ, רײַ—דײַ, רײַ—דײַ...

— אָנגעטרונקען זיך... — האָט טאַמאַרקעס מאַמע געמורמעלט אַ בײזע, —גלאַט אין אַ מיטען מיטוואָך... זאָל מיר גאָט נישט שטראָפען פאַר די רײד...

און איז אַרויסגעגאַנגען פון צימער. דעם זײדען האָט עס, אפּנים, נישט געאַרט, און עס האָט זיך געפיהלט, אַז אַ חוץ דעם, וואָס ער האָט דאָ אַ ביסעל הנאה, עס איז איהם פרעהליכער, אינטערעסירט איהם אויך דער אופן, ווי אַזוי עס האַלטען זיך הײַנטיגע צײַטען די יונגע, אַז זײ נעהמען אַ טרונק בראָנפען. עס איז געווען קענטיג, ווי ער הערט זיך צו צו די ווערטער און קוקט זיך צו צו דעם אויסערליכען האַלטען זיך.

— טאַ—דע—רי—דע רײַ—דײַ, רײַ—דײַ, רײַ—דײַ, — האָט אברהם האַלב=ווײַנענדיג געזונגען און געמאַכט מיט די הענד. אויף איהם האָבען געקוקט די יונגליך פערוואונדערטע און שטילע. זײ האָבען, אפּנים, נישט געוואוסט, צי דאָס איז שען, וואָס דער טאַטע טהוט, צי דאָס איז מאוס, נאָר זײ האָבען זיך בערוהיגט און אָנגעהויבען לאַכען, ווען די מאַמע זײַערע האָט גע'חוזק'ט איבער איהם:

— אַ פײַנער שכור, נישטאָ וואָס צו רײדען... אויף גוים געזאָגט געוואָרען, רבונו=של=עולם...

— ווער, איך בין שכור?... — האָט ער אין מיטען זינגען איבערגעריסען און געסטאַרעט זיך אַ קנײַטש טהאָן דעם שטערן, — דאָס דאַכט זיך דיר... אַ האָהר נישט...

און מען האָט נאָך ווײַטער געטרונקען, אויסער טאַמאַרקען, וועלכער מען האָט נישט געגעבען קיין שנאַפּס. פון די לעצטע צווײ גלעזליך האָט זיך אויך געוואָלט אָבזאָגען דער חתן. נאָר ליסער האָט זיך אײַנגעשטעלט און ער האָט געמוזט אויסטרינקען. לויט דער צאָהל גלעזליך האָט ליסער אויסגעטרונקען מעהר פאַר אַלעמען, נאָר שכור האָט ער זיך נישט געפיהלט, ווי ער האָט שוין געפּרובט אַמאָל זײַן אין זײַן לעבען. ער האָט געפיהלט, אַז ער געפינט זיך איצט אויף דער גרענעץ פון וואַגען, פון קענען עפּעס אַרויסווײַזען אַנ'אונגעוועהנליכע זאַך, אַז עמיצער האָט אין איהם אַרײַנגעגאָסען אַ גרויסען שטראָם ענערגיע, נאָר אַז דאָ, איז דער שטוב, נעבען דעם שוואָגער-מיט'ן חתן, צווישען אַזוינע טוירטע מענשען, וועט גאָרנישט אַרויסקומען. שוין אַ קוק טהאָענדיג אויף זײַערע פּנים'ער, איז גענוג, אַז מען זאָל אינגאַנצען אָבגעקיהלט ווערען.

אונטער'ן טיש האָט טאַמאַרקע מיט'ן שוך אָנגעדריקט זײַן שוך. אָנגעדריקט און אויפגעהערט. און דערנאָך ווידער אָנגעדריקט. און כדי צו פערמאַסקירען עס, האָט זי נישט געקוקט אין זײַן זײַט. דאָס האָט אַרויסגערופען אַ מאָדנע שפּירונג אין איהם, אַ היצע און אַ שאַרפע, וואָס האָט געמאַכט פערגעסען דעם פריהערדיגען ספק, און איהם האָט זיך זעהר געוואָלט עפּעס פרעגען בײַ איהר. פרעגען האָט מען אײַגענטליך געקענט, נאָר דערצו האָט מען זיך בעדאַרפט שושקען, וואָס עס איז געזען נישט גאָר העגדטיג. נאָר דער שוואָגער, וואָס האָט ווידער אָנגעהויבען זײַן מאָנאָטאָנעם נגון, האָט דערמיט געגעבען אַ מעגליכקײַט. ליסער האָט זיך פאָרזיכטיג אָנגעבויגען, און מיט אַ מינע, וואָס זאָל נישט אַרויסגעבען, אַז ער רעדט אַ סוד, האָט ער געפרעגט:

— טאַמאַרעלע, נאָך וואָס איז ער געקומען?...

— זעהסט דאָך... עמיצער האָט איהם אָנגעשראָקען...

אָנגעדערצעהלט ..., — האָט טאַמאַרקע כמעט הויך אַרויסגעזאָגט, קוקענדיג מיט אַ סך גלאַנץ אויף ליסער׳ן און אָטעמענדיג אויף איהם מיט בראָנפען, — נאָר ער וועט מאָרגען אָוועקפאָהרען . . . איך האָב פיינט אַזוינע זאַכען.

— טאַמאַרעלע . .

— יאָ, יאָ . . . — האָט זי געשאָקעלט מיט׳ן קאָפּ.

די לעצטע בראָנפען האָבען אויסגעטרונקען עטליכע גוים, וואָס זענען אַריינגעקומען. דערנאָך האָבען זיי זיך אַנידערגעזעצט אויף דער לאַנגער באַנק, ביים וואַנד, אָהן הוטלען, האַלטענדיג די רויטע גראָבע הענד אויף די קניה און קוקענדיג מיט דרך־ארצ׳דיגער נייגעריגקייט צום טיש. עס האָט זיך ביסלעכווייז גענומען, אויסלעשען די געהויבענע שטימונג.

דער שוואָגער האָט אָנגעשפאַרט דעם קאָפּ אויפ׳ן האַנד ווי מען זאָגט תחנון, נאָר חיענע האָט איהם באַלד אַוועקגעפיהרט שלאָפען. די יונגליך זענען עפּעס אויך פערשוואונדען געוואָרען. ליסער האָט זיך אויפגעהויבען און גענומען געהן אויף און אָב מיט גלייכע, ברייטע זיכערע טריט, פיהלענדיג נאָר אַ לייכטען וועטאָג אין קאָפּ.

— איך וועל אייך פערצעהלען אַ מעשה׳לע . . . — האָט ער פּלוצלונג אַרויסגעזאָגט, אָהן געדאַנקען אין קאָפּ, גלאַט אַזוי זיך, קוקענדיג אויף זיינע פיס און הנאה האָבענדיג פון די ברייטע טריט. ער האָט גאָר קיין געדאַנקען נישט געהאַט און האָט גערעדט דאָס, וואָס איז אַרויף אויפ׳ן מח, שנירעלעכווייז געדאַנקען.

— אַמאָל איז געווען אַ ציגיינערין . . . אַ יונגע, אַ געוויקסיגע, אַ שענע . . . מיט שוואַרצע, ווי די מאָדע איז ביי ציגיינער, פעך־שוואַרצע האָהר און אַזוינע אויגען. איז זי איינמאָל מיט איהר טאַבאָר געקומען אין אַ יודישען שטעדטיל אַריין . . . פאַרנאַכט, שבת . . . אין אַ הייסען טאָג . . . געווען איז זייער לאַגער אין אָנהויב שטעדטיל, אונטער׳ן פרייען הימעל, נעבען דער מיהל און דעם בית־עולם . . . איין זייט פון טאַבאָר איז וואַלד, סאָסנעוואַלד, איין זייט איז קאָרן־פעלד . . . גאָלדענע, פאַרטיגע זאַנגען

פערשוין... זיצען די ציגײַנער און עסען, מידע, שוואַרצע, פערשוויצטע... און זי אין מיטען... האָט מען אָבגעגעסען און אָנגעהויבען זינגען. געהען יודישע יונגע לײַטליך שפּאַצירען... פּאות'ן, בלײַכע פּנים'ליך, בלישטשענדיגע אויגען... דערזעהען זײַ די ציגײַנער און בלײַבען קוקען, קוקען, קוקען... איז דער סאַמע פרומסיזעראָן יונגסטער פון זײַ, צדוק האָט ער געהײַסען, פּלוצלונג בלײַך געוואָרען... זײַנע אויגען זענען געבליבען שטעהן אויף דער יונגער ציגײַנערין און איהרע אויגען האָבען זיך אַרײַנגעזויגט אין זײַן פרומען פּנים'על אַרײַן. האָט איהם אַ פּחד אָנגענומען, און געחאַפּט האָט ער זיך אויף אַ מאָדנער אונבעקאַנטער מחשבה... צו דער ערד זענען איהם צוגעשמידט געוואָרען די פיס זײַנע, און קײן אײן טריט ווײַטער האָט ער נישט געקענט מאַכען.

ליסער האָט זיך צוגעשטעלט און האָט זיך צולאַכט, האַלטענדיג מיט גרוים רחבות די הענד אין די הויזען־קעשענעס. די שוואַרצע האָהר זענען איהם צופאַלען אויף בײדע זײַטען שטערן און געגרינדעט פון זיך אַלײן אַ שײטעל.

— און מעהר נישט... — האָט ער געשמײכעלט, קוקענדיג אויף אַלעמען, — צו וואָס נאָך...

—דערצעהלט, דערצעהלט! — האָט חיענע געבעטען זי האָט נישט לאַנג אײַנגעלעגט דעם מאַן שלאָפען און איצט האָט זי געהערט מיט גרוים אויפמערקזאַמקײַט. — איהר דערצעהלט אַזוי שען...

ליסער האָט אַ קוק געטהאָן אויף אַלעמען און געפיהלט, אַז דער קאַרשען־שנאַפּס הויבט זיך אָן אויסוועבען בײַ זײַ. עס זענען געוואָרען בלײַכער די פּנים'ער, ווי נאָך אַ חתונה, און אין די בעוועגונגען האָט זיך אַרויסגעזעהן אַ פולע פערגליווערטקײַט.

איבערהויפּט איז געוועזען בלײַך טאַמאַרקע און אונטער די אויגען איז בײַ איהר געוועזען דונקעל, פונקט ווי שאָטענס וואָלטען זיך דאָרטען צולעגט. אַרויסגעפינענדיג אין דעם זײַדענס אויגען אַ הסכמה צו דעם, אַז ער זאָל ווײַטער דערצעהלען, פונקט ווי דאָס וואָלט אויך איהם, דעם אַלטען, אינטערעסירען און געפעלען

האט ליסער גענומען ווידער שפרייזען מיט ברייטע און פעסטע טריט איבער'ן צימער, צוגרייטענדיג זיך ווייטער צו דערצעהלען. אין קאפ זענען, ווי פריהער, קיין געדאנקען נישט געוועזן, נאר איצט איז געווען אויפ'ן הארצען עפעס האלב=אומעטיג און שטיל, און עס האט זיך מיט אנ'אמת געוואלט עפעס דערצעהלען.

— נו, טא הערט=זשע אויס... — האט ער אנגעהויבען, אבווארטענדיג א שנירעלע געדאנקען אין קאפ, — איז געשטאנען דאס בחור'ל א צוגעשמידטער און האט כסדר געקוקט אויף די ציגיינערין... דארטען איז געווען: פעך=שווארצע האהר, פעך=שווארצע אויגען, א דין=לענגליך נעזיל, רויט=פרישע, האלב=אפענע ליפען אויף בלענדענד=ווייסע צייהנער... האט אבער יעדער שטריך פון פנים גערעדט: די נאז, דאס אויג, די דונקעל=בלייכע, ברוינע באק, די האהר... גערעדט — איז גראב געזאגט: געשפיעלט! געשפיעלט עפעס א זיסע, א ליידענשאפטליכע מעלאדיע, וואס האט זיך געפלאכטען ארום צדוק'ס הארץ, ווי פריהלינגס=שטראהלען, האט עס וואונדערליך צוצויגען און געמאכט דעם יונגעל איבערלעבען אזא אונבעקאנטע הייסקייט, פון וועלכער עס איז איהם דורכגעגאנגען א זיסער שוידער דורך די נערווען... איז דערווייל צוגעפאלען די זומער=נאכט. די גאלדענע קארן זענען פערפאלען געווארען אין שמעקעדיגען שאטען, א בלייכער הימעל האט זיך מיט א ברעג אנגעשפארט אן די שפיצען בוימער פון וואלד, דער יודישער בית=עולם האט געדרעמעלט, די מיהל האט געשוויגען. זענען די ציגיינער אנטשלאפען געווארען מיט אזא מידקייט, פונקט ווי זיי וואלטען פריהער א גרויסע שלאכט דורכגעמאכט. איז ארום די יונגע ציגיינערין פון די שלאפענדיגע און האט זיך געשטעלט פנים צו פנים צו צדוק'ן... האט זי גענומען וואקסען אין זיינע אויגען... הויך — ביז'ן בלייכען הימעל, אויגען — שווארצע נאכט=וועלדער, צייהנער—ווייסע פאסען שנייען, א שמייכעל—א פייער, די לענג פון איין האריזאנט ביז א צווייטען... שטעהט זי, און איהר אטעם, שמעקעדיגער און פרישער פון די קארן=פעלדער, וויעגט אום די דינע בויגעליך פון זיינע פאות'ן... איהר הארץ=קלאפען הערט ער אויך, ווי א

סוד, וואָס קען אַרויסגעזאָגט ווערען נאָר אין אַ מיטען זומער־נאַכט... נאָר אָט טרעט נאָך נעהענטער צו די ציגײַנערין, און מיט איהר צוזאַמען געהט דער הימעל, די שלאָפענדיגע פעלדער, די נאַכט, דער וואַלד... דאָ איז נישט נאָר דאָס מײדעל—דאָ איז אויך אַ מחותן דער זומער־הימעל, די בלײכע שטערען, די אַלטע מיהל, די נאַכט, די זײדענע זומער־נאַכט... זײ קוקען צוזאַמען מיט איהר — ווער הינטער איהר פלײצע, ווער בײ דער זײט, ווער פון פאָרענט... קוקען און ווינקען זיך איבער און פרעגען און בעטען און וואַרטען און גיבען עצות... לעגען זײערע דורכזיכטיגע הענד אויף זײנע אַקסלען און טראָגען זײערע ליפּען צו זײנע אויערן און רוימען עפּעס דורך די אויערן צום האַרצען... און אַ וואונדערליכע זאַך: די נאַכט האָט הענד און פּנים און אויגען, דער הימעל האָט הענד און פּנים אויגען, דער וואַלד האָט הענד און פּנים און אויגען... און די אויגען זענען גוטע, ליעבהאַרציגע, ווי בײ אַ טײערסטער יונגער שוועסטער, ווען מען דערצעהלט איהר דעם ערשטען סוד... האָט אָבער פּלוצלונג די ציגײַנערין געפרעגט מיט אַ העלען שטראַהלענדיגען קול, אַנ'עכטען מײדעל־קול, וואָס די הײנטיגע מײדליך האָבען פערלאָהרען און וואָס אַז מען הערט איהם אַמאָל, דאַכט זיך, נעהמען זיך שיטען פאַר די אויגען פאַרביגע שטערענדליך: רויטע, גרינע, בלויע, ווײסע, גאָלדענע... אָהן אַ צאָהל און און אָהן אַ סוף. פאַלען, פאַלען... אָט וואָס זי האָט איהם געזאָגט: נעהם מיך. יונג בחור'ל. האָסטו אַזוי פיעל מוטה און ליעבע? נאָר לאַנג וועל איך דיך נישט לאָזען וואַרטען. אויב דו ווילסט זיך אַ רגע בעדאַכטען—טאָ טראַכט וועגען מוטה, ליעבע, ווײס איך, האָסטו גענוג. האָט געקלעקט צײט דעם בחור'ל אויסצוהערן אין זיך צווײ שטימען... אײן שטים האָט געזאָגט: נעהם וואַרף אַרויף די הענד אויף די אויגען און לויף אין בית־המדרש אַרײַן. דאָרטען זיצט איצט תנחום דער פּרוש, וואָס דאַרף אַלע ווײלע האָבען רפואות צו די לונגען, און לערנט, וועט ער מיט זײַן לערנען דיך אויך מאַכען לערנען, און גאָט וועט דיר אַלץ מוחל זײַן. ווען נישט, חס ושלום, ווען דו וועסט מיך נישט הערען, וועסטו פערפאַלען ווערען, וועסט טויזענדער מאַל

אין אַ רגע חרטה האָבען אויף דײַנע מעשים, און װעסט שטאַרבען צו פֿינף־און־צוואַנציג יאָהר ערגעץ אין אַ גויעשען װאַלד, נעבען מכשפֿים און שדים און װעסט קײנמאָל צו קבר־ישׂראל נישט קומען. דײַן טאַטע מיט דײַן מאַמען װעלען נפֿטר װערען אין אײן טאָג, אין אײן שעה, פֿון גרויסער שאַנד און װעהטאָג, און דאָס גאַנצע שטעדטיל װעט שילטען דײַן געדעכעניש... דאָס איז געװען אײן שטים. די צװײטע שטים האָט גערעדט קורץ און גיך ערגעץ טיף אין דער נשמה: נעהם זי, בלײַב בײַ איהר, בײַ איהר, בײַ איהר... זי, זי, זי...

— נו, — האָט ליסער, אַ בלײַכער, זיך געשטעלט פֿאַר'ן טיש און געפֿרעגט גאָר מיט אַנ'אַנדער קול, װי מען פֿרעגט אַ רעטעניש, — װעלכע שטים, נאָך אײַך נאָך, דאַרף ער פֿאָלגען: די ערשטע, צי די צװײטע?...

קײנער האָט דערװײַל נישט געענטפֿערט. חיענע איז געזעסען אַ בעצויבערטע און איהר האָט, קענטיג, באַנג געטהאָן, װאָס דער סוף איז אַרויסגעקומען אַ רעטעניש־סוף. דער זײדע האָט געקלאַפּט מיט די פֿינגער אָן טיש, דער חתן האָט געקוקט אַ פֿערטראַכטער, אַפּנים, נישט פֿון דעם מעשה'לע, און טאַמאַרקע האָט לײַכטזיניג געשפּיעלט מיט די הענד.

— אודאי האָט ער זיך בעדאַרפֿט צוהערען דעם יוצר־טוב, װאָס האָט איהם געהײסען לויפֿען אין שוהל אַרײַן, — האָט דער זײדע אונצופֿרידען אַרויסגעברומט.

אַלע האָבען זיך צולאַכט, טאַמאַרקע העכער פֿאַר אַלעמען.

— און איך װײס נישט, װאָס ער האָט בעדאַרפֿט טהאָן, — האָט חיענע װײך געשמײכעלט, — װער װײס? נאָר איהר דערצעהלט עפּעס אַזוי שען, אַז איך װאָלט געהערט און געהערט... אַ, װי שען!...

— די גאַנצע פֿראַגע איז אַ נאַרישע..., — האָט טאַמאַרקע, שפּיעלענדיג, זיך אָנגערופֿען, — דאָ איז נישט די פֿראַגע װיכטיג, נאָר דער מענש... פֿאַראַן מענשען, װאָס לויט זײער חאַראַקטער, װעלען זײ אין זיך קײנמאָל אַזוינע שטימען נישט הערען און פֿאַראַן אַזוינע, װאָס װעלען יאָ הערען. אָט פֿאַר די

וואָס וועלען יאָ הערען, נעהם איך זיך אָן צו טרעפען, וואָס זיי וואָלטען געטהאָן אין אַזאַ לאַגע... וואָס, אפשר נישט ריכטיג? — האָט זי לײַכטזיניג און קאָקעטיש גענומען שמײכלען, פערוואונדערענדיג ליסער׳ן מיט איהר אָקאָרשטדיגען ערנסט און פ״וצלונגדיגער לײַכטזיניגקײַט.

— איך בין מיט אײַך מסכים, טאַמאַרעלע... — האָט ליסער מיט גרויס צערטליכקײַט אָנגעבויגען דעם קאָפּ צו איהר, נישט ווילענדיג און נישט קענענדיג בעהאַלטען זײַן געפיהל, — נאָר מיך אינטערעסירט דאָ אַן׳אַנדער זאַך. בשעת איהר רעדט ערנסט, איז דער זאַץ אײַערער אַ מאַנסבילישער, אַ לאָגישער, אַ קרעפטיגער... פון וואַנען קומט עס צו אײַך? איך קען עס בשום אופן נישט פערשטעהן... מײדליך רײדען נישט אַזוי...

— אײַך דאַכט זיך דאָס... — האָט טאַמאַרקע אַ פּאַטש געטהאָן איבער זײַן אָנגעבויגטען נאָהענטען פּנים.

— צי איז טאַמאַרקע אַ געראָטענע! — האָט די שוועסטער אויסגערופען.

מען האָט זיך אויפגעהויבען פון טיש און גענומען ארומגעהן, פלאָנטערענדיג זיך איבער׳ן שטוב. עס האָט זיך געדאַכט, אַז יעדער האָט געמאָסטען זײַנע טריט און געוואָלט זיך איבערצײַגען, צי איז ער נאָך שכור. דער זײדע האָט גענומען אַ ספר, און אין דעם בלאַט, אויף וועלכען דער ספר איז אויסגעעפענט געוואָרען, האָט ער אַרײַנגעטהאָן דאָס פּנים. דער חתן האָט אויפגעהויבען די הענד און האָט אַ טיפען גענעץ געטהאָן, מיט צוויי טרעהרען אויף די אויגען. קענטיג, אַז דאָס לאַנגע זיצען און דאָס טרינקען האָט איהם אינגאַנצען פערגליווערט און ער האָט געוואָלט שלאָפען. שטעהענדיג, האָט זיך ארויסגעזעהן זײַן גאַנצע וואוקס און ער איז געווען אַ סך העכער, ווי עס האָט זיך געדאַכט, בעת ער איז געזעסען.

— איהר וועט מיר ענטשולדיגען, איך וועל זיך צו לעגען... — האָט ער זיך שעמעדיג און אײדעל אַ נויג געטהאָן, ארויסגעהענדיג אין אַן׳אַנדער צימער.

— און איך קען נאָך אַלץ נישט פערגעסען דאָס מעשה׳לע...—

האָט חיענע אויפריכֿטיג נִישט געקענט אײַנהאַלטען דִי התפּעלות, איבערײַסענדיג מִיט איהר קול דִי שטילקייט, וואָס האָט אַרײַנגעטראָטען נאָך דעם התנ'ס אַוועקגעהן. — אַ, ווי שען איהר דערצעהלט, אַ!...

אַרום דִי פֿענסטער האָט זיך געשאָטענט דער פֿאַרנאַכֿט. אונבֿעמערקט און שטיל איז ער געקומען און האָט אַרײַנגעקוקט אין שטוב אַ שווײַגענדיגער און אַ פֿערטראַכֿטער, ווי ער וואָלט געוואָלט געוואָהר ווערען, וואָס עס מאַכֿען דִי בעקאַנטע שטוביגע. קיין נײַעס, וואָס זאָל אויף איהם מאַכֿען אַ רושם, האָט ער, אַפּנים, נִישט געפֿונען, און ער איז געבליבען שטעהן דונקעלער און דונקעלער, שווײַגענדיג און פֿערטראַכֿט בײַם פֿענסטער. נאָר ער האָט זיך שוין מכֿין געווען אַוועקצוגעהן. ער האָט געוואוסט, אַז דִי ראָל זײַנע איז אַ קורצע, אַז באַלד דאַרף אָנקומען דִי בײַזע רײַכֿע שוועסטער זײַנע, דִי נאַכֿט, וואָס האָט אַ טבע נִישט צורעכֿענען זיך מִיט איהם, צו בעפֿאַלען איהם ווינטער פּלוצלונג, מִיט אַמאָל, ווי אַ פֿרעמדע און אַ שטאָלצע, פּונקט ווי ער וואָלט איהר קיין ברודער נִישט געווען, און פֿערטרײַבען איהם מִיט אַ מאָדנעם רשעות. און כּדי זי אויסצומײַדען, האָט ער זיך שטיל גערוקט פֿאַרבײַ פֿענסטער און האָט בעהאַלטענערהייד גענומען פֿערשווינדען.

שטעלענדיג זיך אויף אַ שטוהל, האָט דִי דינסט מִיט רויטע פֿערקאַשערטע הענד אָנגעצונדען דעם גרויסען הענג-לאָמפּ:

— נו, איך געה אַ היים, — האָט ליסער זיכֿער אַרויסגעזאָגט, שפּיעלענדיג דִי קנעפּליך פֿון רעקעל.

— און איך וועל אײַך עטוואָס בעגלייטען... — האָט טאַטאַמאַרקע באַלד דערויף געזאָגט, — דער קאָפּ טהוט מיר עפּעס וועה...

פֿריהער האָט דער זיידע געגעבען דִי האַנד, אַ ברייטע, אַ בײַנערדיגע און אַ קאַלטע, דערנאָך האָט חיענע דערלאַנגט אַ ווייכֿע, אַ וואַרעמע און אַ דאַנקבאַרע. פֿרום, גוט און שוועסטערליך האָט זי אַרײַנגעקוקט ליסער'ן אין דִי אויגען אַרײַן.

— שטעלט אין דעם קאַלנער, — האָט זי טרײַ געראַטען, — דרויסען איז זעהר קאַלט.

אין דרויסען איז טאַקע געוועזען זעהר קאַלט. אונטער די פיס האָט בײַז און האַרט געסקריפּעט דער שנײ, פון מויל און פון נאָז איז געגאַנגען אַ פּאַרע. פון אויג ביז'ן האָריזאָנט איז געוועזען מאָדנע רײן און דורכזיכטיג די לופט, פונקט ווי עס וואָלט גאָר קײן לופט ניט געוועזען. אַ ברעג לבנה, ווי אַנ'אָקאָרשט אויסגעפײַלטעם שטיקעל מעש, געמאַכט אַזוי ווי אַ ברילױק פון אַ היטעל, האָט ארויסגעבליטשטשעט פון אַ ווינקעל הימעל און אָבגעשלאָגען פון זיך נאָך אַ ברעג, נאָר אַ בלײכען און אַ דינעם. אַרום דער גלאַנצענדיגער ליכטיגקײט פונ'ם מעשענעם ברילױק האָט זיך עטוואָס גערויכערט אַ נעבעל, און קוקענדיג אויפ'ן ברעג לבנה, האָט זיך געדאַכט, אַז פון איהם נעהמט זיך די גאַנצע קעלט.

ארויסגעהענדיג פון דער וואַרימער שטוב, האָט מען באַלד בעדאַרפט בעהאַלטען די הענד און די אויערן, און ליסער האָט פערשטאַנען, אַז טאַמאַרקע טאָר ניט געהן ווײַט איהם בעגלײטען. זאָל זי מאַכען נאָך אַ הונדערט טריט, און ער וועט זי אומקעהרען.

די אײַנדריקע פונ'ם מיטאָג, פונ'ם קאַרשען-שנאַפּס האָבען זיך אין אַנ'אונאָרדנונג געבאָמבלעט אין קאָפּ. אַ רגע — דער חתן, אַ רגע — ווי ער דערצעהלט דאָס מעשה'לע און אַלע הערען, אַ רגע — טאַמאַרקעס עטוואָס פער'שכור'טע אויגען, אַ רגע — ווי ער גיסט אין אַלעמען די קעלישאָקעס. נאָר פון די אַלע אײַנדריקע איז געוועזען עפּעס אַ געפיהל, אַז ער דאַרף זײַן בײַז אויף טאַמאַרקען, און עס וואָלט געוועזען גאַנץ גוט, ווען עס וואָלט זיך אונטערגעדרוקט אַזאַ געלעגענהײט, וואָס זאָל איהם געבען די מעגליכקײט צו מאַכען זי לײַדען און פערשאַפען איהר צער. ניט אויף לאַנג און ניט קײן גרויסען צער, אַזוי, אַ ביסעלע, פיעל עס וועט זיך פּאַסען.

נאָר אין דערזעלבער מינוט האָט ער זי שוין געזשאַלעוועט, וואָס זי געהט אין אַזאַ קעלט, און יעדער טריט, וואָס זי האָט געגעבען פאָרויס, האָט איהם בעאונרוהיגט. מיט יעדען טריט

פאַראויס, האָט זיך געדאַכט, אַז דער פראָסט ווערט שטאַרקער און בייזער, און אַז מען זאָל געהן אזוי אַ שעה, וועט ווערען אַזאַ קעלט, אַז עס וועט אונמעגליך זיין צו אָטעמען. און עס האָט זיך געקוקט פון דער זייט אויף דעם אויסגעשטערטען גלאַנציגען ברעג לבנה, וואָס פון איהם, האָט זיך געדאַכט, נעהמט זיך די קעלט.

— אָהאָ! ס'אַראַ פראָסט! — איז טאַמאַרקע לייכט אונטערגעשפרונגען, פערשטעלענדיג בעסער די הענד אין דער גרויסער וואַרימער מוף.

ליסער האָט זיך אָבגעשטעלט און אָבגעשטעלט טאַמאַרקען מיט זיין בליק. ווי איהם פלעגט זיך אַמאָל נישט וועלען זיין בייז אויף איהר, נאָר אַז ער האָט איהר אַריינגעקוקט אין פנים, איז איהם אין הארצען באַלד געוואָרען העל, פרעהליך, לייכט, עס פלעגט זיך באַלד וועלען פערגעסען אָן דעם, אַז ער האָט ביי זיך אָבגעמאַכט צו זיין בייז אויף איהר און די ליפען פלעגען זיך מיט שטאַרקער קראַפט בעטען צו איהרע ליפען.

— טאַמאַרעלע, געה צוריק, טאַמאַרעלע... — האָט ער זי געקושט, אָהן די הענד, פערגעסענדיג דערויף, אַז ער דאַרף זיין בייז אויף איהר, אָנריהרענדיג מיט די באַקען איהר פרישע, מיט פראָסט שמעקענדיגע באַקען, — געה צוריק... געה, ס'איז שרעקליך קאַלט... ער פאָהרט, ער פאָהרט מאָרגען אוועק?... געקומען. מען בעדאַרף איהם דאָ... אַ שוטה...

— וואָס? — האָבען זיך ביי איהר קאַלט און פרעמד אָנגערוקט די אויגען, — איך וועגען איהם מעג דאָס זאָגען, נאָר דו נישט...

— פאַרוואָס?

— אָט אַזוי וויל איך...

און פּלוצלונג האָט זי זיך עטוואָס אָנגעבויגען, האָט איהם אַ קוש געטהאָן, און, קוקענדיג אויף איהם מיט גוטע און שלומגעוואָרענע אויגען, האָט זי אויף דער־גיך אַרויסגעמורמעלט:

— מאָרגען. יאָ, פאָהרט ער. געה בערעלע, ס'איז קאַלט. פאַרנאַכט, מאָרגען וועל איך קומען צו דיר.

זי האָט זיך געשווינד איבערגעדרעהט און איז אוועקגעגאַנ-

גען, טרעטענדיג לייכט איבער דעם סקריפענדיגען שניי. ליסער האט זי נאכגעקוקט און איז אוועקגעגאנגען זיין וועג. עס איז געווען משונה'דיג קאלט. דער האלב־קיילעכיגער ברעג לבנה מיט די צוויי שארפע שפיצען האט פון אויבען געשטאכען אין די באקען און איז כסדר נאכגעגאנגען נאכ'ן אויג, פונקט ווי ער וואלט זיך וועלען רייצען.

פונ'ם שניי האט א גליהענדע קעלט געזוכט די הענד און די אויערן, און עס האבען כמעט נישט געהאלפען די גילע רוישענדע טריט, וואס ליסער האט מיט א כיון געמאכט. נאר די קעלט האט דאך נישט געשטערט צו פיהלען עפעס א מאדנעם אומעט, א טיעפען און א נאגענדען, וואס איז איבערגעגאנגען דערנאך אין אנ'אונרוהיגקייט נישט פאר'ן היינט און נישט פאר'ן מארגען, אאונרוהיגקייט, וואס האט געשראקען פאר דאס אבגעלעבטע און פאר דאס גאנצע קומענדע לעבען.

אז ער איז ארויף אויפ'ן ברייטען זשילינער וועג, איז דורכגעפאהרען א גוי אויף א נידעריגען שליטען, מיט א ברענענדיגען פאפיראס אין מויל. די צוויי פאסען, וואס די שינעס פון שליטען האבען איבערגעלאזט אויפ'ן שניי, האבען קאלט געגלאנצט און ערטערווייז אבגעשפיגעלט דעם מעשענעם שיין פון דעם ברעג לבנה.

VIII.

אז די מוהמע האט געזאגט, אז היינטיגע וואך איז פורים, האט זיך ליסער'ן כמעט ווי נישט געגלויבט. א שטיק ווינטער איז אזוי געשווינד איבערגעלאפען, אז עס האט זיך נישט ארויסגעזעהן קיין בעזונדער טאג, פונקט ווי אלע טעג וואלטען זיך צונויפגענאסען צוזאמען. און אין דעם דאזיגען שטיק פון צונויפגעקלעבטע טעג האט ליסער געזעהן נאר איין פינטעלע — טאמארקען.

דאס מיידעל האט יעדען טאג אויסגעפילט. אז זי איז נישט געקומען קיין זשילין, איז ער געגאנגען צו איהר, און אז ער האט אמאל פערשפעטיגט, איז זי שוין געקומען נאך איידער ער האט זיך צוגעקליבען צו געהן.

לויט דעם אימפעט און דעם האסט, מיט וועלכען זי האט זיך די לעצטע צייט איבערגעגעבען ליסער'ן, איז דאס שעמען זיך פאר זייטיגע געווארען אונמעגליך, דאס געפיהל פון בעהאלטען זיך האט געפלאצט אונטער דער מאסע פון איהר ענערגיע און אימפעט און, ווי דאס איז נישט געווען אונאנגענעהם, איז ער פיעל מאל געצוואונגען געווען געקושט צו ווערען אדער ענטפערן אויף קושען פאר דער מוהמען און דעם פעטער אין די אויגען.

די מוהמע און דער פעטער זענען, א פנים, דערצו געוועהנט געווארען, און אין אזא פאל פלעגען זיי אויסברייינגען אמאל א וויץ אדער רוהיג שווייגען. א סך ערגער איז אבער געווען, וואס טאמארקע פלעגט אמאל נישט וועלען פארזיכטיג זיין אין דער געזעלשאפט פון איהר זיידען, און דעמאלט פלעגט איהר ליסער שטיל און כמעט ווי טרוקען אריינרוימען:

— האלט זיך בעסער, טאמארעלע, דער זיידע...

— אט איצט האב איך דיך פיינט...—פלעגען ביי איהר אויסדריקליך נעהמען כעס'ן די וויי̈סלען פון די אויגען, — ביזט א בעגרענצטער מענש און א טרוס...

די אונטערשטע ליפ איהרע פלעגט ציטערן פון פערדרוס, און כדי זי צו בערוהיגען, פלעגט ער זי לאסקען פאר דעם זיידען אין די אויגען, און זי פלעגט צולאזען און נצחונ'דיג לאכען.

איצט איז זי איננאנצען געווען זיינע. און דערפאר, וואס זי איז איננאנצען געווען זיינע, וואס זי האט נישט דורכגעלאזט א טאג איהם צו זעהן, וואס זי פלעגט זיך פאר קיינעם נישט שעמען און איהם קושען פריי און אפען, וואס זי פלעגט איהם אמאל חושד זיין אין קאלקייט און וואס די עלטערע שוועסטער איהרע, ווי א דריטע פערזאן, וואס ווייסט זייערע סודות און בעציהונגען, האט זיך געסטארעט פאר זיי און געהאלפען זיי זוכען, אז זיי זאלען עס נישט בעמערקען, בעקוועמע מינוטען און בעקוועמע ערטער —

האָט ער ניִשט דײַטליך געפֿיהלט עפּעס אַ מיִדקײַט און אַ פֿערלאַנג צו האָבען אין טאָג אַזוינע שעה'ן, וואָס זאָלען זײַן אויסער טאָמאַרקען.

עס איז מאָדנע אַנגענעהם געוועזען איצט צו זיצען געבען דער מוהמען און דעם פֿעטער, צו טענטלען זיך אַרום די פֿויערים, טהאָן עפּעס אַנ'אַרבײַט, שפּאַנען אַלײן איבער'ן דאָרף און קוקען דורך די קלײנע פֿענסטערליך אין די קלײנע הײַזליך אַרײַן, לײזען אַ בוך און פֿיהלען פֿון ווײַטען טאָמאַרקען און פֿון דערווײַטען זײַן זיכער אין איהר.

אין די שעה'ן, בעת טאָמאַרקע איז ניִשט געוועזען, האָט זיך געוואָלט זינגען און לוסטיג זײַן, און דאָס האָט איהם אַרויסגעבראַכט אויפ'ן געדאַנק, אַז אויך טאָמאַרקע, אַזאַ גלענצענד מײדעל, קען אַרויסרופען אַ מיִדקײַט, און וועלכער עס איז וויִרקליך פֿאַרהאַן, אויב מען זאָל זוכען, טראָפּעליך קאַלטקײַט, פּונקט ווי אַלע מײדליך. און דאָס האָט איהם אײגענטליך הנאה געטהאָן.

מיט אַ מאָדנער געשיִקטקײַט האָט איהם דאָס מײדעל באַלד אין אָנהויב מנצח געוועזען. שוין בײַ די ערשטע באַגעגעניִשען האָט ער זיך געפֿיהלט בעהערשט פֿון איהר, און חאָטש עס איז געוועזען זעהר אַנגענעהם צו זײַן בעהערשט פֿון איהר, אַזוי, אַז יעדער געדאַנק און שפּירונג זאָלען זיך דרעהען אַרום דעם מײדעל, דאָ האָט ער געפֿיהלט צו דעם אַ צומישונג פֿון פֿערדרוס. דעם פֿערדרוס האָט ער קוים געקענט אין זיך שפּירען, נאָר דאָס איז געוועזען גענוג, אַז עס זאָל איהם אַמאָל פֿער'סמ'ט ווערען אַ גוטע מינוט מיט טאָמאַרקען. איצט איז עס אַלץ אונבעמערקטערהײד אַנדערש געוואָרען, און איהם איז געוועזען קלאָר, אַז ער האָט געפֿונען דאָס אינערליכע גלײַכגעוויכט און דעם נויטיגען שטאָלץ אין דער בעציהונג צו טאָמאַרקען.

— ביז דער שנײ וועט אַראָפּ... בערעלע... ביז דער שנײ וועט אַראָפּ... — האָט זי גערעדט, לענענדיג דעם קאָפּ צו איהם אויפ'ן האַרצען, — דערנאָך — הײדאַ! צוריק אין פּעטערבורג אויף די טרוקענע קורסען.

— און ווי איז, אַז איך וועל נישט וועלען, דו זאָלסט פאָהרען? — האָט ער רוהיג געפרעגט, — זומער איז דאָך גלאַט קיין אָרט נישט פעטערבורג. און אגב לערנט מען דאָך נישט...

— מיך אַרט עס נישט. ביז דער ערטער שניי וועט אַראָב...

— איך וועל דיך נישט לאָזען פאָהרען, — האָט ער זאָרגלאָז אַרויסגערעדט, שפּיעלענדיג מיט איהרע לאָקען, — וועסט נישט פאָהרען. נאָך פסח, אין רעכטען פריהלינג, וועלען מיר שטעלען אַ חתונה ביים פעטער אין שטוב... עס וועלען זיין אַלע גוטע זאַכען אויף דער חתונה... און קלעזמער וועלען שפּיעלען... דו וועסט זיין אָנגעטהאָן אין ווייסען, און אויפ'ן קאָפּ וועסטו טראָגען אַ קראַנץ בלומען. איך וועל דיך האַלטען אונטער'ן האַנד, און מיר ביידע וועלען געהן טריט-ביי-טריט אונטער דער חופּה... דער זיידע דיינער וועט זיצען אויבענאָן. ער וועט מיך האַלט האָבען און מיר זאָגען דו. עטליכע חדשים נאָך דער חתונה וועלע מיר וואוינען אין דאָרף און דערנאָך וועלען מיר פאָהרען קיין איטאַליען... דאָרט וועלען מיר דינגען אַ ווילע, דער ברעג ים וועט זיין נישט ווייט פון טהיר, דורך די אָפענע פענסטער וועלע זיך זעהן די פלאַטערענדע זעגעל פון די שיפליך און אַלע אָוועגד וועט זיך הערען מוזיק אין די בערג... אַ העלפט מאַנסביל פונ'ם שטעדטיל, וואו מיר וועלען וואוינען, וועט זיין פערליעבט אין דיר... זיי וועלען אַוועקוואַרפען זייערע געשעפטען און וועלען דיר נאָכגעהן, ווי די שאָטענס... דיין נאָמען וועלען זיי הונדערט מאָל אַ טאָג האַלטען אויף די ליפּען, און זיי וועלען זיין אַזוי פערליעבט, בלייך און פערבענקט, אַז זיי וועלען אויפהערען צו ריידען און צו לעזען, צו עסען און צו שלאָפען... נאָר דו, דער שטאָלצער ליעבע-אָדלער, וועסט איין מענשען ליעבען, פאַר איין מענשען וועט שטראַהלען דיין אויג מיט אַ ליעבע-שטראַהל, די ליפּ מיט אַ ליעבע-שמייכעל, דאָס האַרץ וועט קאָכען מיט ליעבע-בלוט... נאָר איין מענשען וועסטו קושען אין די שענע איטאַליען-

נעכט, אַ הײסע, אַ גליקליכע און אַ לײדענשאַפטליכע, און דער מענש װעט זײַן — איך!..; יאָ, טאַמאַרעלע?...

— גיב מיר דרײַ קושען אין די באַקען, דרײַ קושען אין שטערן, צװײ קושען אין די אויגען, פינף קושען אין די ליפּען און אַ קוש אין די האָר... גיכער, נו!

— און בײַ־נאַכט װעל איך אַרומרײַטען אויף די שמאָלע איטאַליענישע שטעגעליך, אין די בערג, אויף אַ װײַסען פערד, מיט אַ קורצער העל־בלויער פּעלערינע אויף די אַקסלען, װעלכע עס טראָגען די אַקטיאָרען אין די איטאַליענישע אָפּערען... און איך װעל...

— גענוג! גענוג! — האָט זי איהם איבערגעשלאָגען, פערשטעלענדיג איהם מיט'ן האַנד דאָס מויל, — אַ זעלכע זאַכען רײד פאַר מײַן שװעסטער חיענען. זי װערט ענטציקט דערפון. איך האָב עס פײַנט... דאָס איז קאָקעטעריע... און איך האָב פײַנט, אַז אַ מאַנסביל קאָקעטירט. ער איז דעמאָלט נאַריש און נישט סימפּאַטיש.

— עך, טאַמאַרקע, כאַטאַרעלע, מיר װעלען זיך שײדען?

— יאָ...

— טאַקע? װען?

— צו פריהלינג. אַז דער שנײ װעט אַראָב...

— משוגענע... — האָט ער פּשוט און זאָרגלאָז אַרויסגעזאָגט, מיט זעהר אַ נאָהענטען קול, דריקענדיג זי צום האַרצען.

— אַט זעהסטו, — האָט זי אין אַ װײַלע אַרום אַ פערטראַכטע געזאָגט, — דעם בחור, װאָס איך ליעב מיט אַנ'אמת, טאָר איך לאַנג נישט האַלטען נעבען זיך — איך װער צופיעל אַרײַנגעצויגען, צופיעל װער איך איהם איבערגעגעבען און בין שוין — נישט איך... און איך זעה, מײַנסט, איך זעה נישט, אַז בײַ דיר איז אַ צופרידענע צורה, אַ זיכערער קעהר, װי בײַ אַ מענשען, װאָס האָט אויפ'ן לעבען געטראָפען אַ שען מײדעל און האָט זי פערליעבט אין זיך... און װאָס מעהר איך זעה, אַלץ גיכער װעלען מיר זיך שײדען...

— דו װײסט שוין גאָרנישט, װאָס דו רעדסט, מײַן גאָלדען

קינד . . . — האט ליבער זיך צוגעהערט צו זיינע אייגענע געדאנקען און געפיהלט, אז דער שרעק פון שיידען זיך, איז פאר איהם שוין גארנישט אזוי גרויס. דאס סאמע הייסעסטע, טיעפסטע און ליעבסטע איז פאר די עטליכע חדשים, ווען מען האט זיך געזעהן טאג־טעגליך, כמעט ווי אויסגעליידיגט געווארען, אז זיי זאלען זיך צושיידען, וועט איהם אודאי באנק טהאן, ער וועט בענקען, דאס הארץ וועט איהם זיין פערנומען מיט איהר. נאר דערפאר אבער וועלען זיין אזוינע זיסע ליעבע ערינערונגען, טייערע און שענע, וואס וועלען א צייט לאנג פול מאכען זיין לעבען. דער ריח, וואס וועט בלייבען פון איהר אויף דער נשמה, אט דער בעזונדערער ווארימער טאמארקע־ריח, וועט איהם בעהעלען די ווירקליכקייט און פער'חלום'ען די וואכעדיגקייט.

נאך מיט א פאר טעג פריהער האט זיך ביי־טאג בעוויזען די זון, אזוי זיך, אויף צו כלומר'שט, פארביינעהענדיג, א קוק געטהאן, געשטאנען א ווייל און אוועק. באלד נאך איהר זענען פון די זייטען ארויסגעקראכען נעבלען, גרויע, ווארימע און געדיכטע, האבען ווי בלינדע חיות, געפויזעט, טאפענדיג, איינע צו די אנדערע, און, אנטרעפענדיג זיך בלינדערהייד, האבען זיי געשלאסען אנ'אחדות אויף דער גאנצער ווייסער שטרעקע.

זיי זענען געבליבען הענגען איבער'ן שניי און דער שניי איז ווייכער געווארען. אויף זיין ווייסער אויבערפלעכע, וואס איז געווען געדיכט געוועבט, ווי א ליילעך, האבען זיך בעוויזען קליינעטשקע גריבעליך, פונקט ווי עמיצער וואלט דארט א פיק געטהאן. ערטערווייז האט זיך די ליילעך געריסען אויף העלפט און פון אונטען האט זיך ארויסגעזעהן א שווארצער פאס.

די נעבלען האבען זיך צונויפגעשלאסען שטארקער, האבען א וויש געטהאן דעם הימעל אויף גרוי און, אפנים, געפיהרט צווישען זיך א ישוב־הדעת, וואס ווייטער צו טהאן. וואס צו טהאן ווייטער איז, אפנים, נישט געווען, אדער עס איז געווען, נאר נישט נאך זייער כח נאך, זענען זיי געשטאנען און געווארט און געקוקט און געפארשט, און אז עס איז געקומען

דער פֿאַרנאַכט, האָבען זײַ איהם אַרײַנגענומען אין די וואַרימע האָהריגע אָרעמס און געגלעט.

דער פֿאַרנאַכט איז, קענטיג, געוואָרען אויך אַ שותף זײַערער. פון די דעכער שנײַ האָט גענומען קאַפּען און פון ברײַטען גלײַכען ווײַסען פֿעלד, וואָס בײַם וועג, איז אַרויסגעלאָפען אַ שמאָל ציטריג פֿאַסיקעל וואַסער. נאָך איהם איז אַרויסגעלאָפען אַ צווײַטעס, אַ דריטעס, אַ פֿירטעס, אַלע ציטריגע און דערשראָקענע, פונקט ווי פון שלאָף אויפגעשטאַנען, און צוטומעלטע זענען זײַ געבליבען שטעהן אויפ׳ן מיטען וועג, נישט וויסענדיג וואוהין ווײַטער צו לויפען. עמיצער האָט דערנאָך איבער זײַ רחמנות געהאַט און זײַ פון אויבען בעצויגען מיט אַ לײַכטען אײַז-הײַטעל.

די נאַכט האָבען די נעבלען אויפגענומען מיט דערזעלבער צערטליכקײַט, וואָס דעם פֿאַרנאַכט, זײַ האָבען זי געהאַלטען אין די אָרעמס און געגלעט, און עס איז געווען שטיל אונטער זײַ, אַרום זײַ און אין זײַ, פונקט ווי זײַ וואָלטען מורא געהאַט, אַז אַ בײַזער שאָרך זאָל זײַ נישט פֿונאַנדערטרײַבען און נישט אויפוועקען די נאַכט.

אויף מאָרגען איז די זון לענגער געשטאַנען אויפ׳ן הימעל. כמטאָדעם שטראַהלען האָבען זיך געפֿינטערט אויפ׳ן שנײַ, און, שטיפֿערישע און כרעהליכע, האָבען זײַ איהם געגעסען און געטאַנצט איבער איהח, זיך לוסטיג געמאַכט און פֿערדעטעריש אָנגערעדט די קלײַנע און יונגע וואַסערליך אונטער׳ן שנײַ צו זײַן פֿרעהליך, זיך נישט בעהאַלטען און אַרויסלויפען זינגענדיגע מיט אַמאָל אויפ׳ן וועג. און כדי די וואַסערליך זאָלען מיט אַ׳אמת גלויבען די שטראַהלען, האָבען זיך די שטראַהלען סטאַדעסווײַז אַרײַנגעזעצט אין די וואַסערליך און געלאָפען מיט זײַ פון פֿעלד אויפ׳ן ברײַטען זשילינער וועג, לײַכטענדיג קאָקעטיש מיט גאָלד און געשמײַדיג שלעפענדיג אַלץ, וואָס עס האָט זיך אָנגעבעגעגענט: שטרויעליך, שפענדליך און צווײַגליך.

און אַז די וואַסערליך האָבען זיך אַזוי צוהוליעט און צושטיפט, אַז זײַ האָבען זיך צונויפגעפאָרט צוזאַמען און האָבען

אײַנגאַנצען פֿערגעסען אין די נעסטען, פֿון װאַנען זײ זענען אַרױס און װאָס מיט זײ װעט פּאַסירען, און די טראָפּעליך פֿון די דעכער-ראַנדען, װאָס האָבען זיך מתקנא געװעזען אין דער שמחה, האָבען גענומען שפּרינגען אײנע נאָך די אַנדערע אױף דער ערד, אױך צו חאַפּען אַ טאַנץ מיט די װאַסערליך—זענען די שטראַהלען צולאָפען געװאָרען, איבערלאָזענדיג די װאַסערליך אונטער דער השגחה פֿון די װאַרימע נעבלען, אַט די טױבע גרױע בלינדע זײדעם, װאָס האָבען כסדר געהאַט סודות צװישען זיך און מען האָט זײ בשום אופן נישט געקענט פֿערשטעהן.

אין דעם טאָג האָבען אַ סך פֿױערים געבלאָנקעט איבערן דאָרף, אָהן פֿערדליך און אָהן אַרבײַט און אַנדערע פֿון זײ האָבען געמאַכט מיט'ן האַנד אַ דעכעלע איבער'ן אױג און טיעף און אָנגעשטרענגט געקוקט פֿון אונטער'ן דעכעלע אין די װײַטקײַט אַרײַן.

פּורים איז די זון געקומען אין דער-פֿריה, אַ נאָהענטע און אַ פֿרעהליכע. עס איז געװען רײַן און יונג דער הימעל, פּונקט זי עמיצער װאָלט איהם לכבוד דער זון אױסגעפּוצט, און די שטראַהלען זענען אַװעק זיך רײַצען מיט'ן שנײ. אױף גלאַטע ערטער זענען זײ איהם בעפאַלען גאַנצע מחנות מיט אַמאָל און פֿלעגען דאָרט אָננײַהען אַ שװאַרצע לאַטע.

עס איז געװען מאָדנע, װאָס דער שנײ איז דורכאױס געװען אַרומגערינגעלט פֿון שונאים און חוזק-מאַכער, און אפילו שװאַכע פֿײַגעליך האָבען זיך אױך לוסטיג געמאַכט איבער איהם. שכור'ע פֿון שײַן און ליכט, זענען זײ נאָכגעלאָפען נאָך די שטראַהלען, האָבען זיך געטוליעט צו זײ, געשװיטשערט און אָנגעבלאָזען די פֿעדערליך. מיטגעפֿיהלט דעם שנײ האָבען נאָר די קראָהען, װאָס האָבען אײנציגװײַז, פֿערקומערט, טריב און שװײַגענדיג דורכגעשניטען די לופֿט, װי זײ װאָלטען נישט װעלען זעהן די צרות מיט די אײגענע אױגען.

אױפֿ'ן ברײַטען װעג האָבען זיך אָנגעבעגעגענט אַ סך װאַסערליך, װאָס זענען געקומען אַהער פֿון װײַטע ערטער. איצט האָבען זײ, קענטיג!, בעשלאָסען, אַז עס איז גלײַכער צו זײַן אין אחדות מיט די שטראַהלען, און, אָבנעהמענדיג אַ גרױס אײנע בײַ די

אנדערע, זענען זיי אוועקגעלאפען מיט'ן וועג, לאכענדיגע און צולאזענע, צעכאפענדיג שטיקליך שטראהלען און שלעפענדיג זיי מיט זיך. זיי האבען נישט געוואלט זיין פארזיכטיג און פלעגען שפרינגען פון א הויכען ארט, און חאטש זיי פלעגען זיך דערנאך צושיטען, פלעגען זיי זיך אבער באלד אויפנעהמען צוזאמען און לויפען שטיפעריש ווייטער.

א בעגאסענער מיט שטראהלען, שפּילענדיג ברייטע טריט און ווארפענדיג יונגעלש מיט די הענד, איז דער פעטער געגאנגען פון זשערמאן. אין זשערמאן איז געווען א מנין, מחמת פורים, וואו עס האבען זיך צונויפגעקליבען די איינציגע יודען פון די דערבייאיגע דערפליך. נאכ'ן דאווענען האט מען דארט א ביסעל אויבגעטרונקען, און דעם פעטער'ס אויגען האבען געהאט איין גלאנץ מיט דעם גלאנץ פון די וואסערליך.

ביז ער איז געקומען צום שטוב האט ער אבגעשטעלט עטליכע גוים. איינעם פון זיי האט ער געזאגט א וויץ, דעם אנדערן האט ער איבערגעשראקען און דעם דריטען האט ער צוגעזאגט שנאפס און א שניל געטהאן אין נאז. אריינגעהענדיג אין שטוב, האט ער זיך מיט גערוויש, ווי מען טהוט עפעס א ווארף, אנידערגעזעצט, און עס האט געשמעקט פון איהם זין און צוגעהענדער שניי. די הויכע טיפע קאלאשען, וואס ער האט נארוואס אויסגעטהאן אין פאדער-צימער, האבען ביי זיין יונגעלשער לייכטזיניגער גאנג, נישט פערהיט די שטיוועל זיינע פון נאסקייט.

אין שטוב זענען געווען עטליכע אנגעפאהרענע מענשען. דער מוהמעס א שוועסטער, א יונגערע, מיט'ן מאן און עפעס אנ׳ אלטע יודענע, א קרובה. דער מוהמעס שוועסטער איז געווען א הויכע, א ברייטע שענע פרוי, מיט געדיכטע בלאנדע האהר. נאר דער אויסדרוק פון פנים איז ביי איהר געווען א בעל-הבית'שער און א קליינליכער. פון פון אין דער פריה אן האט זי זיך געטענטעלט מיט דער דיענסט אין קיך, האט דארטען עפעס געבראקט, געהאקט און געשאבען, און ליסער'ן האט זיך געדאכט, אז דערמיט וויל זי אונטערשטרייכען א סך זאכען: אז זי איז נישט קיין פוילערקע אפילו אין געסט, אז זי איז א זעלטענע בעל-הבית'טע,

אז זי וויל פערשאנעווען די שוועסטער און אז אהן איהר געראטענער האנד וועלען גלאט נישט ארויסקומען די מאכלים אזוי בע'טעמ'ט. עס איז געווען א שאד, וואס דאס אלץ האט זיך פערקליבען צו אזא שענער געשיקטער פרוי, וואס וואלט זיך אזוי געפאסט פאר סאלא-ארויסטרעטונגען אין אג'אפערע. דער מאן איהרער איז געווען א פארבלאזער און א שטילער, מיט קליינע ארייַנגעגראבענע אויגען, און לויט די ידיעות, וואס ליסער האט וועגען איהם געהאט, האט ער פערמעגט א היבשען קאפיטאל און זיך פערנומען מיט פראצענט,

דאס עסען ווארמעס מיט קרעפלען איז צוליעב די דאזיגע געסט אראב נישט אינטערעסאנט. די מאכלים זענען טאקע געווען וואונדערליך געשמאק, נאר דער שמועס ביים עסען איז געווען פארבלאז און עס האט זיך נישט געוויצעלט ווי אלעמאל. שוין ביי דאס ערשטע געריכט איז ביים פעטער אראב דער מוטה, ער האט געשעפטליך, נישט ווי זיין שטייגער, אנגענאמען די גלעזליך בראנפען און געשעפטליך געוואונשען, געטרונקען און גענעסען. און יעדעס מאל, ביי א נייע געריכט, האט דער מוהמעס שוועסטער מיט א צופרידענעם שמייכעל אין כלל געפרעגט:

— נו, וואס זאגט איהר? נישט קאליע געמאכט... מיין מאן זאגט נאר, אז איך בין א בריה. און דער'אמת'ן מוז דאס זיין אקוראט פערקעהרט...

— א בריה, א בריה... — האט דער פעטער פערבארגען איראניזירט, — שפיעלט זיך א ראליע מיט דיר. א קליינינקייט.

אז ער איז ארויס פון טיש, איז איהם געווארען א סך פרייער. ער האט אריינגעלעגט די הענד אין די הויזען-קעשענעס, האט פערווארפען דעם קאפ א הינטער און אונטערגעזונגען אונטער'ן נאז:

— ויהי בימי אחשורוש, הוא אחשורוש, המלך מהדו ועד כוש...

אין דרויסען איז געווען אזוי פיעל ליכט און זון, איבער די ווייסע ליילעכער שניי האבען זיך, פונקט ווי לעבעדיגע שלאנגען, אזוי פיעל רינע דונקעלע פאסיקליך וואסער געדרעהט, אז עס האט זיך נישט געוואלט זיצען שטוב, און אלע האבען זיך ארויס-

געשאָטען אויפ'ן גאַנִיק. אַפִילו די אַלטע, די קרובה, אִין אַ רויט טִיכעל, יודִישלִיך פעררוקט אַ הִינטער די אויערן, אִיז אויך אַרויסגעגאַנגען, פערלעגט אויפ'ן בויך אַ האַנד אויף אַ האַנד און געקוקט אִין אײַן פּינטעל פאר זִיך.

פון אָנהויב אִיז לִיסער געשטאַנען צוזאַמען מִיט אַלעמען. נאָר אִיהם האָט זִיך אויף צו להכעיס געקוקט אויף אַ שטִיקעל ווײַסען האַלז בײַ דער יונגער פרוי, וואָס אִיז געשטאַנען צו אִיהם מִיט'ן פּלײַצע. אויפ'ן שטִיקעל האַלז האָבען זִיך וואונדערלִיך שען געלִיניעט די האָהר, זײַ האָבען זִיך פערענדִיגט אִין אַ געטאָקטער לײַכער שורה, פונקט ווִי עמִיצער וואָלט זײַ אָנגעצײַכענט, וואו זײַ מעגען וואַקסען און וואו נִישט. און אִיהם אִיז געווען עפּעס אונבעוואוסטזִינִיג פערדראָסִיג אויף דער דאָזִיגער שענקײַט און עס האָט זִיך געדאַכט, אַז זִי פִיהלט עס און האָט הנאה.

ער אִיז אַראָב פון גאַנִיק און אִיז לאַנגזאַם, ווִי מען געהט אַלײַן אויף אַ ווײַלע שפּאַצִירען, אַוועק אַרויף מִיט'ן וועג. די זון האָט געשפִּיעלט אִין די אויגען, געגלעט די באַקען און צוגעזאָגט עפּעס גרויסעס, יונגעס און דויערענדעס.

איבער'ן וועג אִיז געווען שווער צו געהן, דער פוס האָט אַרײַנגעזונקען אִין צוגעהענדען שנײַ און דאָס גערײַצטע וואַסער פלעגט אַנלויפען בִּיז'ן ראַנד קאַלאָש און וועלען לויפען העכער, אַנטרעפענדִיג אַמאָל מִיט אײַנצִיגע טראָפּעלִיך אִין נאָז אָדער אִין באַק אַרײַן. נאָר עס האָט נִישט געאַרט צו זײַן בעשפּרִיצט, צו דערשפִּירען אִין אויער אַ רוישִיגען פײַף פון אַ פּלעצלִיכען פעלדווִינד, אַזוי, אַז מען זאָל דאַרפען יעדע רגע אַ כאַפּ טהאָן זִיך פאר'ן הוט, פונקט ווִי אִיהם וואָלט זִיך אויך געוואָלט בעוועגען, ווִי אַלץ, וואָס דאָס אויג האָט נאָר געזעהן: די וואַסערלִיך, דער שנײַ, וואָס האָט בעוועגענד געגלאַנצט געגען דער זון און געבִּיטען ווײַלעווײַז דעם פאַרב, דער סגל וואָלקענדלִיך אויפ'ן ווִינקעל־הִימעל, די שטרויעליך, וואָס אויפ'ן וועג, און אַפִילו די אײַנצִיגע אַלטע בעראָזעס האָבען געבויגען דעם קאָפּ און געפּײַפט מִיט די לאַנגע דאַרע נאַקעטע רִיטליך. וואָס ווילען זײַ אַלץ? וואָס בעגעהרען זײַ?

ווײַט אין פעלד, צו זשערמאָן, האָט ליסער בעמערקט ניִדעריג אויפ'ן האָריזאָנט אַ שוואַרץ קײַקעלע. דאָס קײַקעלע איז ניִשט געשטאַנען אויף איין אָרט, האָט זיך בעוועגט, און חאָטש ליסער האָט גאָרניִשט ערוואַרט פון דעם דאָזיגען קײַקעלע, דאָך האָט עס איין אויג זײַנס ניִשט שפּירענדיג נאָכגעהיִט. מינוט צו מינוט האָט עס געוואַקסען און זיך דערנעהנטערט, דערנאָך זענען אויסגעוואַקסען אַקסלען מיט אַ ביוסט, און, לויט דער בעוועגונג פון קאָפּ, וואָס האָט זיך כסדר געהאַלטען פערריסען אַרויף און ניִשט עטוואָס אָנגעבויגען פאָראויס, ווי עס האָט, קענטיג, געפּאָדערט דער גאַנג, האָט ער פערשטאַנען, אַז דאָס געהט טאַמאַרקע.

קוים האָט ער גאָר געקענט בעמערקען איהר פּנים — האָט ער שוין דערזעהן איהר שמײכעל און צוויי פערזשמורעטע שוואַרצע פּינטעליך אונטער'ן שטערן, און געגאַנגען איז זי לײַכט אין גאַסען שנײַ, פּונקט ווי דאָס וואָלט געווען אַ גלאַטער וועג. מיט איין האַנד האָט זי צוגעהאַלטען דעם הינטערשטען בּרעג פון קלייד, אויפ'ן קאָפּ האָט זי געטראָגען אַ שוואַרץ טיכעל פון זעהר גיטער מאַטעריע, וואָס האָט זיך קאָקעטיש געפּאַלבט בײַ די באַקען.

איהר גאַנג מיט דעם פערריסענעם קאָפּ, די אָנגערויטעלטע באַקען, די צוויי פערזשמורעטע לאַכענדיגע אויגען, דער דינער לאַק, וואָס דער ווינד האָט אַרויסגעכאַפּט פון טיכעל און געהאַלטען אין דער-לופטען, דער גלאַנץ פון די דרײַ אויבערשטע קלאָרע צײַהנער, וואָס די שמײכלענדע אויבערשטע ליפּ האָט אויפגעדעקט — דאָס אַלץ איז געווען אַזוי אונערוואַרטעט און שען, אַז ליסער האָט אויף אַ רגע אָן זיך פערגעסען און פאַר דער צײַט פון זײַער בעקאַנטשאַפט האָט ער קיינמאָל ניִשט אַרײַנגעלעגט אין ווערטער אַזוי פיעל פרישקײַט, צערטליכקײַט און גערווען, ווי אין דעם דאָזיגען פּשוט'ען אויסגעשרײַ:

— טאַמאַרקע! טאַמאַרעלע...

— וואָס?...

און דער אויסגעשרײַ, אין וועלכען עס איז אַזוי אונערוואַרטעט אַרײַנגעלעגט געוואָרען אַזוי פיעל אינהאַלט, האָט איהם

געגעבען אַן'אינערליכען טאָן, פון וועלכען ער האָט שוין ניט געקענט אָראָבגעהן. עס האָט זיך געוואָלט זי טראָגען אויף די הענד, אַ גרויסע מויד, אַ לאַכענדיגע, מיט אַ שוואַרץ טיכעל אויפ'ן קאָפּ, — נעהמען אויף די הענד און טראָגען איבער'ן נאַסען שנײ און אויפרײצען, טראָגענדיג, די יאָגענדיגע וואַסערליך, זײ זאָלען שפּריצען אין פּנים אַרײן; עס האָט זיך געוואָלט עפּעס מקריב זײן פאַר איהר אַ גרויסע זאַך, דערצעהלען איהר דאָס סאַמע אינטימסטע, דעם שרעקליכסטען אמת פון זיך, דערצעהלען ביז וועהטאָג, ביז משוגעת, ביז שברות, אַז אַלץ אַרום זאָל טאַנצען אין משוגעת און שברות. עס האָט זיך געוואָלט מיט אײנעם שלאָגען זיך פאַר איהר. יענער, דער אײנער, זאָל זײן אַ געזונדטער, אַ רויטער, אַ ווילדער, מיט אַן'אונסימפּאַטישען פּנים; יענער זאָל טיעף בעלײדיגען, דעם גאַנצען גוף זאָל ער צוטרײסלען און מען זאָל זיך דאַרפען שלאָגען אויף טוידט און אויף לעבען.

מען איז געגאַנגען אַרויף מיט'ן וועג. ער האָט גענומען איהר האַנד אין זײנע און האָט בײדענס הענד אומגעוואָרפען, ווי אַ מאַיאַטניק, הין-און צוריק, ווי דאָס טהוען חדר-יונגליך, אַז זײ געהען פון חדר, האָט איהר אַלע ווײלע אַרײנגעקוקט אין פּנים, מיט אַ גרויסער אָפּענער איבערגעבענקײט און פון זיך אַלײן זענען איהם געגאַנגען ווערטער פון מויל:

— טאַמאַרעלע, קום עק-וועלט! קום מיט מיר עק-וועלט... אָט אַזוי, ווײט, ווײט, ווײט...

דעם זין פון די אײגענע ווערטער פלעגט ער חאַפּען נאָכדעם, ווי ער פלעגט זײ שוין אַרויסזאָגען, פּונקט ווי אַ צווײטער וואָלט עס גערעדט, און זײ פלעגען מאָדנע געפעלען ווערען. און ער פלעגט זײ באַלד איבערטראַכטען מיט אַ גרויסער הנאה, פּונקט ווי ער וואָלט זײ ביסירט: טאַמאַרעלע, קום עק-וועלט, קום מיט מיר עק-וועלט... אָט אַזוי, ווײט, ווײט, ווײט...

— קום עק-וועלט, בערעלע... נאָר אַ שאָד, מײן שנײ צוגעהט שוין...

— אַהאַ, דײן שנײ! — האָט ער פרעהליך אונטערגעחאַפּט, אַ קוש טהאָענדיג זי העלפט אין סאַק און העלפט אין

טיכֿעל, — ס'איז גאָרנִישט. דו ווייסט גאָרנִישט, ווִי ס'איז אָנגענעהם צו זײַן דײַנער, גאָר אינגאַנצען דײַנער. הערען דײַן אָטעם און זײַן דורכֿאויס פערנומען מִיט דִיר... עפּעס אָנוועהרען אַ גרויסען טאַלענט צוליעב דִיר: זײַן אַ מאַהלער און נִישט נעהמען קיין פּינזעל אין האַנד, זײַן אַ קאָמפּאָזִיטאָר און נִישט שאַפען קיין מעלאָדיען, זײַן אַ פּאָעט, אַ שרִיפטשטעלער — און נִישט שרײַבען... צו וואָס?

— איך גלויב דִיר נִישט... — האָט זִי ווייך און פערטראַכט אַ שמייכעל געטהאָן, וואָס עס טרעפט מִיט איהר, ווען זִי נעהמט ווערען ערנסט, — דאָס איז שטִימונג בײַ דִיר... איך קען זִי, דִי שטִימונגען. דער אונטערשִיעד צווִישען מִיר מִיט דִיר אין דאָס, וואָס איך געדענק אפילו אין דעם גרעסטען עקסטאַז, אַז דאָס העכסטע איז, ווען מען איז אינגאַנצען פרײַ בײַ זִיך, אַז מע געהערט זִיך... אין דִי ווערטער לעג איך אַרײַן אַ סך אינהאַלט און מִיר איז שווער געבען יענעם גוט צו פערשטעהן. נאָך וואָס. נִישטאָ קיין זִיסערע זאַך, ווִי געהערען זִיך, זײַן מִיט זִיך, און, האַלט האָבענדִיג יענעם, נאָך העלטער האָבען זִיך... דאָס איז אפשר זעהר שווער צו דאַקאַזען, אַזאַ נאַטור דאַרף מען געבוירען ווערען, אָבער איך בִין שטענדִיג מקנא דִי, אין וועלכע איך געפִין עס... נאָר צורִיק גערעדט, — האָט זִי זִיך פּלוצלונג צולאַכֿט, — האָב איך זִיך גענוג האַלט... און דו געה אויס אינגאַנצען פאַר ליעבע צו מִיר...

און אין אַ ווײַלע אַרום האָט זִי ווִידער גענומען שמייכלען ווייך און פערטראַכט און האָט נאָך ערנסטער אַרויסגעזאָגט:

— איך ווייס נִישט, פאַרוואָס האָט מען מִיך ליעב... אַזאַ ווִי איך דאַרף מען אייגענטליך נִישט ליעב האָבען... וואָרום איך סטאַרע זִיך שטענדִיג אַנ'ערנסט ליעבע-געפִיהל, ווען עס איז גרויס און שטאַרק, צובּרעכען, קאַליע מאַכען, איבערײַסען. און אַ נאַטור איז בײַ מִיר נִישט קיין טרײַע, אַ האָהר נִישט... און אין דעם פּרט בִין איך דער סאַמע אונדאַנקבּאַרסטער מענש...

דאָס האָט ער שוין נִישט איין מאָל געהערט פון איהר, און איצט האָט איהם באַנג געטהאָן, וואָס איהם איז אויס־

געקומען ווידער צו הערען דאָסזעלבע. צו וואָס אַזוינע רייד, אַז זי איז אַזוי שען, און די וואַסערליך בולבלען, און אַלץ בעוועגט זיך. און די זון איז אַזוי נאָהענט און ליעב? און מיט אַ שטילען פערדרוס האָט ער זי אַרומגענומען און שטיל אַרויסגעזאָגט, צולעגענדיג זיינע באַקען צו איהרע:

— חשבונות, חשבונות... דער, וואָס קען ליעבען, דער וועט קיינמאָל נישט קאַליע מאַכען אומישנע זיין ליעבע-געפיהל. און גענוג וועגען דעם צו ריידען. קום, האָב מיך האָלט און שוויינ.. טאַמאַרעלע...

— וואָס ציטערסטו אַזוי פאַר אַ וואָרט?

— איצט דאַרף מען נישט...

דער וועג האָט זיך מיט אַמאָל אויפגעהויבען אויף אַ בערגעל, פונקט ווי איהם וואָלט זיך פערוואָלט אַ קוק טהאָן אויף הינטער, אויף דאָס אַבגעלאָפענע. ביים בערגעל זענען ווי אַלטע נאָר געזונדטע זקנים, געשטאַנען גרויסע הויכע בעראָזעס, מיט ווייסע שטאַמען, און פון די לאַנגע צווייגען האָט געקאַפּעט.

הינטער די בעראָזעס, אויף אַ לאַנגען שטח, ווי ווייט דאָס אויג האָט געכאַפּט, פונקט אַנטקעגען דער זון, האָט גע'גוסס'ט דער ווייסער שניי. ערטערווייז האָט איהם פערגאָסען אַ פרעהליך קלאָר וואַסעריל, אין מיטען מיט שטיקער שווימענדיגער זון, און ערטערווייז האָבען זיך אַרויסגעזעהן שוואַרצע רעדעליך ערד, פרישע, יונגע, וואָס האָבען זיך נאַאיוו אַרומגעקוקט, ווי זיי וואָלטען דאָס ערשטע מאָל דערזעהן די וועלט.

פון טהאָל צום בערגעל האָט זיך געצויגען אין דער לענג אַ שורה קליינע פערדליך, איינגעשפּאַנטע אין שליטלעך, און די פויערים, פערשפריצטע, אין נאַסע לאַפּטעס, מיט אַראָבגערוקטע קוטשמעס איבער די אויגען, זענען געגאַנגען אין אַ שורה אין דער ברייט איבער'ן וועג און האָבען ערנסט געפיהרט אַ שמועס צווישען זיך. נאָכ'ן בערגעל איז דער וועג אַוועקגעלאָפען אין דעם גראַפ'ס גרויסען וואַלד, אַן'אַלטער, אַ געדיכטער און אַ שווייגעדיגער סאָסנע-וואַלד, וואָס האָט זיך גערעכענט פון זשילין פינף וויאָרסט. פון ווייטען האָט זיך געהערט, ווי דער ווינד ברומט

אין די שפּיצען בוימער און שיט אויף דער ערד די איבערגעבליבענע שנייעליך פון די צווייגען.

דאָ, פאַר'ן וואַלד, איז דאָס געהן געוואָרען שווערער, עס איז געווען מעהר שניי און מעהר וואַסער, וואָס האָט זיך איבערגעוואָרפען פון ראַנד קאַלאָש אין קאַמאַש אַריין. טאַמאַרקע האָט אַ חאַפּ געטהאָן פאַר'ן האַנד ליסער'ן און האָט איהם איבערגעדרעהט מיט'ן פּנים צו זשילין. פאַר די אויגען זענען געלעגען אויף רעכטס און אויף לינקס אונענדליכע פעלדער שניי און וואַסער, אונרוהיגע, בעוועגליכע און בענאַסענע מיט זון, און אַזוי אונרוהיג און בעוועגליך איז געווען דער אונענדליכער הימעל איבער'ן קאָפּ, מיט די נייע, ערשט-אָנגעקומענע ליכטיגע ווינד-וואָלקען, וואָס זענען געקראָכען איינע אויף די אַנדערע, בלענדענדע, מיט זיידענע פולינע ברעגען. טאַמאַרקע האָט אָנגעוויזען מיט'ן האַנד אויף די פעלדער און מיט אינערליכער בּאַהאַלטענער התפּעלות אַרויסגעזאָגט:

— פאַרהאַן ביי רעפּינ'ען אַ בילד. אַ סטודענט מיט אַ סטודענטקע געהען ביז די קנעכליך אין וואַסער... עס איז קעלטיג, דער אָנהויב פון ים. דער ווינד איז מורא'דיג גרויס, די חוואַליעס האַרפען זיך מיט אַ געוואַלטיגער קראַפט, דער שוים זידט, אויבען די וואָלקענס זאָגען צו עפּעס שלעכטעס, און זיי געהען זיך, פיהלען דאָס נישט... אַזוי גוט איז זיי... נאָך בעסער: ער שרייט אויס פון גרויס הנאה: „קאַקאָי פּראָסטאָר!"... יאָ, מיט אַ בעזונדער דייטליכקייט געדענקט זיך מיר דאָס ווייסע קליינע העמדעלע, מיט וועלכער דאָס מיידעל האַלט צו דאָס היטעלע, וואָס דער בייזער ווינד וויל דורכאויס אַראָברייסען... יאָ, אָט דאָ קען מען דאָס אויך זאָגען, בערעלע — קאַקאָי פּראָסטאָר! איך האָב ליעב רעפּינ'ען... נו, מיר וועלען געהן ווייטער, אין וואַלד, האַ? ביזט שוין מיד?

— אַ האָהר נישט! — האָט ליסער האַסטיג פעררויכערט אַ פּאַפּיראָס, אַרויסבלאָזענדיג ווייט דעם ערשטען רויך. ער האָט זי גענומען אונטער'ן האַנד און האָט פאַר זיך אַ שמייכעל געטהאָן פון דעם פּראָזאַאישען געדאַנק, וואָס איז איהם אַרויפגעקומען אויפ'ן

וינען, אז ווייט דארף מען פונדעסטוועגען מיט איהר נישט געהן, מען איז שוין גענוג געגאנגען און זי איז שוין גענוג מיד און קען זיך נאך, א מיידעל, פערקיהלען.

נעבען דעם ערשטען וואלד-בוים, אנ׳אלטע סאסנע, איז געשטאנען א הילצערנער אבגעבליאקירטער צלם און פון איהם האט ארויסגעקוקט א קליין דאר מענשעלע, מיט גרויסע איינגעפאלענע לעכער-אויגען, מיט א דארן-קראנץ אויפ׳ן קאפ און מיט א קליין דונקעל בערדעל. קענטיג, אז ער האט געהאט א סך ליידען, וואס זענען אפילו נישט אראב פון זיין פערגליווערטען טוידט׳ען פנים, און זיינע דארע מוסקוללאזע הענד, אויסגעשפרייטע און צוגעקלאפטע צום צלם, האבען נאכמעהר בולט׳ער געמאכט דעם אויסדרוק פון ליידען. אויף דעם איינגעפאלענעם בויך זענען געהאנגען ווייסע פארטיכליך, בענייהטע מיט רויטע צלמימ׳ליך, איבער׳ן קאפ איז געווען צוגעשלאגען א בלעכען דעקעל. טאמארקע מיט ליסער׳ן האבען אינסטינקטיוו און האסטיג דערויף א קוק געטהאן און פארבייגעגאנגען שווייגענדיג.

אין וואלד האט די זון נישט אריינגעדרונגען און עס איז געווען קאלט און דער וועג געפרוירען. עס וואלט געווען א סך לייכטער און אנגענעהמער צו געהן, ווען דער פוס וואלט זיך יעדע רגע נישט א גליטש געטהאן. פון אנהויב האט עס געמאכט פרעהליך, ווי א נייעס, און האט ארויסגערופען א געלעכטער. נאר דערנאך האט עס אנגעהויבען דערגעווירען און עס איז לחלוטין נישט מעגליך געווען צו שטעלען א פוס. געמאכט א טריט — און א גליטש געטהאן זיך א הינטער, געמאכט א טריט — און איינער דעם צווייטען האט בעדארפט אונטערהאפען, חאטש מען איז געגאנגען האלטענדיג זיך פאר די הענד.

איין מאל איז טאמארקע געפאלען און האט אבגעשלאגען דעם עלענבויגען. זי האט, אפנים, מגזם געווען דעם וועהטאג און זיך צעוויינט. ליסער האט זי געקושט אין די טרעהרענדיגע אויגען, אין דעם פערטרעהרטען מויל, און אז זי האט נאך אלץ געוויינט, איז ער אבהענדטיג געווארען און נישט געוואוסט

וואָס צו טהאָן. דעמאָלט האָט זי זיך פונאַנדערגעלאַכט און האָט שטיפעריש אַ שפרונג געטהאָן.

— אי, ביזטו אַ שד... — האָט ער געזאָגט מיט האַלבפערדרום אויף זיך, וואָס ער האָט נישט פאָראויסגעזעהן, אַז טאַמאַרקע קען אפילו קאָקעטירען און וויינען.

פונדעסטוועגען איז מען געגאַנגען ווייטער. עס איז געווען צופיעל גוט, איינפאַלענד און אַנגענעהם אַט די גאַנצע בעגעגניש, אַט דאָס גרויסע פערגעניגען, אויף וועלכען מען האָט זיך פריהער נישט געריכט, אום מען זאָל מאַכען אַ שריט אויף צוריק, כאָטש ליסער האָט זיך עטוואָס בעאונרוהיגט פאַר איהר.

חוץ די קושען, די ווערטער, דאָס זעהן די פעלדער, די זון און דעם הימעל און דעם וואַלד, איז געווען נאָך עפּעס אַזוינס, וואָס האָט נישט געהאַט קיין שייכות צו קיין קוש, צו קיין אויג, צו קיין וואָרט, אַזוינס, וואָס איז איבערגעגאַנגען פון איהר צו איהם און פון איהם צו איהר, אָהן ווערטער, שטיל, הייס און אונפערשטענדליך און וואָס איז געווען דאָס סאַמע וויכטיגסטע און דאָס טייערסטע. און בעת ליסער פלעגט עס דערפיהלען אין זיך פלעגט ער אויך אין דערזעלבער צייט דייטליך און קלאָר דערפיהלען, אַז ער וועט זיך מיט איהר אין גיכען שיידען, אַז דאָס איז נאָר אַ שענע בעגעגניש, וואָס וועט איבערלאָזען אַ שפּור אויף זיין גאַנצען לעבען. נאָר דערנאָך, שפּעטער אַ ביסעל, פלעגט ער שוין דערפיהלען דאָס בעקאַנטע געוועהנליכע פערליעבטע געפיהל צו איהר, וואָס איז איהם געווען אַזוי בעקאַנט, אַז ער פלעגט באַלד ווערען קאַלט און דרייסט, און ער פלעגט קלערען, אַז ער זאָל וועלען, קען ער זי גאַרנישט איינלאָזען, ער קען זי איינגאַנצען בעהערשען, מאַכען, אַז זי זאָל איהם פאָלגען און ער קען מיט איהר חתונה האָבען.

אין וואַלד האָט דער פאַרב פון דער לופט, וואָס האָט נאָך נישט געזעהן די זון, גענאַרט דאָס אויג: עס האָט זיך ווײַלעווײַז געדאַכט, אַז אַט-אַט פאַלט צו דער אָווענד. פון די שפּיצען בוימער זענען מיד געפאַלען ווייסע שנייעליך און וואו-נישט-וואו האָט טרוקען אַ קנאַק געטהאָן, פונקט ווי עמיצער האָט אויסגע-

שאָסען. אַמאָל פלעגען דורכפליהען אַ פּאָר שווארצע קראָהען פון איין צווײַג צו אַ צווייטען און פון דאָרטען פלעגען זיי קוקען, ווי עס האָט זיך געדאַכט, נישט מיט די אויגען, נאָר מיט די שווארצע שנאָבלען און מיט די שווארצע רעדעליך אויף די גרויע העלוליך.

שטיל, ווי אין אַן׳אויבינען כשוף, זענען די דונקעל-רויטע, שלאַנקע סאָסנע-שטאַמען געלאָפען איינע נאָך די אנדערע אין דער טיעפעניש פון וואלד, ווײַטער, ווײַטער, אַזוי ווײַט, אַז עס האָט זיך געזעהן דײַטליך, ווי דער נידעריגער האָריזאָנט פערשטעלט זיי דעם וועג, נאָר זיי וועלען זיך נישט אָפּשטעלען, וועלען איהם דורכלעכערן מיט די שפּיצען און וועלען לויפען ווײַטער. און עס איז געווען העכסט קאָמיש און חנ׳עוודיג צו זעהן, ווי כמעט נאָך יעדען הויכען סאָסנע-בוים איז נאָכגעלאָפען אַ קליין ברעקעל סאָסנעלע, נאָך גאָר אַ קינד, אונטען ברייט און אויבען שמאָל, מיט אַ שפּיץ, מיט פרישע גרינע נאָדעלדיגע צווײַגען, ערטערווײַז בעפּוצטע מיט ווײַסען שניי. זיי האָבען, אַפּנים, מורא געהאַט צו בלײַבען אָהן די גרויסע אין וואלד און זענען נישט אָפּגעשטאַנען פון זיי.

— בערעלע . . . בערעלע . . . דו האָסט האָלט דעם וואלד?—

האָט טאַמאַרקע אַרויסגעזאָגט מיט אַ דינעם ציטערדיגען קול, זשמורענדיג פון התפעלות מיט די אויגען, —דאָס איז דאָך אונזער ליטא, בערעלע... מײַן ליטא, דײַן ליטא, מײַן טאַטענ׳ס ליטא... און איך וואָלט זי נישט בײַטען אויף דעם שענסטען לאַנד אויף דער וועלט מיט די שענסטע נעמען. ווילנא קלינגט מיר טויזענדער מאָל שענער און הארציגער, איידער נעאַפּאָל, אָדער ריאָ-דע-זשאַנײראָ . . . אַז דו זאָגסט—ווילנא, שטעלען זיך מיר באַלד פאָר אָרימע ליעב-הארציגע יודעליך, מיט פּאות׳ליך, גרויסע בעלי-רחמנים, שמאָלע געסעליך און באָב . . .; חאַ, חאַ, חאַ . . . באָב! איך האָב אַזוי האָלט באָב!

ליסער׳ן איז שטענדיג געווען געפעלען, וואָס טאַמאַרקע האָט אַזוי ליעב יודישקייט, דאָס יודישע, יודען. און שטענדיג האָט ער

עפּעס נישט געקענט ענטפערן איהר דערויף אָדער אונטערהאַלטען זי, אָרער לויבען זי, ווען זי האָט אָנגעהויבען רײַדען וועגען דעם דאָזיגען ענין. גיכער האָט זיך איהם געוואָלט עפּעס נאַריש מאַכען זיך, חוזק'ן, שפּיעלען, און, נאָכמאַכענדיג איהר קול, האָט ער זי איבערגעקרימט:

— טאַמאַרעלע, טאַמאַרעלע, דו האָסט האָלט דעם וואַלד?

ווידער א צלם, נאָר שוין אָהן א בילד. צו דעם גרויסען שטאַנג פון צלם זענען געווען צוגעבונדען ווײַסע פאַרטיכליך מיט רויטע אויסגענײַהטע צלמים און איבער דעם—א דעכעלע. נאָך דעם צלם האָט זיך פּלוצלונג ענטפּלעקט, פּונקט ווי עס וואָלט נאָר-וואָס פון דער ערד אַרויסגעקראָכען, א קײַלעכדיג געפרוירען שטיק פעלד, א גלײַכעס און א שווײַגענדיגעס און אַרום דעם האָבען אַרומגעטאַנצט הויכע סאָסנעס. וואו-נישט-וואו האָבען אַרויסגעטאַרטשעט די שיריים פון אָבגעזעגטע בוימער, שוואַרצע און געפרוירענע, וואָס האָבען געמאַכט דעם אײַנדרוק פון זיצענדיגע וואַלד-היות, וואָס וועלען אָט-אָט געבען א געשרײ און א שפּרונג טהאָן. איבער'ן ווײַסען שניי, אויף דעם קײַלעכדיגען שטיק פעלד, האָט זיך געזעהן, ווי עס גנב'עט זיך דער פאַרנאַכט.

— ווען עס וואָלט זײַן א רעכט אָרט, האָט מען זיך בעדאַרפט צוזעצען אָבּרוהען, — האָט טאַמאַרקע נישט זיכער אָנגעוויזען אויף די אָבגעזעגטע בוימער.

— נײַן, מײַן קינד, זיצען טאָר מען נישט. מיר וועלען פערלירען די ענערגיע און וועלען קומען אין מיטען נאַכט א היים. מיר וועלען שוין געהן צוריק? — האָט ער זי ווייך געפרעגט, דריקענדיג זי צום האַרצען.

— איך וויל טאַקע עסען... — האָט זי געזאָגט, נאָכמאַכענדיג א מינע פון אַ צולאָזענעם קינד, וואָס איז הונגעריג, — און זעה! — האָט זי זיך מיט אמאָל אַ חאַפּ געטהאָן, — הײַנט איז דאָך פּורים, אַ סעודה... איך האָב גאָר פערגעסען! קום שוין! — האָט זי איהם אונגעדולדיג א ציה געטהאָן.

— קום—מ—ם! — האָט זי אונגעוועהגליך הויך א געשרײ געגעבען, און ווײַט אין וואַלד האָט עמיצער נאָכדעם איבער-

געשריִען דאָסזעלבע וואָרט און לאנגזאם אנטשוויגען געוואָרען.

צוריק איז דער וועג געגאנגען געשוִקט, און פֿון וואלד איז מען ארויס אזוי געשווינד, אז עס האָט זיך כמעט נישט געגלויבט, צי ער האָט זיך טאקע געענדיגט. די גליטשיגקייט האָט זיך גאָרנישט געפֿיהלט. אויפ׳ן הימעל איז שוין נישט געווען די זון און גרויע פֿארנאכטיגע וואָלקענס, ערנסטע, זוכענדע און טריבע, האָבען איינציגווייז ארומגעוואנדערט, פּונקט ווי זיי וואָלטען זיך ערשט געכאפּט, אז די זון איז נישטאָ און זיי וואָלטען זי געזוכט. די קליינע וואסערליך אויפ׳ן וועג זענען שטיל געוואָרען און איינגעפֿרוירען, און די גרעסערע האָבען נאָך געשפּיעלט, זיך גערונצעלט, געמאכט רעדעליך, בויגעליך און אָבגעשלאָגען אין זיך די וואנדערענדע וואָלקענס. א קאָלטער ווינד האָט געקליבען שניי פֿון פֿעלד, איז מיט דעם האסטיג ערגעץ אוועקגעלאָפֿען און פֿערזייהט עס, ווי מעהל, אויפ׳ן וועג.

— איצט וואָלט איך דיר, בערעלע, געקענט פֿערטרויען א זאך, וואָס אזוי רייד איך דאָס קיינמאָל מיט קיינעם נישט, — האָט זיך טאמארקע פֿערטראכט אָנגערופֿען, קוקענדיג מיט פֿערזשמורעטע אויגען פֿאָראויס, — איך וואָלט געוואָלט שפּיעלען אויפ׳ן סצענע... מיר דאכט זיך, אז איך וואָלט געקענט און מיר דאכט זיך, אז איך וואָלט נישט געקענט... דו פֿערשטעהסט מיך גוט? און ווען מיר דאכט זיך, אז איך וואָלט געקענט, הויבען מיר אָן שפּרינגען בילדער און ראָליען פֿאר די אויגען, דאָס הארץ בעפֿאלט עפּעס א גרויסער פּאטאָס און איך וואָלט דעמאָלט, דאכט זיך, א וועלט איינגענומען. נאָר דאָס איז ביי מיר א סוד און איך שעם מיך מיט איהם... גוט וואָלט געווען, ווען א טרופּע וואָלט מיך גענומען און וואָלט מיך ארויסגעלאָזט שטילערהייד אין א ראָל, דעמאָלט וואָלט איך געוואוסט, צי איך טויג, צי נישט... וואָס זאָגסטו, בערעלע, הא?

ליסער האָט אָנגערוקט דעם קאָפּ און האָט געשוויגען. אין א ווײַלע ארום האָט ער געזאָגט:

— זעהסטו, מיר איז עס איינמאָל איינגעפֿאלען, אז דו וואָלסט געקענט שפּיעלען. אין דיר איז פֿאראַן א סך בעוועגונג,

פלאַסטיק, און דײַן פּנים איז מסוגל צו מימיק. — נאָר וואָס זאָל איך דיר זאָגען, — האָט ער זיך צוגעשטעלט — וועגען שפּיעלען רײדען אַזוי פיעל מײדליך, דאָס איז שוין אַזוי באַנאַל געוואָרען, אַז איך קען דיר גאָר קײן עצה נישט געבען. וועלכע מײדעל דו וועסט נישט אָנטרעפען, וועט זי דיר גלײך נעהמען רײדען וועגען טעאַטער און וועגען דעם, אַז זי איז אַ גרויסע אַרטיסטקע, אָבער גאָר אַ גרויסע!...

— דו ביזט גערעכט! דו ביזט גערעכט! — האָט איהם טאַמאַרקע איבערגעשלאָגען און אַ פּאַטש געטהאָן מיט'ן האַנד, — און מעהר זאָלסטו אַ וואָרט נישט רײדען וועגען דעם... פערגעסען... און גענוג!

— נײן, דאָס איז גאָרנישט... — האָט ליסער אָנגעהויבען. —

— טססס!.. מעהר אַ וואָרט נישט! —האָט זי איהם מיט קאַלטע פינגער פערשטעלט דאָס מויל.

מען איז געשווינד איבערגעגאַנגען דאָס בערגעל. די אַלטע בעראָזעס האָבען זיך אײַנגעהילט אין גרויען, פונקט ווי זײ וואָלטען דעם גאַנצען פאַרנאַכט צו זיך אין געסט פעררופען. פון אונטער אַ בוים האָט פלוצלונג אַ פינקעל געטהאָן אַ רויט פײַערל און באַלד דערויף האָט זיך דערזעהן אַ פויער, אָנגעשפּאַרט אָן בוים און רויכענדיג. עס האָט זיך געהערט ווי מען רעדט ערגעץ ווײַט און ווי עס האַווקעט אַ הונד. עס איז געוואָרען גוט קאַלט.

— און וואָס זאָל איך פאָרט טהאָן? איך דאַרף דאָך עפּעס טהאָן? — האָט זי מיט אַמאָל ווידער אָנגעהויבען רײדען, נאָר באַלד האָט זי זיך פערכאַפּט און צוגעהאַלטען איהם די הענד.

עך, מיר שווימען אויפ'ן טײַכעל,
שווימען יאָהרען לאַנג בײַנאַנד,...

האָט זי טרויעריג-הויך אַ זונג געטהאָן און מיט אַ מאָדנעם אונפערשטענדליכען אומעט אַ ריס געטהאָן זיך פאָראויס אויף גלײַכע שריט, אָנבויגענדיג עטוואָס דעם קאָפּ, אַז דאָס געזיכט זאָל זיך נישט זעהן. אַ שפּרונג טהאָענדיג מיט דערזעלבער גע-

שיִקטקייט ווידער אויף עטליכֿע טריט פֿאָראויס, האָט זי פֿערענדיגט פֿון ווײַטען אויך אַזוי אומעטיג-הויך:

ס׳האָט דאָס טײַכֿעל אונז פֿעראײַניגט
האַרץ צו האַרץ און האַנד צו האַנד...

און באַלד האָט זי זיך אומגעקעהרט, איז געגאַנגען אַנטקעגען ליסער׳ן, און, פֿאַראָדירענדיג אַ צופּיעסטשעט קינד, האָט זי זיך איהם אָנגעהאַנגען אויפֿ׳ן האַלז און געזאָגט:

— איך חלש עסען... איך שטאַרבּ...

אויפֿ׳ן פֿאַרנאַכטיגען הימעל האָבען זיך שוין אויסגעצייכֿענט די שוואַרצע קוימענדליך אויף ווײַסע דעכֿליך. דאָס איז געוועזען זשילין, און דעם פּעטער׳ס הויז, אַ העכֿערעס און אַ ברײַטערעס, האָט בּראַוו און גאַסטפֿרײַנדליך געקוקט פֿון ווײַטען מיט׳ן שפּיציגען בּוידעם.

נאָר בּײַ דעם סטעזשקעלע, וואָס איז געלאָפֿען קיין זשערמאָן, איז אַרויסגעקומען אַ שטיקעל סכסוך. טאַמאַרקע האָט דורכאויס געוואָלט געהן אַ היים. אין דער-היים וועט באַלד זײַן די סעודה, און אַז זי וועט פֿעהלען, וועט זײַן אַי נישט אָנגענעהם, אַי גראָבליך. ליסער ווידער האָט גע׳טענה׳ט, אַז אין דער-היים ווײס מען מסתמא, אַז זי איז אין זשילין צו דער סעודה און קיינער וועט וועגען איהר אפֿילו נישט אַ קלער טהאָן. עס איז אויסגעקומען לאַנג צו בּרעכֿען איהר עקשנות, און דאָס האָט איהם איינמאָל אַזוי אויפֿגערעגט, אַז ער האָט געוואָלט אַוועקגעהן, נישט געבּענדיג איהר די האַנד. דערנאָך, אַז זי האָט מסכים געוועזען, זענען געגאַנגען בּײדע שווײַגענדיגע און מידע, ווי נאָך אַ מלחמה.

ליסער׳ן האָט מיט אַנ׳אמת פֿערדראָסען, וואָס איבּער אַזאַ נאָרישקייט האָט ער זיך קאַליע געמאַכֿט די שטימונג. בּײַם פּעטער אין שטוב זענען, קענטיג, געגאַנגען הכנות צו דער סעודה. אויפֿ׳ן שניי, נעבּען די פֿענסטער, איז ווײַלעווײַז דורכגעלאָפֿען אַ צוצויגענער לייכֿטער שאָטען פֿון אַ שטובּיגען מענשען, וואָס איז מסתמא געוועזען פֿערטהאָן אין עפּעס אַנ׳אַרבּייט. עס האָבען זיך געהערט די טריט איבּער׳ן פֿאָדלאָגע און ווי עמיצער צושטעלט שטוהלען אַרום

טִישׁ. אויפ'ן גאַניק, פאַר'ן עפענען די טהיר, האָט איהם טאַמאַרקע א צופּ געטהאָן די האַנד און שטיל א פרעג געטהאָן.

— ביזט אין כעס?...

— ניין, — האָט ער צופרידען און לייכט געענטפערט, דערפיהלענדיג, ווי א שטיין וואָלט איהם אַראָבגעפאַלען פון האַרצען.

אין שטוב האָבען זיך א שאָט געטהאָן פאָרוואורפען פון אַלע זייטען. עס איז געווען ברוגז די מוהמע און האָט אויסגערעדט, וואָס ער איז אַוועקגעגאַנגען אויף א גאַנצען טאָג און דערמיט פערשטערט דעם פּורים. מען האָט גערעכענט צוזאַמען פערברענגען, זיך לוסטיג מאַכען, און ער האָט נישט אָנגעזאָגט און איז אַוועקגעגאַנגען. אַנ'עולה. עס האָט געמורמעלט דער מוהמעס שוועסטער און האָט פון אונטער'ן שטערן געוואָרפען שווערע בליקען אויף טאַמאַרקען, מיט וואָס זי האָט שטאַרק אויפגערעגט ליסער'ן. אפילו די אַלטע האָט עפּעס אויך א זאָג געטהאָן פון דער זייט. געשוויגען, און גוטמוטהיג געשוויגען, האָט נאָר דער פעטער. איהם האָט עס, אַפּנים, גאָרנישט געאַרט.

אין דעם גאַנצען טומעל האָט ליסער'ן אינטערעסירט נאָר די מוהמע, וואָס האָט זיך די לעצטע צייט אַזוי געסטאַרעט נישט צו שטערען זיי, צונויפפיהרען זיי ביידען צוזאַמען, וואָס האָט מיט אַלערליי הינטערוועגליך און פּאָליטיק זיך געמיהט, אַז ביי זיי זאָל זיין א שדוך—זאָל איצט איהם אויסריידען מיט אַזא מאָדנעם טאָן דערפאַר, וואָס ער איז אַוועק אויף לאַנג מיט א מיידעל, וואָס די מוהמע וואָלט זעהר וועלען, אַז זי זאָל זיין זיין כלה? נאָר שפּעטער איז איהם קלאָר געוואָרען, אַז די מוהמע מיט איהר גרויסער ליעבע צו איהם און מיט איהר קלוגען און פּראַקטישען שכל, האָט זיך געמוזט חאַפּען, אַז ביי איהם מיט טאַמאַרקען וועט גאָרנישט אַרויסקומען, אַז דאָס מיידעל דרעהט גלאַט א קאָפּ דעם בחור און וועט איהם נאָר אויסרייסען א שטיק האַרץ. און ווי באַלד אַז אַזוי, לוינט דאָך נישט צו פטר'ן צייט און צו פערשטערען א פּורים? בכלל איז שוין אין אַזא פאַל גלייכער נישט צו בעגעגענען זיך מיט איהר.

קומענדיג צו אַזאַ בעשלום, האָט ליסער קײן שלעכט געפיהל נישט געשפירט צו זײַן מוהמען, פערקעהרט, עפעס דאַנקבאַרעס און גוטעס האָט זיך צו איהר אַ הויב געטהאָן ערגעץ אין האַרצען, נאָר עס האָט דאָך באַנג געטהאָן אויף איהר בעגרענצטקײט און בעלי־בתיש'ען אָרט דענקען. און אויך האָט פערדראָסען, וואָס ער האָט מיט גרויס מלחמה געבראַכט אַהער טאַמאַרקען, בעת יענער האָט אַזוי נישט געצויגען צו געהן, און עס איז געווען אַזאַ געפיהל, ווי עמיצער וואָלט זי בעלײדיגט און ער האָט זיך נישט אָנגענומען.

פאַר אַ בעזונדערע בעלײדיגונג האָט ער געהאַלטען די אונטערשטערנדיגע בליקען, וואָס דער מוהמעס שוועסטער האָט געוואָרפען אויף איהר, און עס איז געווען אַזאַ מינוט, ווען ער האָט געוואָלט דער דאָזיגער שענער און פלאַכער פרוי כאַפען גראָב אַ בעמערקונג. נאָר דאָס וואָלט אויפגעהויבען אַנ'אוננוצליכע קריעג, וואָס וואָלט זיך זיכער שווער אָבגערופען אויף דער מוהמען.

נאָך אַלעם דעם איז איהם טאַמאַרקע טײַערער און נעהנטער געוואָרען, און קײנמאָל האָט זיך איהם אַזוי נישט געוואָלט איהר געבען אַ קוש, ווי איצט. עס איז אויסגעקומען, ווי זי וואָלט געזעסען אין אַ שטוב מיט פערבאָרגענע שונאים, וואָס טראַכטען וועגען איהר שלעכט, וואָס וואָלטען געקענט אויף איהר גלויבען די סאַמע אונגלויבליכסטע זאַכען, און זי האָט נאָר אײן מענשען אין דער דאָזיגער שטוב—דוקא אַ מאַנסביל, ליסער'ן, וואָס ער רעגט נאָכמעהר אויף די שונאים. נאָר ער, דער מאַנסביל, ליסער, זײַ אויף צו להכעיס, האָט זי זעהר ליעב, שעצט זי, האַלט שטאַרק פון איהר חאַראַקטער, וואָס זײ ווילען גאָרנישט אָנערקענען און ער וועט זי אודאי נישט לאָזען בעלײדיגען.

נאָר דער פעטער האָט, אַפנים, אויך נישט בעדאַרפט אַרײַנגערעכענט ווערען אין דער צאָהל פון איהרע שונאים. נאָכדעם, ווי עס זענען אײַנגעשטילט געוואָרען די פאָרוואורפען, האָט זיך אויף איהם אָנגעטהאָן אַ נײַע הויט. ער האָט טאַמאַרקען אַוועקגעזעצט בײַם טיש, האָט זיך אַלײן אויך אַנידערגעזעצט און גענומען מיט איהר שטיפען. פאַר אַ גרונד צו שטיפען איז געווען

גענוג אַ לעפעל, אַ ווערטעל, דאָס קלאַפּען פון זייגער. און דאָס האָט באַלד אַריינגעטראָגען היימליכקייט און לייכטקייט. אין שטוב איז נאָך נישט געווען אָנגעצונדען קיין פייער, און אין דער פאַרנאַכטיגער דונקעלקייט האָט סודות׳דיג און ציהענדיג געלויכטען טאַמאַרקע׳ס שמייכעל, די אויבערשטע שורה ציינער און די אויגען. שטיפּענדיג, האָט זי צוויי מאָל שיער נישט אומגעוואָרפען דעם שטוהל, אויף וועלכען דער פעטער איז געזעסען. כדי נישט צו פאַלען האָט ער זיך געמוזט אָנכאַפּען פאַר׳ן ראַנד טיש, און דאָס האָט אָנגעמאַכט אַ גערויש און אַרויסגערופען אַ געלעכטער.

— אָבער זעהט איהר, אַז זי איז געשיקטער פון אייך...— האָט מיט רשעות חוזק געמאַכט פון פעטער דער מוהמע׳ס שוועסטער, — מאוס... מאוס...

און זי האָט אַ קוק געטהאָן אויפ׳ן מאַן, פונקט ווי זי וואָלט איהם מיט׳ן בליק געפרעגט, צי עס געפעלען איהם גלאַט אַזוינע אויפפיהרונגען אין אַנ׳אַנשטענדיגער שטוב.

— מיר איז נישט מאוס, נאַרעלע...— האָט זיך דער פעטער גוטמוטהיג און יונגעלשריג פערענטפערט, אַבווישענדיג דעם שווייס פון שטערן, — גענוג פון מיר, אַז מיר ווילט זיך נאָך שטיפען מיט טאַמאַרקען, — און באַלד דרייסטער און העכער: — נאָך אַי ווי עס ווילט זיך שטיפען!..., דו קאָנסט זי נישט! — האָט ער זיך אָנגעבויגען צו דער שוועגערין און גענומען ערנסט ריידען, —דאָס איז אַ מיידעל אַ העלד, זאָג איך דיר, נאָך איינע אַזאַ האָב איך אויף מיין לעבען נישט געזעהן. דו קוק זיך נאָר גוט צו — שען, קלוג, אַ בראַנד, אַ פייער, און אַ פרעהליכע, אַ מחיה!...

— אָט ווער עס האָט מיך מיט אַנ׳אמת האָלט פון שטענדיג אָן! — האָט טאַמאַרקע לאַכענדיג אַרויסגעזאָגט, — און איך מעג זיין שטאָלץ דערויף, וואָרום איך האָב אייך אויך האָלט...

דער פעטער האָט אויסגעשטרעקט אַ פינגער אין דער־הויף און האָט בעדייטענד אַ שאָקעל געטהאָן מיט׳ן קאָפּ:

— איהר הערט ווערטער?

— אַ ליעבע, — האָט איראָניזירט די שוועגערין.

עס אִיז אַרײַן דִי מוּהמע און מען האָט אָנגעצונדען דִי לאָמפּען. עס זענען שוואַרץ געוואָרען דִי פענסטער, מִיט אַמאָל, האַסטִיג, פּונקט ווִי עמִיצער וואָלט זײ בּעדעקט מִיט אַ שוואַרצען געוואַנד, און דִי ווענד האָבען זִיך אײַנגעהִילט אִין אַ פרעהלִיכען יום־טוב׳דִיגען שײַן.

דער מוּהמעס שוועסטער האָט זִיך אויפגעהויבען אִין איהר גאַנצער גרויס, פּונקט ווִי זִי וואָלט זִיך געשטעלט פאַר אַלעמען אויף מבינות אונטער דִי העלע פײַערן פון דִי לאָמפּען, האָט אָנגעטהאָן אַ קלײן ווײַס פאַרטוכעל אויף דעם שוואַרצען טײַערן קלײד און גענומען אָנפִיהרען דִי לעצטע הכנות צו דער סעודה. בײַ דער מוּהמען גופא אִיז שוין נִישט געווען קײן שפּור אויפ׳ן פּנים פון דער פריהערדִיגער בײזקײַט, פּונקט ווִי זִי וואָלט חרטה געהאַט אָדער זִי וואָלט מוחל געווען, און גאָר צערטלִיך, וואָס האָט געפרעהט לִיסער׳ן, האָט זִי זִיך געדרעהט אַרום טאַמאַרקען און האָט זִי אפילו עטלִיכע מאָל גִיגלעט פאַר דִי האָהר.

דִי סעודה אִיז אַראָב גלאַט און נִישט אומעטִיג. מען האָט הִיבשע געטרונקען, געלאַכט און געפּלוידערט. דִי טאָנגעבער זענען געווען: דער פעטער, טאַמאַרקע און לִיסער. נאָך זײ זענען געגאַנגען — דִי מוּהמע מִיט דיר שוועסטער און ווײַטער — דער שוואָגער מִיט דער אַלטער יודענע. דער שוואָגער האָט אָבער געגעסען אַ סך און זִיך בִּיז עקעל נִישט געקאָנט שײדען מִיט דִי בײנער פון דִי פִיש און פון דִי פלײש. אָט האָט ער זײ אִינגאַנצען אוועקגעלעגט אִין טעלער אויף מעהר נִישט צו נעהמען אִין האַנד, און באַלד האָט ער זײ ווִידער, צום צעהנטען מאָל, געטראָגען און מויל אַרײַן, אַרויסשפּאַרענדִיג פון הנאה, ווִי אַ חיה, דִי אויגען.

צום סוף אִיז געווען אַזוי גוט, אַז מען האָט זִיך צוקושט. פאַרגעלעגט האָט עס, אַפּנים, דער פעטער און אָנגעהויבען האָט ער גלײַך פון טאַמאַרקען. דער קוש אִיז געווען אַ הײסער, אַן׳אָפענער און אַן׳אויפרִיכטִיגער. אַזאַ קוש אִיז אויך געווען צווִישען לִיסער׳ן און דער מוּהמען מִיט אַ צומִישונג פון לִיסער׳ס צד — דאַנקבאַרקײַט, און דער מוּהמעס — מוטערלִיכקײַט. אַז עס אִיז

געקומען צו ליסער'ן מיט טאמארקען, האבען זיך ביידע פלוצלונג צולאכט און זענען רויט געוואָרען, אזוי, אז אלע האָבען עס בעמערקט און האָבען זיך געפונען פערלעגען, און א קוש איז ביי זיי ארויס א האלבער, נישט קיין אָפענער און נישט קיין געלונגענער.

ביי דער מומעס שוועסטער האָט זיך טאמארקע פער'עקשנ'ט און נישט געוואָלט זיך קושען, שיקענדיג זיך דערויף, וואָס זי קען זי ווייניג. א ווײַלע האָבען זיי געקוקט איינע אויף די אנדערע, ווי צוויי מענשען, וואָס האָבען זיך גאָר אונבעקאנטערהייד נישט ליעב, נאָר דער פעטער האָט א שטײם געטהאָן ביידענס פלייצעס, און זיי האָבען זיך קורץ צוקושט. דער שוואָגער מיט דער אלטער האָבען זיך נישט בעטייליגט, און דאָס יונגע ווײַב זײַנס האָט זיך, ווי עס שײַנט, דערפון נישט בעליידיגט, וואָס עס האָט ארויסגערופען פערוואונדערונג אין ליסער'ן. דער שוואָגער האָט בעת מעשה קורצזיכטיג און אָהן לעבען ארײַנגעקוקט אין א ספר.

און שפעטער איז טאמארקע געלעגען א העלפט אויפ'ן קושעטקע און א העלפט בײַ ליסער'ן אויף די קניה, אין דעם גרויסען פינסטערן צימער. דורך דעם טהיר־שליסעל האָט אונזיכער געפלאָמען א שײַן פון בעלויכטענעם עס־צימער און אין די דרײַ גרויסע שטומע פענסטער האָט ארײַנגעקוקט א שטיק הימעל, וואָס איז געוועזן בעלויכטען פון דער לבנה.

נישט קיין שײַן, נאָר עפעס בלייכעס האָט געציטערט אויף דער פאָדלאָגע, ווי א שטיקעל העלע זײַדענעס. האלטענדיג זי אויף די קניה, האָט ליסער צוגעלעגט זײַן באַק צו איהרער און האָט געאָטעמט איהר הייסען אָטעם. ער איז געוועזן מיד און האָט געוואוסט, אז אלע שלאָפען, אז די גאס־טהיר איז פערשפאַרט, אז טאמארקע איז מיד, אז פאַר איהר איז אויסגעבעט אין אנ׳אנדער אָרט א בעט. נאָר ער האָט זיך בשום אופן נישט געקענט בעשליסען אוועקצוגעהן פון איהר. אָפטמאָל האָט זיך געוואָלט, אז זי זאָל איהם אָפטרײַבען, אָפשטויסען און אוועקשיקען שלאָפען, נאָר זי האָט עס נישט געטהאָן, און ער האָט דײַטליך גע-

פִיהלט, אַז מִיט אִיהר אִיז אויך דאָס, וואָס מִיט אִיהם: זִי קען נִישט אוועקגעהן.

און עס האָבּען זִיךְ געצויגען האַלבּע שעה'ן און שעה'ן, הייסע און שווייגענדיגע, ווִי דִי ווענד, ווִי דִי דונקעלקייט, ווִי דִי פענסטער. אויפ'ן פּאָדלאָגע האָט מאָדנע געצִיטערט דאָס שטִיקעל בּלייכע שיין, וואָס האָט אָבּגעשלאָגען פון הִימעל, און עס האָט זִיךְ וואונדערלִיךְ געוואָלט קוקען דערויף. און עס האָט זִיךְ געדאַכט, אַז דאָס צִיטערט נִישט אומזִיסט, אַז דאָס האָט אַ שייכות צו דעם, וואָס בּיידע געהען נִישט בּעזונדער שלאָפען.

דאָס קושען דִי בּאַקען, דִי לִיפּען, דִי אויגען, וואָס האָט זִיךְ אָהן אַנ'אָבּשטעל אִיבּערגע'חזר'ט איין מאָל נאָךְ דעם אַנדערן, איין מאָל נאָךְ דעם אַנדערן, האָט געשאָטען פונקען אִין דאָס בּלוט און אִין דִי נערווען, און געבּראַכט יעדעס מאָל אַ מאָדנע אויסערלִיכע פאָרשטעלונג וועגען זִיךְ: אָט האָט זִיךְ אִיהם געדאַכט, אַז זיינע וואָנסען זענען גרעסער, דער גוף לענגער, און אָט האָט זִיךְ אִיהם געדאַכט, אַז זִי אִיז אַ מאַסִיווע, אַ שווערע, נאַר אַ נאָכגיבִּיגע, וואָס האַלט צוגעמאַכט דִי אויגען און שלאָפט נִישט, וואָס רעדט נִישט און ווערטער לִיגען אִיהר אויף דער שפִּיץ צונג, וואָס אָטעמט אַזוֹי ווִי נִישט און דאָס הארץ קלאַפּט אַזוֹי שטאַרק, ווִי בּיי אַ מענשען, ווען מען לעגט צו דאָס אויער צו זיין נאַקעטער בּרוסט.

און אַז ער האָט זִי אַראָבּגענומען פון דִי קנִיה און אַוועקגעלעגט אויפ'ן קושעטקע, אִיז אִיהם, ווִי אַ בּלִיץ, דורכגעלאָפען אַ געדאַנק, אַז ער וועט שוין נִישט אוועקגעהן, בּשום אופן נִישט, פאַר קיין פאַל נִישט. נאַכט אִיז נאָךְ געווען גענוג און דער טאָג האָט אָנגעוואָרען דִי מאַכט פון אָבּשרעקען. אָט דאָ, מִיט אִיהר וועט ער שלאָפען.

IX.

עס איז געוואָרען אַ גערוימער, אַ הויכער און אַ ריינער הימעל, און אַלע פריהמאָרגען איז אויפגעשטאַנען די זון הינטער'ן וואַלד, אַ פרישע און אַ רויטע, פונקט ווי זי וואָלט זיך נאָר־וואָס טובל געווען אין דער דורכזיכטיג־בלויליכער בעגינען־לופט, און האָט געמאַכט אַ לאַנגען און אַ פרעהליכען שפּאַציר. עס זענען אַראָב די שנייען און עס זענען פערשוואונדען געוואָרען די דונקעלע פרעהליכע וואַסערן, וואָס האָבען, ווי ציגיינער, פונאַנדערגעלעגט לאַגערן אין די טהאָלען און האָבען דאָרט געזונגען און גערוישט טאָג און נאַכט.

פון די דאָזיגע וואַסערן איז גאָר קיין מנוחה נישט געווען. זיי זענען געשפרונגען אויף די פיס, האָבען פערשטעלט דעם וועג, געשפריצט אין פנים, זענען געקראָכען אין די סקלעפעס, האָבען געבלאָנקעט איבער די גערטנער, און אַז זיי האָט זיך גאָר שטאַרק פערוואָלט, זענען זיי זיך פונאַנדערגעלאָפען ווילד און געשמיידיג אי איבער'ן וועג, אי איבער די פעלדער, פערנעהמענדיג דעם גאַנצען שטח, וויפיעל דאָס אויג האָט נאָר געקענט זעהן. און דערנאָך, אַז זיי איז געפעלען געוואָרען פערשוואונדען צו ווערען, איז געוואָרען מאָדנע פריהלינגדיג, פונקט ווי פאַר־אַ־יאָהרען און פאַר־צוויי־יאָהרען: זון און ריינער הימעל, און די שוואַרצע פייכטע אונבעקאַנטע ערד האָט געשוויגען און געוואַרט, פונקט ווי אַ גאַסט וואָלט בעדאַרפט צו איהר קומען.

און שוין האָט געלעבט די דאָרף־גאַס. יונגע פויערימליך, שקצים'ליך, מיט ווייסע האָהר, מיט דינע העלזעליך און ביינערדיגע פלייצעליך, האָבען גערוקט די פאַרפעסע פיסליך אין די קאַלטע פייכטע ערד; פויערטעס מיט ברייטע ערנסטע מאַנסבילשע פנים'ער, נאָר אָהן בערד און אָהן וואָנסען, האָבען צום טריקענען פונאַנדערגעהאַנגען אויף די קורצע שיטערע פאַרקאַנעס גראָבע גרויע נאַסע העמדער, האָבען ווי היטלען אָנגעטהאָן אויף די פאַרקאַן־שטעקענס גרויסע רויטע פאָלירטע קריג,

און מיט נאַקעטע הענד, עטוואָס אָנגעבויגען צום עמער, געטראָגען וואַסער פון די ברונימס.

הינד, בהמות און חורים האָבען געבלאָנקעט איבער'ן גאַס, און, ציהענדיג די העלזער צו דער ערד, האָבען זײַ זי געשמעקט, עפּעס געזוכט אויף איהר, פאָלגענדיג מיט די בײַכער. אָפטער איז אײַלענדיג דורכגעפאָהרען אַ פויער, נישט אויף אַ שליטען, נאָר אויף אַ וואָגען, וואָס איז איצט אויסגעקומען העלער ווי געוועהנליך. פון וואָגען זענען אַראָבגעהאַנגען דעם פויער'ס פיס, און די רעדער האָבען אַנגענעהם געסקריפּעט.

און אויף דער גאַנצער לענג פון גאַס, אויף די שטרויענע דעכליך און אויף די קלײַנע ברוגז'ע פענסטערליך, האָבען געפלאַטערט גאָלדענע גלעטענדע שטראַהלען, וואָס האָבען געשמעקט מיט פרישער ערד, מיט דאַך-שטרוי און מיט דעם האָלץ פון די הײַזלעך. אַלע האָבען געזאָגט, אַז עס איז אַ פריהיגער און אַ שענער אָנהויב פון פריהלינג.

צו פסח איז געווען דרײַ טעג. און די מוהמע האָט נישט פערשטאַנען, פאַרוואָס איז ליסער פער'עקשנ'ט און וויל דורכאוים נאָר הײַנט פאָהרען אַהײם. אַ גאַנצען פריהמאָרגען האָט זי אײַנגע'טענה'ט מיט איהם, האָט איהם געגעבען צו פערשטעהן, אַז ער האָט נישט וואָס צו אײַלען, אַז פסח איז אַ גוטער און אַ ליעבער יום-טוב און אַז ענדליך מעג ער בלײַבען צוליעב איהר, נישט'קשה, זי האָט עס פערדיענט. און אַז זי האָט געזעהן, אַז דאָס אַלץ העלפט נישט, האָט זי איהם פראָסט און בײז געזאָגט:

— דאָס איז שולדיג דײַן טאַמאַרקע, וואָס איז נישט דײַנע... נאָר זאָג מיר, איך בעט דיך, דערקלער מיר, וואָס איז דאָס פאַר אַ מײדעל און וואָס איז דאָס פאַר אַ מענש? מײנסט, איך האָב זי פײַנט? אַ האָהר אויך נישט... נאָר איך בענעהם זי נישט און מיר געפעלט נישט איהר אויפפיהרונג... נו, איך פערשטעה אַמאָל, אַ ווײַבעל, האָט נישט האָלט דעם מאַן אָדער בײַ איהר איז אַ שלעכט לעבען מיט'ן מאַן, האָט זי עסקים מיט אַ פרעמדען מאַנסביל... נו, דאָס לעגט זיך

אויפ'ן זינען. ערשטענס, איז זי דאָך אַ ווייבעל און, צווייטענס האָט זי נישט האַלט דעם מאַן. אָבער ווי קומט אַ מיידעל צו אַ זעלכע זאַכען? ווי קומט אַ מיידעל, פרעג איך דיך? נישט דאָס איז איהר חתן, נישט דאָס איז איהר געליעבטער...

ליסער איז געשטאַנען הינטער איהר פּלייצע און האָט גערויכערט. אויסהערענדיג די מוהמען, האָט ער פון אָנהויב געשמייכעלט און געמאַכט צו חוזק איהרע רייד. נאָר די לעצטע ווערטער איהרע האָבען איהם פּלוצלונג אַ שטאָך געטהאָן, און עס איז געוועזען עהנליך, ווי עמיצער וואָלט איהם אונערוואַרטעט דערצעהלט אַ שלעכטע בשורה. און מיט אַמאָל איז איהם געוואָרען מאָדנע און פערדראָסיג, וואָס ער האָט זיך אַזוי לייכטזיניג פריהער בעצויגען צו איהר געשפרעך און וואָס ער האָט איהם נישט אַרונטערגעהאַקט באַלד אין אָנהויב.

— מוהמע, — האָט ער אַרויסגעזאָגט נערוועז און ערנסט, סטאַרענדיג זיך, אַז דער טאָן זאָל דאָך זיין אַ מעסיגער, — איך וואָלט אייך בעטען, אַז וועגען טאַמאַרקען זאָלט איהר מיר נישט דערמאָהנען... נישט ווייל דאָס איז שרעקליך, נאָר ווייל דאָס איז לחלוטין איבעריג. טאַקע אינגאַנצען איבעריג,... און גלאַט האָט טאַמאַרטע קיין שייכות נישט צו מיין אַוועקפאָהר. איהר, ווי זעהר אַ גוטער פריינד מיינער, דאַרפט עס וויסען. און גאָר.

נאָר די מוהמען האָט עס, אפנים, וועניג איבערצייגט, מיט אַנ'אויסדרוק פון אַ מוטער, וואָס איז בייז געוואָרען אויף איהר עלטערעס קינד און וואָס האָט דאָס רעכט צו פאָדערן ביי איהם אַנ'ענטפער וועגען דאָס סאַמע אינטימסטע, האָט זי געפּרובט ווייך איהם פרעגען:

— נו, זאָג מיר טאַקע, פאַרוואָס ווילסטו אַוועקפאָהרען? עפּעס מוז דאָך זיין... שוין־זשע האָב איך נישט פערדיענט ביי דיר, אַז דו זאָלסט מיר דערצעהלען? און גלאַט אויף פּסח אַוועקפאָהרען—דאָס איז דאָך עפּעס אַ הרבה פאַר מיר אַליין...

ליסער האָט געדריקט מיט די אַקסלען. נאָכדעם, ווי ער האָט איהר שוין נעזאָגט, איז איהם געוואָרען שווער אָנצוהויבען פון דאָס ניי אַ נעשפרעך און אַלץ וועגען דעמזעלביגען ענין. נאָר

בדי צו מאַכען אַ סוף, האָט ער זי אָנגענומען פאַר'ן האַנד און מיט געמאַכטען ערנסט געזאָגט:

— מוהמע, איך פאָהר אַוועק אָהן אַ שום ספק, גלאַט אַזוי זיך... איהר זאָלט אויף גאָרנישט פערקלערען, איך בעט אייך. עס איז נאָך מעגליך, אַז איך וועל זיך אַראָפּכאַפּען צו אייך אַרום שבועות און פערברענגען ביי אייך דעם זומער. איך וואָלט קיינמאָל נישט געגלויבט, אַז איהר זאָלט זיך צו מיר אַזוי מאָדנע בעציהען...

דעם פעטער, ווי עס שיינט, האָט עס נישט אויסגעמאַכט. אַז די מוהמע האָט איהם אונטערגעוואונקען, ער זאָל ליסער'ן צו־ריידען צו בלייבען, האָט ער אַרויסגעגעבען איהר ווינקען און האָט דעם פלימעניק אָנגעפּאַטשט אויפ'ן אַקסעל.

— ווילסט פאָהרען?—פאָהר. וואָס דאַרפסטו דאָ טענה'ן?

ביי־טאָג איז שוין געשטאַנען דעם פעטער'ס וואָגען נעבען גאַניק און געוואַרט אויף ליסער'ן. מען האָט זיך נאָר בעדאַרפט צוזעגענען. אין טומעל און אין איילעניש, ווי עס טרעפט ביים אַוועקפאָהרען, איז דאָס זעגענען זיך אַראָב געשווינד. די מוהמע און דער פעטער האָבען איהם בעגלייט איבער דער דאָרפס־גאַס און ער האָט זיך געזעצט אויפ'ן וואָגען.

און ווידער האָט גענומען לויפען די ערד אויף צוריק, דאָס ליעבע שטיקעל ערד, וואָס האָט איהם אַזוי פיעל אונרוהיגקייט און פרייד געגעבען. עס האָט זיך געוואָלט אַ קוק טהאָן אַ הינטער. דאָרט, אין דער דאָרפס־גאַס איז נאָך געגאַנגען דער פעטער מיט דער מוהמען פון בעגלייטען, דער פעטער — מיט זיין ברייטער פונאַנדערגעוואָרפענער גאַנג און די מוהמע מיט איהרע שטילע און פער'חלום'טע טריט און נאָך איהר פלייצע נאָך איז געווען קענטיג, אַז איהר איז אומעטיג. אויס דאָס ליעבע זשילין, מיט די טעלעגראַפען־סלופּעס, מיט דעם שניי, מיט דעם וואַלד, מיט דעם סטעזשקעלע, וואָס איז געלאָפען קיין זשערמאָן. דאָס אַלץ האָט געמאַכט לעבען אַ מיידעל טאַמאַרקע, אַ הויכע, אַ שלאַנקע, אַ קאָקעטירענדע, מיט אַ זעלטען שענעם פנים.

זיי, דער וואַלד, דער שניי און דאָס סטעזשקעלע האָבען

געזונגען פון איהר, און עס איז געוועזן מאדנע און אונפערשטענדליך, חאטש נישט זעהר פערדראסיג, וואס דאס ליעד האט זיך אין מיטען איבערגעריסען, אבגעהאקט. אפשר איז דאס גוט. אזוי האט זי געוואלט. זי האט געוואלט ביז דער שניי וועט אראב און האט אויסגעפיהרט. נאר געטהאן האט זיך א ביסעל מיידעלדיג, מעלאדראמאטיש. פלוצלונג איז זי אוועקגעפאהרען אין א שטעדטיל צו איהרען א נאהענטען קרוב אויף פסח און פון דארטען האט זי געשיקט א בריעף, אין וועלכען זי האט זיך געזעגענט און געבעטען געדענקען, אבער נישט אנשטרענגען זיך. דאס ווייסע פאפיר׳ל מיט די שווארצע אותיות, וואס זענען אזוי אונערווארטעט געוועזן, האבען קאלט און בלייך געמאכט די שפיצען פינגער, וואס האבען עס געהאלטען. למאי פלוצלונג אוועקפאהרען? למאי בריעף שרייבען? למאי אזוינע בקשות? נאר אפשר איז זי פארט גערעכט?

אודאי איז זי גערעכט. אין הארצען האט שוין געוואקסען די זאטקייט פון בעהערשען, נאך וואס עס קומט די קאלטקייט. און צוזאמען מיט׳ן ווייסען שניי איז אויך פערשוואונדען געווארען טאמארקע, ווי א ווייסער חלום ערב א פריהלינג-נאכט.

די זון האט געגאסען ווארימעס גאלד אויף די נאקעטע, ערשט פון שניי בעפרייטע פעלדער, די ברייטע פרייע האריזאנטען האבען געבלענדט פון ליכט, און עס האט זיך געדאכט, אז דער גאנצער הימעל איז איין שטיק זון. אין דער ריינער לופט האבען צארט געפליגעלט אקארשט געבאהרענע שמעטערלינגען, און עס האט זיך געדאכט, אז פון זיי געהט אויף א שטילע מעלאדיע אין פעלד.

אויף די ברייטע אונענדליכע פעלדער, וועלכע האבען נאך נישט געוואוסט, וואס אויף זיי וועט היי-יאהר בעשערט זיין צו וואקסען, האט זיך דא און דארט געפינטעלט א גרופע: א געבויגענער פויער, א קליין געהארכזאם פערדעל און א בלישטשענדיגער אקער. דער אקער האט געמאכט לאנגע שווארצע פאסען אויף דער ערד.

ליסער האט זיך נאכאמאל אומגעקוקט. עס האבען זיך ארויסגעזעהן זשילינער דעכליך, נאקעטע בערגליך, שפיצען פון

וואַלד, אַ בלייך שטיק וועג, אַלע צונויפגעוואָרפען אינאיינעם, און איבער זיי, עטוואָס העכער, קוים צו בעמערקען, האָט געפלאַמט דער צלם פון דעם זשערמאָנער קלייסטעריל. די זון האָט עס אַלץ בעגאָסען מיט גאָלד, און, קוקענדיג לאַנג דערויף, האָט ליסער אין דמיון צוגעלעגט צו יעדען שטריך עפּעס פון טאַמאַרקען. דעמאָלט האָבען זיי בעקומען לעבען און די גאַנצע טאַבאַרקע האָט אַרויסגעקוקט פון זיי: פון בלייבען שטיק וועג, פון די שפּיצען בוימער, פון די דעכליך. די האָהר זענען פונאַנדערגעלאָזט, דאָס פּנים איז אין בלויען נעבעל געהילט, נאָר מען קען נאָך זעהן אַ שמייכעל אויף די ליפּען און אין די אויגען, און זי נייגט זיך, ביז זי ווערט פערשוואונדען. אויף זייער אָרט וואַקסען אויס ווינקלען פון נאַקעטע ערדען, אַ לאַנגער זייט פון וואַלד, קיילעכדיגע בערגליך, און זיי אַלע גיסען זיך צונויף מיט די ליבטיגע הימלען.

דעם פּעטער'ס פערד לויפט, דער קוטשער שמייסט עס נאָך אָפטער צו מיט'ן בייטש, און עס איז קענטיג, אַז זיי ביידען נעהמט דורך דער גרויסער תענוג פון דער קלאָרער לופט און פון דעם זוניגען הימעל. אַ באָרפעסע שיקסע, אָנגעטהאָן אין אַ געלעכערטער קאַטאַנקע, טרייבט מיט אַ ריטעל אין האַנד אַ סטאַרע אַלטע גענז. די גענז געהען פאַמעליך, פאָכען מיט די עקען, האַלטען הויך די העלזער און פּילדערן, און דאָס געפּילדער צוגיסט זיך ווייט אַרום, ווי אַ טייך, וואָס האָט זיך נאָר-וואָס בעפרייט פון אייז.

נאָר אָט איז שוין דאַלנאָוואָ. אין דאַלנאָוואָ איז דאָסזעלבע וואָס אין זשילין. אויף די פּאַרקאַנעס הענגען פּאָלירטע קריג, טעפּ און נאַסע וועש, פויערטעס טראָגען וואַסער פון די ברונימס, שקצים'ליך שפּיעלען זיך אַרום די הייזליך און פויערים שמייען מיט די אַקערס. האַסטיג איז מען דורכגעפאָהרען דאַלנאָוואָ. פון ווייטען ליגט אַ שמאָלער פּאַס הימעל אויף דער ערד. אַז מען קוקט זיך גוט צו, הויבט אָן בלענדען אין אויג פון דער זון, וואָס שלאָגט פון דאָרט אַרויס. דאָס איז דער טייך. עס דערזעהט זיך ר' שאיע'ס שטיבעלע און באַלד—דער פּאַראָם. ווי אין אַ פרעה-

ליִבער און אַ זוניִגער מעשה׳לע פּיִנקעלט דורך ר׳ שאיע מיִט דיִ לאַנגע פּאות׳ן, דאָס דורכגענעצטע האַלז פון פּאַראָם און אין דיִ אויגען היִלכט אָב דאָס געריוש פון וואַסער, דאָס קלאַפּען פונ׳ם פערדים פיִם און ר׳ שאיע׳ס ווייך־יודיִשער קול:

— פון קלמנ׳ען, הא? וואָס מאַכט קלמן?

פון האַרצען האָט עמיִצער געשעפּט דאָס שווערע און געגאָסען צוריִק לייכטקייט, און ליִסער׳ן האָט זיִך געדאַכט, אז עס איז גוט, וואָס טאַמאַרקע איז געווען און איז איצט ניִשטאָ, עס איז גוט וואָס ער זעהט זיִ אין דמיון ערגעץ אין אַ קליינשטעדטיִל און זיִ מוז איהם זעהן אין דמיון אַ פאָהרענדיִגען; מען האָט זיִך צושיידט און מען איז, געגען דעם אייגענעם וויִלען, צוזאַמענגעבונדען מיִט אונזעהבאַרע פעדים. ער איז דאָ, זיִ איז דאָרטען. נאָר טאַמאַרקע זעהט איהם אין דמיון און ער זעהט זיִ, און דאָס אַלץ איז איינגעוויִקעלט אין זון און אין היִמעל און אין געפריִהליִנגטער ערד.

איִבער דיִ פעלדער האָט זיִך צוצויגען אַ פרעהליִך לאַכענדיִג פייפען פון אַ צוג, עס האָט זיִך בעוויִזען אַ לאַנגע קייט פון ווייטען רויך, און איִבער דיִ גלאַנציִגע שיִנעס, וואָס זענען געלאָפען פאַרביי וואַגען, האָט אזוי ווי שפּיִעלענדיִג דורכגעטאַנצט אַ פראַכטצוג. דיִ רויטע וואַגאָנעס האָבען ריִטמיש געקלאַפּט און אונטערגעשפּרונגען, פּונקט ווי זיי וואָלטען זיִך אַלע געהאַלטען פאַר דיִ הענד.

מען איז צוגעפאָהרען צו דער סטאַנציע. דער וואָקזאַל, בעגאָסען מיִט זון, האָט געפּיִנקעלט מיִט דעם רויטען האַלז, פון דיִ שיִנעס און פון דיִ טעלעגראַפען־דראָטהען האָט אָבגעשפּריִצט דער אָבגלאַנץ פון דער זון און פון היִמעל, עטליִכע יודען, דאָרפיִשע קליינע סוחרים, האָבען געמאַכט מיִט דיִ הענד און געקראַצט זיִך אין דיִ געדיִכטע בערד אַריין, און צוגעשפּאַרט צום וואַנד מיִט אַ גרויסען אָנגעשטאָפּטען זאַק, איז געשטאַנען אַ פויער — קענטיִג, דער אייניִציִגער פאָהרער.

געבענדיִג דעם קוטשער אויף בראַנפען און נעהמענדיִג אַ ביִלעט, האָט ליִסער, אַ פרעהליִבער, ארומגעשפּאַציִרט איִבער דער

פלאטפארמע. ער האט זיך געפיהלט לייכט און לייכטזיניג, עס האט זיך געוואלט טהאן נארישקייטען, און דער דאזיגער צושטאנד האט איהם וואונדערליך דערמאהנט די צייט, ווען ער איז אלט געוועזען פופצעהן יאהר און האט נאך קיין וואנסען נישט געהאט. אט שטעהט דער פויער מיט'ן גרויסען זאק — מען קען צוגעהן צו איהם, א פאטש טהאן איהם איבער'ן פלייצע, א טרייסעל טהאן איהם און געבען איהם קליינגעלד אויף שנאפס. אפשר איז ער א זשערמאנער? אפשר האט ער באמת א הייזעלע מיט קליינע פענסטערליך, וואס הויבען געזעהן טאטארקען? עס איז אויך אינטערעסאנט דער שווארצער זשאנדארם. די שווארצע גראבע וואנסען זיינע דעקען איהם צו די אונטערשטע העלפט נאז, די אויגען זענען ביי איהם קליינע און די שווארצלען שווימען אום, ווי שווארצע שיפעליך אויף ווייסע וואסערליך. אפשר געבען איהם אויף שנאפס? די דריי יודען זענען שטארק פערנומען מיט האנדעל-מחשבות און דאך קענען זיי פאלשטענדיג רעדען איינע מיט די אנדערע.

נאר אט הויבט אן אוועקצוגעהן דער פראכט-צוג, די רויטע וואגאנעס רוקען זיך שווער אויף די רעדער, פונקט ווי זיי וואלטען אבגעקרעכצט. אין א רגע ארום הערט זיך א ריטמיש קלאפען און דער צוג ציהט זיך אוים ווי א שלאנג און פערקירעוועט אויף א זייטיגע ליניע. באלד נאך איהם לויפט אן א פערסאפעטער פאסאזשיר-צוג, וואס איז, קענטיג, אזוי פערטהאן אין לויפען, אז ער קען זיך קוים אבשטעלען ביי דער סטאנציע. פון דעם לאקאמאטיוו-קוימען שטייגט ארוים א געקרייזעלטער רויך, אין וועלכען עס שטעקען זיך אריין, ווי גאלדענע שפילקעס, די זון-שטראהלען, קעפ פון קינדער, פרויען און מאנסביל קוקען ארוים פון די פענסטערליך, ווי א געבונדענער בוקעט קוויטען. די קאנדוקטארען שפרינגען פון די טרעפעליך און די ווייסע קנעפ זייערע בלישטשען אנטקעגען דער זון.

ליסער איז אריין אין וואגאן. דארט איז געוועזען איינג. אונבעקאנטע מיידעלשע פנים'ער האבען זיך געווארפען אין אויג, אין די ווינקלען האט מען געלאכט און הויך גערעדט, און עס איז

עווען אָנגערויכערט. ער האָט זיך דורכגעשטופּט צום פענסטערל און אַרויסגעקוקט אויף די פּלאַטפאָרמע.

ווי דעמאָלט, בעת ער איז געקומען אהער, איז פון ערגעץ אַרויסגעוואַקסען אַ בחור מיט אַ בײַטש אין דער האַנד און האָט געשנאָרעט אויף דער פּלאַטפאָרמע. דער וואָקזאַל־סטרוזש האָט זיך אויסגעצויגען בײַ דער גלאָק־שנור און האָט דרײַ מאָל אַ קלונג געטאָן. עס האָט אַ פײַף געגעבען דער לאָקאָמאָטיוו, דאָס וואָקזאַל־הויז האָט גענומען אַוועקשווימען און די טעלעגראַפען־דראָטהען מיט די ווײַסע פּאָרצעלײַענע טעפּעליך האָבען זיך אויפגעהויבען און אַראָבגעלאָזט, אויפגעהויבען און אַראָבגעלאָזט. אונגערן האָט זיך ליסער אַ נויג געטאָן און האָט שטיל אַרויסגעזאָגט:

— אַדיע...

אין וואַגאָן איז געשטאַנען אַ געפּילדער, און עס האָט זיך געדאַכט, אַז אָט די אַלע פאָהרער זענען איין געזינד. ליסער האָט זיך אומגעדרעהט צו אַ גראָבען יודען מיט אַ ישוב׳ניקסען פּנים און געפרעגט:

— זענט אַזוי גוט, ר׳ יוד, איהר האַנדעלט מיט זשערמאָן?

דער יוד האָט אויסגעשטעלט אַפּאָר מידע רויטליכע אויגען, און באַלד האָט ליסער שוין גערעדט מיט עפּעס אַ מיידעל, וואָס איז געפאָהרען אויף יום־טוב אַהיים. דאָס מיידעל האָט געפיהרט אַ סך קעסטליך, וואָס האָבען זיך כסדר געגליטשט פון דער אויבערשטע פּאָליצע, וואו זיי זענען געלעגען. ליסער האָט זיין ווײַלעווײַז פערשטופּט ווײַטער און דאָס מיידעל האָט נאָכאַנאַנד געדאַנקט:

— איהר זענט זעהר העפליך. איך דאַנק!

— בין איך ווירקליך העפליך? — האָט ליסער איהר געשמייכעלט, ווי גאָר אַ נאָהענטען באַקאַנטען.

רעכט אין אָווענד איז ער געקומען אין שטאָדט אַרײַן. אָבגעוועהנט פון דער שטאָדט, איז איהם אונערוואַרטעט באַפאַלען איהר גערויש. אין דער לענג פון די גאַסען זענען געלאָפען באַלויכטענע און קלינגענדיגע טראַמוואַיען; איזוואָזשטשיקעס זענען מיט געדודער איינע נאָך די אַנדערע געפאָהרען פון וואָקזאַל מיט

פּאַסאַזשירען; בעלויכטענע אַפּישען האָבען געשריען מיט די גרויסע אותיות; אַ פערשידענאַרטיג פּובליקום, איינג צונויפגעדריקט, האָט זיך געשטויסען אויף די טראָטואַרען, און ליסער'ן האָט אויף אַ ווײַלע זעהר טיעף עפּעס באַנג געטהאָן. ער האָט זיך אַרומגעקוקט, האָט זיך פּלוצלונג דערמאָהנט אָן סאָניען און מיט אַמאָל דערפיהלט די שטאָדט. באַלד האָט איהם וואָלעריג אָבגעשטעלט אַ געוועהנליכער בעקאַנטער.

און פון אויבען, פון שוואַרצען הימעל, וואָס איז אויס'ן פעלד געוועזען אַ בלויער, האָט שוואַך און ציטעריג אַרויסגעבלייכט אַ שורה'לע שטערען, פּונקט ווי זיי וואָלטען זיך איבערגעשראָקען פאַר די עלעקטרישע פײַערן פון די פּאַנאַרען.

אומעט.

אומעט.

איך בין דעמאָלט קראַנק געווען אויף יענעם שטילען און נאַגענדען וועה, וואָס איז אויסערליך גאָרנישט קענטיג און וואָס קען נישט געהיילט ווערען פון אַ דאָקטאָר. דאָס איז געווען אויף אַ קליין שלעפעריג סטאַנציעלע, וואו דאָס מזל האָט מיך פערטראָגען, צו זיין אַ לעהרער ביי אַ רייכען יונגען פאָר-פּאָלק, וואָס האָט אינגאַנצען געהאַט איין יונגעלע. אונטער'ן פענסטער פון דעם הויז, וואו איך בין געווען לעהרער, איז געלעגען אַ וועלט מיט שניי, הינטער'ן הויפעל האָט זיך ווידער געצויגען אַ וועלט מיט שניי, און איין קליין אויסגעטראָטען שטעגעלע האָט פעראייניגט די פינף הייזער, וואָס זענען געשטאַנען עלענד און צעוואָרפען אין דעם גרויסען, שטומען און ווייסען מדבר. איך מיין אָבער, אַז דאָס דאָזיגע גוטמוטהיגע און ליעבע שטעגעלע איז געווען לחלוטין איבעריג, ווארום אין אַט די אַלע פינף הייזער האָט מען מעהר ווי אַ האַלב שעה נישט געקענט זיצען — אַזוי לאַנגווייליג און נודנע איז דאָרט געווען. מיין בעל-הבית'טע איז אפילו געווען אַ שענע פרוי, מיט געדיכטע גאָלד-בלאָנדע האָהר, מיט לעבענס-לוסטיגע אויגען, מיט אַ גוטען שמייכעל און מיט שענע צייהן. זי האָט אָבער ליעב געהאַט איהר מאַן, און האָט נאָך קיין איין מאָל נישט בעמערקט, אָדער זי האָט יאָ בעמערקט, נאָר בלויז פריינדליך, ווי אַ שוועסטער, אַז איהר לעהרער איז יונג און איינזאַם, אַז איהם איז לאַנגווייליג, אַז ער ווערט בלייך אין איהר געזעלשאַפט און סטאַרעט זיך צו האַלטען די הענד אַזוי, אַז די שפּיצען פינגער זיינע זאָלען מערקליך נישט ציטערן. זי האָט מעהר נישט בעדאַרפט אַלט זיין ווי אַ יאָהר זעקס-און-צוואַנציג, און אפנים,

אַז אין דער הינזיכט פון שענקייט איז דאָס געווען איהר סאַמע בליהענדע צייט.

אײנמאָל איז דער מאַן איהרער אַוועקגעפאָהרען אויף אַ גאַנצע וואָך. אין שטוב האָבען זיך מעהר נישט געפונען, ווי איך און זי, מײַן תלמיד דאָרקע, וועמען איך האָב, דרך אגב געזאָגט, אמת ליעב געהאַט, און, פערשטעהט זיך, די דיענסט. איך בין אויפגעשטאַנען פריה, ווען מען האָט נאָך געקענט זעהן די לעצטע אָבגאַנג-טריט פון דער נאַכט, און האָב זיך גענומען וואַשען מיט אַ בעזונדער חשק. דרײַ מאָל האָב איך זיך געזײַפט דאָס פנים מיט גוטען זײַף און האָב געהאַט אַ געפיהל, ווי איך וואָלט זיך געגרײַט צו עפּעס זעהר וויכטיגעס. דערנאָך האָב איך געמאַכט אַ לאַנגען שפּאַציר, בין צוגעגאַנגען צום וואַלד און געגאַנגען צוריק כמעט מיט אָבגעפרירטע אויערען, און אַז איך האָב זיך געזעצט טרינקען טהיי, בין איך געווען פול ערוואַרטונג, ווי פאַר אַ געווינס. אַזוי האָב איך מיך געפיהלט, בעת איך האָב שפּעטער געלערנט מיט דאָרקע'ן און בעת איך בין דערנאָך אַליין געזעסען בײַ זיך אין צימער און געלעזען אַ בוך. מיר איז זיך נישט אײַנגעזעסען און איך בין געוועזען אויפגערעגט. פאַרנאַכט בין איך אַרײַן צו איהר אין צימער. זי איז געזעסען איבער אַ צײַטונג, מיט אַ טוך אויף די אַקסלען, מיט האַלב-פונאַנדערגעפאַלענע האָהר, פון וועלכע עס האָבען געהאַלטען בײַם אַרויסשפּרינגען איהרע אַש-קאָלירטע קעמעלעך, און די בלוזקע איהרע, אַ פרײַע, פון טערקישער מאַטעריע, איז נישט געווען אַקוראַט פערשפּיליעט. איך האָב מיך אַנידערגעזעצט אַנטקעגען איהר אויף אַ שטוהל און האָב געפיהלט, ווי עס וועהעט אויף מיר די וואַרימקייט פון איהר לײַב. אין די פענסטער איז געשטאַנען דער ווינטערדיגער פאַרנאַכט, אַ חמאַרנער און אַן אײנזאַמער, און ער האָט זיך אומגעהויער געפּאַסט צו מײַנע געדאַנקען. איך האָב פערוואָרפען אַ פוס אויף אַ פוס און געזאָגט:

— צו וואָס לייענט איהר איצט, מאַניע. ס'איז שוין פינסטער...

אַפּנים, אַז מײַן קול האָט געציטערט און אַז אָט דאָס ציטערניש האָט זיך אויך איהר איבערגעגעבען. זי איז בלייך געוואָ-

רען , האָט אויפגעהויבען אויף מיר די אויגען און נישט געראָטען אַ שמייכעל געטהאָן . זי האָט זיך אָבער באַלד פערריכט , און , ארויסציהענדיג אַ האַנד פון אונטער'ן טוך , האָט זי געקלאַפּט מיט די בלייכע לאַנגע פינגער איבער'ן טיש און געזאָגט :

— איהר מיינט , עס שאַדט צו די אויגען ?

און זי האָט איבערגעקעהרט די צייטונג אויף דער אַנדער זייט .

איצט האָב איך דייטליך געפיהלט , אַז די פרוי איז גלייכגילטיג צו מיר . דאָס האָב איך געזעהן אָן איהרע אויגען , אָן איהר אָטעם און אָן איהר רוהיגען גוטען שמייכעל . נאָר מיר איז געוועזען אַלץ-איינס . אין אַ מינוט אַרום האָב איך מיך דערפיהלט ווי אַ פּיראַט , וואָס האָט זיך אָנגעשטויסען אין'ם שטורמישען ברויזענדען ים אויף אַ קליין לאָדקעלע , אין וועלכען עס איז געזעסען אַ שענע און אַ הילפלאָזע פרוי . ביי מיר אין די הענד זענען געלעגען אַלע מעגליכקייטען , און גאַנץ רוהיג האָב איך געטראַכט פון די גרעסטע זינד , וואָס קענען דאָ , איצט , דורך מיר , פערווירקליכט ווערען — אפילו ביז אַ מעסער , ביז דער'הרג'ענען , ביז די שטוב אונטערצינדען . איך האָב אויף טשיקאַווע מיר פאָרגעשטעלט די סאַמע שרעקליכסטע פון זיי און האָב פעררויכערט אַ פּאַפּיראָס . דעם רויך האָב איך ארויסגעבלאָזען מיט אַ בעזונדער רוגזה , ווי אַ גזלן , וואָס געהט אָבטהאָן זיין בלוטיג שטיקעל ארבייט און אין די ווינקלען פון צימער האָב איך געזוכט אַזאַ זאַך , וואָס זאָל מיר קענען טויגען , ווי אַ האַק , למ״ל . נאָר זי האָט געלעזען און איך האָב מיך אויפגעשטעלט . די פערקלערטע פאַרנאַכט-לופט איז געדיכטער געוואָרען , און אַז מען האָט געקוקט אין דרויסען , האָט זיך געדאַכט , אַז ערד און הימעל האָבען זיך צונויפגעגאָסען . די שויבען פון די פענסטער זענען בלוי געוואָרען — באַלד שפּרייט זיך אויס די לאַנגע ווינטערנאַכט . די פינף הייליגע וועלען מיט ליכטיגע פענסטער אַראָבנידערן אין אַ שוואַרצען שטומען תהום , די צייט וועט זיך אינגאַנצען אָבשטעלען , און אַז מען וועט אָבטהאָן ווער ווייסט וואָס פאַר אַנ'אַרבייט , און אַז מען וועט איבערלייענען דאָס דיקסטע בוך ,

וועט ערשט זײַן זעקס א זײגער. איך האב געמאכט א פּאר טריט איבער'ן צימער און בין צוגעגאנגען צו מאניע'ן.

— מאניע — האב איך זי אנגענומען פאר'ן האנד, ארײַנפאלענדיג פּלוצלונג אין א ווײכען טאָן: מײַן טאָן, — מיר איז לאנגווײליג, שרעקליך, שרעקליך לאנגווײליג. איך בין בײַ אײַך אין שטוב און איך האב אײַך ליעב... איהר ווײסט? אבער שטארק, מאניע...

עמיץ, פּונקט ווי דער טרײַבער פארנאכט וואלט עס געוועזען, האט מיך א בויג געטהאָן, איך בין צוגעפאלען צו איהר ברוסט, הײב זי ארומגענומען און געקושט אויף דעם אָפּענעם, ווײכען און ווארימען האלז, אין די ליפּען, אין די אויגען, אין די האָהר, און, אונבעמערקט פאר מיר אלײן, זענען מיר ארויסגעפאלען א פּאר טרעהרען. אפנים, אז אָט די טרעהרען, וועלכע איך האָב גארנישט געפיהלט, האבען אויף איהר געהאט מעהר ווירקונג, איידער מײַן ליעבע. זי האט מיך ארויפגעזעצט אויפ'ן שויס, און, גלעטענדיג מיך איבער די באקען און די האָהר, האט זי מיט א ווײכער אנגענעהמער נערוועזיטעט און שוועסטערליכקײט גערעדט:

— בערוהיג זיך, מײַן יונגעל... קינד מײַנס, שא, שא, בערוהיג זיך... קינד מײַנס...

זי איז געוועזען א פרוי פון הויכער וואוקס און פון גרויסער מאס, און מיר איז אינגאנצען צוואנציג יאהר געוועזען. זיצענדיג בײַ איהר אויפ'ן שויס, האט ווירקליך געקענט זײַן ענליך דערויף. נאָר מיר איז אונגעהויער גוט געוועזען פון איהר שעפּטשענדיגען קול, פון איהרע לאָקען, א גרויסע ווארימקײַט האט אויף מיר געוועהט פון איהרע הענד, פון איהר לײַב, און מעהר האב איך גארנישט בעגעהרט. איך האב צוגעמאכט די אויגען און געלעגען אויף איהר שויס. עס זענען מיר אוועקגעשוואומען די וואנד, די פּאָדלאגע, דער טיש. אלײן בין איך אויך אוועקגעשוואומען און אנשטאט מיר איז נאָר געבליבען דאס הארץ מײַנס, וואס האט הויך געקלאפּט און וואס איז פול געוועזען מיט וואונדערליכען תענוג. איך געדענק נישט ווען און ווי אזוי האב איך דערזעהן דעם אנגעצונדענעם לאמפּ, דאס עס-צימער, מײַן

תלמיד און די דיענסט. איך האָב געטרונקען זיסען טהיי און נעבען מיר איז געלעגען ברויט מיט פוטער. אונטער'ן פענסטער האָט זיך דער ווינד געראַנגעלט מיט די לאָדען, עס האָט זיך געהערט, ווי ער שפּרינגט אָב פון זיי און פאלט תיכף צו מיט אַ בייזען ליאַרם. און דערנאָך האָט מיר די בעל-הבית'טע אַ וואונק געטהאָן מיט'ן פינגער, און אַז איך בין צוגעגאַנגען, האָט זי מיר שטיל און עטוואָס שטרענג געזאָגט:

— מעהר זאָל זיך דאָס ביי אייך נישט איבער'חזר'ן . . . דאָס טאָר זיך ביי אייך נישט טרעפען . . . , בשום אופן נישט!

און באַלד גאָר שטיל:

— דערצעהלט קיינעם נישט ... קיינעם נישט. געדענקט-זשע.

אודאי האָב איך איהר צוגעזאָגט. נאָר איך האָב דערפיהלט, ווי עמיצער וואָלט בלאָס געמאַכט מיין בלוט און וואָלט מיך וואָכעדיג געמאַכט. פאַרוואָס זאָל זיך דאָס נישט איבער'חזר'ן? און פאַרוואָס עפּעס טאָר זיך עס ביי מיר נישט טרעפען? ווער האָט עס אַזוי גוזר געווען איבער מיר? און נאָכאַמאָל: פאַרוואָס טאָר זיך עס עפּעס ביי מיר נישט טרעפען? איך בין אַרויס אין דרויסען און האָב מיך געשטעלט אין ווינד: ער האָט מיר אָבגעקיהלט דעם שטערן און בעשאָטען מיט שיטערן שטעכיגען שניי.

דערנאָך זענען אַוועק די זעלבע גרויע טעג, וואָס פריהער. עס איז געקומען דער מאַן, איז אָבגעווען עטליכע וואָכען אין דער=היים און איז ווידער אַוועקגעפאָהרען. איך האָב געזעהן, אַז זי האָט ליעב דעם מאַן. אין די בעציהונגען צווישען כיר מיט איהר איז קיין נייעס נישט אַריינגעטראָטען. זי איז געווען בעל-הבית'טע און איך לעהרער, נאָר דאָך איז געווען אַ ווייכקייט, עפּעס שוועסטערליכעס אין איהר קוק צו מיר, אין איהר שמייכעל, וואָס מיך האָט אייגענטליך גאָרנישט געוואָרימט. עס קען זיין, אַז איך האָב זיך בעדאַרפט פאַר איהר שעמען, מחמת יענעם פאַרנאַכט. נאָר דאָס איז נישט געווען. איך האָב זיך נישט געשעמט, און יענע זיסע מינוטען זענען מיר צורונען אין זכרון, און ביי=נאַכט, אַז איך האָב זיך געלעגט שלאָפען און געטראַכט

פון יענעם פארנאכט, האט זיך מיר דאס הארץ נישט אנגעצונדען מיט פרייד, און מיר איז געוועזן אומעטיג און נודנע. פון לאנגווייליגקייט האב איך זיך אויסגעלערנט צו קוקען לאנג אויפ׳ן הימעל און אויפ׳ן שניי און איך בין באלד פראקטיש געווארען, ווי א מויער. איך האב געוואוסט, אז אויב די גרויקייט פון האריזאנט איז צוצויגען, וועט ארויספאלען א נאסער שניי; און אויב דער עק הימעל, וואס אין מעריב, ווערט דונקעל און בלייאיג — וועט זיין א גרויסער פראסט. איך בין געשטאנען ביים פענסטער און האב נאכגעקוקט די קראהען, די שפיצען בוימער פון וויטען וואלד, די טריבע האריזאנטען, דעם שניי. קראהען, האב איך בעמערקט, פליהען אפטער זאלבענאנד, נאר, פליהענדיג, פערלירען זיי זיך. דעמאלט שטעלט זיך איינע צו, קעהרט דעם שנאבעל אין אלע זייטען, זוכט מיט די שווארצע אויגען די צווייטע און רופט זי לאנג. און אז עס קומט די צווייטע, לויפען זיי ווידער צוזאמען און פערלירען זיך ווידער.

— שווער איינצוהאלטען א יונגען לעהרער אין א העק...— האט מיר איינמאל א זאג געטהאן די בעל-הבית׳טע, — אז איך זעה אייך ביים פענסטער, דאכט זיך מיר, אז איהר שטעהט אין א שטייג...

און איך האב איהר אין געדאנק געענטפערט, אז א ביסעל איז זי שולדיג דערין. איך בין יונג און איינזאם, זי איז שען און ליעב, געהט זי ארום איבער׳ן שטוב, ווי א בעל-הבית׳טע, היט דאס קינד, פאסט אויף די מיטאגען און האט ליעב דעם מאן. און איך בעדארף לערנען דאס דאזיגע קינד, קוקען אויפ׳ן שניי און לייענען ביכער. נאר דאס איז נישט מעהר געוועזן ווי א פאזע אין געדאנק, ווארום איך האב זיך איינגענטליך שטאלץ מיאש געוועזן פון איהר און האב אפט געטראכט, אז ווען איך זעה זי אין א גרויסע שטאדט, וואלט איך זי מסתמא נישט בעמערקט. א שענע פרוי איז זי. אין די גרויסע שטעדט זענען אבער פארהאן שענערע פון איהר, קליגערע, מילדערע און אינטעליגענטערע. אין די גרויסע שטעדט איז פארהאן אויך יענס וועזען, דאס מאטעווע מיידעל, וואס איז פערשלייערט אין א צארטען בלויען נעבעל

און האט טיפע דונקעלע אויגען מיט לאנגע זיידענע ברעמען, וואס איז מיר נאך אונבעקאנט, נאר וואס קומט מיר צו-חלומען און אויפ'ן וואהר, איינגעוויקעלט אין בלויען נעבעל, א ווייטע און א געהיימע, א פערבארגענע און אנ'אונשולדיגע, און בעשיט מיין חלום און מיין וואהר מיט ליכטיגע פעריל. יענס וועזען, וואס האט זיך געהיים און שטיל אויסגעוויקעלט אין מיין דמיון צו מיין דרייצעהנטען יאהר און געהט מיר פון יענער צייט נאך און היט מיך, און וואס זי איז מיר שטענדיג מוחל, ווען איך פערראט זי אויף א לעבעדיגע פרוי, וואס קען לאכען, קאקעטירען און נארען. זי ווייס, אז איך טהו עס פון אומעט אדער פון בענקשאפט נאך איהר.

איך האב אנגעהויבען געהן צום וואקזאלעכיל, א קליינס, א רויט'ס און א שלעפעריג'ס. א מעת-לעת זענען דורכגעגאנגען אלט פאסאזשיר-צוגען, און פיער פון זיי האב איך געקענט זעהן. און אט די פיער צוגען האבען ביי מיר אראבגענומען פון פלייצע פיער שווערע שעה'ן. א שעה אויף א צוג. פון אנהויב איז געווען ניט לאנגווייליג צו ווארטען אויף דעם קליינעם וואקזאלעכיל און דערווארטען זיך אויף א צוג, וואס האט מיט גרויס גאוה און ליארם, ווי א רייכער פעטער, געשענקט דעם שלעפעריגען סטאנציעלע א פאר קאכיגע מינוטען. איך פלעג קוקען אין די וואגאנפענסטערליך און בעטראכטען דעם גרויסען פערשידענארטיגען עולם, פון וועלכען עס האבען זיך נאר ארויסגעזעהן די קעפ. קעפ פון מאנסביל, קעפ פון פרויען, אלטע און יונגע, קינדער. אפטמאל בין איך געווען זיכער, אז אט, באלד, וועל איך דערזעהן יענס מיידעל מיט די זיידענע ברעמען, אין נעבעל פערהילט, א מינוט-נאר, א רגע-נאר, און זי וועט מיר א שמייכעל טהאן, און דער שמייכעל וועט מיך אויסלערנען ווי אזוי זי צו געפינען. און טיילמאל האב איך זי געזעהן. זי האט ארויסגעקוקט פון גאנצען פענסטעריל, ווי אנ'איידעלער פארטרעט פון א בעשיידענער ראם, מיין אויג האט זיך איינגעוועבט אין איהרען און דער צוג האט זי אכזריות'דיג אוועגעטראגען. וואוהין איז זי געפאהרען? האט זי געשמייכעלט? נאר שען זענען געווען די צוגען ביינאכט: די ליכטיגע

פענסטערליך מיט די בעשאטענטע פנים'ער, און דער רויך פון לאקאמאטיוו, א געמישטער מיט פונקען, וואס האט געמאכט דעם איינדרוק פון א ווייסען וואלקען, אין וועלכען עס שטעקען גאלדעשפיזעליך. דער גאנצער צוג איז אונגעהויער נערוועזיש, עס קאכט אין איהם דאס בלוט, ווי ביי טויזענד יונגע פערד, וואס דארפען איבערשפרינגען א גרוב, און אט גיט א טאנצענדיגען פייף דער קאנדוקטאר, און דער לאקאמאטיוו גיט זיך אונגעדולדיג א ציה פון ארט, פונקט ווי זיין הארץ וואלט געווען אנגעזאפט מיט א ים פון פרייד, וואס עמיצער האט געוואלט ביי איהם אויסהאפען. און מיר איז אויך פרעהליך, און א פרעהליכער רייד איך צום שכור'ען נאטשאלניק פון דער סטאנציע און מיר פעררויכערן ביידע. עס רייסט אונז דער פעלד-ווינד די היטלען פון קאפ, פונקען שפרינגען פון אונזערע ברענענדיגע פאפיראסען, וואס מיר האלטען אין מויל, און מיר איז פרעהליך. אויפ'ן וואקזאל האב איך זיך בעקענט מיט דער גאנצער דיענערשאפט: פון דעם שכור'ען נאטשאלניק ביז דעם נארישען און אומגעלומפערטען טעלעגראפיסט. צו דעם שכור'ען נאטשאלניק בין איך געווארען אנ'אריינגעהער. ער האט געהאט א טאכטער, א יונג מיידעל, א מאוס'ע, מיט א שמאל געזיכט און מיט א לאנגער נאז. זי האט גארנישט שלעכט געשפיעלט ראיאל און אין קארטען. נאך עטליכע קאנען אין קארטען האט זי מיר אויפגעשפיעלט עפעס פון שאפענ'ען און ליסט'ן. שאפענ'ס שטיק איז געוועזען א לירישע און אנ'איינגעהאלטען-טרויעריגע, פונקט ווי עמיצער וואלט געוואלט הויך א זיפץ טהאן אין א רייכען דונקעל-בעלויכטענעם זאל און וואלט זיך שעמען. איך האב זיך געזעצט אין א ווינקעל, האט אראבגעלאזט דעם קאפ, ווי א פער'משפט'ער, און, אריינדרינגענדיג אין די צארטע לירישע קלאנגען, האט מיר באנג געטהאן מיין יוגענד, מיין איינזאמקייט און די טעג מיינע, וואס געהען אוועק אין גארנישט. ליסט איז געווען, פערקעהרט, א קאכיגער, א שטורמישער, ווי א געוויטער, און איהם האט זי געשפיעלט אויף צולעצט. און עס איז טאקע פרעהליכער געווארען. אויפשטעהענדיג פון ראיאל, האט זי פאר מיר קיין אנדער כיבוד נישט געהאט, אויסער א גלע-

וֶעל בראָנפען. נאָר דערויף האָט זי, אַפּנים, רעכט געהאַט, וואָרום איהר טאַטע איז געוועזען אַ שכור, און די מאַמע איהרע, וואָס האָט אַליין נישט פיינט געהאַט דעם ביטערן טראָפּען, איז אַנטלאָפען פון דער־היים מיט עמעס אַ גרויסען שכור, אַ טשינאָווניק. און אין שטוב איז ביי זיי געוועזען אַ תהו־ובהו. אויף דער ערד האָבען זיך געוואַלגערט וואַנד־בילדער און די בעטען זענען נישט געוועזען צוגעבעט. נאָר דאָך איז זי געוועזען אַ וואויל מיידעל, אפשר זעהר אַ וואוילע, און זי האָט מיט׳ן גאַנצען הארצען נישט געקענט פערשטעהן, ווי אַזוי זאָג איך זיך דאָס אָב פון אַ גלעזעל בראָנפען.

— טרינקט!—האָט זי זיך בייז אויפגעשטעלט פאַר מיר— איך הייס! איך בעפעהל! אַניט, געהט נישט אהער.

עטליכע מאָל האָב איך אויסגעטרונקען. דערנאָך זענען מיר געוואָרען גרויסע פריינד, און, דאַכט זיך, אַז איבער מיין פערזאָן איז אָבגעשטויסען געוואָרען דער נאַרישער און אומגעלומפּערטער טעלעגראַפיסט, וואָס איז, קענטיג, געוועזען איהרער אַ גרויסער מקורב. מיט דער צייט האָב איך אַרויסגעזעהן, אַז דאָס מיידעל איז זעהר אַ בעגאַבטע. זי איז געוועזען אויסערגעוועהנליך ריהרעוודיג און בעוועגליך, ווי אַ קאַץ, און די הויט פון איהר פּנים איז איהר געוועזען אַזוי געהאָרכזאַם און פלייסיג, אַז זי האָט געקענט נאָכקרימען יעדען בעקאַנטען, נאָכמאַכען אַלטעטשקע בייזע, אַלטעטשקע גוטע, שמייכלענדיגע קינדער, געוויין, געלעכטער און שרעק. און איהר פּנים איז מיר שוין נישט אויסגעקומען אַזוי העסליך. פערקעהרט, איך האָב אויסגעפונען אין איהם זעהר סימפּאַטישע שטריכען, אמת׳ן חן, וואָס קען און מוז צוציהען. גערופען האָט מען זי נאַטאַשע, און איינמאָל האָב איך איהר געזאָגט:

— אַ שאָד, נאַטאַשע. פאָהר אַוועק ערגעץ אין אַ גרויסער שטאָדט און קום־אָן אויפ׳ן סצענע. וואָס זיצסטו אין אַ העק? דאָס טעאַטער־לעבען איז, נאַטאַשע, אַ פרעהליך לעבען... נעהם און פאָהר אַוועק.

נאַטאַשע האָט אָבער נאָר געוואַרט דערויף. זי האָט אַ שפּרונג

געטהאָן אין דער־הויך און האָט מיר צעוואָרפען מײַנע פערקעמטע האָהר. דערנאָך האָט זי מיך אָנגעכאַפּט בײַם האַנד און געצוואונגען מיך צו טאַנצען, און אַז מיר זענען בײדע מיד געוואָרען, האָט זי מיך אַנידערגעזעצט נעבען זיך אויפ'ן קושעטקע, און ארויסשלעפּענדיג דעם שניפּס פון דער זשילעט, האָט זי קאָמיש צוגעשאָקעלט מיט'ן קאָפּ און געזאָגט:

— וואָס דאַרף איך די סצענע? אויף וואָסערע צרות דאַרף איך זי? זשיראַק...

דאָס לעצטע וואָרט האָט זי אַרויסגעזאָגט מאָרנע חנ'עוודיג. דערפאַר האָט זי מיר באַלד געשפּיעלט שאָפּען'ס א סאָנאַטאַ, און די תהו־ובהו'דיגע שטוב, וואו דער טאַטע מיט דער מאַמע'ן האָבען געטרונקען בראָנפען, איז אָנגעפילט געוואָרען מיט איידעלע, צאַרטע און ליריִשע קלאַנגען. איך בין געזעסען בײַ איהר פון פלײַצע און האָב אין די דאָזיגע קלאַנגען געפיהלט א זומערדיגען פאַרנאַכט, עס שטאַרבען די לעצטע רויטע שטראַהלען אויף די שפּיצען פון שלאַנקע סאָסנעס, און דערבײַ שטעהט א הײַזעלע, זאָל עס זײַן געמאָלט אויף בלוי, מיט אַנ'אָפענעם פענסטער, און פון דאָרטען קוקט אַרויס אויף דעם גוסס'דיגען פורפור א מעלאַנכאָליש און בלאַס פרויען־פּנים. עטוואָס אָפען איז דער האַלז, א נאַיאַווער און א ווײַסער, דונקעלע לאָקען שלענגלען זיך צעוואָרפען אַרום שטערן, די דונקעל־בלויע אויגען זענען ברײַט פונאַנדערגעעפענט און דער לעצטער פורפור ריהרט ציטריג אָן איהר זײַדענע ברעם. און לאַנג איז מיר נאָכדעם געשטאַנען דאָס געזיכט פאַר די אויגען. איך ווײס ניִשט, מיט וואָס עס וואָלט זיך געענדיגט מײַן בעקאַנטשאַפט מיט נאַטאַשע'ן, ווען ניִשט א צופאַל, צוליעב וועלכען איך בין שוין כמעט ניִשט געגאַנגען מעהר אַהער און האָב אינגאַנצען פערגעסען אָן מײַן בעל־הבית'טע.

דאָס איז געווען אין א פשוט'ען ווינטערדיגען פאַרנאַכט, ווען איך בין, ווי אַלעמאָל, געקומען אויפ'ן סטאַנציע. עס איז אָנגענאַנגען א לאַנגער פּאַסאַזשיר־צוג און איז באַלד אוועקגעגאַנגען. איך האָב אַרײַנגעקוקט אין אַלע פענסטערליך, פרעהליכע, ליב־

טִינגע, און, לויט געוועהנהייט, האָבּ איך, קוקענדיג אין די פענסטערליך, מִיט'ן אִינסטִינקט אין דער-שטִיל גערופען:

— קומט עמיץ אראָב צו מִיר! געפִינט זִיך דען נִישט אין אָט די אלע וואגאָנעס איין יונגע שענע פרוי?

מיין רופען האָט, פערשטעהט זִיך, קיין ממשות נִישט געהאַט, און א דורכגענומענער פון קעלט, בּין איך אריין אין וואָקזאל. דאָס ערשטע מאל פאר די גאנצע צייט האָבּ איך דאָרט אִיצט געטראָפען א פּאסאזשִיר, און נאָך א מיידעל דערצו. נאָר צו ווע מען אייגענטליך האָט זי געקענט קומען? אָבּער שוין ווי איך בּין געשטאנען נאָהענט צו אִיהר, האָבּ איך דערפִיהלט מִיט'ן הארצען, מִיט'ן אִינסטִינקט, מִיט'ן געדאנק און מִיט מיין גאנצען בּלוט, אז חלום ווערט וואָהר אָדער אז וואָהר ווערט חלום, אז דאָס אִיז יענס מיידעל-געשטאלט, וואָס האָט בּעשאָטען מיינע חלומות מִיט לִיכטִיגע פּערִיל, וואָס האָט זִיך געווִיעגט פאר מיינע אויגען אִין א דונקעל-בּלויען-נעבּעל, וואָס האָט שטענדִיג געהאַלטען אויף דער-וואך מיינע נערווען, און אז אִיצט שטעהט זי פאר מִיר רעאַל, ווי דער נאטשאלנִיק מִיט דער רויטער נאָז אָדער ווי דער וואָקזאל-שומר. און איך האָבּ געמוזט אויסזעהן שרעקליך. אָבּער אויך אִיהרע אויגען האָבּען אויסגעדריקט ערשטוינונג, אויך זי האָט אויסגעזעהן ווייט נִישט רוהִיג, פונקט ווי פאר אִיהר וואָלט פּלוצלונג ענטפּלעקט געוואָרען א וואונדערלִיכער חלום. איך געדענק נִישט אקוראט, וויפִיעל צייט עס אִיז אוועק בּיז מִיר האָבּען אָנגעהויבּען ריידען. די צייט האָבּ איך נִישט געפִיהלט, ווי איך האָבּ נִישט געפִיהלט, אז איך אָטעם. איך האָבּ גאָר געזעהן, אז דאָס אִיז זי, און נִישט בּלויז מִיט די אויגען — מִיט'ן גאנצען בּלוט: אזוינע האָהר, אזוינע אויגען, אזא וואוקס, אזוינע לִיפּען, בּאקען, אזא שטערן. אפילו די קליידער דיזעלבּע.

און בּאלד האָבּ איך געוואוסט, ווי אזוי זי אִיז געקומען אהער. דאָס אִיז געווען א צופאל. בּעדארפט האָט זי גאָר פאָהרען ווייטער, נאָר אויף דער סטאנציע, וואו דער צוג שטעהט אזוי ווענִיג, האָט זִיך אִיהר גראָד פערגלוסט צו געבּען א טעלעגראמע. בּיים טעלעגראפִיסט אִיז ארוים בּיי אִיהר א סכסוך, און

דערווייל איז אַבגעגאַנגען דער צוג צוזאַמען מיט איהרע זאַכען. איך האָב געטהאָן, וואָס מען טהוט אין אַזוינע פעלען, און מיר האָבען באַלד פערגעסען אָן זיי. דאַכט זיך, אַז מיין גוטער און שכור'ער נאַטשאַלניק האָט טעלעגראַפירט פון מיינטווענען, אַז די זאַכען זאָלען פערהאַלטען ווערען ביי דער נאָהענטער סטאַנציע. נאָר יעדע רגע האָט מיך אָנגעשטרענגט ביז וועהטאָג, איך האָב איהר געקוקט אין פנים אַריין מיט אַ געוואַלדיגער איילעניש, ווי מען קוקט אַריין אין אַ טייערן בילד, וואָס איז אַמאָל פערלאָרען געגאַנגען און איז דערנאָך פלוצלונג געפונען געוואָרען. און איך האָב געלעזען אויף איהר פנים: ער, צי נישט ער? זי איז געוועזען יענע, וואָס האָט געהאַלטען אויף דער וואָך מיינע נערווען, און איך האָב געמוזט זיין יענער, וועלכען זי האָט געזעהן אין חלום. און, שטעהענדיג געגענאיבער, האָבען מיר איינע ביי די אַנדערע געלעזען דאָס פנים, טיעף, שטיל און לאַנג. דערנאָך האָט זי מיר אָנגענומען ביים האַנד און האָט נאָר איין שמייכעל געטהאָן:

— דאָס איז ער!

און ביי מיר אין האַרצען האָט זיך פיבעריש אָבגערופען:

— דאָס איז זי! דאָס איז זי! דאָס איז זי!

אויפ'ן וואָקזאַל איז געוועזען קאַלט און נישט־היימליך, אויפ'ן צוג, מיט וועלכען זי וואָלט געקענט אָבפאָהרען, האָט מען בעדאַרפט וואַרטען גאַנצע פינף שעה, און איך האָב זי אַוועקגעפיהרט צו מיר. געהענדיג, האָב איך געקוקט אויף איהר טראָט, דערויף, ווי אַזוי זי שטעלט דעם פוס, ווי אַזוי זי האַלט די הענד, דעם קאָפּ, ווי אַזוי עס זעהען זיך אַרויס די האָאר אונטערן הוט — און דאָס אַלץ איז מיר אויסגעקומען העכסט בעקאַנט און אונבעקאַנט, זעהר נאָהענט און עפּעס ווייט, ווי אַ פריהלינג־פאַרנאַכט, ווי אַ יוגענד־מעלאָדיע, וואָס דערמאָהנט אָן עפּעס זעהר נאָהענטעס און מען קען נישט געדענקען וואָס און וואו. און אַז איך בין געקומען מיט איהר אַ היים, האָט אפילו די בעל־הבית'טע געהאַט אַזאַ איינדרוק, ווי איך וואָלט געבראַכט אין שטוב אַריין זעהר אַ נאָהענטען פריינד מיינעם, און זי האָט זיך זאָגאַר געפרובט בעליידיגען, פאַרוואָס איך האָב פערבאָרגען, אַז איך געה

בעגעגענען אזא וויכטיגען גאסט. נאר די גרעסטע אנשטרענגונג מיינע איז געווען, בעת דאס מיידעל האט גענומען אבשפילען דעם מאנטעל. איך בין געווען זיכער, אז זי טראגט א ברוין יאקעלע מיט א ברייטען ווייסען קראכמאלענעם קראגען, און מיר האט זיך עטוואס א וויניג געטהאן די פאדלאגע, בעת איך האב איהם אראבגעצויגען, דעם מאנטעל, און האב דערזעהן: א ברוין יאקעלע מיט א ברייטען ווייסען קראכמאלענעם קראגען. נאר באלד האב איך שוין נישט געפיהלט קיין אנשטרענגונג, און דאס געפיהל פון וועלען זיך דערמאהנען איז פערשוואונדען געוואָרען. איך האב געהאט א גאסט, מיין גאסט, וואס איז געקומען צו מיר אין מיין פערשלאפענעם ווינקעל. עס איז א טעות: זי האט נישט בעדארפט פאהרען ווייטער, זי האט קיינע טעלעגראמעס נישט געגעבען, דער צוג האט איהרע זאכען נישט פערפיהרט. דאס איז זי געקומען צו מיר, געוואהר ווערען מיך. עס האט זי געצווינגען צו מיר, ביינאכט האט זי מיך אין חלום געזעהן, איז זי געקומען, און אז מיר האבען זיך געזעצט ביים טיש, האבען מיר זיך נישט געאירצט. מאניע האט געשטעלט טהיי, און מיר האבען גערעדט, און, ריידענדיג, איז קיינער פון אונז נישט רויט געוואָרען. איך האב איהר עפעס גערעדט וועגען זיך, נאר אויבערפלעכליך און נישט דראמאטיש, ווייל מיר איז טייער געווען איהר נשמה, וואס האט געקענט וועה טהאן דערפון. דאסזעלבע האט זי אויך געטהאן. און איך האב געוואוסט ווי זי הייסט: א פשוט'ען, א ליעבען יודישען נאמען האט זי געהאט — דינה, וואס האט זיך אנגענעהם געוויקעלט ביי מיין אויער.

זי האט זיך פריי און לייכט געהאלטען מיט מאניען און מיט'ן בעל-הבית, א יונגערמאן מיט פרעטענזיעס אין א שווערער מענש — ווי עס טרעפט מיט ענערגישע און נאטירליכע מיידליך. און אז בין אריין מיט איהר צו זיך אין צימער, האט זי ארויסגעוויזען א סך נאאיווע הילפלאזיגקייט און בעשיידענקייט, וואס איז געווען ענליך אן צניעות. זי האט זיך מילד געטוליעט צו מיר מיט אראבגעלאזטע אויגען און מיט גערויטעלטע באקען. א שטילער שמייכעל האט איהר געבלאנזשעט אויף די ליפען, עס

האָט איינגעהאַלטען געציטערט איהר אָטעם, און מיר איז ליכטיג און ריין געוועזען אויפ'ן האַרצען, און איך האָב איהר שטיל געזאָגט:

— ליעב האָב איך דיך...

מיר זענען לאַנג און שווייגענדיג געזעסען. דערנאָך האָב איך זי ווידער אַמאָל בעטראַכט. ווי אַזוי האָט זי אויסגעזעהן? זי איז געוועזען נישט קיין הויכע, אַ דינע, אַ מאַטעווע, מיט ברוינע געקרייזעלטע האָהר און מיט ברוינע אויגען. דאָס רעדעלע אין אויג, וואָס רינגעלט אַרום דעם שוואַרצאַפּעל, איז געוועזען פּונקט אַזוי ברוין און אויך מיט אַזאַ שיין, ווי די האָהר. אויף איין באַק, נישט ווייט פון מויל, האָט זי געהאַט אַ שוואַרץ געבאָהרען פּינטעלע... נאָר ווי קען מען מיט ווערטער איבערגעבען שענקייט? זי איז געוועזען שען, כאָטש זי האָט נישט געהאַט קיין קלאַסישע מויל און נאָז. די שענקייט איז, אפנים, געלעגען אין דער אינערליכער ריינקייט, וואָס דאָס פּנים האָט אויסגעדריקט, אין דער פרישקייט פון די געזיבעצניגע און אין דער קינדישקייט, אַז בחורים האָבען זי נאָך נישט געהאַלטען אין די הענד און האָבען זי נאָך נישט בעטייַלט מיט ביליגע קושען, פון וואָס דאָס צאַרטע מיידעלשע פּנים ווערט אַזוי לייכט פערוויאַלעט. און ביי דעם אַלעם — אַ זעלטענע ענערגיע, עפּעס אַ גרויסע מוטהיגקייט צוזאַמענגעוועבט מיט לעבענסלוסט. מיר איז איינגעפאַלען אַ געדאַנק, אַז איך זאָל זי אָבהאַלטען אויף עטליכע טעג, וואָרום איילען האָט זי נישט געהאַט וואָס. קען זי דען איילען, זיצענדיג מיט מיר? נאָר מיין געדאַנק האָב איך איהר נישט אַרויסגעזאָגט. מיר האָט זיך געדאַכט, אַז וואָס זי וועט פאַרנעהמען, וועט זיין גוט און גלייך. איז דאָס אַ גוטער געדאַנק, וועט ער איהר אַליין אַרויפקומען אויפ'ן זינען. און איך האָב געשוויגען. נאָר זי האָט בעשלאָסען צו פאָהרען, און אַז איך האָב זי בעגלייט צוריק צום וואָקזאַל, אונטער אַן'אויסגעשטערנטען ווינטער-הימעל, צווישען גרויסע פעלדער שנייען, אויף אַ שמאָל שטעגעלע, האָב איך געהאַט אַ פערלאַנג, צו נעהמען זי אויף די הענד און אַוועקטראָגען ערגעץ ווייט, אין אַ גרויסער, אַ פרעהליכער שטאָדט, וואו אין דער דאָזיגער פרעהליכקייט זאָל איך מיט איהר פערנעהמען אַ בע-

זונדער ווינקעל. איך בין געווען אויפֿערזיכטיג צו איהר יעדען טראָט, צו איהר יעדער בעוועגונג, און יעדער אַרשין ערד, וואָס זי איז אַדורכגעגאַנגען, האָט זיך מיר געוואָלט אויפֿהויבען און וואַרפֿען פֿאָראויס, כדי זי זאָל איהם מוזען ווידער דורכגעהן. נאָר דאָך בין איך געווען רוהיג און זיכער אין איהר, און איך האָב במעט זי נישט געפֿרעגט:

— ווען וועלען מיר זיך זעהן?

אודאי וועלען מיר זיך זעהן. און אין גיכען. אַזאַ פֿראַגע וואָלט געווען אינגאַנצען איבעריג. מיר האָבען בעדאַרפֿט אַ סך ריידען וועגען אונזער צוקונפֿט און מיר האָבען נישט גערעדט. דאָס האָט זיך מסתמא גענומען דערפֿון, וואָס אונזער צוקונפֿט האָט אונז אויסגעזעהן זעהר קלאָר און דייטליך. דאַרף מען דען ריידען וועגען אַ זאַך, וואָס איז קלאָר און דייטליך?

— נאָך אַ צעהנדליג טריט, און באַלד איז דער וואָקזאַל. דיר וועט נישט זיין אומעטיג?

דאָס האָט זי פּלוצלונג געפֿרעגט, און איך האָב געענטפֿערט:

— מיר וועט זיין אומעטיג? דיין אָטעם וועט זיין נעבען מיר. איך האָב דיך געזעהן.

— איך פֿאָהר דאָך נאָר אויף אַ ווײַלע.

און זי האָט אויף מיר אַ קוק געטהאָן פֿון אונטער'ן ברייטען ראַנד פֿון איהר הוט. איהר קוק האָט מיר טיעף עפּעס צוגעזאָגט און געטרייסט. איך האָב זיך אָנגעבויגט און אַ קוש געטהאָן אין דער קאַלטער באַק.

— מיר וועט נישט זיין אומעטיג, — האָב איך געזאָגט.

אויפ'ן וואָקזאַל האָבען מיר לאַנג נישט בעדאַרפֿט וואַרטען. באַלד האָט זיך דערהערט אַ פֿייף, דערנאָך אַ שווער סאָפּען, און אויף דעם קליינעם סטאַנציעלע האָט זיך אויסגעצויגען אַ לאַנגער צוג מיט ליכטיגע פֿענסטערליך. מיט אַ געשיקטער און פֿרעהליכער בעוועגונג איז זי שוין געווען אויף די טרעפּליך פֿון וואַגאָן און האָט באַלד אָבגעזוכט אַנ'אָרט. מיין הילף איז אינגאַנצען נישט נויטיג געווען, און איך האָב געטראַכט, אַז דאָס איז עס דאָס צניעות'דיגע

און ענערגישע מיידעל, דאָס איז זי, און פאַר איהר פּאַסט זיך עס אַראָבצושפּרינגען אויף אַ פערוואָרפען סטאַנציעלע געבען אַ דעפּעש, צוקריגען זיך דאָרט מיט'ן טעלעגראַפיסט און דורכלאָזען דעם צוג, און מיר האָבען זיך לייכט און ליעב צוקושט. אין גערויש האָב איך עפּעס געזאָגט און מיר איז נישט קלאָר געווען וואָס. נאָר דערפאַר האָב איך גוט געדענקט, ווי איך האָב איהר פערריכט דאָס היטעלע, וואָס האָט זיך עטוואָס אַראָבגעקעהרט, ווי איך האָב נאָכגעקוקט, צי זי האָט נישט פערלאָרען אַ האַנדשוה, ווי איך האָב איהר אין קעשענע אַריינגעלעגט אַנ'אַלט-געבאַקען פּיערטעל שאָקאָלאַד, ווי איך האָב אַראָבגענומען מיין מענעריש שוואַרץ זייגעריל — צו וואָס? — און געגעבען איהר אין האַנד אַריין און ווי איך האָב זיך מיט איהר אַ דריטעס מאָל געקושט, בעת דער צוג איז שוין געגאַנגען. זי האָט זיך נישט געשראָקען פאַר מיר, און איך בין דרייסט און פרעהליך אַראָבגעשפּרונגען פון דעם געהענדיגען צוג. דער צוג האָט געפּייפט געהענדיג, אַ רויט אויג האָט געקוקט פון לעצטען וואַגאָן און די סאַפערי און גערויש האָט זיך צוזאַמען מיט איהם אַוועקגעטראָגען. אַרום וואָקזאַל איז געוואָרען שטיל און וויסט.

זי איז אַוועקגעפאָהרען — און איך האָב זי גענומען אונטער'ן אָרעם און בין מיט איהר געגאַנגען צו זיך. מיט גרויס אָבגעהיטקייט האָב איך זי געפיהרט פון וואָקזאַל אַרויס, און אומזיסט האָט מיך נאַטאַשע, וואָס האָט זיך פּלוצלונג אונטערגעדרעהט, גערופען צו זיך, צוזאָגענדיג, אַז זי וועט מיר שפּיעלען פון שאָפּען'ען. און אַז איך האָב זי נישט געהערט און בין אַלץ געגאַנגען, האָט זי אַרויסגעשריען:

— איז אייך אַזוי פרעהליך צו געהן אַליין אַ היים?

זי, די גויע, האָט, אַפּנים, פערזעהן, אַז איך געה נישט אַליין, און איך האָב איהר אפילו נישט געענטפערט. אַט זענען מיר פאַרבייגעגאַנגען פאַרביי דאָס קליינע וועלדעל. פון קאַלטען הימעל פינטלען אַראָב די שטערען, פונקט ווי זיי וואָלטען ווע־לען אַראָבפאַלען און נישט קענען. עס קנאַקט דער שניי אונטער די פיס און די לופט איז קאַלט און שטייף, ווי גלאָז. נאָר איך

בין געגאַנגען מיט דינה׳ן, נישט אַלײן, און האָב פערענדיגט מײַן פּלאַן, וואָס איז מיר פּלוצלינג אײַנגעפאַלען. און מײַן פּלאַן איז געוועזען זעהר אַ פשוט׳ער: דינה וועט בײַ מיר נאָר איבערנעכטיגען און אויף מאָרגען וועלען מיר ביידע אוועקפאָהרען. וואוהין? אַ נאָמען פון אַ שטאָדט האָט מיט וואַרימע ווײַסע פליגעל אַרײַנגעפלאָכט צו מיר אין זכרון: פעאָדאָסיע. פאַרוואָס עפּעס פעאָדאָסיע, האָב איך אַלײן נישט געוואוסט. אהין וועלען מיר פאָהרען. איך האָב אין דמיון געגעבען דינה׳ן פינף טויזענד רובל, אַ סומע, וואָס דאַרף אונז קלעקען, ווי איך האָב אויסגערעכענט, אויף דער ערשטער צײַט. מיר האָבען איבערגענעכטיגט די נאַכט צוזאַמען. אין דער־פריה, אַז איך בין אויפגעשטאַנען, האָב איך איהר געהאָלפען אָנטהאָן זיך, האָב איהר צוגעשפּילעט די קנעפּליך, פונאַנדערגעלאָזט איהרע ברוינע געקרײַזעלטע האָהר און לאַנג זיי געקאַמט, און זי האָט חנ׳עוודיג און ליעב אָנגעשפּאַרט דעם קאָפּ אויף מײַן ברוסט. דערנאָך האָב איך איהר צוגעטראָגען די שיכלעך. און אַז מיר האָבען געטרונקען טהיי, האָבען צו מיר געשמײכעלט איהרע ווײַסע צײהן, און אין מיר האָט געזונגען דאָס בלוט:

— איך בין גליקליך.

בײַטאָג האָבען מיר זיך אײַנגעפּאַקט. אַ סך זאַכען האָט זי פערבראַקירט — זי האָט פײַנט גרויסע פּעק. מיט די קלײנע הענטליך האָט זי געלעגט אין קאָרב די נויטיגע זאַכען, און אַנ׳אינערליכער שמײכעל האָט אַרויסגעשטראַהלט פון איהרע אויגען. מיר זענען גיך און לײַכט פאַרטיג געוואָרען מיט׳ן פערפּאַקען, און אונז האָט נאָך געקלעקט צײַט אַרויסצוגעהן שפּאַצירען. דער הימעל איז געווען אַ רוהיגער און דער פאַרב זײַנער איז געווען אַ גרויער און אַ געדיכטער, פונקט ווי דער פאַרב וואָלט איהם געגעבען געוואָרען נישט אויף איין טאָג, נאָר אויף אײביג. מיר זענען געגאַנגען אויף אַ שמאָלען שטעגעלע, האַלטענדיג זיך פאַר די הענד מיר האָבען נישט גערעדט. זי האָט געקוקט פאָראויס, איך האָב אויך געקוקט פאָראויס, — איך האָב געוואָלט זעהן דאָס, וואָס זי זעהט, און טראַכטען דאָס, וואָס זי טראַכט.

זי האט געקוקט אויף די שפּיצען בוימער פון דעם ווייס־גרינעם וואלד—איך האב אויך געקוקט אהין, און מיר זענען געוואקסען די בוימער אונטער'ן בליק, און זיי האבען געוואונקען פון ווייטען, און געשמייכעלט. זיי זענען געווען גליקליך. דערנאך, אז מיר זענען געגאנגען צוריק, האב איך איהר אין מאנטעל פערשפּילעט א קנעפּעל, וואס זי האט פערגעסען, און איך האב געקוקט אויפ'ן ווייסען שאל, וואס זי האט געטראגען אויפ'ן קאפּ און וואס דער ווינד האט געשפּיעלט מיט זיינע עקען. און איך האב זי שטיל געפרעגט:

— באלד פאהרען מיר אוועק?

— יא, מיר פאהרען אוועק.

און אין א ווײַלע ארום האט זי צוגעגעבען:

— מיר איז איצט טייער דאס ארט. דו ביזט דא געגאנגען.

און מעהר האבען מיר נישט גערעדט. מיר האבען זיך זעהר פרעהליך צוזעגענט מיט מיינע בעלי־בתים. גראד איצט האט מאניע פערהאלטען מיין האנד, און אין א ווינקעל, בעת קיינער איז דערביי נישט געווען, האט זי געזאגט, אז זי האט מיך זעהר ליעב, אז זי קען זיך גאר מיט מיר נישט שיידען און אז דעם מאן מוז זי דאך בלייבען טריי. שוין אין צוג זיצענדיג, האב איך עס איבערגערצעהלט דינה'ן און האב זיך געסטארעט נישט צו בעריהמען זיך. אין צוג זענען געפאהרען א סך מענשען, און די ווייסע פעלדער, פארביי די פענסטערליך, האבען זיך ווי ווייסע פונאנדערגעשפּרייטע לײַלעכער געטראגען אויף צוריק. וואו־נישט־וואו האט זיך אונז א נויג געטהאן אנ'איינזאמע סאסנע אויף א ברייטען ווייסען פעלד, און דארט, ווייט, איז דער הימעל טריב, שווער און בלייאיג צוגעפאלען צו דער ערד, ווי פון זיין אייגענער משא, און עס האט זיך געדאכט, אז ער האט איינגעבראכען דעם וואלד, וואס דארטען שטעהט. נאר אט קוק איך שוין אויף דער קארב, וואס ליעגט אויף דער פאליצע, און שטראהלען טריפען מיר אין הארץ אריין: אין קארב ליעגען מיינע און דינה'ס זאכען, זיי ליעגען צוזאמען, און מיר אלע דריי פאהרען אין פעאדאסיע. נאך

אַ סאָסנע האָט זיך אַ נויג געטהאָן, אַ יונגע, אַ קליינע און אַ פערטראַכטע, און זי האָט מיר באַנג געטהאָן. מיר זענען געפאָהרען און געפאָהרען, און איך בין געזעסען און געלערנט מיט דאָדקע'ן. ער האָט געהאַלטען אין איבערזאָגען אַ ליעד אויף אויסווענינ, און מאַניע האָט מיר, פאַרבייגעהענדיג, בעמערקט:

— איהר מוזט זעהר בענקען נאָך דער נעכטיגער פרײַליין?

— פאַרוואָס מיינט איהר אַזוי? — האָב איך געפרעגט.

— ווייל איהר זענט אַזוי פערטראַכט, אַז איהר הערט אפילו נישט, וואָס דער יונגעל רעדט צו אייך. און איהר זעהט אוים בלייך.

איך האָב זיך צולאַכט און האָב זיך נישט מודה געווען, חאָטש איך האָב זעהר געוואָלט, אַז זי זאָל איבער'חזר'ן די פראַזע: בענקען נאָך דער נעכטיגער פרײַליין. אין פעאָדאָסיע זענען מיר געקומען שפּעט אין אָוועַנד. מיר זענען פערפאָהרען אין אַ גאַסט-הויז. פון דאָרטען האָט אויף מאָרגען דינה געשיקט אַ צעטעלע צו איהרער אַ פריינדין, וואָס האָט געוואוינט אין דערזעלבער שטאָדט. זי איז באַלד געקומען מיט התפעלות און מיט קושענייש און מיט אַ סך רייד. דאָס איז געווען אַן'אַלט מיידעל, מיט מאַנסבילשע מאַניערען, אַ האַמעטנע, אַ שווערע, נאָר זעהר אַ פרעהליכע און אַן'איבערגעגעבענע. זי האָט אונז געפיהרט ווייזען צימערן, וואו מיר זאָלען זיך קענען בעזעצען. מיר האָבען אויסגעקליבען אַ ווייס צימעריל, אויף צוויי פענסטער, מיט אַ באַלקאָן צום ים. אין צימעריל איז געשטאַנען אַ קליין ווייס טישעל, צוויי שמאָלע ווייסע בעטליך, עטליכע שטוהלען, און אויפ'ן וואַנד איז געהאַנגען אַ שפּיגעל. און אַז מיר זענען אַרויסגעגאַנגען אויפ'ן באַלקאָן, האָבען זיך פון איין זייט געזעהן די רויטען דעכער פון די הייזערן און פון דער אַנדער זייט דער ים. איך האָב געקוקט אויף דעם גרויסען הימעל וואַסער, אַ בעשאָטענער מיט שוימיגע קרענצליך פעריל. צוויי אונענדליכע הימלען, איינער אויבען, איינער אונטען, ביידע שפּילענדיגע, טיעפע און פאַרביגע. מיר זענען געזעסען אויף ווייסע שטוהלען אויפ'ן באַלקאָן און

האָבען געשווִינגען. אויפ׳ן שוועל פון צִימער, צורִיק געהענדיג, האָב איך איהר געזאָגט:

— לאָמִיר קויפען אַ פויגעלע.

— יאָ. — האָט זִי צוגעשאָקעלט מיט׳ן קאָפּ.

מאַניע׳ס מאַן, אַלס רייזענדער, האָט דורכגערייזט גאַנץ רוסלאַנד מִיט אַלע זײַנע פּראָווִינצען. בײַם מִיטאָג האָב איך איהם געפרעגט:

— ווִי זעהט אויס פעאָדאָסיע? דאָס אִיז עפּעס אַ שענע שטאָדט?

— פעאָדאָסיע? — האָט ער אַרײַנגעשטאָכען דעם גאָפּעל אִין קאָטליעט און האָט אַ ווײַלע צוגעוואַרט — פעאָדאָסיע אִיז זעהר אַ שענע שטאָדט, און אַ פרעהלִיכע...

און מאַניע האָט זִיך צולאַכט:

— וואָס אִיז דאָס אײַך עפּעס מִיט אַמאָל אַרײַנגעפאַלען פעאָדאָסיע אִין קאָפּ? נײַן, דאָס אִיז נִישט גלאַט... — האָט זִי געלאַכט און געשאָקעלט דעם קאָפּ מִיט אַ מִינע, ווִי זִי וואָלט מִיר אִין עפּעס חושד געווען.

— גאָרנִישט... — האָב איך געלײַקענט, בלײַך ווערענדִיג — אויף נאמנות גאָרנִישט...

— פעאָדאָסיע אִיז אַ שענע שטאָדט, — האָט ערנסט אַרויסגעזאָגט דער בעל-הבית.

נאָכ׳ן מִיטאָג, נאָך מאַניע׳ס לאַכען בִּין איך אַרײַן צו זִיך אִין צִימער און אַוועקגעגאַנגען איבער די פעאָדאָסיער גאַסען מִיט דִינה׳ן קויפען אַ פויגעלע. עס האָט געשײַנט די זון אויפ׳ן הִימעל, און אִין דער לופט האָט זִיך געפִיהלט דאָס אָטעמען פון ים. ברײַטע טאָטערשע פּנִים׳ער האָבען אַרויסגעקוקט פון די גלעזערנע קראָמען-טהִירען און האָבען גערופען קונים און מִיר האָט זִיך שוין נִישט געוואָלט קײן פויגעלע. אָנשטאָט דעם בִּין איך אַרײַן מִיט דִינה׳ן אִין אַ קראָם, וואו איך האָב איהר געקויפט דונקעלע אויסלענדִישע קעמעלִיך צו די האָהר און ווײַסע שִיכעלִיך מִיט ברײַטע ווײַסע זײַדענע בענדלִיך. מִיר האָבען בעצאָהלט פון די פִינף טויזענד רובל און זענען נעגאַנגען מִיט שטִיל-זִינגענדע

הערצער צו אונזער ווײַס צימעריל מיט'ן באַלקאָן צום ים. פאַרנאַכט איז דער הימעל געווען אַ האַלבער אַ העל-בלויער און אַ האַלבער אַ רויטער. דער ים האָט נאָכגעטהאָן דעם הימעל: ער האָט זיך אויך צוטײַלט מיט די פאַרבען — אַ האַלבער אַ העל-בלויער און אַ האַלבער אַ רויטער. נאָר די חוואַליעס האָבען געטראָגען אויפ'ן קאָפּ ראָזע קרענצליך פערעל פון שוים.

מיר האָבען זיך ווידער געזעצט אויפ'ן באַלקאָן, אויף די צוויי ווײַסע שטוהלען, און האָבען געקוקט אויפ'ן הימעל און אויפ'ן ים. פון ערגעץ האָבען זיך דערטראָגען די קלאַנגען פון אַ ראָיאַל, שטילע, האַלבע און נישט דײַטליכע. נאָר באַלד האָבען זיי זיך געשטאַרקט, זענען געוואָרען העלער, יעדער קלאַנג, יעדער טאָן איז אָנגעפילט געוואָרען מיט זײַן נשמה, און צווישען אַט די אַלע נשמה-קלאַנגען האָט טרוימעריש געשוועבט שאָפּענ'ס נשמה. דאָס האָט מען געוויס געשפּילט שאָפּענ'ען. דער ראָיאַל האָט דערצעהלט פון אַ שטילען טאַנץ. דאָס האָבען מײדליך געטאַנצט, אין ווײַסע שיכעליך, מיט פונאַנדערגעלאָזטע בלאָנדע האָהר, אין אַ מיטען וואַלד, אין אַ מיטען נאַכט, מיט בלויע פאַקעלען אין די הענד. און בײַ יעדען מײדעל האָט אין לינקען לאָק געשטעקט אַ ווײַסע ראָזע. די מײדליך האָבען בײַם טאַנצען געקוקט אַרויף, און צו זיי האָבען דורך די שפּיצען בוימער אַראָבגעשמײכעלט די טויזענדער גאָלדענע שטערען — זיי האָבען אויך געטאַנצט.

— מיר וועלען דאָ וואוינען לאַנג? — האָט זי פּלוצלונג געפרעגט.

— דאָ איז גוט, — האָב איך בעמערקט.

— קום, מײַן ליעבער, אין צימער.

אין דעם טאָג איז אַוועקגעפאָהרען מאַניע'ס מאַן. ווידער אויף אַ וואָך צײַט. איך בין געגאַנגען הין-און-צוריק אין דעם גרויסען צימער, און מאַניע איז געלעגען אויפ'ן קושעטקע. דאָרקע האָט געמאַכט פון אַ צײַטונג אַ קאַפּעליוש און האָט איהם דורכאויס געוואָלט אָנטהאָן דער מאַמע'ן. זי האָט זיך געוועהרט און האָט געלאַכט. ער האָט איהר פונאַנדערגעוואָרפען די האָהר.

— אַט לערן זיך פון דײַן לעהרער, — האָט זי איהם לאַכענ-

דינג בּעמערקט—יעהסט ווי רוהיג ער געהט ארום איבּער׳ן צימער , און דו בּיזט אַ שטיפער .

נאָר מיר האָט עס שוין נישט געאַרט . איך בּין געווען אין פּעאָדאָסיע צוזאַמען מיט יענעם מיידעל , וואָס האָט געהאַט בּרוינע האָהר , בּרוינע אויגען און אַ צניעות׳דיגען שמייכעל . מיר זענען געזעסען אויפ׳ן בּאַלקאָן , אויף צוויי ווייסע שטוהלען , און געקוקט אויפ׳ן ים , וואָס איז געווען רויט און בּלוי , און אויפ׳ן הימעל , וואו עס איז לאַנגזאַם׳, שען און שטיל אונטערגעגאַנגען די זון . און צווישען הימעל און ים האָבּען ווייך און האַרציג גענויסס׳ט די לעצטע אַקאָרדען פון ראַיאַל .

— קום , מיין ליעבּער , אין צימער .

דבוֹרה'לע.

דבורה'לע.

I.

אײנמאל האב איך זיך שפעט בײ איהר פערזעסען: עס איז שוין געוועזען צוועלף א זײגער. צוועלף א זײגער בײנאכט — און מיר איז פארגעשטאנען דורכצוגעהן א װיארסט צווישען פעלדער שנײען, כמעט אהן א וועג. זי איז געלעגען אין בעט אין א רויט סיצען קאפטעלע, און דער שווארצער קאפ האט זיך מאדנע מאלעריש געצײכענט אויף דער שנײ־ווײסער קישען. מען האט געזאגט, אז זי איז קראנק, און דער טאטע איהרער, א פערשמײעטער ישובניק, האט זיך הילפלאז געשראקען פאר איהר, ווי א קינד פאר א זײגעריל. די מאמע איז געוועזען דרײסטער און האט געהאט איהרע האפנונגען. רפואות האט איהר קײן דאקטאר נישט צוגעשריבען, און איך האב זײ קײנמאל נישט געזעהן ארום איהר. נאר מיך האט געצווינגען אט די אונפערשטענדליכע קראנקהײט אין דער שענער, שמײכלענדיגער און הויך־בוזימדיגער יונגער דבורה'לען, און אפטער האט זיך מיר געדאכט, אז איך בין שטערבליך פערליעבט אין איהר. איך האב אבער מורא געהאט אויסזאגען איהר עס און האב זיך בענוגענט דערמיט, וואס איך פלעג זיצען בײ איהר בעט, וואס איך פלעג ארומגעהן מיט איהר איבער'ן שטוב און אין א לינדערן טאג זעלטען־ווען ארויסגעהן צוזאמען אין פעלד.

ווען איך האב זיך דאסמאל אויפגעהויבען אוועקצוגעהן, מחמת שפעטקײט, האב איך א קוש געטהאן די בלאסע צארטע

האַנד איהרע, וואָס איז מיר אויסגעשטרעקט געוואָרען צום זעגענען זיך. דאָס איז אָבער, אַפּנים, מעהר געווען ווי אַ האַנדקוש, וואָרום איך בין עטוואָס רויט געוואָרען און צוגעשוויגען, האַלטענדיג אַלץ, שוין נאָכ'ן קוש, די האַנד בײַם מויל. דבורה'לעס שוואַרצער קאָפּ האָהר האָט זיך שנעל בעוועגט אויפ'ן ווײַסען קישען און מיט ברײט-פונאַנדערגעעפענטע אויגען האָט זי מיך שטיל און דײַטליך געפרעגט:

— איהר האָט מיך ליעב?

— איך האָב אײַך שטאַרק ליעב,—האָב איך פרײַ געזאָגט.

איך האָב געזעהן, ווי די גרויסע שוואַרצלען איהרע גיסען זיך אָן מיט פײַער, און אַז איך בין אַוועקגעגאַנגען, האָבען זיך מיר אונטערטעניג צוצויגען די שטומע פעלדער שנייען, פונקט ווי איך וואָלט געווען זייער בעשעפער, און איין שטערענדיל אויפ'ן פינסטערן הימעל האָט פריידיג געציטערט איבער מײַן אויג, פונקט ווי עס וואָלט זיך בעטען צו מיר. איך האָב מונטער געשפּרײַזט איבער'ן שניי, און אויף די ליפּען האָב איך געפיהלט די צאַרטקײַט און נאָכגיביגקײַט פון איהר בלאַסער האַנד.

II.

צו-מאָרגענס בין איך שוין געזעסען בײַ איהר. איך בין געקומען פריהער, ווי אַלעמאָל. דבורה'לע איז אַרומגעגאַנגען איבער'ן צימער אַ ליכטיגע, ווי אַ טראָפּען וואַסער, און גרוים און מיט פײַער פערגאָסען זענען געווען די שוואַרצלען פון איהרע אויגען. פון צײַט צו צײַט האָט זי זיס און פערגאַפּט געשמייכעלט, און אַז זי האָט זיך צוגעזעגנט נעבען מיר, און קיינער פון די שטובינע האָט נישט געשטערט, איז זי געווען פאַר מיר אַזוי קלאָר, אַז איך האָב דײַטליך געזעהן דאָס קוואַלעכיל גליק, וואָס שלאָגט בײַ איהר אין האַרצען און האָב געלייענט איהרע געדאַנקען. איך

האָב זיך געזאָגט, אַז דאָס איז ליעבע, אַז דאָס האָב איך געוואָלט, און מיך האָט געצויגען אַ קוש צו טהאָן דאָס האַלז פון פאַרלאַנגע, איבער וועלכער זי איז געגאַנגען.

— אָבער טאָמער וועל איך שטאַרבען?... — האָט זי קינדיש געפרעגט און צוגעמאַכט די אויגען.

— וועל איך אויך נישט לעבען, — האָב איך געזאָגט און האָב צוגעלעגט מיין באַק צו איהרער.

וואָס האָב איך געקענט אַנדערש זאָגען אַט דער קלאָרער, יונגער שוואַרצהאָריגער און הויך=בוזימדיגער דבורה'לען, וואָס האָט אויף עפּעס אונפערשטענדליכעס געקרענקט, וואָס איז איצט דורך און דורך געווען ליעבע=ציטער, וואָס האָט אַזוי פריש און דופטיג געאָטעמט און וואָס איז ווערט געווען, אַז פאַר איהרע שענע אויגען זאָל אָבגעגעבען ווערען נישט נור איין לעבען, נאָר עטליכע מיט אַמאָל. און זעהר אויפריכטיג האָב איך איהר נאָכאַמאָל געזאָגט:

— וועל איך אויך נישט לעבען.

איינריידען זי, אַז זי ועט בלייבען לעבען, האָב איך גאָרנישט געוואָלט. וואָס איז שלעכט, אַז מיר וועלען ביידע שטאַרבען יונגע, גליקליכע, פערליעבטע? מיר זענען ביידע אויף אַ דאָרף, דער גלאַנץ פון שטאָדט רייצט אונז נישט און אויף די ווייסע שטומע שנייען וועלען מיר פריה און פרעהליך דערזינגען אונזער ליעד. דער געדאַנק, אַז איך וועל שטאַרבען אַ יונגער, איז מיר געווען אונגעהויער ניי און טשיקאַווע, און ער האָט מיך וואונדערליך זאָרגלאָז געמאַכט. ביז איצט האָב איך מיך אָפטער פאָרגעשטעלט סיי אין מיטעלע יאָהרען, סיי אַלס אַלטען און אפילו אַלס זקן. מיין עלטער, האָב איך געטרוימט, וועל איך בעפוצען: געהן וועל איך גלייך, מיט אַ שען שטעקעלע, וואָס יונגע טראָגען, געקליידט וועל איך זיין אין שוואַרצען און שטייף צוגעקנעפּעלט, און דאָס ווייסע בערדעל וועט זיין פיין צוגעשוירען. און אַ ראָמאַן וועט ביי מיר זיין, אַ געהיימער ראָמאַן מיט אַ יונגער דאַמע, וואָס וועט מיך אָנצינדען מיט האָפנונגען און מאַכען בעוועגליך. נאָר דאָס ערשטע מאָל האָב איך מיר איצט פאַרגעשטעלט.

אַז איך װעל שטאַרבען אַ יונגער און אַ געזונדטער צוזאַמען מיט דער קלאָרער דבורה׳לען, װאָס קוקט זיך דורך, װי אַ טראָפּען װאַסער, און מיר האָט זיך געװאָלט אָהן אַנ׳אױפהער זינגען און דאַנקבאַר זײַן מײַן מזל, װאָס האָט מיך צוגױפגעפּאָרט מיט אַזאַ קלאָר װעזען. עס איז נאַאיװ, אָבער דאָך איז עס שען. איך מיט דבורה׳לען װעלען ליגען אונטער אײַן בערגעל זאַמד, אױפ׳ן דאָרף, אונטער׳ן פרײַען װינד, און אױביג װעל איך זײַן דאָרט, װאו זי װעט זײַן.

איך האָב גענומען דעם שװאַרצען צאָפּ אין דער האַנד, און אָנגעשפּאַרט דעם קאָפּ אױף איהר אַקסעל. אַרום און אַרום איז געװעזען װאונדערליך שטיל, דער טאַטע מיט דער מאַמען זענען נישטאָ, די גרױסע שטוב איז לעדיג, און אין פענסטער קוקט אַרײַן אַ ברײטער און אַ הימליך-גרױער שטיק װאָלקען.

— דבורה׳לע, — זאָג איך — דבורה׳לע, דבורה׳לע...

III.

אין דרױסען איז געװען אַ גוט װעטער. דער פראָסט איז געפאַלען, די בלײַערנע הימלען האָבען זיך געשפּאָלטען, און װאו-נישט-װאו האָבען זיך אַרױסגעזעהן בלױע פּאַסען הימעל, פּונקט װי בלױע טײַכעליך. אַרום און אַרום, אונטער אַלע האָריזאָנטען, האָבען געבלױט די שפּיצען פון װאַלד, און פון דאָרט ביז׳ן אױג האָט זיך געצױגען אַ גלײַך פעלד, בעדעקט מיט שנײ. איך האָב דבורה׳לען געהאָלפען אַרײַנזעצען זיך אין שליטען, און האָב דערנאָך גענומען די לײצען אין האַנד. געבען שטוב איז געשטאַנען איהר טאַטע, מיט אַ פערזאָרגטען שמײכעל אױפ׳ן פנים. ער האָט, קענטיג, געװאָלט זיך גוט אױסשמײכלען און האָט זיך דאָך געשראָקען פאַר דבורה׳לען. אפשר װעט איהר, חלילה, שאַטען. פון אַ פענסטער האָט געקוקט די מאַמע. יענע האָט אױסגעזעהן

נישט נאר רוהיג, אבער אויך צופרידען. איך האב א שמיץ געטהאן דאס יונגע רויטע פערדעל, און דאס שליטעל האט זיך לייכט אוועקגעלאזט איבער'ן גלאטען שניי. דבורה'לע האט געטראגען אויפ'ן קאפ א שווארצע טוך, ביי די שלייפען האבען זיך געבויגעלט איהרע האהר, ארויסשלאגענדיג זיך פון טוך, און צארט און ווייס ווי שניי איז געווען איהר פנים, אויף וועלכען עס האבען געברענט צוויי פעך-שווארצע אויגען. א גאנצען טאג האט זיך דבורה'לע גוט געפיהלט, און איצט האט קיינער נישט געקענט בעגרייפען איהר שמחה: ווייסער שניי, רוהיגער, זילבערער, גרויער הימעל, ווייטע בלויע וואלד-ברעגען, טאג, איך, יוגענד און דאס געהארכזאמע יונגע רויטע פערדעל... דער איינדרוק פון דעם אלעם האט זיך שנעל געלעגט אויף דבורה'לעם פיהלבארע הארץ, און די אויסגעשרייען, וואס האבען זיך איהר ארויסגעריסען, זענען, וואהרשיינליך, געווען א הונדערטיל פון איהרע איבערלעבונגען. נאר איך בין אויך געווען שכור פון גליק. מיין גליק איז נאך געווען א צווייענדיגס: איך האב געפיהלט פאר מיר און פאר דבורה'לען, ווארום איך האב דייטליך געזעהן דאס קוואלעכיל פון גליק ביי איהר אין הארצען, און, אונטערטרייבענדיג דאס פערדיל, האב איך נאכאנאנד, יונגעלש און פרעהליך גע'חור'ט:

— דבורה'לע... דבורה'לע... דבורה'לע...

מיר זענען געקומען צו א טהאל. עס האט זיך געדאכט, אז דער וועג איז דא פלוצלונג אראבגעפאלען און קען זיך בשום אופן נישט אויפהויבען. אונטען איז ווייס און שטיל, און גאנץ טיעף. און פלוצ'לונג פאלט מיר איין א געדאנק א טרייב צו טהאן מיט אלע כחות דאס פערדיל אין טהאל אריין, עס זאל געשטיידיג און האסטיג אראבפליהען אראב, און דאס וועט זיכער פערשאדטען ביז'ן טויט דבורה'לען, און אט וועלען מיר ביידע שטארבען. נאר דבורה'לע שמייכעלט, און דאס קלארע פנים לייכט, און די שווארצע אויגען ברענען, און די געדרעהטע לאקען וויעגען זיך פון ווינד, און דער אטעם איז פול לעבען, און איך טרייב דאס פערד צוריק, און קוק אויף דבורה'לען און בעשלים פאהרען לאנגזאם, לאנגזאם. דבורה'לע איז איצט אונגעהויער שען. לאמיר פער-

לענגערן די דאָזיגע מינוט. און דאָס רויטע, שוין פערשוויצטע פערדיל געהט טריט בײַ טריט און בלאָזט שטאַרק מיט די נאָזלעכער. און פאַר די אויגען — איז ליעבער הימעל, ווײַסער שנײַ. גאָט, ווי גוט דאָס איז צו לעבען!

IV.

פון טאָג צו טאָג איז דבורה'לע געזינדטער געוואָרען. צו די קלאָרע דורכזיכטיגע באַקען איהרע איז צוגעגאָסען געוואָרען אַ ראָזקײַט, זי האָט הויך געלאַכט, אויסשטעלענדיג צווײַ ווײַסע שורות צײַהן, און האָט געטאַנצט אפילו. מיר האָבען בײדע געטאַנצט, און די האַנד איהרע, וואָס איז געלעגען אויף מײַן אַקסעל, האָט מיר געשטערט צו זײַן אַ פלײַסיגער טענצער. אָט די אַרטע האַנד האָב איך בעדאַרפט אָפטער קושען, נאָר ווי איך האָב זי נישט ליעב געהאַט, האָב איך זי דאָך נישט בעגאָסען מיט אַזוי פיעל פײַער, וויפיעל דאָס שוואַרץ-האָאריגע און הויך-בוזימדיגע יונגע מײדעל האָט אויף מיר אויסגעבראַכט. און איך האָב בשום אופן נישט געקענט קאָנקורירען מיט איהר: פון רגע צו רגע האָט אין איהר געוואַקסען דאָס געזונד, פונקט ווי פון אַ קוואַל וואָלט זי עס געשעפּט, און אָט דאָס געהײַמע און אונפערשטענדליכע וואַקסען האָט געמאַכט פאַר אונמעגליך די קאָנקורענץ מיט איהר. אײַן קוש איהרער איז מיר געשטאַנען אויפ'ן באַק, ווי אַ רויטער פלעק, גאַנצע דרײַ טעג, און פאַר מײַנע שטוביגע האָב איך געמוזט זאָגען, אַז איך האָב זיך ערגעץ אָבגעקלאַפּט די באַק. בײַ איהר טאַטען האָט זיך בעוויזען נאָר אַנ'אַנדער אויסדרוק אויפ'ן פנים. יעדעס מאָל, אַז ער האָט געקוקט אויף איהר, האָט ער אויסגעזעהן, ווי אַ יוד אויף אַ חתונה, וואָס קען נישט קומען צו זיך פון גרויס תענוג, און אַז עס האָט זיך בעוויזען איהר מאַמע, איז זי

געווען שטיל און איינגעהאלטען, און נאר איהרע אויגען האבען צו מיר איינעם גערעדט:

— גוט, גוט...

און זי האט זיך שוין אזוי ארומגעדרעהט ארום אונז מיט די גוט-גוט-אויגען, פון וואס מיר איז געווען נישט גאר אנגענעהם.

אין אווענד האט מיר דבורה'לע דערצעהלט מעשה'ליך. איך בין געלעגען אויף איהר בעט, דער לאמפ האט געברענט אויפ'ן טיש, אויף די ווענד זענען געהאנגען שאטענס, שטילע און פריינדליכע, אונטער'ן פענסטער האט זיך דער אווענד געגאסען און גענאסען, א שווארצער, א טיפער און אנ'איביגער. און דבורה'לע איז געזעסען נעבען מיר אויפ'ן בעט, מיט דעם קאפ שווארצע בויגעליך, א קלארע און אנ'אונשולדיגע, ווי א גרויס קינד, וואס האט זיך נאר-וואס ערגעץ טובל געווען אין א ריין וואסעריל. אויפ'ן וואנד, אנטקעגען איהר, איז געשטאנען איהר שאטען, מיט א סך בויגעליך אויפ'ן קאפ, א ברייטער און א צוצויגענער, און קוקענדיג אויף איהם, האט זיך געוואלט לאכען. נאר דבורה'לע האט געהיט, איך זאל זיין אויפמערקזאם, און איהר קול האט זיך אין ווייך געקלונגען איבער'ן צימער, פונקט ווי עמיץ וואלט פאמעליך אנגעריהרט א זילבערנע סטרונע:

— איז געווען א מלך, הערסט, א מלך א שטארקער, א שענער און א יונגער. הערסט... האט ער געקעניגט איבער א גרויסע מדינה... און א טאכטער האט ער געהאט...

דבורה'לעס שאטען בעוועגט זיך קאמיש אויפ'ן וואנד, און איך הער, אז עס איז געווען א מלך, א שטארקער און א שענער, און איך הער אין דערזעלבער צייט, ווי פויערים ריידען איבער'ן וואנד מיט דבורה'לעס טאטען, און ביי איין פויער איז דער קול א גרילצענדיגער און א שארפער, פונקט ווי מען וואלט דארט געשטויסען גלאז, און עפעס דאכט זיך, אז אט דער פויער האט דאס גאנצע לעבען זיינס געמוזט עסען שלעכטעס שווארצעס ברויט מיט-נישט.

— איז די טאכטער זיינע געגאנגען אין וואלד שפאצירען, הערסט? איז אנגעגאנגען א חיה-רעה, הערסט?...

און דבורה'לעס אויגען זענען גרויס, און צוויי קײַקעליך פײַער טוקען זיך אין איהרע שוואַרצלען, און אויף די קלאָרע דורכזיכטיגע באַקען פאַלט-צו אַ ראָזקײַט, און מיט אַן'אמת מוז זיך איהר אוראי דאַכטען, אַז זי זעהט די טאָכטער, די חיה-רעה און דעם וואַלד, און איך הויב אויף דעם קאָפּ פון קישען און פרעג:

— דבורה'לע, האָט איהר די חיה-רעה שלעכטס געטהאָן?...

V.

עס איז געקומען די ערשטע בלויע נאַכט. בײַטאָג האָט געשײַנט די זון, און פאַרנאַכט, אַז זי איז פערגאַנגען, איז געווען אַ רויטער ברעג הימעל, און איצט האָט זיך צוצויגען אַ בלוי ווײַדענעס פון איין האָריזאָנט ביז'ן צווייטען. אין דעם דאָזיגען ווײַדענס זענען געווען אַרײַנגעשטאָכען גאָלדענע שטערענדליך און עס איז געווען אַנגענעהם צו געהן אונטער אַזאַ נײַעם הימעל און צו קוקען אויף איהם. אַ בלויער שײַן האָט זיך געלעגט פון איהם אויף דער ערד און דער דינער אײַז, וואָס איז צו נאַכט געפרירען געוואָרען, האָט ערטערווײַז געפינקעלט ווי אַ שפּיגעל אין אַ דונקעלען צימער. אין לופטען האָט געוועהט מיט פריהלינג, דאָס איז ער, קענטיג, נאָר-וואָס געקומען. עס קען זײַן, אַז אַט די רגע איז ער געקומען—און האָט אַן'אָטעם געטהאָן. איהם איז נאָך קאַלט, דעם פריהלינג, איהם מוז זײַן צו-נײַ און צו-פרעמד דאָס אָרט, ער האָט זיך נאָך נישט איבערגעטהאָן, נאָר ער וועט דאָ בלײַבען, ער וועט שוין נישט אַוועקגעהן. דאָס האָבען געזאָגט די ציטריגע יונגע שטערענדליך, דער בלויער הימעל און די קלאָרע לופט.

אין מײַן אָרעם איז געלעגען דבורה'לעס האַנד, און מיר האָבען שפּאַצירט אַרום שטוב. איך האָב זיך דערמאָהנט, אַז איצט בײַט זיך די פרויען-מאָדע, אויסגעפּוצטע מיידליך בעלעבען די גאַסען פון שטאָדט, עס שמײכעלט אויף זיי דער פריהלינג, און איך האָב מיך עטוואָס פער-

בענקט נאָךְ דער שטאָדט. נאָר מײַן בענקעניש איז באַלד צורונען געוואָרען. אַרום מיר איז פאַרהאַן אַזוי פיעל הימעל און שטערען, אַזוי פיעל האָריזאָנט און קלאָרע לופט, אַזוי פיעל נאַכט און שווײַגען, און אין דבורה'לען, וואָס איהר האַנד ליעגט אין מײַן אָרעם, איז פאַרהאַן אַזוי פיעל מיידעלשער רייץ און חן — דאַרף איךְ דען די שטאָדט מיט איהר טומעל און געלאַף, מיט איהרע טראַמוואַיען און מענשען־ווירוואַר? און ווער זאָגט עס, אַז עס זענען דאָ שטעדט? נישטאָ קיין שטעדט. די גאַנצע ערד איז אַ דאָרף, אונזער דאָרף, און איךְ מיט דבורה'לען שטעהען, די איינציגע צוויי לעבעדיגע וועזענס, אין דער שטילער נאַכט, אונטער דעם דאָזיגען הימעל, און דאָס גליק וויקעלט זיך אַרום אונז ביידען און טוליעט אונז איינס צום צווייטען, און איך טראַכט וועגען דעם, ווי אַזוי איך וועל פערברייגגען זומער מיט דבורה'לען. בעגינען וועל איך קומען זי אויפוועקען. די זון וועט אויפשטעהן אַ רויטע און פערגיסען דעם הימעל מיט פורפור, פויגעליך וועלען טשוויטשערען פון בוימער און גראָז, פויערים וועלען טרײַבען די טשערעדעס אין וואַלד אַרײַן, אַ דינער שטויב וועט זיךְ רויטלען פון דער פריהמאָרגענדיגער זון, עס וועט זײַן פרײַ אין פריש, ווי די ערד וואָלט אָקאָרשט געבוירען ווערען, און איךְ מיט דבורה'לען וועלען געהן לײַכט אָנגעטהאָן, האַלטענדיג זיךְ פאַר די הענד, אויפ'ן שמאָלען שטעגעלע, צווישען גרינעם גראָז און טהוי און זון־אויפגאַנג, און געהן וועלען מיר עס אין וואַלד, וואו עס איז דאָ אַ שיפעל און אַ טײַךְ, נאָר דאַכטען וועט זיך אונז, אַז מיר געהען אַלץ העכער און העכער, אין פורפור פערנאַסען, פון געזאַנג דורכגענומען, עפּעס אויף אַ הויכען לופטיגען באַרג, אַלץ העכער און העכער, אַז מיר געהען אויפ'ן הימעל.

— וואָס בעגעהרסטו? — פרעגט דבורה'לע מיט אַ געהיימען שטילען קול, ווי פון אַ מעשה'לע אַרויס. — וואָס בעגעהרסטו?

און עס ציטערט איהר עטוואָס אַ בוינגעלע האָאָר בײַם שטערן, און די בלויקײַט פון הימעל שפּיגעלט זיךְ אינ'ם פײַער פון איהר אויג. איךְ דריק שטאַרקער איהר האַנד אין מײַן אָרעם, איך זויג איין איהר אָטעם און איהר בליק, און איך

ווייס ניִשט, וואָס איהר צו ענטפֿערן. ניִשטאָ קיין ווערטער. פֿערלאַנגען זענען דאָ—און קיין איין וואָרט איז ניִשטאָ. און זיִ פֿערשטעהט עס און טוליעט זיך צו מיִר היים, ליידענשאַפֿטליִך און שולדיִג־אונשולדיִג, און איבער'ן קאָפּ איז אַזוי פֿיִעל בלויער היִמעל, אַזוי פֿיִעל גאָלדענע ציִטריִגע יום־טוב'דיִגע שטערען און אַזוי פֿיִעל פֿרייער שטיִלער שטח.

און אַז מיִר זענען אַריינגעגאַנגען אין שטוב, האָט דאָרט לוכטיִג געזאָדען דער סאַמאָוואַר אויפֿ'ן טיִש, עס איז געווען צוליִכטיִג אין ציִמער, דבורה'לעס טאַטע האָט אויסגעזעהן זעהר אַ צופֿריִדענער, און אַז מיִר האָבען זיִך געזעצט ביים טיִש, האָט ער מיִר צוגערוקט אַ טעצעלע וואַרעניע צו מיין טהיי און מיִט אַ גראָבער, אָפֿענער ישוב'ניִקסער שטיִם געזאָגט:

— מיינס אַ קינד האָב איִך ליעב אויסצוגעבען ווי אַ מלכה. נדן פֿון דער פֿולער האַנד... מסלים!

אידישע פאלקס ביבליאטעק
—און—
פאלקס אוניווערסיטעט
מאנטרעאל.

נייעס אין דער יודישער ליטעראַרישער וועלט נייעס

עס איז שוין ערשיענען פון דרוק דאָס בעריהמטע ווערק

„מאָמענט־פאָטאָגראַפיעס"

פון מ. ספעקטאָר.

אין דעם אָריגינעלען ווערק ווערט גענוי בעשריעבען און חאַראַקטעריזירט דאָס לעבען און שאַפען פון די אַלע אונטען־אויסגערעכענטע שריפטשטעלער און דיכטער.

אַט די פעראַנטוואָרטליכע אויפגאַבע ווי מאָמענט־פאָטאָגראַפיעס האָט נאָר געקאָנט נעמען אויף זיך אַזאַ טאַלאַנטפאָלער שריפטשטעלער ווי ה' מ. כפעקטאָר, וואָס פאַר זיינע אויגען זענען אין די לעצטע 30 יאָהר אויסגעוואַקסען און אויפגעבליהט אונזערע בעסטע יודישע שריפטשטעלער און דיכטער.

ה. מ. ספעקטאָר'ס אויפגאַבע אין דעם נייעם אָריגינעלען מייסטער־ווערק, וואָס איז ווירקליך אַ נייעס אין דער יודישער ליטעראַטור איז, אַז דער לעזער דאַרף נישט נאָר לעזען, נאָר דאַרף אויך קאָנען אונזערע בעסערע שריפטשטעלער און דיכטער, פון וועלכע מיר הערען גאַנץ אָפט און לעזען זייערע ווערק, נישט האָבענדיג קיין מינדעסטען בעגריף וועגען זייער לעבען און שאַפען. דיעזעס זעלטענע ווערק „מאָמענט־פאָטאָגראַפיעס' גיט דעם לעזער אַ בעגריף וועגען לעבען, שאַפען, דענקען פון די פאָלגענדע גרעסטע יודישע שריפטשטעלער און דיכטער:

אבראַמאָוויטש ש. י. (מענדעלע מוכר ספרים). אחד העם (אשר גינזבורג). אש שלום. ביאַליק ה. נ. בן עמי (ראַבינאָוויץ). דינעזאָהן יעקב. ווינטשעווסקי מאָריס. לוליעבלום משה ליב. ליעסין אברהם. נאָמבערג ה. ד. סאָקאָלאָוו נחום. ספעקטאָר מ.

קאטאלאג פון בוכהאנדלונגס-פערלאג א. גיטלין, ווארשא, נאלעווקי
איוואנאווסקי באזאר נומר 1.

פינסקי דוד. פרוג ש. פרישמאן דוד. פרץ י. ל. צייטלין הלל.
רייזען אברהם. שלום עליכם.

☞ מיט אלע זייערע פאטאגראפיעס. ☜

זעהר שעהן געדרוקט, פרייז נור 35 קאפ׳. אין פראכט-באנד 60 קאפ׳.
פארטא נאך 10 קאפ׳.

מיט בעשטעלונג זיך צו ווענדען:

בוכהאנדלונג **א. גיטלין**, ווארשא, נאלעווקי, איוואנאווסקי באזאר.

די פערבלאנזעטע

פון מ. ספעקטאר.

(ערצעהלונג)

אויס דעם לעבען פון יודישע פערפיהרטע טעכטער אין די
קלויסטערס און מאנאסטירען.

די פערבלאנדזעטע פיהרט אונז אריין אין אזעלכע פערבארגענע ווינקלען, פון לעבען, וואו זעלטען קוקט אהין א זייטיג מענשליך אויג.

די פערבלאנדזעטע ווייזט אונז גענוי דאס לעבען פון יודישע טעכטער בכלל און פון אלגעמיינעם לעבען בפרט אין די קלויסטערס און מאנאסטירען.

אין די פערבלאנדזעטע פון מ. ספעקטאר זעהען מיר אלע איינצעלהייטען פון אונזערע יודישע טעכטער, ווי אזוי זיי ווערען פערפיהרט, זייער לעבען אין די קלויסטערס, זייער אהין און צוריק ציהען, זייער חרטה האבען און אויך אלע זייערע איינדריקע.

די פערבלאנדזעטע, איז א מייסטער-ווערק פון א נ׳אמת׳ן יודישען קינסטלער.

10 דרוק-בויגען פרייז נאר 50 קאפ. פארטא נאך 10 קאפ.

„גיטלין'ס פאָלקס-ביבליאָטעק".

ביז איצט זיינען ערשינען פאָלגענדע ביכער:

1) „מאָמענט-פאָטאָגראַפעס". אין דעם דאָזיגען בוך זעט זיך דער לעזער לייכט און אין קורצען בעקאַנט, ווי אַזוי עס שרייבען און דיכטען אונזערע בעסטע שריפטשטעלער און דיכטער. צוזאַמענגעשטעלט פון מ. ספּעקטאָר.
פּרייז **35** קאָפּ.

2) „דאָס בוך און דער לעזער" (זאַמעלבוך), רעדאַגירט דורך אַ קאָלעגיום שריפטשטעלער, פּראַכט-אויסגאַבע.
פּרייז **50** קאָפּ.

3) „די פערבלאָנדזעטע". אַ גרויסע ערצעהלונג, אין וועלכער עס ווערט געשילדערט דאָס לעבען פון גע'שמד'טע יודישע טעכטער אין די קלויסטערס און מאָנאַסטירען, פון מ. ספּעקטאָר.
פּרייז **50** קאָפּ.

4) „פּרעה", אַ גרויסער היסטאָריש-קינסטלערישער ראָמאַן פון דעם בעליעבטען פּוילישען שרייבער באָלעסלאַוו פּרוס אין 3 טייל און ענטהאַלט 1295 בוך-זייטען.
פּרייז **1** רובל.

5) „דער רעדאַקטאָר". אַ וועלטען-שענער און שפּאַנענדער ראָמאַן פון קנוט האַמסון.
פּרייז **50** קאָפּ.

6) „דער עוויגער יוד". אַ פּאָפּולערער ראָמאַן אין 6 טייל פון אייזשען סיו (4-טע פערבעסערטע אויפלאַגע).
פּרייז **1** רובל.

7) „די שבועה" (דראַמא אין 4 אַקטען), פון יעקב גאָרדין.
פּרייז **30** קאָפּ.

8) „דער אינטעליגענט" (דראַמא), פון פּרץ הירשביין.
פּרייז **20** קאָפּ.

9) „פּאַריז" (ראָמאַן) פון עמיל זאָלא.
„ **75** קאָפּ.

10) „אין שווערע מינוטען" (לידער) פון יוסף קאַפּלאַן, פּראַכט-אויסגאַבע.
פּרייז **40** קאָפּ.

עס דרוקט זיך און קירצליך ערשיינט נאָך פיעל נייע ביכער
פון די בעסטע יודישע און אייראָפּייאישע שריפטשטעלער.

צו בעקומען אין אַלע בעסערע בוכהאַנדלונגען.

מיט בעשטעלונגען זיך צו ווענדען: **בוכהאַנדלונג א. גיטלין** ווארשא נאַלעווקי № 1
(איוואַנאָווסקי באַזאַר).
טעלעפאָן 31-59.

Книжный магазинъ **Э. Гитлина.** Варшава, Налевки № 1
(Ивановскій базаръ).

פֿערלאַג א. ניטלינגס פֿאָלקס-ביבליאָטעק.

נאָרדוי'ס מעשׂה'ליך

די דאָזיגע מעשה'ליך זענען פֿאַר קינדער און פֿאַר גרויסע. דאָס קינד וועלען פֿעראינטערעסירען די קאָמישע האַנדלונגען, די ריהרענדיגע סצענען, וואָס ברענגען אַזוי צום לאַכען. שוין באַלד אין אָנהויב פֿון דער „מעשה מיט קעץ, וואָס האָבען קיין מייז נישט געוואָלט חאַפּען", ווילט זיך לאַכען. אָט ווי עס ווערט געשילדערט: „זי (די גרויסע קאַץ) איז געווען די מאַמע פֿון פֿינף רייצענדע קעצליך, אַ שוואַרצע, וואָס האָט געהייסען מיזע, אַ ווייסע, וואָס האָט געהייסען ליזע, איינע האַלב שוואַרץ, האַלב ווייס, וואָס האָט געהייסען פּור, איינע מיט ברוינע און גרויע פֿלעקען, וואָס האָט געהייסען מור, און איינע מיט שוואַרצע און גרויע פּאַסען, וואָס האָט געהייסען הינץ. פּור און מור און הינץ זענען געווען קאָטערס, ליזע און מיזע — קעצליך. אַלע צוזאַמען, ברידער און שוועסטער, זענען נאָך געווען חדר-קינדער. זיי האָבען שוין געקענט ברומען און בורטשען, יאָמערן און מיאַוקען, קלעטערן און מיט די נעגעל קראַצען, זיך דאָס פֿעל רייניגען און מיט אַ בענעצטער לאַפּע דאָס געזיכט וואַשען. איצט האָט זייער מוטער אָנגעהויבען זיי מיט דער העכערער וויסענשאַפֿט בעקאַנט צו מאַכען. דאָס הייסט, זי האָט זיי געלערנט חאַפּען מייז. דאָס איז גאָר נישט לייכט געווען"... א. א. וו.

פֿאַר דעם דערוואַקסענעם מענשען ווידער ליגט אין די דאָזיגע מעשהליך בעהאַלטען אַ טיעפֿער געדאַנק, אַ שאַרפֿזיניגע שטעל, אַן'אַלעגאָרישע כוונה, און נישט-ווילענדיג וועט ער נאָכדעם זיך פֿערטראַכטען וועגען וועלט און לעבען, וועגען מענש און דעם אַרומיגען. און פֿאַר אונז יודען האָבען אָט די מעשה'ליך גאָר אַ בעזונדער חן: זיי האָט געשריבען דער ליבער ווייסער נאָרדוי, יענער שענער מעכטיגער אייראָפּעאישער יוד, וועלכער איז אונז אַזוי טייער און נאָהענט...

פּרייז 70 קאָפּ.